

Raftul Denisei

Autorul bestsellerurilor *Laur* și *Aviatorul*

Evgheni Vodolazkin

Brisbane

roman

ebook

HUMANITAS fiction

Evgheni Vodolazkin

Brisbane

Traducere din rusă și note de
ADRIANA LICIU

Colecţie coordonată de DENISA COMĂNESCU

EVGENII VODOLAZKIN
BRISBEN

ISBN: 978-606-779-601-8 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021.311.23.30

Apropiaţilor

There is a reason to imagine that a continent,
or land of great extent, may be found
to the southward of the track of former navigators.[1]
James Cook, 1769

1. Există temei pentru a presupune că la sud de rutele navigatorilor de până acum s-ar putea să se găsească un continent sau o bucată de pământ de dimensiuni considerabile (engl.).

25.04.12, PARIS – PETERSBURG

Cântând la Olympia, la Paris, nu pot executa un tremolo. Mai exact, cânt, dar fără fineţe, fără acurateţe – cum fac chitariştii începători care produc o gâlgâială surdă în loc de note. Nimeni nu observă nimic, şi Olympia se dezlănţuie în ovaţii. Îmi uit până şi eu rateul, dar, după ce mă urc în limuzină în aclamaţiile admiratorilor, îmi surprind degetele mişcându-se în felul cunoscut. Mâna dreaptă, răscumpărând parcă greşeala comisă, execută acum un tremolo inutil. Degetele mi se mişcă incredibil de repede. Ating corzi imaginare. Ca foarfeca frizerului: după ce se desprinde pentru o clipă de păr, continuă să tundă – aerul. În timp ce mă apropii de aeroportul Charles de Gaulle, bat în geam melodia prost interpretată: nimic complicat. Cum de m-am poticnit în concert?

De la Paris zbor la Petersburg pentru filmarea unui clip. Pasagerul de lângă mine îşi pune centura de siguranţă. Întoarce capul şi rămâne încremenit. M-a recunoscut.

— Sunteţi Gleb Ianovski?

Încuviinţez din cap.

— Serghei Nesterov, întinde mâna vecinul. Scriitor. Public sub pseudonim. Nestor.

Strâng anemic mâna lui Nestor. Îl ascult cu o jumătate de ureche. Nestor, după cum reiese, se întoarce de la Salonul de Carte de la Paris. Judecând după mirosul gurii, la Salon nu s-au prezentat numai cărţi. Dar nici înfăţişarea scriitorului nu e cehoviană: urechi clăpăuge, nas cârn cu nări largi şi nici urmă de pince-nez. Nestor îmi întinde cartea lui de vizită. O îndes în portvizit şi închid pe jumătate ochii.

Nestor – către mine, care dorm:

— E puţin probabil să vă fie cunoscută vreuna dintre scrierile mele.

— Doar una – nu deschid ochii. – *Cronica vremurilor trecute*[2].

El zâmbeşte.

— Nu-i bai, e cea mai bună.

De fapt, şi eu scriu. Jurnal – nu jurnal – aşa, nişte însemnări, câteodată, seara ori prin aeroporturi. Pe urmă le rătăcesc. Nu demult, chiar într-un aeroport, am şi pierdut unele. Nişte foi scrise cu chirilice – cine să ţi le înapoieze? Şi la ce bun?

Avionul rulează pe pista de decolare, se opreşte puţin, dar motorul măreşte brusc turaţia. Urlând şi trepidând de nerăbdare, aparatul prinde într-o clipă

viteză. Comportare de animal de pradă când vânează – tremură, dă din coadă. Nu-mi amintesc pe loc care anume. Unul din familia felinelor – ghepardul, să zicem. Vânatul este spaţiul care desparte Parisul de Petersburg. Avionul se desprinde de sol. Cu o înclinare de aripă, face un tur de rămas-bun deasupra Parisului. Simt că mă ia somnul.

Mă trezeşte o zdruncinătură însoţită de anunţarea unei zone de turbulenţe. Toată lumea e rugată să îşi pună centura de siguranţă. Eu tocmai mi-o desfăcusem. Până şi curelei de la pantaloni îi mai dădusem drumul – mă strângea. Se apropie o stewardesă şi mă roagă să-mi pun centura. Îi spun că nu pot să sufăr centurile – nici în maşini, nici în avioane. Nu sunt un accesoriu pentru un om liber. Fata nu e de aceeaşi părere: e toată numai cochetărie şi la toate argumentele mele răspunde cu un *wow* scurt. Îi pare sincer rău că un atât de minunat artist zboară fără să aibă centura legată.

Ca să pun capăt discuţiei, mă întorc demonstrativ către Nestor. Întreb dacă e greu să scrii cărţi. Nestor (dormea ca după beţie) mormăie că nu e mai greu decât să cânţi la chitară. Stewardesa nu arată nici urmă de enervare: doar se vede – capricii de vedetă. Sunt în firea lor, a vedetelor. Ameninţă în glumă cu degetul şi pleacă. Petrecând-o cu privirea, Nestor spune pe neaşteptate:

— Mi-a venit brusc o idee… Aş putea să scriu o carte despre dumneavoastră. Mă interesaţi.

— Mulţumesc.

— Mi-aţi povesti despre dumneavoastră şi eu aş scrie.

Reflectez la propunere un minut sau două.

— Nu ştiu ce să răspund… Sunt deja câteva cărţi despre mine. N-aş zice că sunt rele, dar sunt cam pe-alături. Le lipseşte înţelegerea.

— Muzicală?

— Mai degrabă, omenească… Aş spune aşa: le lipseşte înţelegerea faptului că muzicalul decurge din omenesc.

Nestor cumpăneşte cu luare-aminte cele auzite. Concluzia e neaşteptată:

— Cartea mea cred că o să vă placă.

Ca argument, un damf de alcool. Devine amuzant.

— Chiar? De ce?

— Pentru că sunt un scriitor bun. Fără modestie, fireşte…

— Puţină tot e. Dar, pe de altă parte, ce rost are modestia dacă eşti bun? Bat un tremolo pe braţul scaunului. Daţi-i drumul, scrieţi. Bătaia ritmică îmi aminteşte cum, cu mai bine de patruzeci de ani în urmă, la Kiev, bătea ritmul, verificându-mi auzul muzical, tatăl meu. De ce n-ar începe cartea aşa? Mă

întorc către Nestor şi îl informez pe scurt despre acel întâi examen al meu, chiar îi reproduc tema propusă atunci. Nu mă descurcasem atunci cu ea. Nestor, zâmbind, bate cu degetele pe braţul scaunului. Pică şi el examenul.

1971

În ajunul primei zile de şcoală, Gleb, aşezat în faţa lui Feodor şi urmărindu-i degetele lungi, încerca să reproducă ritmul. Dincolo de fereastră zdrăngăneau la cotitură tramvaiele. Le răspundea cu sfială, printr-un clinchet, vesela din bufet. Pe urmă, Feodor a cântat ceva şi i-a cerut să repete. Gleb nu a reuşit să repete melodia – doar cuvintele: paba-paba, paba-paba, paba-pa… Destul de nefericite cuvinte – nu puteai spune că te pătrundeau, le ţineai minte doar pentru că aminteau cuvântul *papa*[3]. De altfel, Feodor îi ceruse să îi spună în ucraineană – *tato*. Mai nimeni nu le spune aşa taţilor. Feodor nu mai stătea cu Irina, soţia sa, și cu Gleb de câţiva ani: Irina plecase de la el. Mai exact, de plecat plecase Feodor, rugat de Irina să părăsească locuinţa pe care o aveau într-un cămin de familişti. Alungat, el închiriase o cameră în altă parte a oraşului şi, având diplomă de colegiu de muzică, aranjase să predea vioara la o şcoală de muzică. După divorţ băuse o vreme, de preferinţă produse ieftine, de tipul *Porto 72* sau *Buchetul Moldovei*. Băuturile tari nu-i plăceau. Dar dacă totuși bea vodcă, nu îşi umplea paharul dintr-o dată – îl ridica de mai multe ori la ochi şi la gură. Dădea aerul afară de câteva ori. După aceea, îşi strângea nasul cu degetele şi turna vodca aceea ca focul în gura larg deschisă. Fosta soţie considera că această beţie era de formă, fiindcă se producea cu precădere când erau de faţă cei care puteau să i-o relateze ei. În una dintre rarele discuţii cu fostul soţ, Irina a numit acest comportament infantil. Fără să treacă la rusă, Feodor a replicat că acest calificativ nu rezistă la critică, întrucât copiii, din câte ştie el, nu beau. Logica a fost de partea lui, dar asta nu l-a ajutat să o aducă înapoi pe Irina. După trei-patru ani, când pentru Feodor a devenit cât se poate de limpede că soţia lui nu avea să se mai întoarcă, s-a terminat cu beţia. Irina i-a dat voie tatălui să îşi viziteze fiul, dar numai bucurie nu îi făceau aceste vizite. La drept vorbind, nici lui Gleb nu-i făceau. Luându-l pe băiat la plimbare, Feodor tăcea mai tot timpul sau recita versuri, ceea ce, într-un fel, era pentru Gleb mai rău decât tăcerea. Uneori, când spre sfârşitul plimbării Gleb obosea, Feodor îl lua în braţe. Atunci ochii lor se aflau la acelaşi nivel, şi fiul se uita la tată cu o privire de copil, fixă. Sub privirea aceea, în ochii căprui ai tatălui se iveau lacrimi. Se rostogoleau una după alta pe obraji şi dispăreau pe vecie în mustăţile stufoase. În ciuda

faptului că la începutul plimbării era în mod evident treaz, spre sfârşitul ei Feodor era, de neînţeles cum, cherchelit. Stând în braţele tatălui său, Gleb simţea mirosul de vin ieftin. Cu acest miros s-au asociat în memoria băiatului, trainic, lacrimile tatălui. Poate chiar aşa şi miroseau – cine stă să studieze mirosul lacrimilor? Când, cu cinci minute înainte de clasa întâi, Gleb şi-a anunţat dorinţa de a învăţa să cânte la chitară, Irina l-a dus chiar ea la Feodor. A stat aşezată într-un colţ şi a urmărit în tăcere cum, repetând ce cânta tatăl, Gleb nu nimerea tonalitatea. Glib[4]… Feodor şi-a turnat o jumătate de pahar de vin şi l-a băut din trei înghiţituri. Glib, copilul meu, tu nu eşti făcut pentru muzică. Tată, nu bea, l-a rugat în rusă Gleb. Tatăl şi-a mai turnat o jumătate de pahar şi a spus: Beau pentru că tu nu eşti făcut pentru muzică – cel dintâi în neamul muzical al Ianovskilor. Zărind o coajă de pâine care era pe masă, a dus-o la nas: *prîkro!* Ce înseamnă *prîkro*? a întrebat Gleb. *Prîkro* înseamnă păcat, a spus Irina. Da, păcat, a confirmat Feodor. Fără să mai scoată o vorbă, mama şi-a luat fiul de mână şi a ieşit din odaie. A doua zi s-a dus cu el să-l înscrie la cea mai apropiată şcoală de muzică. Şi acolo i s-a cerut lui Gleb să repete o frază ritmică şi o melodie cântată. Emoţionându-se, băiatul a executat tema şi mai prost decât în ajun, dar acest lucru nu a descurajat pe nimeni. Neprevăzutul îl pândea pe Gleb din cu totul altă parte: mâna lui s-a dovedit a fi prea mică pentru gâtul chitarei. De aceea, a fost propus pentru clasa de domră cu patru coarde de la şcoala de muzică, cel puţin până îi va creşte mâna. Irina, vădit încurcată, a întrebat de ce tocmai domra cu patru coarde. I s-a răspuns că există, fireşte, şi cu trei coarde, dar tipic ucraineană (chitara din mâinile lui Gleb a fost înlocuită cu o domră) este totuşi cea cu patru coarde. Degetele băiatului au cuprins fără efort gâtul domrei. Irina a fost rugată să nu confunde cele două domre cu dombra orientală şi chiar se pregăteau să îi explice diferenţa dintre ele, dar nu asta voia ea să audă. Ar fi vrut să întrebe de ce nu se putea alege pentru Gleb o chitară de dimensiuni mai mici; să întrebe dacă nu o păcălesc ca să îi vâre fiul acolo unde nu vrea să meargă nimeni de bunăvoie, dar a tăcut. Ridicându-se, l-a luat pur şi simplu de o mână pe Gleb. Cealaltă mână a lui ţinea încă domra. Irina i-a indicat din ochi că poate să lase instrumentul, dar Gleb nu l-a lăsat. Vrei să cânţi la domră cu patru coarde? a vrut ea să ştie. Vreau, a răspuns băiatul. Astfel, problema a fost rezolvată, căci mama s-a străduit să nu-l pună în faţa unui nou refuz. A fost înscris la şcoala de muzică la clasa de domră. În acelaşi timp, Gleb a mers şi la o şcoală obişnuită. I-au intrat în memorie pentru totdeauna culorile, mirosurile şi sunetele percepute de el pe 1 septembrie

1971, pentru că în ziua aceea simţurile i s-au ascuţit brusc. Mirosul abia călcatei uniforme de elev – cafenie, cu vârfuri de pumnal pe pantaloni. Culoarea şi vârfurile erau cele care, aşa i se părea lui Gleb, făcuseră mirosul acela. La fel cum apăruse şi mirosul canadienei de nailon din însuşirile impermeabile ale materialului. Iar dacă la prima ploaie materialul se dovedise a fi permeabil, acest lucru nu a influenţat cu nimic amintirea acelui miros. Era cea dintâi canadiană a lui Gleb, care purtase până atunci numai palton. Nu era nevoie de canadiană în ziua aceea caldă de septembrie, dar băiatul a ţinut foarte mult să se ducă aşa, chiar dacă mama a fost împotrivă. După ani, uitându-se la prima lui fotografie de şcolar, Gleb Ianovski a găsit că rar puteai să vezi o scurtă mai lipsită de formă. Chiar nu a putut înţelege ce anume făcuse să-i placă atunci haina aceea. Poate că îl ameţise cu mirosul ei, aşa cum ameţesc plantele insectivore insectele. Oricum va fi fost, pe 1 septembrie, ca întotdeauna, mama i-a făcut pe voie. L-a ajutat să îşi pună canadiana şi ghiozdanul. L-a sfătuit doar să nu îşi încheie nasturii la canadiană. Ghiozdanul mirosea a piele, şi mai mirosea şi a apă şi a unt, şi a plasticul toxic al penarului în care uruiau stilourile şi creioanele. Când băiatul mergea liniştit, uruiala era moderată, dar când o lua la fugă, zgomotul era de câteva ori mai puternic. Bătaia distinctă a ritmului amintea zornăitul orchestral al maracasului. Fiind deja ceva mai mare, băiatul şi-a pus întrebarea: unde se învaţă să cânţi la maracas – n-o fi o clasă de maracas la şcoala de muzică, aşa cum sunt de vioară sau de pian? Şi nu a găsit răspunsul, pentru că nu exista o astfel de clasă. Aşa deci, ghiozdanul, şcoala. La dorinţa tatălui său, Gleb a fost dat la o şcoală cu predare în limba ucraineană. Mama nu obiectase. Ea nu obiecta aproape niciodată. Cunoscându-i calitatea de a se împăca cu situația, era de mirare că avusese atâta fermitate încât să se despartă de soţ. Dar mai de mirare era, mai degrabă, că se adunase cu el. Feodor era de fel din Kameneţ-Podolsk, iar Irina din Vologda, şi, la timpul lor, învăţaseră amândoi la Institutul de Aviaţie Civilă din Kiev, unde nimeriseră amândoi întâmplător: Irina – după o încercare nereuşită de a intra la Institutul de Teatru, Feodor – la Conservator. În felul acesta, avuseseră posibilitatea de a rămâne într-un oraş mare. Aviaţia civilă nu îi interesa câtuşi de puţin. A fost unul dintre puţinele lucruri care i-au unit. În rest însă, vorbeau limbi diferite şi la propriu, şi la figurat. Se consideră că deosebirea generează atracţie, şi e adevărat, dar numai la început. Da, brunetul Feodor din sud fusese atras de frumuseţea nordică a Irinei. Frumuseţea aceasta era cum e ceaţa în scurtul răstimp fără vânt al unei dimineţi, ca somnul ce te

ispiteşte să-l tulburi al ţarevnei, era ca un heleşteu neted pe care ţi-ai dori să se işte cercuri. Pe Irina o impresionase necontenita îngândurare a lui Feodor, care sugera experienţă şi înţelepciune. Asculta atentă şi cu plăcere cuvintele ucrainene rostite de el şi nu era clipă să nu ceară traducerea. Dar ceea ce aprindea sentimentele în primii ani s-a transformat în ochii Irinei, odată cu trecerea timpului, în opusul său. Îngândurarea lui Feodor a început să i se pară ursuzenie, înţelepciunea nu se ivea cu frecvenţa scontată de ea, iar cuvintele neînţelese ale limbii frumoase, dar străine ei au început să o enerveze. Nu le mai cerea traducerea, aşteptând ca lui Feodor să îi dea prin cap să facă asta singur. Irina ar fi putut să-l facă să treacă la rusă (când era ceva important aşa şi făcea), dar felul cum pronunţa el limba ei maternă i se părea monstruos. În pat însă, auzindu-i cuvintele ruseşti, râdea, cum râzi când eşti gâdilat, îl împingea şi îl ruga să vorbească numai în ucraineană. Iar pe urmă a plecat. Deja adult fiind, Gleb a auzit nu o dată de un alt motiv al divorţului – chipurile, purtarea *uşuratică* a Irinei. Că mama lui era uşuratică (orice s-ar înţelege prin asta), mă rog, ar fi putut crede, dar divorţul nu l-a legat de asta. Motivul divorţului, după cât i s-a părut lui, era mai adânc şi, într-un fel, mai tragic. Cele petrecute între părinţii lui, Gleb şi le-a explicat prin îngândurarea aceea aparte în care cădea din când în când tatăl său. De îngândurarea aceea, mama, un om plin de viaţă, începuse să se teamă. În asemenea momente nici Gleb nu se simţea în largul lui. Tatăl părea căzut într-un puţ adânc, de unde contempla stele numai de el văzute – chiar şi ziua, graţie opticii puţurilor. Când Irina a plecat, cea care a perceput tot ce a simţit Feodor a fost vioara. De obicei, el cânta de unul singur. Gleb a auzit cântul ăsta odată când, cu învoirea mamei, a rămas peste noapte la tatăl său. Dis-de-dimineaţă, ca să nu îl trezească pe băiat, Feodor a cântat închizându-se în baie. Dând şi drumul la apă, ca să înăbuşe sunetele viorii. Sunetele acelea amestecate cu zgomotul apei l-au zguduit pe Gleb până în adâncul sufletului. În anul 2003, el a scris câteva compoziţii în care, pe fondul unui zgomot de apă, sună o chitară – erau o amintire despre cântul tatălui său. În timp ce nota, i-a venit brusc ideea că, de fapt, tatăl lui dăduse atunci drumul la apă ca să se spânzure liniştit. Când Gleb a terminat de scris nişte compoziţii cu ploaie, i s-a spus că sunt marcate de disperare. El n-a răspuns nimic. Şi-a amintit expresia neobişnuită a ochilor tatălui său, care ar fi putut fi definită ca disperare. Dar ce se petrecuse atunci în realitate? Fusese Irina uşuratică? Mai curând, lua totul uşor, avea vădit predilecţie pentru partea însorită a vieţii. Şi nu era înclinată să pătrundă în părţile ei întunecate. Repeta deseori că ar vrea

să trăiască în Australia – vedea această ţară, cine ştie de ce, ca pe o întruchipare a lipsei de griji. Ceruse în glumă să i se găsească un soţ australian cu care să poată să călătorească prin toată lumea. În timpul unei astfel de discuţii auzise Gleb pentru prima dată cuvântul *Brisbane*. Vorbind despre oraşul visurilor ei, mama numise oraşul Brisbane. Când au întrebat-o de ce anume acest oraş, a răspuns simplu: sună frumos. Răspunsul li s-a părut caraghios – tuturor, în afară de Gleb. Brisbane. Oraşul putea fi pus uşor alături de Zurbagan, Ghel Ghiu şi Lisse, despre care băiatul citise în Aleksandr Grin[5]. Gleb îşi întrebase atunci mama dacă o să îl ia cu ea la Brisbane. Sigur că o să-l ia. Mama îl sărutase pe frunte. Cum ar putea să nu-l ia? O să vină vremea când ei vor locui la Brisbane. După nişte ani, când Gleb terminase deja şcoala, Irina a vrut să îşi cumpere cu banii pe care îi economisise un bilet pentru Australia. A fost chemată la comitetul de partid din Moscova, care trebuia să-i dea aprobare pentru călătorie, mai exact, după cum s-a văzut, să nu-i dea. Ea nu era membră a partidului comunist, aşa încât întrebarea de ce comitetul de partid era cel care hotăra totul rămâne deschisă. I s-a cerut să spună numele membrilor biroului politic, au vrut să ştie despre ce s-a vorbit la ultimul congres al partidului comunist şi au pus-o să enumere principalele avantaje ale orânduirii socialiste faţă de cea capitalistă. A răspuns, la prima, la a doua şi chiar la a treia întrebare. A treia i s-a părut cea mai complicată, dar a făcut faţă şi la ea, pentru că se pregătise temeinic. Şi atunci i s-a pus Irinei ultima întrebare – imbatabilă, ca un proiectil de tanc. Au întrebat-o dacă a văzut deja întregul URSS. La această întrebare nu se putea răspunde afirmativ – era prea mare ţara în care îi fusese ei dat să se nască. Dar răspunsul negativ a însemnat că mama lui Gleb trebuia să amâne călătoria în Australia până la cunoaşterea întregului URSS – cel puţin aşa li s-a părut membrilor comisiei. Aşa încât nu i s-a dat aprobarea. De altfel, Irina a luat asta uşor: aşa lua ea aproape orice. Poate că tocmai datorită acestei calităţi a primit la scurt timp după divorţ o cameră într-o locuinţă comună. A primit-o de la biroul de proiectare unde fusese repartizată după studii – ca tânără specialistă în domeniul aviaţiei civile. Probabil că, dacă ar fi luat în serios această posibilitate, nu i s-ar fi dat nimic. Odată cu mutarea de la cămin în locuinţa comună, în viaţa lui Gleb s-au schimbat multe. În primul rând, a apărut bunica, Antonina Pavlovna. Venise de la Vologda să-i ţină locul mamei, care pleca întruna în tot felul de direcţii. Explicaţia mamei pentru absenţă erau delegaţiile, fiecare încheiată cu un dar pentru Gleb. Darurile erau de cele mai multe ori jucării din plastic – puse încetişor pe perna

copilului care dormea. El nu se întreba de ce îi plăceau mamei anume jucării din acelea, le primea pur şi simplu cu recunoştinţă. Ca un câine antrenat să caute, se trezea cum îi ajungea la nări abia perceptibilul miros de plastic, pentru că era mirosul bucuriei. Deschizând ochii, îşi vedea mama. Ea şedea pe un taburet lângă patul lui şi zâmbea. Uneori plângea: întoarcerile ei nu erau niciodată ceva banal. De ce ai aşa de multe delegaţii? a întrebat odată Gleb. Mama s-a înroşit şi nu a răspuns. I-a aruncat o privire bunicii, care s-a prefăcut însă a nu observa. Şi-a şters mâinile de şorţ – acesta era întotdeauna gestul ei salvator. Când mama a plecat la serviciu, Gleb i-a repetat întrebarea bunicii. Antonina Pavlovna, după o clipă de tăcere, şi-a dus un deget la buze. Ts-s, i-a spus ea lui Gleb, ştii, ei îi trebuie să aibă lângă ea un om de nădejde, numai că unde să-l găseşti? Dar tata, a întrebat Gleb, el nu e de nădejde? Tata… Bunica a oftat şi şi-a desfăcut braţele. Între timp, tatăl lui fusese foarte bucuros că Gleb cânta la un instrument popular ucrainean şi, mai cu seamă, că băiatul îl alesese singur. Faptul că nu avea ureche nu i se mai părea acum lui Feodor o piedică de netrecut, chiar se exprimase în sensul că pentru a cânta la domră nici nu e nevoie de auz absolut. Pentru a cânta la vioară, la care nu există tonalităţi, da, este de dorit, dar pentru instrumentele al căror gât este divizat pe tonalităţi, este o cerinţă care nu îşi are rostul. Cu atât mai mult cu cât, după părerea lui Feodor, auzul se mai poate dezvolta. (Într-o oarecare măsură, preciza el.) Într-una din zile, Feodor l-a dus pe Gleb la un magazin de instrumente muzicale şi i-a propus să îi cumpere o domră. Alegerea i-a lăsat-o în chip demonstrativ fiului: considera că e sub demnitatea lui să se intereseze de calitatea unor instrumente de douăsprezece ruble. După ce a străbătut în fugă magazinul, Gleb s-a oprit la domra cea mai închisă la culoare dintre toate şi i-a adus-o tatălui său. Feodor şi-a privit fiul cu asprime: E fără coarde. Fii atent, fiule. După o oarecare şovăială, tatăl a luat o domră şi şi-a trecut degetul mare peste coarde. S-a strâmbat la sunetul de placaj, care amintea de zdrăngănitul unei balalaici de jucărie. La fel a fost şi cu alta, şi cu toate celelalte. Au ales, aşa cum a şi vrut Gleb, după culoare – nu atât de închisă ca prima, în schimb cu coarde. Când s-au întors acasă, se simţea mirosul prânzului pregătit. Rămâi să mănânci cu noi? şi-a întrebat Gleb tatăl. *Ni*, a răspuns Feodor. *Mene nihto i ne zaproșue*[6]. Ce înseamnă *ne zaproșue*? a vrut să ştie băiatul. Nu invită, a explicat Irina uitându-se în ochii lui Feodor. Bunica şi-a şters în tăcere mâinile de şorţ. Ei i se părea că omul care fusese, până nu demult, bărbatul fiicei ei trebuia poftit.

18.07.12, KIEV

Venind în turneu la Kiev, îmi vizitez tatăl. Mă primeşte binevoitor, dar fără să se agite prea mult.

— Salutare, muscalule. Ce mai zici?

Zâmbește. Îi zâmbesc și eu.

— Zic: intraţi în imperiu!

Tata presară tutun pe o foiţă de țigară, o răsuceşte şi, trecându-şi limba peste ea, o lipeşte. Ceva ce nu exista înainte.

— Asta nu putem.

— De ce?

După ce bricheta ţăcăne, tatăl scoate primul rotocol de fum.

— Păi, gândeşte-te singur, băiete.

Intră Galina, a doua soţie a tatei; dă din cap speriată spre mine. Pune o scrumieră în faţa soţului ei şi iese.

— Am neplăceri cu mâna dreaptă. (Îmi îndoi şi îmi dezdoi degetele.) Am cântat la Paris – cât pe-aci să ratez.

— Se cântă nu cu mâna – cu sufletul. Aminteşte-ţi de Paganini – cânta în orice condiţii.

Se uită la mine cu o jumătate de zâmbet.

— O coardă avea totuşi – e ceva. Pe când fără mână, ştii…

— El ar fi cântat şi fără corzi, fiule. Şi fără mână ar fi cântat. După ce se gândeşte puţin, tata adaugă: Și-apoi – du-te la doctor.

Da, e posibil să mă duc. Chiar înainte să plec, nu ştiu de ce, îmi aduc aminte de propunerea literatului din Petersburg de a scrie o carte despre mine. Îi spun tatei. El ridică din umeri şi deja regret că i-am spus. Răsuceşte o nouă ţigară, începe să fumeze.

— Muzică – e şi la Petersburg muzică. Să scrie.

Fumul exhalat execută un salt mortal – pe cât de complicat, pe atât de lent. Se pare că, odată cu vârsta, e şi tata mai încet. A devenit mai moale. Dar, poate, mai nepăsător.

— Aici nu e vorba de muzică, spun. Nu muzica trebuie descrisă, ci experienţa de viaţă a muzicianului. Ea devine după aceea muzică sau, la el, literatură. Nu ştiu dacă scriitorul va înţelege asta.

De la tata până la hotel mă duc pe jos. Ca să nu fiu recunoscut, îmi trag şapca pe nas – e mai bine decât cu ochelari de soare, ei atrag de la sine atenţia. Drumul trece prin Grădina Botanică. Pe o alee laterală ajung la

cafeneaua unde mâncam îngheţată cu bunica. Cafeneaua e la locul ei, îngheţata, după cum se vede, este şi ea, dar bunica nu e. De câte ori vin, mă duc la cimitir, unde ne despart doi metri de argilă murdar-roşiatică.

Mă aşez pe o bancă şi mă uit la cafenea. Chiar la picioarele mele e o veveriţă. Stă pe lăbuţele din spate, iar cu cele din faţă pe piept, a rugă. Îi spun că nu port cu mine mâncare, că aş putea, desigur, să cumpăr şi să îi aduc ceva, dar e aşa de complicat… Cuvintele sunt neputincioase. Mă bat peste buzunare pentru ca veveriţa să vadă că n-am cu ce s-o tratez. Ca să fiu mai grăitor, scot portvizitul şi chiar îl deschid. E, fără doar şi poate, un teatralism fără sens. În ceea ce privește alimentele – portvizitul e total lipsit de posibilităţi. Nu se poate visa la mai mult decât nişte brânză în vreun pliu.

Dau cu ochii de cartea de vizită a lui Nestor. De ce-oi fi început să-i povestesc din copilărie? Îmi trece prin cap să îi arunc cartea de vizită veveriţei – să-l sune ea. O să scrie despre viaţa de veveriţă, nu e şi ea interesantă? Despre mine s-a scos deja o jumătate de duzină de cărţi, dar uite, despre veveriţă, poate că nici una. Poate *Povestirile lui Belkin*[7]. Apuc cu două degete un colţ al cartonului: e gata să-şi ia zborul. Tărăgănez. De fapt, nici despre *viaţa* mea nu e nici una. S-a scris despre ce vrei şi ce nu vrei, numai despre viaţă nu. Mda, e de gândit… Pun cartea de vizită la loc.

1972

Întreaga toamnă Gleb a petrecut-o cu Antonina Pavlovna. După şcoală se duceau la Grădina Botanică, care era chiar vizavi de casă. Nimeni nu îi spunea acestui loc de vis Grădina Botanică, spuneau *Botanica*. Gleb şi bunica adunau acolo frunze de arţar, galben-aprins şi roşu-aprins – erau prin toată odaia, în sticle de lapte. Adunau măceşe, bunica făcea ceai de măceşe. Cel numai de măceşe nu era de natură să pofteşti la el, dar bunica punea în el ceva care îi dădea mai mult gust. Dar ce te interesa cel mai mult la ceaiul ăsta era faptul că măceşele erau culese cu mâinile tale. În partea liberă a Botanicii, unde era voie să aduni tot ce pofteai. Grădina cobora în terase, şi pe una din terase erau veveriţe. Mai exact, erau prin toată Botanica, dar pe terasa aceea era permis să li se dea de mâncare. Îţi luau mâncarea chiar din mână. Într-un buzunar al demiului, Antonina Pavlovna avea alune. Haina o cumpărase la Kiev, iar cuvântul *demiu* (auzit pesemne la cineva) l-a rostit o vreme pe nas, dar numai o vreme. În rest însă, vorbea cu *o,* ca la Vologda: *horoşo, moloko, morojenoe*[8]. Da, îngheţata: ea era principala bucurie la Botanică, iar ziua ei era duminica. Pe la ora două, bunica şi nepotul veneau la cafeneaua-terasă,

care se afla deasupra intrării de metrou „Universitate“. Aici totul era rotund: intrarea la metrou, cafeneaua, ca să nu mai vorbim de sferele de îngheţată – ele nici nu puteau fi altfel. Erau servite în nişte cupe mici din plastic şi se mâncau cu linguriţe din plastic. Aceste lucruri minunate erau proprietatea inalienabilă a cafenelei, nu sosise încă timpul veselei de unică folosinţă. Printre altele, lui Gleb îi plăceau tare mult linguriţele. Odată a făcut ce-a făcut şi, după ce a lins încă o porţie de îngheţată peste cea obişnuită, a vârât linguriţa în buzunarul pantalonilor. Captura i-a anunţat-o bunicii acasă. Bunica nu spusese încă nimic când i s-a întipărit răspunsul pe faţă. Totul a căzut la propriu pe această faţă: creţurile de deasupra sprâncenelor, pungile de sub ochi, colţurile gurii. Rezulta că el furase linguriţa – şi mâine după şcoală, amândoi (că doar am furat amândoi, a precizat bunica) se vor duce să dea linguriţa înapoi. Lui Gleb, returnarea i s-a părut un act solemn şi înspăimântător – cu convocarea întregului personal al cafenelei, dacă nu şi a miliţiei. Aproape că n-a dormit în noaptea aceea, dar pe urmă s-a dovedit că dormise totuşi, numai că în somn fusese şi mai rău decât treaz. Uite, intră el cu bunica în cafenea şi se aşază la o măsuţă. Nici nu apucă să comande ceva, că de la măsuţele vecine se reped la ei miliţieni care se prefac că sunt nişte simpli amatori de îngheţată. Îmbrăcaţi civil, cu o exagerată lejeritate: panamale, fulare, şorturi. Fie şi numai după atât, şi puteai ghici că e vorba de o capcană. Miliţienii se năpustesc asupra lui Gleb (ochii plini de groază ai bunicii) – şi-acum, episodul cel mai groaznic, al arestării. Când îi răsucesc mâinile la spate, nu e îngrozitor; când închid cătuşele şi îl duc la maşina marca Volga, GAZ-21, nu e îngrozitor. Dar, uite, când sar şi fug spre el – e îngrozitor. Potăilor, poliţiştii dracului, strigă Gleb şi începe să ţipe. Aşa strigă unchiul Kolea, vecinul, când îl arestează – strigă şi se tăvăleşte pe jos, dar tot apartamentul se uită la el condamnându-l. Se uită de sus în jos. Şi Gleb se tăvăleşte prinzând privirea bunicii – adică se aşteptase? Ce, nu puteau să stea acasă? Bunica plânge: a înţeles deja totul. Să stai în maşină cu mâinile legate la spate nu-i plăcut, dar faptul că îl duc cu o Volgă îndulceşte întru câtva situaţia. Gleb visa de mult să meargă cu o Volgă (doar cerbul din faţă, şi merită!), numai că lucrurile nu au stat chiar aşa… Da, o parte din noapte nu dormise totuşi – şi pe urmă a moţăit la şcoală. După şcoală chiar s-a dus cu bunica acolo. În ciuda aşteptărilor lui Gleb, totul a decurs destul de simplu şi chiar deloc neplăcut – poate pentru că ceea ce fusese mai rău se întâmplase noaptea. Bunica a comandat două porţii de îngheţată şi, până să li se aducă, a pus nenorocita de linguriţă pe masa de-alături. După mulţi ani, Gleb îşi

amintea de linguriţa aceea în avioane, când amesteca ceaiul adus de stewardesă. Pe atunci zbura aproape săptămânal (bunica nu îi mai era alături – zăcea moartă la cimitirul Berkovţî din Kiev), drept care avea largi posibilităţi de a-şi alege linguriţe după placul inimii. Dar el nu a mai luat nici una: viaţa te învaţă. Acum, despre învăţătură. Gleb, după cum s-a spus, mergea la o şcoală cu predare în limba ucraineană. Această alegere fusese salutată nu numai de tată (ceea ce este de înţeles), ci şi de mamă, care considera că trebuie să ştii limba locului în care trăieşti. Dar alegerea fusese influenţată, ce-i drept, şi de o împrejurare de ordin practic. În timp ce şcolile ruseşti gemeau de doritori de a învăţa în ele (cinci clase paralele a câte 45 de oameni), în cele ucrainene domneau liniştea şi o atmosferă camerală. Clasa lui Gleb număra 24 de elevi, iar clase paralele nu existau. La această şcoală învăţau copiii scriitorilor ucraineni şi – pentru că şcoala era lângă gară – copii din satele apropiate de Kiev. Gleb nu făcea parte din nici una din categorii, iar ucraineana lui se limita la cuvintele disparate auzite de la tatăl său. De altfel, erau situaţii când ieşea la iveală că nici copiii de scriitori nu ştiau tot. Când, la prima lecţie, învățătoarea Lesia Kirilovna a întrebat cum se spune „trestie“, au ştiut să răspundă numai cei de la ţară. *Oceret*, a rostit un elev cu numele de familie Bdjilka. *Oceret*, a şoptit încântat Gleb. S-a gândit cu amărăciune că el nu are ce căuta printre oameni care ştiu asemenea cuvinte minunate. El era sortit să se târască în coada clasei şi să se entuziasmeze pentru cei din faţă. Dar se înşela. În toţi anii următori, Bdjilka nu a mai dat nici un răspuns corect: *oceret* fusese ora lui astrală. Mai târziu, Gleb a încercat să-şi amintească de ce vorbise Lesia Kirilovna la prima lecţie despre trestii. Trebuia, desigur, să fie o explicaţie. Deşi nu era obligatoriu: în instituţiile de învăţământ general se petreceau şi lucruri inexplicabile. Chiar enigmatice. Astfel, în clipele de mânie, Lesia Kirilovna mişca din buze spunând ceva neauzit. Adică spunea şi ceva cu voce tare în astfel de cazuri, dar ceea ce căpăta sonoritate avea în general aparenţa de bine – cel puţin prin comparaţie cu ceea ce exprima chipul ei. Odată, când s-a întâmplat ca o ureche a lui Gleb să fie chiar lângă buzele Lesiei Kirilovna (se aplecase peste el), câteva din cuvintele enigmatice s-au lămurit. Sunt situaţii în care dezlegarea unei enigme nu aduce liniştea. Nici bucurie nu aduce. În general, în viaţă bucuria e un lucru rar. Din tot ce era lipsit de bucurie în anii aceia, nimic nu era mai lipsit de bucurie decât lecţiile de limba rusă. Fiecare lecţie din aceasta, Lesia Kirilovna o începea printr-o dezmorţire, care, conform recomandărilor metodicii, cuprindea rostirea rapidă a unor cuvinte grele. De

fapt, mereu aceleaşi, dar foarte triste: *jutko juku jit' na suku*[9]. Mai întâi, elevii le spuneau pe rând, pe urmă – în cor. După ce îi asculta pe toţi cu un aer sumbru (păi, cu ce aer puteai asculta un asemenea text?), Lesia Kirilovna îşi lingea buzele şi se pregătea să arate pronunţia etalon. La primul *u*, trecea lin la un urlet; următorii nu ieşeau cu mult mai frumos. În această interpretare, exerciţiul era lipsit de rapiditate, dar sporea sensibil groaza[10]. Numai auzind-o pe Lesia Kirilovna puteai înţelege pe deplin simţămintele gândacului. Unii plângeau uitându-se cum, stând în picioare lângă masă, învăţătoarea lor slobozea *u* după *u*, iar ei zburau necontrolat (şi înspăimântător) prin clasă. În general, nimic nu era tocmai simplu cu Lesia Kirilovna: s-a întâmplat ca, pe la jumătatea anului şcolar, uitându-se prin crăpătura uşii, eleva Placinda să vadă cum Lesia Kirilovna se aşeza pe rând în băncile elevilor şi, imitându-i, răspundea cu glasurile subţirele ale copiilor la întrebările învăţătoarei. Pentru a pune aceste întrebări, pedagoga se întorcea de fiecare dată la masa ei şi, de-acolo, cu o voce intenţionat brutală, se adresa victimei care era la rând. Vocea ei era de la sine destul de brutală, aşa că, la drept vorbind, nici nu mai trebuia intervenit. Cel mai mult au uluit-o pe elevă două situaţii. Prima: răspunzând în rolul Placindei, Lesia Kirilovna se strâmba, gesticula cu aprindere, şi din chiţcăitul ei se înţelegea că nu învăţase lecţia. A doua: revenind pe locul învăţătoarei, Lesia Kirilovna a năpădit-o pe fată cu un şuvoi de înjurături de mamă ca la uşa cortului. Da, pe de-o parte, elevei i-a fost neplăcut că cineva o vedea în acest fel, da, era neplăcut că era cu lecţia neînvăţată, dar de ce, se pune întrebarea – înjurături de mamă, ba încă ce înjurături! Când a povestit totul acasă, spre mirarea ei, părinţii au manifestat reţinere. Făcând gura pungă, Placinda-tatăl a mormăit că, la urma urmelor, este o şcoală de învăţământ general şi că educarea elevilor se face în cele mai diverse sensuri… Între timp, pe lângă şcoala de învăţământ general, Gleb continua să meargă şi la şcoala de muzică. În primele două săptămâni s-a ocupat de el numai Vera Mihailovna, o doamnă tânără şi grasă. Băiatul a auzit de câteva ori că ea este profesoara lui *la specialitate*. Lui i-a plăcut că acum are o specialitate şi că are o profesoară care se ocupă numai de el şi *îi face mâna*. Palma lui mică era o plastilină în mâinile Verei Mihailovna: profesoara a modelat din mâna ei un adevărat domrist. A dat degetelor lui poziţia corectă, uneori le scutura, aruncând parcă de pe ele toate greşelile şi impreciziile, şi frământa, frământa, frământa. Această parte a lecţiilor îi plăcea cel mai mult lui Gleb. Atingerile Verei Mihailovna făceau să-i treacă un curent de joasă tensiune prin mână şi prin şira spinării. Poate că de aceea a şi învăţat atât de

repede să ţină corect pana, mica petală din plastic cu care se ating coardele domrei. Spre deosebire de coardele chitarelor, care sunt lungi şi moi, coardele domrei sunt scurte şi rigide – aici nu te descurci fără pană. Trebuie să o ţii cu degetul mare şi cu cel arătător ale mâinii drepte, iar mâna (palma) trebuie să aibă forma unei căsuţe. Trebuie să cânți – şi acesta e un moment foarte important – mişcând palma, nu toată mâna. Iată, tocmai această mişcare din palmă nu îi reuşea lui Gleb; cine ştie de ce, începea să i se mişte toată mâna. Dar, spre începutul lui octombrie, i-a reuşit. În octombrie, Irina nu mai locuia cu Gleb şi cu Antonina Pavlovna. Venea pe acasă aproape în fiecare seară, bea un ceai, dar să înnopteze se ducea în altă parte. Spre deosebire de plecările în delegaţie, povestea asta a fost de durată şi, ce e mai important, pe undeva mai serioasă. Unde pleci tot timpul? o întreba Gleb, dar mama nu răspundea. Zâmbea. În ochi i se aprindea fericirea. În noiembrie s-a întors acasă, cam ciudat, în toiul nopţii. Arăta zdrobită. Gleb şi bunica nu au întrebat nimic, iar ea nu a dat explicaţii. Din ziua aceea, Irina a petrecut toate nopţile acasă, ceea ce pe Gleb l-a bucurat nespus de mult. Nu-i fusese deloc rău cu bunica, pur şi simplu îi plăcea să fie toţi laolaltă. În afară de asta, Antonina Pavlovna, oricum luai lucrurile, era în toate sensurile bunică – şi ca vârstă, şi ca statut, în timp ce Irina era o femeie tânără şi era interesant să fie cu ea. În toamna aceea a apărut totuşi în viaţa lui Gleb o femeie cu care contactul s-a dovedit a fi şi mai interesant. Era o profesoară de la şcoala de muzică, Klavdia Vasilievna (Gleb îi spunea în gând Klavocika), care a devenit prima lui iubire. De fapt, Klavocika era încă o fetiţă, dar, chiar în aceste condiţii, avea de două ori vârsta adoratorului ei. Şi era cam de două ori mai înaltă. Însă nu asta îl nelinişte pe Gleb cel mai mult. Klavocika preda ceea ce nu trebuie în nici un caz să predea femeia iubită: solfegiul. Ducându-se o dată pe săptămână la lecţia ei, Gleb încerca două sentimente contradictorii: iubire pentru Klavocika şi repulsie pentru materia ei. Până la solfegiu, i se păruse că muzica e căzută din ceruri şi că pentru frumuseţea ei nu există nici un fel de explicaţii. Dar explicaţiile existau, şi ele semănau mai degrabă cu matematica decât cu muzica. Nava aeriană cu care pornise la drum Gleb avea, după cum a ieşit la iveală, o secţie a maşinilor destul de sumbră, în care bubuiau volante şi era un miros înţepător de unsoare. Cel mai de mirare era că în această lume a beznei comanda Klavocika. Dar însuşirile acestei lumi nu au fost dintr-o dată pe înţelesul lui Gleb. Cât timp Klavocika a explicat durata notelor şi particularităţile portativului, nu i-a venit în minte nimic rău. Primele temeri au început să se insinueze când ea a trecut la

acorduri. Le-a spus că trison se numeşte un acord de trei sunete dispuse la interval de terţă. O singură bucurie era aici – să se uite la degetele subţiri ale Klavocikăi arătând trisonul la pian: do-mi-sol. Pe urmă a şi cântat: do-mi-sol. O voce mângâietoare, de catifea – să fi cântat, zău, altceva… Şi mai prost la solfegiu era faptul că Klavocika nu lucra numai cu Gleb: la lecţii erau prezenţi încă şapte. Şi, ca un făcut, nici unuia, în afară de eleva Anna Lebed (specialitatea – violoncel), nu îi plăcea solfegiul. De exemplu, Maxim Kleşciuk (acordeon), care stătea cu Gleb în bancă, îşi sucea tot timpul picioarele, iar la cuvântul triadă transpira tot. Odată, Klavocika a dedicat o lecţie întreagă răsturnării acordurilor. Răsturnarea întâi este sextacordul, cea de a doua este cvartsextacordul. Kleşciuk, a spus ea la sfârşitul lecţiei, fă-mi un sextacord în do major. Kleşciuk, care până atunci stătuse cu o expresie încordată, parcă a încremenit. Pe faţă i s-au rostogolit lacrimi mari. Sub scaunul lui s-a făcut auzit un susur încet. Toate privirile s-au dus sub scaunul lui Kleşciuk, fiindcă, oricât de mari erau lacrimile, de susurat, cu siguranţă, nu puteau. Mâna dreaptă a acordeonistului stătea pe bancă şi ţinea stiloul, iar cea stângă strângea ceva pe sub bancă. De pe scaun, care era de formă concavă, un şiroi subţire curgea în băltoaca formată pe podea. Klavocika nu l-a mai întrebat nimic pe Kleşciuk despre trison, s-a mărginit la întrebări despre durata notelor. Asta însemna că despre trisonuri aveau să vorbească mai des ceilalţi elevi. Gleb nu avea să îi spună mare lucru despre trisonuri fetei iubite, ceea ce îl amăra nespus. Acasă şedea cu orele deasupra manualului, şi scopul era unul singur: să nu se facă de ruşine în faţa Klavocikăi. Din când în când, lua acordurile învăţate pe domră. Uneori ridica ochii şi se uita cum lunecă zăpada pe dosul ferestrei, căci, cumva pe neobservate, venise iarna. Să se concentreze numai asupra trisonurilor nu era simplu pentru Gleb. Nu numai din pricina zăpezii. Acasă îl distrăgeau multe. Acasă. Ai casei. Casa. Singura, poate, din viaţa lui. Pe urmă, case au fost multe – aşa de multe, că şi-au pierdut calitatea de casă şi au devenit domiciliu. Dar de aceasta îl lega un cordon ombilical: Casa. Mică, doar parter şi etaj, era pe bulevardul Şevcenko, fost Bibikovski. Etajul avea un balcon acoperit de crengile unui castan bătrân.

19.07.12, KIEV

M-am dus unde fusese cândva casa mea. Pe locul ei se înălţa ceva numai sticlă – un hotel de cinci stele, judecând după firmă. Pe pereţii din sticlă lunecă nacela spălătorilor de geamuri. Sunt doi, stau în picioare, fiecare în câte un colţ al nacelei şi îşi mişcă energic mâinile. Sticla îi reflectă, pe ei, dar

şi razele portocalii ale apusului, care se întind pe geam odată cu detergentul.

Bunica spăla geamurile cu totul altfel. Mai întâi – cu o cârpă le ştergea, dar ultimele haşuri le dădea cu un ziar făcut cocoloş. Ziarul, tot sugând, se împrospăta şi devenea un fel de căpăţână care scârţâia şi scheuna la contactul cu sticla. Un sunet asemănător scot instrumentele cu coarde la trecerea în jos pe o coardă a degetului mare şi a celui arătător.

Mă întorc cu spatele la hotel şi privesc plopii de de bulevard. Spre deosebire de casă, ei au rămas. Dacă nu mă întorc, pot să cred că în spate e ca şi înainte, casa mea. Că acum o să mă cheme, bunăoară, la cină. Sau că mi se va aduce un pulover călduros – fiindcă e vânt. Nu, nu mi se va aduce. Nimeni nu mă strigă – e ceva diferit. Sună mobilul, se luminează: e *mama*. Din depărtarea ei, ca din nefiinţă. O voce surdă, întreruptă de pârâieli în receptor.

— Gleb, ce faci?

— Slavă Domnului că m-ai sunat. Slavă Domnului…

Intru în holul hotelului. Sunt recunoscut, se adună lume. Spun direcţiei hotelului, venită în fugă, că am locuit cândva aici. Direcţia încuviinţează din politeţe, deşi (i se pare ciudat) nu îşi aminteşte acest lucru. Este cu atât mai ciudat cu cât venirile de genul acesta rămân notate precis.

— Nu m-aţi înţeles, spun, am locuit în casa cu etaj care era în acest loc.

— Aşa deci, se miră direcţia, de ştiut. Pe undeva, e chiar fără precedent.

— Casa nu mai este, continui eu, dar adresa mi-a rămas în minte: bulevardul Şevcenko 28, apartamentul 2. Ca zgarda unui câine care a murit demult.

Toţi zâmbesc reţinut. Personalului hotelurilor scumpe nu i se permite să râdă cu toată gura.

— Remarcabilă observaţie. Cu dragoste, cum se spune, pentru natura vie.

— În copilărie îmi doream foarte mult să am un câine. Foarte mult, dar nu mi-au îngăduit vecinii. Iar acum – nu-mi mai doresc.

1972

Cu băieţii e în ordine, dar fetele sunt rele, a spus la şedinţa cu părinţii Lesia Kirilovna. Ideea şi-a ilustrat-o prin Liusea Mironenko, care se gândeşte la orice, numai la lecţie nu: bărbia în palmă, ochii în gol şi, în general, fixându-mi fruntea. Iar numele de familie şi-l scrie cu *e:* Meronenko. Mama Liusei zâmbeşte confuz. Observând un zâmbet pe chipul altei mame, Lesia Kirilovna se comută la ea: iar Sidorova scrie: *bătaie pentru acasă*. Bătaie – pur şi simplu, strălucit. Toată lumea ştie că Sidorova mănâncă bătaie acasă,

aşa că greşeala ar putea fi explicată apelând la Freud, dar nimeni nu ştia în anii 1970 de acest autor, nici Sidorova, nici părinţii, nici chiar Lesia Kirilovna. Cât despre Sidorova, experienţa ei de viaţă o dusese la două concluzii simple: că la şcoală îi place, iar acasă nu. Ceea ce, de fapt, era explicabil. Cât despre Gleb, lui îi plăcea mai mult la şcoala de muzică. Acum, când îşi însuşise abc-ul cântatului la domră, începea, împreună cu Vera Mihailovna, să se gândească la partea estetică a lui. Cântă cu nuanţe, nu obosea să îi repete Vera Mihailovna elevului. Cuvântul *nuanţă* în sine îl încânta pe Gleb. Era atât de expresiv, atât de fin, încât nici nu mai cerea vreo precizare. Să cânte cu nuanţe devenise ocupaţia predilectă a tânărului domrist. De pasionat ce era, se întâmpla să nu pună degetele unde trebuia sau să nu atingă coardele care trebuiau, şi atunci Vera Mihailovna striga: *minciună!* Dar în strigătul ei se simţea că defectul tehnic apăruse ca un sacrificiu forţat, de dragul frumuseţii. Interpretul ştia că minciuna îi va fi iertată, în timp ce lipsa nuanţelor – niciodată. Poate că de-asta şi iubea Gleb şcoala de muzică. De altfel, nu numai asta iubea Gleb. Lui Gleb, care, spre deosebire de Sidorova, nu ştia ce e bătaia, îi plăcea şi acasă, în locuinţa comună. Acolo totul era mai simplu decât la şcoala de muzică, iar în privinţa nuanţelor era mai modest, dar era casa lui dragă, căreia nu îi putea lua locul nici o şcoală. În casă, în afară de Gleb, de mama şi de bunica lui, mai locuiau încă trei familii. Numele erau trecute sub soneria de la uşă, indicându-se de câte ori să suni. Aceste nume îl întâmpinau pe băiat în fiecare zi, şi chiar şi-atunci când vecinii nu au mai fost, şi nici chiar casa, Gleb îşi amintea perfect că la familia Pşebâşevski trebuia să suni o dată, la Ianovski de două, la Kolbuşkov de trei şi la Vinnicenko de patru. La Kolbuşkovi şi la Vinnicenko nu suna nimeni, pentru că nu primeau musafiri. În loc de indicaţia de a se suna de trei şi de patru ori, se putea pune şi de treizeci, şi de patruzeci de ori – n-ar fi deranjat pe nimeni. Dar sunatul o dată şi de două ori era înregistrat bine de urechile lui Gleb. După volumul şi durata lui, băiatul îşi dădea seama fără greutate cine suna. După cum observase, chiar şi când se suna o singură dată (şi aici au început adevăratele nuanţe), diversitatea putea fi fără margini. Bunăoară, o atingere de o clipită – până şi aceea semăna cu scheunatul unui căţeluş. Se putea suna fără să apeşi prea mult pe buton – atunci în tonul soneriei se simţea sfială. Dar când, dimpotrivă, se apăsa până se albea degetul – suna a scandal, cu trosneli. Sunatul scurt de două ori îl trimitea pe ascultător la un staccato aerian, sunatul lung de două ori isca ideea de adăpost antiaerian. Era un excelent antrenament pentru tema *durata notelor* – tema

preferată a lui Kleşciuk. Începând din clasa a doua, Kleşciuk a început să vină câteodată după lecţii la Gleb. Felul scurt de a atinge butonul soneriei dădea două optimi exemplare. În general vorbind, butonul vechi, din anii ’50, avea expresivitatea unei viori, aşa încât întregul spectru al posibilităţilor lui era folosit numai de Feodor – când era beat. După caracteristicile sunetului soneriei se putea determina pe loc cantitatea băută. Dar suna nu numai soneria, mai era şi uşa, care avea şi ea diapazonul ei: de la declicul încet din broască (plecarea de dimineaţă la lucru) până la izbitura de uragan, cu zgâlţâirea ambelor canaturi, la orele serii. Astfel de lovituri erau însoţite de obicei de o plecare în trombă sau de o întoarcere în trombă. Aceasta din urmă era o raritate, pentru că, după ce petrecea o vreme în mediul exterior, omul ajungea să se potolească. Acest om era unchiul Kolea Kolbuşkov. De fapt, el ieşea rar – prefera să-şi gonească din cameră nevasta, pe Katerina. În astfel de situaţii, făcându-se ghem pe un cufăr mare acoperit cu un covor, ea îşi făcea somnul în antreu. În timpul nopţii se apropia de câteva ori de uşa camerei ei şi, cu o voce înăbuşită, se ruga: Mikola, dă-mi drumul! Urma din spatele uşii o scurtă înjurătură de mamă. Câteodată – dacă Mikola ieşea în antreu – o lovitură surdă: sunetul era absorbit în totalitate de trupul bogat al Katerinei. Odată, sub ochii vecinilor, a azvârlit după Katerina un ferăstrău-coadă de vulpe, care s-a înfipt în uşa lui Gleb şi, o vreme, s-a bălăngănit cu o scurtă melodie tristă. Lui Gleb chiar i s-a părut că a dominat acolo o sextă mică, pe care era structurată, să zicem, *Love story* (do-mi-mi-do-do ş.a.m.d.). Evdokia Vinnicenko a chemat miliţia, dar totul s-a terminat în coadă de peşte: instrumentul care se arătase muzical apucase să-l ia unchiul Kolea, iar Katerina nu a făcut plângere. Nici nu te puteai aştepta la altceva de la nevasta unchiului Kolea: la urma urmelor, *Love story* sunase pentru ea. Ea una, Katerina, nu era o fricoasă şi – ce-i al ei e al ei – nu scăpa ocazia să îşi combată soţul. Lucru care se întâmpla cel mai des când combatantul nea Kolea, după ce se abţiguia la ieşirea din schimbul de la fabrică, apărea în curte în maiou, se aşeza la masa de sub măslinul strâmb şi discuta cu populaţia. Deasupra mesei atârna un fir cu un bec, aşa încât discuţia putea continua şi pe întuneric. În mâna dreaptă, unchiul Kolea ţinea un pachet de Belomor, iar în stânga – chibriturile, pe care le apăsa în palmă cu degetul mic şi cu inelarul. Aceste două degete le avea tot timpul îndoite: în ele avea chibriturile care erau extrase pe măsură ce era necesar. Fumând o ţigară, unchiul Kolea povestea cum a fost el în primele rânduri ale celor care au eliberat Kievul. Cei care au fost în primele rânduri nu mai sunt, răsuna

invariabila demascare a Katerinei, care numai pe-aproape nu păruse a fi. Represiunea nu se lăsa aşteptată. Dacă femeia se afla la o distanţă abordabilă, unchiul Kolea îi aplica o lovitură în plin, dacă nu, se limita la o ingenioasă înjurătură de mamă. După un minut, fumul ţigării lui învăluia plăcut becul aprins şi dispărea în ramurile întunecate ale măslinului. Povestirea despre zilele de luptă continua. Nimic nu îl putea opri – nici chiar intervenţiile Katerinei, care rămâneau pentru toţi o enigmă. Atracţia pentru adevăr se asocia în această femeie cu gustul suferinţei, de vreme ce, după cum se vedea, acestea se conjugau şi în viaţă. Pesemne, nu îi ajungea ceea ce simţea din partea îmbătrânitului unchi Kolea, şi încerca să îşi atragă simţămintele lui, asemeni unui corector de tragere care, disperat, îndreaptă spre el însuşi ultima salvă. Aici era important nu felul sentimentului, ci intensitatea lui. După mulţi ani, când în locuinţa comună au început să se instaleze autorităţile raionale, oamenii care îi cunoşteau pe cei doi soţi i-au sfătuit să divorţeze pentru un timp. În felul acesta ar fi primit două locuinţe a câte o cameră în loc de una, iar pe urmă ar fi putut să vândă una din ele sau, să zicem, să facă schimb cu o locuinţă cu două camere. Şi să se căsătorească din nou. Cea care s-a opus ingeniosului plan s-a dovedit a fi Katerina: ea a refuzat să divorţeze – fie şi fictiv. I-a fost teamă că a doua oară Mikola nu se va mai însura cu ea. Fiindcă a venit vorba, Gleb nu a văzut nici o nuntă acolo, în schimb a văzut o înmormântare. Asta a fost când a murit vecina Evdokia Vinnicenko. În ciuda numelui sonor, Evdokia fusese un om care nu se remarca prin nimic. Singura ei trăsătură distinctivă consta, poate, în faptul că nu părăsea niciodată locuinţa. Toate obligaţiile din afara casei, inclusiv magazinele, erau în spinarea soţului ei, Silvestr. Nimeni nu o văzuse pe Evdokia în haine de stradă – avea întotdeauna pe ea un capot din molton înflorat şi nişte papuci de blană. Mergea încet, vorbea încet, dar mai mult tăcea. Ea şi Silvestr aproape că nici nu vorbeau unul cu altul. Comunicau cumva prin gesturi, priviri, dar nu iroseau vorbele. Probabil că de aceea nu aveau copii – cum să îi concepi într-o asemenea tăcere? Tăcerea lui Silvestr era atât de adâncă, încât părea că îi pierise graiul. Până la urmă, a pierit Silvestr însuşi. Evdokia nu a dat nici un fel de explicaţie acestui lucru. Poate că nici nu a avut. Întrebată unde se află Silvestr, răspundea scurt: a dispărut. Viaţa ei nu s-a schimbat deloc după acest eveniment. De mirare este că nici aşa nu a început să iasă din casă – cel puţin, aşa i se părea lui Gleb. În închipuirea lui, ea aparţinea celor legaţi pentru totdeauna de un anumit loc. Locul Evdokiei era lângă masa din bucătărie. Petrecea acolo mai mult timp decât în odaia ei, spăla câte ceva,

curăţa, muta dintr-un loc în altul – de pe marginea stângă a mesei pe cea dreaptă şi invers. O făcea într-un fel ciudat – desprinzând un picior de podea şi ţinându-se în echilibru pe celălalt. Situaţie în care se legăna toată, amintind ba de un hopa-Mitică, ba de o balerină. Mai degrabă, probabil, de o balerină. Urmărind-o odată pe Evdokia de sub masa lui, Gleb a observat că piciorul pe care se sprijinea se îndoia frumos, cumva chiar ca la balet. Din gura ei, abia perceptibil, curgea o minunată melodie tristă. Nu mai putea fi nici o îndoială: Evdokia dansa. Gleb tare ar mai fi vrut să întrebe ce cânta Evdokia, dar chiar copil fiind, înţelegea că dacă o doamnă la vârsta pensiei dansează şi cântă, e mai bine să te faci că nu ai observat nimic şi, în orice caz, să nu întrebi nimic. Melodia aceea Gleb a recunoscut-o în ziua înmormântării Evdokiei – a interpretat-o o fanfară. Muzica respira şi, la fiecare inspiraţie, era însoţită de bătăi de talgere şi de tobă. Asta o făcea să fie sfâşietoare, tragică – nu mai era în ea tristeţea aceea luminoasă care se auzea când era cântată încet. Gleb şi-a întrebat tatăl, venit să o conducă pe Evdokia pe ultimul drum, ce melodie era aceea. E sonata pentru pian numărul doi de Chopin, a răspuns tatăl, partea a treia, marşul funebru. Asta cânta Evdokia când trăia. Asta e o dovadă că ea visa la moarte, a spus Feodor. Aşa să fie? a întrebat băiatul. Feodor și-a privit atent fiul: Omul cântă de obicei despre ce visează.

28 – 31.08.12, PETERSBURG

Turnee la Petersburg. Pe drumul de la aeroport opresc maşina la o librărie şi trimit şoferul să cumpere toate cărţile de Nestor pe care le au. Se întoarce cu două. Mă gândesc că ajung două.

La hotel fac un duş şi desfac valiza. După o bătaie timidă în uşă, intră o cameristă cu un cărucior cu *Veuve Clicquot* şi cu fructe, din partea casei. Înroşindu-se, fata cere un autograf. În timp ce scot bacşişul, dau de cartea de vizită a lui Nestor. O pun lângă telefon. După ce formez primele cifre, închid.

Scot din sacoșă cărţile cumpărate şi le răsfoiesc în fugă. *Aeronautul*, în deplină concordanţă cu titlul, este despre istoria aeronauticii în Rusia. Aparate de zbor imperfecte şi aviatori plini de abnegaţie. Jachete îmblănite, căşti de piele, ochelari-conserve. Un catalog complet, după cât se pare, al monoplanelor şi biplanelor. Lista navelor… Pentru amatori.

Sunt lucruri mai importante decât injecţiile. Într-o limbă aspră, de adnotare, cititorului i se spune că aceasta este povestea unei asistente medicale devenite medic-şef. Zboruri şi prăbuşiri. Relaţiile cu pacienţii şi cu personalul instituţiei medicale, cotidianul deloc simplu al unui spital, unde

dragostea se învecinează cu moartea. Deschid cartea la întâmplare – propoziţii tăiate scurt, descrieri precise. Îmi place acest ritm, dar mai ales – viziunea. Zboruri şi prăbuşiri… Judecând după temă, şi prima carte este despre prăbuşiri. Asta îmi aminteşte de ceva. Sunt lucruri mai importante decât muzica…

Cartea de vizită e lângă telefon. Dar de ce să îl sun? mă întreb. Am la Petersburg trei concerte – trei seri la rând. Sunt sigur că Nestor o să apară la unul din ele.

Nu apare. În ultima seară, după concert, îl sun totuşi. Acompaniat de sunetele lungi din receptor, desenez pătrate pe cartea de vizită. Dar când mă pregătesc să închid, de la celălalt capăt mi se răspunde. Nestor se bucură mult de telefon, nu a ştiut nimic de turnee. Desenez pe cartea de vizită un gras semn al exclamării.

Nestor propune să ne întâlnim a doua zi, dar eu am avion dimineaţă. Atunci – imediat. Nestor este de părere că trebuie să ne întâlnim imediat. Mă invită, el şi soţia lui, Nika, la ei. Eu mă arăt încă nehotărât, dar pe dinăuntru poate că sunt gata. Gândul de a pătrunde imediat în atmosfera plăcută a serii cuiva mă umple de bucurie.

Nestor îmi dictează adresa. Se şi pregăteşte să dea o fugă după vodcă. Şi uite, încă ceva, Nika are rugămintea ca oaspetele să ia cu el chitara. Spun că s-a făcut şi pun un al doilea semn al exclamării pe cartea de vizită. Chem o maşină, iau chitara. Ducându-mă spre uşă, zăresc căruciorul adus de cameristă – este reînnoit în fiecare zi. *Veuve Clicquot* şi fructele își găsesc drum în sacoșa în care au fost cărţile.

Nestor stă pe Bolşoi Prospekt, în zona Petrogradskaia. De la hotel până acolo sunt fix zece minute. Când cobor din maşină, Nestor tocmai se întoarce de la magazin. Urcăm împreună şi suntem întâmpinaţi de Nika, o doamnă cu părul tuns scurt. Judecând după toate, Nestor, Nika şi cu mine suntem de aceeaşi vârstă, sau de vârste foarte apropiate. În astfel de cazuri, de obicei, îţi vine uşor.

În bucătărie e pusă masa. Brânză, salam, şprot, vodcă. Înainte de a ne aşeza, Nika îmi arată apartamentul scriitorului. Totul e ca la carte: rafturi ticsite cu cărţi (lui bărbatu-meu i se dăruiesc multe cărţi, deja de mult nu mai cumpărăm), puse vertical, iar peste ele altele, orizontal. Pe lângă cărţi, de neînţeles cum, pe rafturi au loc şi o grămadă de bibelouri. Cărţi pe mese, pe paturi, pe podea, pe cuptorul cu microunde şi pe maşina de spălat (scriitorului îi place să citească în baie). Nika îl numeşte pe Nestor scriitorul şi e foarte

mândră de el.

Văduva Clicquot e pusă la frigider, dar se pare că nu va fi cerută de nimeni în mod expres. Nestor ne toarnă vodcă la toţi, inclusiv soţiei, iar ea nu protestează deloc. Bem pentru că ne-am cunoscut. Nestor îi povesteşte cu de-amănuntul Nikăi cum a început totul. Discuţia din avion o descrie cu mimică şi cu gestică. Arată cum i-am răspuns eu de sus, cum am vârât cartea lui de vizită fără să mă uit la ea. Îl aplaud.

— Eu să fiu ăsta?

Mijind ochii, Nestor dă din cap.

— Văzut din afară, mă linişteşte Nika. Eu nu i-aş da crezare.

— Nici nu-i dau. Îmi beau paharul. Dar vreau să spun că scriitorul dumneavoastră e chiar foarte cum trebuie. Un scriitor normal.

Sună telefonul Nikăi. Acoperindu-l cu palma, ne anunţă că e fiul lor. Aprinde o ţigară şi se duce să vorbească pe coridor.

— Băiatul nu stă cu dumneavoastră? întreb.

— Stă nu departe de-aici. Nestor îşi aprinde şi el o ţigară. Eu m-am apucat deja de scris… Chiar vă daţi acordul pentru carte? E tot o privire din afară.

Din coridor răzbat trei de *nu* categoric.

— M-am privit atât de mult dinăuntru…

Odată cu al patrulea *nu* apare Nika.

— Du-te-n rahat, şopteşte închizând telefonul. Se aşază la masă. Scuze, un moment educativ. Către mine: Aveţi copii?

— Nu.

Sună – de data asta e telefonul lui Nestor. După un scurt salut rece se aude încă un *nu*. Tema copiilor nu se reia, fiindcă Nika ridică paharul:

— Pentru colaborare!

Bem toţi.

— Noi tocmai am lămurit… glasul lui Nestor sună înăbuşit, ca al unui om care n-a luat nimic după. Am lămurit cât de serios se raportează Gleb la această acţiune.

— Şi cât de? întreabă Nika. Ştiţi, chiar mă miram singură: dumneavoastră spuneţi atât de bine totul despre viaţă prin muzica dumneavoastră – ce nevoie aveţi de cuvintele lui? – şi arată cu capul spre soţ.

Iau o ţigară din pachetul lui Nestor. El mi-o aprinde.

— E greu de explicat. Cred că muzica – dar şi pictura, probabil… În ultimă instanţă, ele există numai pentru că există cuvântul.

Nika dă din cap spre chitara care stă în husă.

— Cântaţi?

Le propun să trecem la *tu*. Scot chitara şi, câteva minute, o acordez. Nika îi arată soţului paharele goale.

— Pe mine, uite, mă încearcă o frică în faţa limitei cuvântului.

Nestor dă să ia sticla, dar o pune la loc. Ştii, acolo unde se termină cuvântul începe muzica. Sau, ei da, pictura. Sau, în general, tăcerea…

Încep să cânt *Bje sonțe nizenko*[11]– la început tema, pe urmă variaţiuni. Îngân încet. Auditoriului nu-i sunt clare toate cuvintele, dar e clar că e un cântec trist. E noapte. Unei fete îi vine iubitul. Ea, deschizându-i, „mâna i-o strânse“. Dar cum i-o lăsă, „îl şi întrebă“. Vocea şi coardele intră în rezonanţă. „Mă iubeşti?“ întreabă ea. Ori poate pe la alta te duci şi nu recunoşti? Ba nu, răspunde el, te iubesc, „dar mărturisesc că n-o să te iau“. Solo de chitară. Pizzicato pe notele înalte – chiar în capătul tastierei. „Of, Doamne, Dumnezeule...“ El, sigur, îi mărturiseşte totul. Înălţimea sunetului trece în înălţime a suferinţei. Se subţiază până aproape că nu se mai aude, căci nu există expresie pentru durere. Şi degetele sunt deja nemişcate, dar muzica tot curge.

Plec spre dimineaţă. În prag, Nestor mă îmbrăţişează cu putere; se lasă pe mine şi mâinile Nikăi. Stăm aşa toţi trei în faţa uşii deschise, simţind în spate răcoarea, răcoarea nopţii încă. Aplecându-se cu delicateţe, trece pe lângă noi un vecin cu o undiţă. La intrare mă aşteaptă deja maşina.

1972

La scurt timp după înmormântarea Evdokiei, Gleb a mai auzit o dată talgerele şi toba. Asta a fost la teatrul de operă, unde bunica l-a dus să asculte *Evgheni Oneghin*. Primul lucru care l-a uimit a fost felul cum s-a dezlănţuit orchestra. Sala, imensă, era plină de frânturi de melodii. O grandioasă dezlănţuire de sunete care păreau că se eliberaseră pentru totdeauna de muzică şi creaseră o comunitate nouă. Dar doar păreau. În sala care s-a întunecat şi a încremenit, le-a adunat la un loc cea dintâi mişcare a baghetei dirijorului. Şi Gleb a început să plângă cu suspine – de armonia aceea, de plenitudinea şi forţa nemaiauzită până acum a sunetului, de sala care, cufundându-se în întuneric, îşi lua încet zborul, şi el odată cu ea. Începea incredibila călătorie pentru cei aleşi – cei care aveau curajul să stea în sala întunecată. Băiatul plângea în hohote, apăsându-şi gura cu mâna, cu toate că, muzica fiind tare, nu îl auzea nimeni şi, fiind întuneric, nu se vedea cum îi tresăltau umerii. Gleb şi bunica şedeau într-o lojă la balconul unu, iar două

balcoane mai sus zăcea pe podea Serghei Petrovici Brovarnik, profesorul de pian general de la şcoala de muzică a lui Gleb. Serghei Petrovici considera că muzica trebuie ascultată decuplându-te nu numai de lumea înconjurătoare, ci chiar de propriul trup. Venea la teatru cu un cearşaf şi îl aşternea pe jos – unde se terminau rândurile de fotolii. Se întindea pe cearşaf şi închidea ochii. Nu scăpa nici un spectacol de operă. După ce devenise pasionat de operă, Gleb îl vedea deseori pe Serghei Petrovici acolo. Odată, când Antonina Pavlovna şi nepotul ei îşi aveau locurile la balconul trei (era *Ivan Susanin*), Serghei Petrovici era întins chiar în spatele lor. Din când în când se auzeau de-acolo suspine înăbuşite, şi spectatorii nerodaţi în modalităţile de a percepe muzica, întorceau neliniştiţi privirile în întuneric către spatele fotoliilor. Serghei Petrovici a rămas în memoria lui Gleb ca o adevărată pildă de devotament faţă de muzică. Cât despre *Ivan Susanin,* băiatului i-a plăcut, dar nu se compara cu *Evgheni Oneghin.* Curmând discordia, Lenski este extrem de limpede: *Cer de-a dreptul ca domnul Oneghin să îmi explice faptele sale. Dânsul nu doreşte să o facă, aşa că îl rog să îmi primească provocarea la duel!* Vai, e aşa de dur – în *Ivan Susanin*, cu tot tragismul, nu e nici pe departe aşa. Mai ales, uite, acest *de-a dreptul…* Şi strigătul stăpânei casei *O, Doamne,* care îl repetă muzical pe cel cu… *provocarea la duel!…* Plus, fireşte, cuvântul *domnul*, care lui Gleb i-a plăcut nespus – aşa de elegant pe fondul *tovarăşilor* nepieptănaţi şi cu miros de stătut. Un loc aparte îl avea jobenul, atât de aristocrat în locul şepcii roase, de hai să trăiţi. Şi totuşi, ceea ce l-a dat gata pe Gleb a fost scena duelului. Această scenă a jucat-o la nesfârşit cu Kleşciuk, care se vede că fusese dus şi el de părinţi la *Evgheni Oneghin*. Kleşciuk-Lenski se lăsa încet pe podea după focul tras de Gleb-Oneghin. Grasul Kleşciuk o făcea greoi şi inestetic, şi Gleb trebuia să îi arate de fiecare dată cum se cade, de obicei, după ce eşti împuşcat. Gleb o făcea nu fără plăcere – ca artist şi ca pedagog. În ciuda tuturor eforturilor, progresul era nesemnificativ. Kleşciuk era precaut, apuca să se uite de câteva ori la picioare, deşi, de fapt, ce se aştepta să vadă pe parchetul curat de strălucea? Dirijându-l pe Kleşciuk, Gleb avea totuşi grijă să nu sară calul. Ştia *ce* rezultă când oamenii sunt presaţi peste măsură şi nu voia să strice impresia făcută de *Evgheni Oneghin*, devenit principala bucurie a primului său an de studiu. Bucuria a ajuns deplină la începutul iernii, când băiatul a putut să asculte opera pe disc. Mama şi bunica, după ce s-au sfătuit îndelung mai multe seri, i-au dăruit lui Gleb pentru Anul Nou un pick-up. Pentru costisitoarea achiziţie fusese cooptat şi Feodor care, cu toată lipsa de bani, a găsit cele

douăzeci de ruble care nu ajungeau. Pick-up-ul era însoţit de o cutie de carton în care se aflau trei discuri: era *Evgheni Oneghin.* Şi, cu toate că după aceea au fost cumpărate şi alte discuri, Gleb asculta aproape numai *Oneghin.* După două luni ştia pe dinafară toate ariile. La sărbătorile de familie, la rugămintea musafirilor, băiatul le cânta la rând şi pe sărite – cu simţire, deşi, potrivit celor spuse de tatăl invitat odată, fuseseră locuri în care cântase fals. Mama, ieşindu-şi din fire, a ripostat că aici nu este vorba despre *cum* cântă copilul ariile, ci despre faptul că le *cântă* şi că, în loc să îl susţină, tatăl spune numai aiureli. Fals nu înseamnă prost, a mormăit Feodor, dar nu a intrat într-o dispută. Gleb s-a prefăcut a nu fi fost atent la dialog, dar în sufletul lui a fost jignit. Dorise foarte mult să îi facă impresie tatălui său. Nu reuşise. În schimb, le făcea impresie altora – de pildă, celor din clasa lui. Deşi nu tuturor. Astfel, Bdjilka, cel care ştiuse minunatul cuvânt „trestie“ [*oceret*], nu era impresionat de interpretarea ariilor. El îl îndemna pe Gleb să cânte cântece populare şi chiar cânta unul – *Oi, u gaiu pri Dunaiu*[12] – din cele deosebit de iubite la el în sat. Cântecul era frumos (cântecele ucrainene sunt fantastic de frumoase), dar asta nu l-a făcut pe Gleb să îşi schimbe repertoriul. A continuat să îşi cânte ariile sub privirea ironică a lui Bdjilka. În acelaşi timp, Bdjilka tot punea întrebări la care Gleb nu găsea întotdeauna răspuns. După ce a ascultat în interpretarea lui Gleb aria lui Lenski, Bdjilka a întrebat ce înseamnă auroră (*străluceşte dimineaţa a aurorei rază*), de ce vara[13] este înceată (*şi amintirea tânărului poet o va-nghiţi înceata Lethe*[14]), iar urna este timpurie (*să verşi o lacrimă pe urna timpurie*). Câteodată se oprea deasupra câte unei urne de pe stradă şi începea să adune în palmă lacrimi imaginare. De fapt, în privinţa râsului, Bdjilka nu se putea compara cu Gleb. Cu el şi cu încă unul din clasă, Vitea Kisliţîn. Despre Gleb şi Kisliţîn spuneau toţi că sunt puşi pe râs, fiindcă râdeau întruna în hohote. Se uită la administratorul care trece (saşiu, cu buze groase) – râd, se uită la un câine (o ureche în sus, una atârnă) – râd. La oricine se uită – râd, că fiecare are ceva caraghios, trebuie să ai ochi pentru asta. Ochi şi cu cine, că doar n-o să râzi de unul singur. Trece pe coridor profesoara de engleză, deşirată ca o prăjină, mâini-picioare ca lamele de briceag. Mers sever: pecetluieşte cu pasul, capul şi-l aruncă pe spate. Irina Grigorievna. Gleb şi Kisliţîn încep să râdă. Dar Irina Grigorievna se plânge Lesiei Kirilovna. Când vine la lecţie, Lesia Kirilovna, o persoană care nu zâmbeşte, îl scoate pe Kisliţîn la tablă. Fără să spună nimic rău, îl ridică pe elev de guler în sus (uşoară bălăbănire a picioarelor) şi îi sugerează: râzi. Kisliţîn, vezi bine, nu râde, nu e uşor să stai

atârnat. Se întâmplă exact invers: i se rostogolesc lacrimi pe obraji. Gleb a înţeles că acum, dintr-o clipă în alta, va fi chemat el, şi îl cuprinde frica. Frica şi râsul – aşa se-ntâmplă. Îi aruncă o privire tovarăşului care atârnă, dar nu i se întoarce privirea: lui Kisliţîn nu-i stă mintea să schimbe priviri, el se uită-n tavan. Gleb observă pentru prima dată că Kisliţîn are un cap incredibil de mare; sub el se bălăbănea un corp mic. Prietenul lui amintea de o optime pe linia de sus a portativului – cea la care catargul cu codiţă merge în jos. *Re*, după toate probabilităţile. Sau *fa*. La acest gând, Gleb a zâmbit, iar de-acum era greu de închipuit pedeapsa care îl aştepta. Dar, pe neaşteptate, după ce l-a pus pe Kisliţîn pe podea, Lesia Kirilovna a zâmbit şi ea – pentru prima dată, poate, în acel an. Ceva o impresionase – ori lacrimile lui Kisliţîn, ori zâmbetul lui Gleb. În gura Lesiei Kirilovna s-au dovedit a fi mulţi dinţi de aur. Gleb a găsit că are un zâmbet orbitor şi s-a mirat că posesoarea unei astfel de bogăţii nu zâmbise până atunci. La drept vorbind, n-a zâmbit cine ştie ce nici după aceea – cu excepţia unei situaţii ciudate, despre care lui Gleb i-a povestit Placinda, care continua să o observe pe Lesia Kirilovna. Ea a văzut cum învăţătoarea s-a aşezat în banca lui Kisliţîn cu un zâmbet blând – reproducând, vezi bine, zâmbetul lui Kisliţîn. Pe urmă, întorcându-se la masa ei, a izbucnit într-un râs de o asemenea brutalitate, încât a făcut să pălească toate ocările ei de până atunci. Lesia Kirilovna l-a desprins pe imaginarul Kisliţîn de podea şi i-a poruncit: râzi! Dar Kisliţîn cel real n-a mai râs de-atunci. După ce atârnase lângă tablă, se poate spune că nu şi-a mai revenit. Câteodată mai zâmbea, dar zâmbetului îi luau imediat locul lacrimile. Poate de-aceea Placinda nu îi povestise lui cele văzute, ci lui Gleb. Cât despre Gleb, şi-a luat porţia şi el – deşi cumva altfel. Odată, văzându-l că râde, Lesia Kirilovna l-a sfătuit să-şi ascundă „dinţii de cal“. Din punct de vedere pedagogic, acest sfat poate ridica întrebări, dar ca precizie a comparaţiei a nimerit la fix. Pe la mijlocul clasei a doua, dinţii de sus ai lui Gleb ieşiseră vizibil în afară şi ajunseseră să fie chiar aşa cum îi descrisese învăţătoarea. Singurul avantaj al dinţilor crescuţi anapoda deveniseră proprietăţile lor acustice. Ciocănind în dinţi cu unghiile degetelor mari, Gleb învăţase să aibă o interpretare de virtuozitate a *Popcorn*-ului lui Gerson Kingsley. Ştia să cânte şi alte lucruri, dar nimic nu se putea compara cu melodia fărâmiţată, cântată parcă la xilofon. După cele spuse de învăţătoare, formidabilul dar al lui Gleb a fost uitat într-o clipă. Toţi repetau ce spusese Lesia Kirilovna în clasă. În mod deosebit se bucura Kisliţîn, care nu se împăca deloc cu faptul că doar el trebuise să stea atârnat. Auzind cum noua răutate era repetată în fel şi

chip, Gleb s-a mirat – ce fiinţe crude sunt totuşi copiii. De ce, s-a întrebat el, sunt (suntem) socotiţi nişte îngeri? Singurul om care i-a arătat compasiune s-a dovedit a fi Bdjilka. El nu a comentat competent cele spuse de Lesia Kirilovna, în schimb i-a dat lui Gleb un sfat la obiect. „Linge-ţi dinţii, şi o să se îndrepte“, i-a spus el, şi chiar i-a arătat cum se face. Limba lui Bdjilka – neaşteptat de lungă şi de agilă – s-a deplasat în voie pe faţa exterioară a dinţilor. La un moment dat, chiar a părut că limba i s-a fixat temeinic de dinţii din faţă şi că îi împinge cu putere înapoi. Şi cu toate că la o privire mai atentă s-a văzut că dinţii lui Bdjilka rămăseseră în poziţia dinainte, puterea lui de convingere a fost atât de mare încât, câteva zile, Gleb chiar şi-a lins dinţii. Fără rezultat. Ba nu, nu întru totul: rezultatul s-a exprimat prin faptul că bunica şi-a dat seama de problemă. Ea l-a dus pe Gleb la dentist. Încă înainte de a-l aşeza în scaunul stomatologic, doctorul a spus că băiatul are nevoie de aparat dentar. Gleb s-a gândit cu tristeţe că muşcătura lui anormală se văzuse chiar din prag. Spre a nu se pierde timp, doctorul a hotărât să i se ia pe loc măsura pentru aparat. Asistenta a luat o formă din metal şi a umplut-o cu ghips. Doctorul a împins-o adânc în gura lui Gleb şi i-a poruncit să muşte cu toată puterea. Dinţii de jos ai băiatului au simţit metalul, iar cei de sus au intrat într-o masă cu un miros slab, dar urât. I s-a părut că masa aceea se înmulţeşte, că în curând îi va astupa gâtul şi că n-o să mai poată respira. L-a apucat greaţa. S-a silit să se ţină, şi-a spus că într-o clipă se va isprăvi totul, dar nu se isprăvea defel. Odată cu valurile de greaţă l-a cuprins spaima că, dacă o să înceapă să verse, nu are unde. L-a apucat la o secundă după ce i s-a scos din gură forma cu ghipsul întărit. Când, după două săptămâni, aparatul a fost gata şi și l-a pus pentru prima oară, Gleb a vomat din nou. Bolta de material plastic arăta dezgustător, era dezgustător când atingea bolta adevărată şi, cu acelaşi zgomot dezgustător, se dezlipea. Singura parte acceptabilă de bine, de rău a acestui produs era sârma dublă cu care erau prinşi dinţii deviaţi de la poziţia necesară. Atinsă cu unghia, sârma, încet dar melodios, suna. Numai ea l-a făcut pe băiat să se împace cu procesul de îndreptare a dinţilor. Un observator din afară nu o vedea decât pe ea, fără să bănuiască structura scârboasă prin caracterul ei fiziologic pe care se ţinea acest detaliu fragil. Câteodată, Gleb îşi pierdea răbdarea. După ce se uita într-o parte şi-n alta, scotea aparatul din gură şi îl punea în bancă. Îl uita sincer (dar pesemne că nu chiar de tot) acolo. Oricum, în dimineaţa următoare primea negreşit aparatul dentar de la Lesia Kirilovna şi, sub privirea ei severă, şi-l punea în gură. Gleb a purtat aparatul aproape un an şi – cine şi-ar

fi putut închipui! – dinţii s-au îndreptat. Acum erau puternici şi regulaţi, ceea ce, fără doar şi poate, constituie frumuseţea dinţilor bărbăteşti. Acest lucru nu s-a lăsat însă fără pierderi: aliniindu-se, dinţii şi-au pierdut, cine ştie de ce, proprietăţile muzicale. N-a mai sunat pe ei *Popcorn*. În schimb, cum mai suna domra lui! Încet-încet, a devenit clar pentru toţi că băiatul are mari posibilităţi, pentru că nimeni, în afară de el, nu era în stare să cânte atât de impresionant cu nuanţe. Uneori îi juca feste tehnica, nu ţinea întotdeauna cadenţa, dar în ceea ce priveşte nuanţele nu avea egal. Ele au făcut ca Gleb să fie mândria şcolii de muzică. Da, auzul lui era, ca şi înainte, departe de cel absolut dar, la urma urmelor, nu la vioară cânta! Adevărul e că domra de-acum a lui Gleb era deja aproape vioară: văzând succesele elevului, Vera Mihailovna îi pusese la dispoziţie pentru lecţii un instrument al lui. Era o domră făcută pe comandă, din brad alb de Caucaz. Pentru a o duce, lui Gleb i s-a dat o cutie maro, care fusese comandată odată cu domra. Băiatul era încântat de sunetul ei catifelat şi admira înfloriturile chihlimbarii ale lemnului vechi. Îl bucura totul – în afară de cutie, fiindcă îi amintea de un sicriu. De câte ori o deschidea, Gleb vedea domra ca pe o frumuseţe lată în şolduri, adusă nu de la şcoala de muzică, ci de la cimitirul Berkovţî – pe atunci încă pustiu, dar deja imens. Iar după ce o punea în cutie, Gleb vedea domra ca pe o iubită pierdută, dusă pentru totdeauna la cimitir. Această cutie îi otrăvea viaţa.

Note

2. *Cronica vremurilor trecute*, scrisă de Nestor Cronicarul în jurul anului 1113, este o istorie a Rusiei Kieviene de pe la 850 până în 1110.

3. Tată (rus.).

4. Pronunțarea numelui Gleb în ucraineană.

5. Aleksandr Grin (1880–1932) – scriitor rus, autor de romane şi povestiri scurte, a căror acţiune se petrece pe un tărâm fantastic.

6. Nu. Nu mă invită nimeni (ucr.).

7. Joc de cuvinte: cuvântul rusesc pentru „veveriţă“ este *belka; Povestirile răposatului Ivan Petrovici Belkin* este o serie de povestiri de A.S. Puşkin.

8. Bine, lapte, îngheţată (rus.). În general, în limba rusă, *o* neaccentuat se citeşte *a*: *harașo, malako, marojenoe*.

9. E groaznic pentru gândac să trăiască pe căţea (rus.). Fraza se va repeta pe parcursul romanului, ca un fel de laitmotiv.

10. În rusă, *jut'*.

11. *Soarele a coborât deja* (ucr.).

12. *Of, în crângul de lângă Dunăre* (ucr.).

13. În rusă – *leto*.

14. Râu în Infern. Cei ce beau din el uitau tot trecutul.

15.09.12, MÜNCHEN

Casa de pe strada Am Blütenring. Ne reflectăm într-un geam cuprins de înserare: eu şi Katarina. Katia. Eu stau la masa de scris, iar Katia, în picioare în spatele meu, stă cu o mână pe umărul meu. Pe masă arde lampa şi, în lumina ei galbenă, imaginea din fereastră are o frumuseţe de basm. Coloraţi de lampă, părem o fotografie veche şi ne privim cumva post-mortem. De fapt, în salon e agăţat un tablou cu aceeaşi compoziţie (inclusiv reflectarea), dar noi preferăm să îl reproducem în fiecare seară. Ţinem la detalii – întoarcerea capului, îndoirea braţului, poziţia degetelor pe umăr.

— Era de mult timpul să vezi ce e cu braţul tău, spune Katia.

— Era.

În garnitura de birou din malachit găsesc o brichetă şi o aprind. În geam mai apare un punct luminos.

— O să ne ajute Barbara. O să vorbească la ea la clinică.

— Hai să facem cumva fără Barbara.

Katia îmi atinge creştetul cu buzele şi oftează cu tristeţe. Simt cum mi se revarsă o căldură prin păr. Mă enervează că, pentru orice, apare sora ei Barbara. O nemţoaică înaltă şi roşcată, cu o voce răsunătoare. Totul e la ea în exces – vocea, râsul, mişcarea. Peste toate, îi mai şi place să bea.

O oră mai târziu, ca la comandă, vine Barbara, deja binedispusă. Eu trebuie să răspund urgent la câteva scrisori şi mă duc în altă cameră. Când mă întorc, le văd pe Katia şi pe Barbara cu o sticlă de vodcă în faţă. Numesc nesănătos interesul lor pentru alcool. Katia, justificându-se, începe să invoce nu ştiu ce motiv din ziua aceea, dar Barbara o întrerupe.

— Motivul, dragul meu, este unul singur: lipsa copiilor. Şi tot ce ne rămâne de făcut este să manifestăm interes pentru alcool. Şi să plângem. Îşi şterge ochii cu baticul. Cu lacrimi ude.

Cu Katia vorbesc ruseşte. Cu Barbara nu am cum. Trecând la germană, capăt fermitate. Vodca o vărs în chiuvetă, iar pe cherchelita Barbara, în ciuda dimensiunilor ei, o smulg de pe podea şi o duc pe canapea. Ea mă face rus brutal, dar, în general, brutalitatea asta îi merge la inimă. Pe canapea, Barbara opune ceva rezistenţă. Femeia trebuia potolită, o încalec şi îi aduc la cunoştinţă că e beată. Că amândouă sunt bete.

— Posibil, răspunde Barbara. În schimb, uită-te *ce* bem: o băutură pur rusească. Deoarece, chiar manifestând interese nesănătoase, vrem să-ţi facem o impresie favorabilă.

— Oricum n-o să izbutiţi.
Barbara, către sora ei:
— Se pare că aşa nu-i cucerim noi inima. Dar păcat…
Katia oftează.
— Vai. Dar poate – şi ridică degetul arătător – poate! o să cucerim inima scriitorului rus care vine la noi.
Privirea Barbarei e plină de uimire.
— Scriitor rus?
— Se numeşte Nestor. Katia îşi mângâie o barbă imaginară. O să scrie o carte despre Gleb.
— Scrie deja, spun supărat.
— Scrie deja! Barbara îşi plesneşte mâinile. Dar ce la ţanc!
— Ne-am înţeles că o dată la două-trei luni Gleb îi trimite bilet şi Nestor poate să zboare la noi. Să lucreze la carte împreună.
Cu degetele arătătoare, Katia desenează cartea în aer.
— Să poată să zboare la noi un scriitor rus! Barbara se lasă pe podea şi se sprijină cu spatele de canapea. Cu câteva bătăi de aripi de cocor. E formidabil! E de-a dreptul minunat când poate să vină în zbor un scriitor rus!

1973

În vară, Gleb a mers cu Antonina Pavlovna la Kerci. Au stat la nişte prieteni ai bunicii, pe străduţa Kooperativnaia. Cei doi *o* de cooperativă se asociau în mintea lui Gleb cu bubuiala de la defilare. Şi cu răcoarea – când vii de pe strada care dogoreşte. Aceşti doi *o* erau cu atât mai bubuitori cu cât sunau ca doi *a* – la toată lumea, cu excepţia bunicii. Antonina Pavlovna îi pronunţa ca la Vologda, ca pe doi *o*. Străduţa Kooperativnaia se unea cu strada Lenin, care o lua la dreapta – pe deasupra ei se împleteau nişte salcâmi bătrâni. Iar la stânga era o piaţă mare (tot Lenin, se pare: era o statuie scundă a lui acolo), unde erau teatrul oraşului şi magazinul universal Ceaika[15]. De la piaţă pornea o străduţă umbroasă, care ieşea la mare. Era cea dintâi mare văzută de Gleb – plină de vase de pescari, neturistică şi chiar, după cum s-a dovedit, impracticabilă: de doi ani, plaja fusese închisă din cauza bacilului holerei, care o găsise pe placul său. Dar, într-o vreme, plaja se găsea chiar în centrul oraşului, şi se putea ajunge acolo direct de pe faleză. Plaja era despărţită de faleză printr-o balustradă de piatră, lungă cât plaja. Deasupra balustradei se înălţa un chioşc – tot din piatră. O împărăţie a pietrei. Apa plescăia pe ţărmul de beton. Cei care intrau în apă coborau pe trepte de beton.

Se ţineau de nişte bare de metal, fiindcă treptele erau alunecoase – pline de alge verzi care repetau ritmul valurilor. Gleb ştia ce diferit era acest ritm, ce brusc se schimbă: după alicele dese ale brizei vine brusc forţa lentă a valurilor mari, şi marea vuieşte ca un gigantic clopot în balans. În zilele cu furtună, când nu se putea face baie, Gleb şi bunica stăteau în picioare pe dalele pline de nisip şi se uitau cum, după ce valul se izbeşte de beton, îşi iau zborul spre cer mii de ghirlande de cristal. Dar asta se întâmpla rar: de obicei marea era liniştită. Ei (bunica prima) coborau cu grijă pe trepte. Fundul era lin, şi Gleb, care nu ştia să înoate, a încercat în primele zile să meargă pe el. N-a reuşit să ajungă departe: toată suprafaţa lui era presărată cu pietre mari şi mici. Dar, cum şi fără pietre era greu de mers prin apă, până la urmă, Gleb a preferat să stea pe loc. Să îşi păstreze echilibrul desfăcându-şi braţele, să se legene odată cu apa, iar uneori să se bălăcească în ea cu palmele. Fiindcă stătea pe loc, i se făcea frig. Văzându-i buzele vinete, Antonina Pavlovna îşi scotea nepotul pe mal şi îl ştergea cu un prosop îndesat. Dar nici ştersul nu-l încălzea de tot: pielea de găină dispărea numai după ce stătea câteva minute pe cearşaf. Drept cearşaf servea o faţă de masă cu franjuri, pe care le-o dăduseră prietenii bunicii ca să meargă la plajă. Vârându-se cu nasul în ea, Gleb îi simţea mirosul de naftalină, tot ce putea fi mai diferit de mirosul de plajă. În general se simţea miros de naftalină în ciudata locuinţă în care stăteau, chiar dacă nu era singurul miros. Era amestecat cu mirosul de mare provenit de la mulţimea de minunăţii – peşti uscaţi, stele de mare şi scoici. Mirosea şi a gaz de butelie – chiar atunci când aragazul era închis. Asta o ducea cu gândul pe bunică la o explozie, dar acest gând avea liniştea nordului, era cumva fatalist. Un gust aparte avea şi apa de la robinet – mai exact, era teribil de neplăcută la gust. De folosit pentru ceai era de neconceput, deşi localnicii o foloseau. Nu se gândeau, probabil, că nu aşa e apa. Antonina Pavlovna şi Gleb erau veniţi din alte locuri şi ştiau bine ce înseamnă o apă bună. În loc de ceai, beau limonadă sau apă minerală. După ce le puneau la răcitor, le luau cu ei când se plimbau. Se plimbau pe muntele Mitridate, unde chiar şi seara târziu era cald: pietrele dădeau înapoi căldura primită peste zi. În iarba înaltă, aproape pălită deja, dădeai din loc în loc de urme ale săpăturilor arheologice. Bunica şi nepotul se uitau la fragmentele de scări şi de ziduri, încercând să îşi imagineze cum locuise acolo Mitridate. Din iarbă se auzea ţârâitul greierilor de câmp, amplificat de câteva ori de cicade. Lui Gleb i se părea că aude o orchestră imensă care cântă la unison. O apoteoză a ferăstruirii, o sărbătoare a instrumentelor cu arcuş. Un extrem

devotament faţă de muzică: instrumentul era corpul muzicantului. Gândul la acest devotament a fost un sprijin pentru Gleb când, în toamnă, s-a întors la şcoala de muzică. Încrezător, a făcut faţă studiilor, deşi nu se poate spune că îi plăceau. Băiatului îi erau mai pe suflet piesele melodioase şi cântecele populare, mai ales cele care se executau cu pana în tremolo. La drept vorbind, la domră se executa totul cu pana. Gleb a început să o simtă fizic ca pe o prelungire a mâinii, ceva cam ca o unghie de plastic crescută în acelaşi timp din degetul mare şi din cel arătător. La bucăţile cele mai dragi lui, pana se contopea cu degetele fără cel mai mic efort şi nu aluneca din palma transpirată. Mişcarea mâinii era liberă şi, în acelaşi timp, puternică – şi tremoloul ieşea dens şi savuros, nu se descompunea nici o clipă în loviri izolate ale coardelor. Dacă înainte, ascultând ceva clasic în interpretarea lui Gleb, Feodor doar zâmbea, acum îi dădea tot mai des sfaturi concrete. Tatăl îl auzea, se înţelege, acasă, fără acompaniament de pian. Dar băiatul voia să se prezinte în faţa tatălui în toată splendoarea sa muzicală şi, în orice caz, cu acompaniament. O dată s-a ivit această şansă: elevii cei mai buni ai şcolii de muzică au fost invitaţi să se producă în parcul Puşkin. Gleb trebuia să interpreteze *Marşul turcesc* de Mozart – piesă de interpretat în faţa unui public cu care mergeai la sigur. Gleb, care de obicei nu se intimida în faţa ascultătorilor, gusta dinainte plăcerea de a cânta, însoţit de aplauzele lor ritmice, celebrele apogiaturi mozartiene. Triumful ritmului era însăşi esenţa *Marşului turcesc* şi se manifesta în tot – ajungând până la a face ramurile salciei plângătoare să se legene în vânt în tactul muzicii. Acest vânt, după cum avea să se dovedească, comporta şi primejdii. Lui Gleb i-au îngheţat degetele. Fără îndoială, muzicanţii nu sunt construiţi la fel: unii cântă liniştiţi în ger, pe alţii un vânticel îi face să îşi piardă cu totul mobilitatea degetelor. Gleb şi-a pierdut-o. A rămas în urma ritmului acompaniatoarei şi, deşi ea a încercat de două ori să îl agaţe, au sfârşit prin a cânta separat unul de altul. Acest tablou a rămas în memoria lui Gleb pentru totdeauna: nu compact, ci ca un şah, toate locurile de pe bănci ocupate, ochii trişti ai tatălui pe un rând din spate şi totala imposibilitate de a cânta. Nu se va mai produce niciodată sub cerul liber. Şi nu numai atât. Din ziua aceea, lui Gleb nu i-au mai plăcut multă vreme piesele *frumoase* – ca şi cum hitul mozartian devenise cauza insucceselor sale. Le-a îndrăgit pe cele care păreau urâte la prima vedere, de exemplu – studiile. Sentimentul acesta era de un fel aparte – atracţie spre frumuseţe prin complexitate, întrucât complexitatea îşi are frumuseţea sa. Dar a şi conştientizat şi mai mult faptul că iubea cu adevărat domra. Dacă înainte

acest instrument mic i se părea doar o treaptă în drumul spre chitară, acum îşi căpătase importanţa lui de sine-stătătoare. Domra îi amintea lui Gleb de un melc cu gâtul întins, iar a o părăsi i se părea o trădare. S-a decis să continue să înveţe la clasa de domră. Şi atunci tatăl i-a spus: „Acum, fiule, ai să lucrezi un an pentru Lia, iar pe urmă un an pentru Rahila". Studiul instrumentelor populare dura cinci ani, dar Gleb a înţeles paralela biblică a tatălui.

01.10.12, MÜNCHEN

Nestor vine cu avionul ca să lucrăm la carte. Eu voi avea patru zile fără turnee. Sigur, nu e cine ştie ce, dar pentru o primă dată e suficient. Îl întâmpină la aeroport, cu o tăbliţă pe care scrie *Nestor*, menajera noastră, Geraldina Kestner, o doamnă uscăţivă, la vreo patruzeci de ani. Pe drum, probabil, nu s-a legat vreo conversaţie: Nestor nu ştie germana, iar engleza Geraldinei *is very limited*[16]. Ea face cunoscut acest lucru fără a-şi lua privirea de la drum. Cu un zâmbet, cred, reţinut. Ceea ce i se comunică în continuare lui Nestor este mai puţin desluşit, este clar numai că familia Ianovski nu este acum acasă. Sunt la *dacea*[17], la munte, dă lămuriri Geraldina, dar spre prânz se întorc. Poate s-au şi întors.

Chiar lângă casă, li se pune în coadă o maşină şi semnalizează cu trei triluri. Suntem Katia şi cu mine. Uitându-se în oglinda retrovizoare, Geraldina răspunde cu un scurt semnal sever. Îşi dă seama că statutul ei nu îi dă dreptul la triluri. Deschide de la bord poarta. Amândouă maşinile intră în curte.

Îl îmbrăţişez pe Nestor şi îl prezint Katiei. Ea îi întinde mâna:

— Katia. Şoferul şi totodată soţia domnului Ianovski. Râde. El nu ştie nici acum să conducă.

— Nici eu nu ştiu, spune Nestor.

Ne spălăm cu toţii după drum şi pe urmă ne aşezăm la masă în poiana din faţa casei. Geraldina vine cu pleduri, dar nu e nevoie de ele: la München, o zi de octombrie cu soare e aproape o zi de vară. Prânzul e adus de la cel mai apropiat restaurant. După ce toarnă vinul în pahare, chelnerul aprinde două lumânări. Prima se stinge după salată, a doua apucă supa. Chelnerul le mai aprinde o dată, dar de data asta lumânările se sting imediat. E clar că flăcăul nu e un incendiator. Zâmbind, face o nouă încercare – lumânările sunt din nou stinse de vânt. Vântul adie prin părul lăsat în voie al Katiei.

După masă, Nestor şi cu mine ne aşezăm pe verandă şi ne apucăm de lucru. Nestor scoate un dictafon. Îi dă drumul fără să se audă.

— Unu, doi, trei. Am pornit…

Apasă pe redare. Dictafonul răspunde cu aceeaşi exclamaţie gagariniană.

— Cum a început drumul tău în muzică?

Drumul meu. Răspund ca la carte.

— În ajunul primei zile de şcoală, şedeam în faţa tatei şi, urmărindu-i degetele lungi, încercam să reproduc cum bătea tactul. Dincolo de fereastră zdrăngăneau tramvaiele. Le răspundea zornăind vesela din bufet. Pe urmă, Feodor a cântat ceva şi mi-a cerut să repet. Melodia n-am izbutit să o repet – doar cuvintele: paba-paba, paba-paba, paba-pa. Aminteau cuvântul *papa*. Dar Feodor cerea să îi spun în ucraineană – *tato*. La Kiev mai nimeni nu le spune aşa taţilor.

— Parcă ai spus toate astea în avion…

— Cuvânt cu cuvânt. Întotdeauna răspund aşa la întrebarea asta. Mi s-a pus de vreo două sute de ori…

— Bine. S-o luăm din altă parte. Ucraineana – ţi-a fost interzisă?

— Nu. Mai degrabă chiar dimpotrivă. Toate firmele erau în ucraineană, radioul şi toate cele…

— Adică problema naţională nu exista?

— Nu ştiu. Rusa era, nu-i aşa, o limbă mai de prestigiu. Oricine înţelegea că fără ea nu obţii nimic. Aş spune aşa: problema prestigiului e mai sus decât sentimentul naţional de sine. Dar când acest sentiment de sine devine o problemă de prestigiu, atunci e altă treabă.

Geraldina vine cu tava cu serviciul de cafea. Toarnă cafeaua în ceşti. În şoaptă (pe mine nu mă puneţi la socoteală) cere voie să adauge frişcă. Iese în vârful picioarelor.

— Doar nu scriu, după cum îţi dai seama, istoria Ucrainei – pe mine mă interesează istoria ta. În tine se unesc, pur şi simplu, două popoare, şi eu vreau să înţeleg cum anume.

— Şi eu vreau să înţeleg asta.

Mai torn cafea, şi lui Nestor, şi mie. Pe faţa de masă se întinde o pată maronie.

— Bun, tu ce te socoteşti?

Nestor usucă pata cu un şerveţel.

— Aş putea, fireşte, să răspund că sunt rus…

— Şi ce te împiedică?

— Păi nimic, probabil. Doar că eu nu prea fac deosebire între aceste popoare.

Nestor îşi aprinde o ţigară. Rotocoalele de fum fac să se întrupeze Geraldina cu o scrumieră. Punând-o în faţa lui Nestor, se uită cu reproş la pata de cafea.

— Povesteşte-mi despre tatăl tău.

— Tata… – apăs îngândurat pachetul de ţigări al lui Nestor. O să iau ţigări de la tine, da? E important să nu-mi cumpăr – mi-e frică să nu încep din nou.

— Dar începuseşi?

Nestor îmi dă un foc.

— Da, pe la paisprezece ani: economiseam de la gustarea de dimineaţă şi îmi cumpăram ţigări. Bani nu erau… M-ai întrebat de tata: uite cine n-avea bani. Niciodată. Iau o gură de cafea şi trag adânc fumul în piept. Amator de gesturi mari fără să aibă vreo posibilitate pentru ele. Ei, nu e o dramă?

Nestor ridică din umeri. Probabil nu consideră că e o dramă.

— Câteodată îi cumpăra mamei buchete splendide. Plimb capătul ţigării pe fundul scrumierei. Câteodată – pentru că strângea pentru ele. Venea acasă cu buchetul şi îl oferea aşa, într-o doară – mi s-au ivit, chipurile, nişte flori frumoase în drum. Şi ea cam ştia când avea să primească următorul buchet, fiindcă ştia cât timp îi trebuia ca să strângă.

— Dar un buchet cumpărat din economii e mai scump decât unul pentru care nu trebuie să strângi banii. Nu e oare evident?

— Da-da, evident, dar tatei, repet, îi plăceau gesturile mari. Gesturile, înţelegi? Iar un gest mare nu presupune să strângi bani. Presupune lejeritate, dar tocmai aşa ceva lipsea… Odată – asta a fost deja după divorţ – ne-a dus pe mine şi pe mama la un restaurant scump. A comandat el totul, fiindcă a calculat imediat suma totală. Mişca din buze. Dar nota adusă la sfârşit a fost mult mai mare. L-a pus imediat pe chelner să mai calculeze o dată. Acela, fără grabă, a calculat din nou, iar tata stătea roşu la faţă. Mama, liniştită, îmi povestea ceva – ca şi cum nu observa ce se întâmplă. Uite la cine era lejeritate…

— Şi cum s-a terminat?

— S-a văzut, bineînţeles, că chelnerul luase mai mult. Oricum, nota a ieşit mai mare decât se aştepta tata – nu pusese ceva la socoteală, un sos, ceva. Tata a plătit – şi-a întors pe dos toate buzunarele –, dar n-a mai avut pentru bacşiş. Iar ăla, pramatia, stătea cu şervetul atârnat şi zâmbea: cum facem cu bacşişul – îl dăm? Mie, drept să-ţi spun, îmi venea să-l strâng de gât, nici acum nu uit tabloul ăsta. Tata şedea aşa, fără apărare. Şi, ştii, atunci am simţit deodată cât îl iubesc…

Mobilul meu cântă *Marşul aviatorilor*. Răspund în germană, scurt şi sever. Îi explic lui Nestor că e de la un ziar. O întrebare venită la rând din lâncezeala minţii.

— De pildă?

— Ce credeţi despre multiculturalism?

— Şi ce crezi?

— Nimic.

1974

Pe la mijlocul verii, la Feodor a venit o rudă, Galina, cu fiul ei, Egor. Din regiunea Kursk – ceea ce a mirat-o foarte tare pe Irina. Nu pentru că i s-ar fi părut că Feodor nu putea să aibă neamuri în regiunea Kursk, ci pentru că nu auzise niciodată de aşa ceva. Galina s-a instalat la Feodor, iar pe Egor – ceea ce a mirat-o şi mai tare pe Irina – fostul soţ a rugat-o să îl primească la ea. Voia ca Egor să aibă companie cât stătea la Kiev (era de vârsta lui Gleb). Având în vedere tipul ţigănos al Galinei, părul fiului era inexplicabil de blond, inexplicabil pentru Gleb. Negândindu-se că părul blond putea fi de la tată, Gleb a hotărât în sinea lui că Egor este un copil găsit. De aici rezulta, după părerea lui Gleb, că era tratat rău: nu degeaba îl dăduseră Ianovskilor când venise la Kiev. Dar Egor nu era copil găsit. A declarat el singur când Gleb l-a întrebat delicat, după cum i s-a părut lui, acest lucru. Nu era – vasăzică nu era. Întrebarea lui Gleb nu fusese fără rost. Pur şi simplu, dacă Egor ar fi fost într-adevăr un copil găsit, Gleb le-ar fi rugat pe mama şi pe bunica lui să îl înfieze: voia un frate. În absenţa tatălui – Gleb ştia deja asta – nu putea nici să viseze la apariţia unui frate adevărat. De fapt, băiatul începuse să viseze la un frate abia în prima zi a apariţiei musafirului din Kursk la ei. Toată ziua aceea, Egor a fost liniştit şi îngândurat. Dar chiar de-a doua zi, purtarea lui s-a schimbat, şi visurile lui Gleb de a avea un frate s-au dus de la sine. Egor a început să îi comande pe toţi cei din casă – de la Gleb până la Irina. A stabilit ce şi cum să se gătească pentru prânz, ce să se citească la culcare şi cum se pronunţă corect litera *g*. A declarat ca nefuncţional *g*-ul exploziv pe baza faptului că la Kursk nu se spune aşa. De asemenea, după câte ştia el, acolo nu se spune *zvonít*[18], ci întotdeauna *zvónit*. Când Irina şi-a arătat îndoiala, el a început să-i ceară să se ducă imediat la Kursk şi a fost gata să o însoţească. Să se poarte dur cu el nu s-a hotărât nimeni: Egor era musafir. După încă o zi, comanda şi în curte. Pentru copiii ucraineni a găsit, el ştie unde, o numărătoare ucraineană. I-a aşezat în şir şi

le-a propus să o înveţe: „Merge Țuțik la o baltă./ La treabă! către broască țipă./ Ba nu! zice broasca și saltă./ Ba da, ori te duc eu în pripă!/ Zice broasca: te pocnesc și taci pe dată!/ Zice Țuțik: eu te dau în judecată!“ Numărătoarea îl indica pe cel care *se face* la baba-oarba. Istoria cu Ţuţik cel pus pe hâră şi Jaba cea neam-prost le-a plăcut noilor prieteni ai lui Egor: ea nu era lipsită de dramatism şi chiar de un oarecare protest faţă de ordinea existentă a lucrurilor. Dar Egor nu i-a învăţat pe copiii kievieni numai să numere – i-a învăţat şi să se ascundă. Mai exact: i-a învăţat să preţuiască întunericul şi să se folosească de el, pentru că se jucau şi pe întuneric. Înainte, copiii se ascundeau departe de cel care era legat la ochi. Se căţărau pe crengile de jos ale copacilor, se suiau pe garduri, se urcau pe acoperişurile magaziilor. *Un, doi, trei, patru…* Cel legat la ochi deschidea ochii şi îl închipuia pe Vii[19]. *Am pornit cu căutatul…* Ştia întotdeauna unde să caute şi unde să găsească. Când săreau toţi din ascunzătorile lor, îi ajungea uşor. Odată cu apariţia lui Egor a ieşit la iveală că în întuneric te poţi ascunde altfel. Dacă, de pildă, într-un colţ al casei e agăţat un felinar, după colţ e întuneric beznă. Nici nu trebuie să te ascunzi – pur şi simplu te lipeşti cu spatele de zid şi devii invizibil. Locuri la hotarul dintre lumină şi întuneric s-au dovedit a fi destule în curte, dar însuşiri fermecate dobândeau numai noaptea… Într-una din seri s-a întâmplat ceva îngrozitor: un copil care stătea la hotarul dintre lumină şi întuneric a fost cât pe-aci să moară. Acesta era Artur Akopian, un băiat dintr-o curte vecină. A ieşit din ascunzătoarea lui înainte să se termine număratul şi, bălăngănindu-se, s-a dus spre cel care *se făcea*. Acela a dat să întrebe de ce a ieşit Artur înainte de vreme, dar întrebarea i-a îngheţat pe buze: Artur mergea cu o privire fixă şi cu gura pe jumătate deschisă. Gâtul şi pieptul îi erau pline de sânge. După o clipă a vărsat şi, lăsându-se încet în genunchi, a întins cu mâinile voma pe asfalt. Şi a continuat să vomite stând în patru labe, dar nu ăsta a fost lucrul cel mai îngrozitor. Când a lăsat capul în jos, s-a văzut la lumina felinarului că are pe ceafă o rană din care curgea sânge. Egor l-a tras la cişmeaua din curte şi a început să îi spele capul. De undeva venea deja în fugă mama lui Artur, cineva a spus că a fost chemată Salvarea, dar Gleb se uita la Egor plin de admiraţie pentru cât de hotărât fusese – mai ales pentru că nu avusese frică să se apropie de cineva plin de sânge. Pe urmă Egor a scotocit prin locul întunecos unde stătuse Artur şi a dat acolo de un vătrai. Cercetându-l, a văzut pe îndoitura lui sânge şi păr negru ca smoala de-al lui Artur. Era un adevărat Sherlock Holmes acest Egor, şi lui îi plăcea că îl numeau aşa, pentru că

tocmai îl citea noaptea pe Conan Doyle. Nu rămânea nici o îndoială că băiatul fusese lovit chiar cu acel obiect. Că într-o curte în care de mult se trecuse de la încălzitul cu sobe la cel cu abur se folosise ca armă a crimei un vătrai – asta l-a mirat peste măsură pe Egor. De unde vătrai? Faptul că Artur fusese lovit din spate l-a mirat mai puţin. Artur a stat sub tratament mai bine de o lună şi s-a vindecat. Odată (asta a fost deja la începutul toamnei), mama lui Gleb a întâlnit-o în staţia de troleibuz pe mama lui Artur. Au vorbit de una şi de alta. Băiatul meu mi-a spus, a zis deodată fără nici o legătură mama lui Artur, că Egor al dumneavoastră umblase cu un vătrai cu câteva zile înainte de toate astea. Tăia brusturi cu el. Şi ce-i cu asta? a întrebat mama lui Gleb. Nimic – mama lui Artur a coborât privirea. La vremea aceea, Egor era deja în regiunea Kursk. De altfel, nu a rămas mult acolo – după o jumătate de an a venit cu mama lui la Kiev. Galina, care venise, chipurile, ca rudă a lui Feodor, nu îi era rudă câtuşi de puţin. Mai exact spus, în vară nu îi era încă, fiindcă după câteva luni i-a devenit totuşi: Feodor s-a căsătorit cu Galina. Ea s-a dovedit a fi un om cu un suflet deosebit, bun şi dezinteresat, ceea ce a trebuit să recunoască până şi Gleb, care la început avusese faţă de ea idei preconcepute. Probabil că la început Feodor nu avusese de gând să se însoare cu ea, altfel n-ar fi spus că e o rudă de-a lui. Dar când a cunoscut-o mai îndeaproape, totul s-a schimbat. După căsnicia lui nefericită, Feodor s-a hotărât să mai încerce o dată. Pe toţi cei care îi cunoșteau complexa atitudine faţă de Rusia, i-a mirat faptul că de ambele dăți s-a însurat cu rusoaice. Aici a apărut din nou cuvântul *complexitate* – de această dată, referitor la universul sufletesc al lui Feodor. În locul lui de baştină, la Kameneţ-Podolsk, se vorbea deja de o *înfrângere*, fără a se preciza, ce-i drept, a cui sau a ce. Mai degrabă a lui, pentru că pe Galina nu fusese nici o nevoie să o înfrângă. Străduindu-se să facă şi mai trainică unirea lor, ea a învăţat cu o rapiditate de necrezut ucraineana. E de crezut că rapiditatea s-a explicat prin baza solidă pe care o reprezenta *g*-ul fricativ aplicat. Galina vorbea în ucraineană nu numai cu soţul ei, ci şi cu toţi ceilalţi, care vorbeau, natural, ruseşte. A învăţat ucraineana şi Egor, care a manifestat o mai mare maleabilitate: în ucraineană comunica numai în familie. În noua sa situaţie, Galina trăia între doi bărbaţi foarte complicaţi, Feodor şi Egor, şi se străduia să le intre în voie amândurora, fiecăruia în felul lui. Din povestirile lui Gleb, care se ducea în vizită în casa tatălui său, Irina ştia acest lucru şi o ironiza pe Galina. În ciuda indiferenţei ei faţă de Feodor, apariţia unei alte femei în viaţa lui o cam deranjase. La modul minor. Nu o deranja, de pildă, să mănânce plăcintele pe care Galina i le

trimitea de fiecare dată prin Gleb. Uitându-se la Galina, Gleb se gândea că, totuşi, tatăl lui avusese noroc cu ea, şi visa şi el o soţie la fel de liniştită şi de înţeleaptă. De altfel, chiar la vârsta lui fragedă, înţelesese deja că bărbaţii se însoară, desigur, cu femei ca Galina, dar se îndrăgostesc de femei nechibzuite. Cum era noua dragoste a lui Gleb. Al cărei obiect era Elena Markovna – cum fusese Klavdia Vasilievna, profesoara de la şcoala de muzică. Ea era cu un an mai tânără decât Klavocika (dar şi el avea acum cu doi ani mai mult), aşa încât diferenţa de vârstă, de care Gleb fusese atât de amărât înainte, era în cazul de faţă ceva mai mică. Elena Markovna preda nu deprimantul solfegiu, ci captivanta literatură muzicală, iată de ce sentimentul faţă de ea nu a fost de dragoste-suferinţă, ci de dragoste-desfătare. Dar ceea ce l-a scos mai tare din minţi pe Gleb a fost tocmai nechibzuinţa Lenei. Lenei… Scurt şi cuprinzător. Fără nici un sufix diminutival, fără nici un nume patronimic. În pofida regulilor şcolii, ea a cerut să i se spună pe nume – Lena, ceea ce constituia primul punct al nechibzuinţei ei. Că venea la o şcoală sovietică de muzică în jeanşi era al doilea. Al treilea – umbla fără geantă, îşi lega cărţile şi conspectele cu o sfoară cenuşie miţoasă, cu a cărei dezlegare începea lecţia şi cu a cărei legare se încheia. Mai umbla Lena şi fără altele, ceea ce adăuga, probabil, la nechibzuinţă o sută de puncte dintr-un foc – şi tot atât urca şi temperatura când ea povestea că şi-a petrecut vacanţa profesorală de două luni în Caucaz cu nişte hipioţi. Iată, aşadar, literatura muzicală. Totul a început de la Grieg, de care Gleb nu avea chef să audă pentru că se juca de-a bătălia maritimă cu Maxim Kleşciuk. Lena a spus: *Peer Gynt* este despre adevărata dragoste. Gleb şi Kleşciuk, deşi erau ocupaţi, au început să râdă cât îi ţinea gura: numele Peer Gynt le amintise de ceva. Şi atunci, Lena s-a apropiat. L-a luat zdravăn de o ureche pe Gleb şi, tot în urechea aceea, i-a şoptit: *pisik*[20], ce poate să-ţi spună ţie dragostea? I-a dat drumul şi s-a depărtat. Dar el încă simţea atingerea buzelor ei. Fusese dureros, jignitor şi… intim. Ce însemna, în general vorbind, acest cuvânt? Pişăcios mic? Partea corespunzătoare, tot mică, a corpului? Probabil că, totuşi, partea corpului care (şi Gleb ştia deja asta) avea legătură cu dragostea în modul cel mai direct. Toate astea i-au venit în minte mai târziu, dar atunci, la lecţie, în capul lui n-au fost gânduri – nici unul. A fost un simţământ pentru Lena, arzător şi greu de definit, care s-a revărsat în el, a dat pe-afară şi l-a făcut să se înroşească. Ură, durere, ruşine, dragoste? Toate la un loc? Gleb nu-şi desprindea ochii de la Lena, dar pe chipul ei nu se citea nimic altceva decât că era absorbită de Peer Gynt. După ce a povestit poemul, a pus discul. Cât s-a auzit *Moartea lui*

Åse, a avut ochii în lacrimi. La *Dansul Anitrei* a dirijat, abia perceptibil – cu vârfuleţele degetelor. Era parcă *dansul Lenei*. Nu dans, doar o figurare a lui, şi de aceea – sensibil în cel mai înalt grad. Lena. Tuciurie, părul – pana corbului. Fata căpeteniei beduinilor. A ridicat degetul arătător: auziţi – violoncelele şi contrabasurile cântă pizzicato – ce extaz! A mimat câteva ciupituri. Extaz. Dar cel mai mult i-a plăcut lui Gleb *Cântecul lui Solveig.* Lena îl va aştepta mereu, cel puţin până o să crească. După ce s-a sfârşit lecţia, ea l-a rugat să rămână. L-a aşezat în bancă, iar ea s-a aşezat pe bancă. I-a îndreptat gulerul care se îndoise. Degetul Lenei a lunecat uşor pe gâtul lui, şi o sumedenie de furnici au început să-i coboare pe şira spinării. Nu s-a simţit jignit? În timp ce îl întreba, l-a bătut uşor pe bărbie. Nu, a răspuns Gleb şi a început să plângă. Lacrimile nu erau de obidă, ci de dragoste. L-a sărutat pe urechea de care îl trăsese: te mai doare? Nu, nu-l mai durea, dar Gleb a rămas tăcut. Las' să-i pară rău. De-atunci, literatura muzicală a devenit materia lui preferată. Ascultând ce povestea Lena despre compozitori, trăia vieţile lor, compunea muzica lor şi se mira că totul existase înaintea lui. Când, în trimestrul următor, Lena a povestit despre Haydn, Gleb a privit-o cu mândrie, pentru că el era chiar Haydn. De fapt, *Gleb* suna ca *Haydn*[21], iar Lena nu putea să nu înţeleagă asta. Ea îi era recunoscătoare elevului pentru toate cele 104 simfonii, dintre care preferatele ei şi ale lui Gleb erau două: simfonia 103 (cu tremolo de timpan), dar, mai ales, simfonia 45 în fa-diez minor *Despărţirea*. Două oboaie, fagot, doi corni, viori prime, viori secunde, viole, violoncele şi contrabasuri. Pe rând, încetează să cânte în ordinea următoare: instrumentele de suflat, contrabasurile, violoncelele, violele şi viorile secunde. După ce îşi pune instrumentul pe scaun, fiecare îşi stinge lumânarea şi pleacă. Rămân numai două viori prime, care şi încheie simfonia. Sting lumânările şi pleacă şi ele. Odată, când Lena şi-a dus grupa să asculte Haydn la filarmonică, la oboi nu s-a stins lumânarea. Oboistul a suflat în ea şi s-a dus spre ieşire, dar abia făcuse vreo trei metri, că lumânarea s-a aprins din nou. Sala a atras atenţia: s-au auzit fluierături, bătăi din palme şi strigăte. Oboistul a venit înapoi legănându-se, cumva chiar strâmb (după cum îi era şi zâmbetul) şi a suflat în lumânare. Când era deja în culise, lumânarea şi-a adunat puterile şi s-a aprins din nou. Sala a început să huiduie. Oboistul s-a uitat la dirijor. Acela, care stătea cu spatele la sală, i-a făcut pesemne o mutră, de vreme ce oboistul s-a întors a doua oară fără zâmbet. A suflat mult şi încruntat în lumânare. Într-un hohot general, sala aştepta să vadă dacă o să înceapă să ardă iar. Lui Gleb i s-a părut ciudat că un om a cărui principală

menire în viaţă este să sufle are asemenea dificultăţi cu o lumânare. Dar poate – cine ştie – problema era aici lumânarea, dârzenia ei. Până la urmă, desigur, s-a stins. Doar sentimentul lui Gleb pentru Lena nu s-a stins. I se părea că simte reciprocitate. Câteodată, umblând de colo-colo prin clasă, ea se oprea în dreptul lui. Punea un picior pe stinghia scaunului lui şi şi-l legăna. Continua să povestească de parcă n-ar fi fost nimic. Băiatului i se usca gâtul din pricina apropierii piciorului zvelt şi a acelei legănări. Nu-şi lua ochii de la piciorul ei – aşa era de frumos – dar se şi temea să ridice ochii. Odată i-a ridicat totuşi şi a prins privirea Lenei – autoritară şi umedă. I s-a părut că ea s-a fâstâcit, în orice caz, a luat piciorul de pe scaun. Noaptea, culcat în pat, Gleb şi-a închipuit că Lena era şi ea acolo, aproape de tot şi că îi simte pielea delicată. Şi că stau culcaţi aşa toată noaptea – stau, pur şi simplu, fără să se gândească la nimic altceva. Lena se uită la el, uite, cu aceeaşi privire autoritară şi umedă, şi privirea aceasta va fi mai puternică decât tot ce s-ar fi putut întâmpla. Dimineaţă, Gleb s-a trezit cu un sentiment ciudat – i s-a părut că noaptea se întâmplase ceva pe cât de ruşinos, pe atât de dulce. Dimineaţa – complicat timp al zilei. Întotdeauna a fost aşa.

02.10.12, MÜNCHEN

Nestor, deschizând dictafonul:

— În interviurile tale este des amintit oraşul Brisbane, ei, şi în general, Australia. De ce?

— Pentru că atunci când la noi e iarnă, la ei e vară.

— Iar când la noi e vară?

— Atunci la ei e tot vară. În capul nostru – e vară. Uite, aici e şpilul, înţelegi? În familia noastră, locul ăsta era socotit a fi raiul.

— Pentru rai nu prea se potriveşte populaţia de-acolo. Urmaşi ai unor ocnaşi.

— Şi ce?

— Pentru rai se cere o biografie frumoasă.

— Ai fost tu acolo?

— Unde, în Australia?

— Nu, în rai. De unde ştii ce biografie se cere acolo?

Nestor ridică din umeri.

— Am vrut să te întreb despre Irina. Că a plecat la Brisbane, nu?

— La un moment dat, mama a început să corespondeze cu un bărbat din Brisbane. Nu ştiu de unde îi luase adresa, dar i-a scris mulţi ani.

— Şi a cerut-o în căsătorie?

— Da. A fost o corespondenţă impresionantă. Din când în când, mama îmi povestea cu de-amănuntul scrisorile lui. Foarte frumoase. În principal, despre generalul Thomas Brisbane, în onoarea căruia s-a dat numele oraşului. Din păcate, le-a luat cu ea.

— Cum îl cheamă pe prietenul ei?

— Ca pe Cook – James. Ea aşa îi şi spunea – Cook. *Cook mi-a scris că, pe lângă oraş, numele de Brisbane a fost dat în cinstea lui şi unui crater de pe Lună. Ca formaţie, generalul era astronom.* Sau: *Cook scrie că în timpul liber generalul Brisbane a descoperit peste şapte mii de stele. Imaginează-ţi – în timpul liber!*

— Tu trăieşti de mult timp în străinătate. Cum ţi se pare, cei care au plecat îşi găsesc rezolvarea problemelor?

— E greu de spus. O oarecare rezolvare… Adică, exterioară. Dacă o luăm în sens mai larg, cred că până şi raiul e în mare măsură o stare lăuntrică.

— Cu alte cuvinte – degeaba se duce omul în rai cu toate durerile lui?

— Mă tem că, pe fondul fericirii generale, va fi de două ori mai nefericit. Şi până la urmă, precis că o să fugă.

— Menţineţi contactul, tu şi Irina?

— Da. Menţinem contactul. Este exact ceea ce facem.

1975

Într-o dimineaţă, în drum spre şcoală, Gleb a dat de Egor. Stătea în picioare rezemat de un castan şi zâmbea. Mâna care ţinea servieta se legăna ca un pendul, ceea ce făcea ca băiatul să pară lipsit de voinţă. Dar doar părea: Egor era numai voinţă şi era chitit spre scopul lui. Venise pentru a-i propune lui Gleb să chiulească de la ore. Era o propunere pe care, ei da, nu puteai s-o refuzi, şi nu pentru că ar fi părut deosebit de atractivă. Nu atrăgea prin nimic deosebit, totul a fost presiunea exercitată de Egor. Şi-a expus planul ca pe un măreţ dar pentru Gleb, pe care el, Egor, îl oferea complet dezinteresat. E de înţeles că lui Gleb nu i-a rămas decât să primească darul. Primul lucru făcut de Egor a fost să îşi ducă prietenul în josul bulevardului Şevcenko, unde ştia el încă din clasa întâi un loc îngust între două case. Acolo şi-au ascuns servietele. Cât timp stătuse la Kiev, Egor învăţase oraşul pe dinafară şi, în general, devenise de-al lui. Dar când vorbea cu Gleb avea grijă să treacă la *g*-ul exploziv. Având în vedere firea lui Egor, *g*-ul acela era pe potriva lui. După ce au ascuns servietele, noua rudă a lui Gleb a pornit în marş spre cea

mai apropiată groapă de gunoi şi a căutat printre resturile de mobilă două picioare de scaun. Gleb nu-şi dădea seama la ce puteau folosi, dar nu a întrebat nimic. Amândoi băieţii ştiau că întrebarea ar fi fost o manifestare a subordonării, iar un răspuns ar fi inversat lucrurile. Cu picioarele de scaun s-a dovedit a fi simplu: foloseau la scuturatul castanelor. Ca să le adune, prevăzătorul Egor adusese o sacoşă din pânză. Castanii erau pe bulevardul Şevcenko de-a lungul caselor, iar pe mijlocul bulevardului se înălţau pe două rânduri paralele plopi piramidali. Castanele kieviene nu erau comestibile. Nu se vindeau coapte la intersecţii şi nu aveau în ele nimic parizian, dar lui Egor şi lui Gleb le plăceau. Aceste castane atârnau de crengi ca nişte micuţi arici verzi, şi uneori se îngălbeneau. Când erau scuturaţi printr-o aruncare la fix a băţului, micuţii arici crăpau pe loc, se desfăceau în jumătăţi şi eliberau o frumuseţe de castane lucioase. Se loveau de asfalt cu un sunet melodios, săreau de câteva ori şi încremeneau undeva pe lângă bordură. Netede, strălucitoare, obligatoriu nelucioase în creştet. După un surd pizzicato al castanei, se auzea de fiecare dată tare apogiatura băţului. Din tot ce zbura din copac, el, deşi ateriza ultimul, nu se desfăcea printr-o singură notă. Dar o dată a sunat ca o lovitură de tobă: lovindu-se de o creangă, a zburat spre stradă şi a căzut pe un Jiguli[22] parcat. Luând băţul de pe capota maşinii, Gleb a văzut o adâncitură. A studiat-o un minut-două, până a simţit pe mână mâna lui Egor, care l-a tras spre intrândul celei mai apropiate case. Dintr-un alt intrând se repezea deja spre ei posesorul maşinii, care auzise zgomotul capotei lovite. Egor şi Gleb au zbughit-o în curte, s-au repezit pe prima uşă deschisă şi au zburat pe scară până la ultimul etaj. Acolo era scara de serviciu a casei – neagră la propriu[23]: la primele două etaje nu avea nici ferestre, nici iluminat electric. Lumina mijea doar la ultimul etaj, al treilea, acolo s-a dovedit a fi un geam care dădea spre spaţiul îngust dintre case. În lumina tulbure se putea distinge intrarea de serviciu într-un apartament – o uşă îngustă cu vopseaua cojită. După cât se vedea, intrarea de serviciu era folosită – se ieşea la fumat la fereastra pe jumătate deschisă: pe pervaz era o scrumieră masivă din granit, plină cu mucuri de ţigări. În spatele uşii se auzeau voci înăbuşite. Ţinându-şi respiraţia, Gleb şi Egor aşteptau să vadă încotro o va lua posesorul maşinii. Acesta văzuse că se ascunseseră în intrând, dar pe unde fugiseră după aceea nu ştia. Băieţii îi auzeau paşii precauţi. La un moment dat, chiar li s-a părut că urca cineva pe scară, dar numai pentru câteva clipe. Probabil că urmăritorul renunţase să îi caute în întuneric. Judecând după zgomotul de cărămidă lovită, se hotărâse să caute în spaţiul îngust dintre case. Gleb a simţit o

uşurare, dar a descoperit că pe faţa lui Egor nu era deloc bucurie. Servietele, a rostit el numai cu buzele. Ne-a zărit servietele… Prin fereastra deschisă au văzut cum chelia automobilistului se deplasa încet către serviete. Probabil că tipul ghicise cine îşi lăsase lucrurile acolo. Gleb a văzut cum mâinile lui Egor se întind spre scrumieră şi scutură pe jos mucurile din ea. Şi cum trec încet de marginile pervazului. A urmărit cu groază ciudatele mişcări legănate ale mâinilor lui Egor. Şi-a mutat privirea la faţa lui – zâmbea. Gleb a înţeles că era o glumă şi i-a trecut frica. Când chelia a ajuns chiar sub fereastră, Egor a desfăcut mâinile. Doar că nu era chiar simplu – să nimereşti cu scrumiera în chelie. Scrumiera a zburat nespus de încet, şi Gleb tot spera că o să cadă pe-alături. Dar nu a dat greş. S-a lovit surd de osul acoperit de pielea fără păr. Omul de jos nu a căzut. A mai făcut câţiva paşi şi s-a aşezat încet pe jos. Pe urmă a căzut într-o rână. A început să bâjbâie cu mâinile pe jos căutând parcă ceva. A dat peste una din serviete, dar nu a încercat s-o deschidă. Era vădit că nu căuta nimic. S-a auzit un zgomot ca un muget. Egor i-a făcut semn din cap lui Gleb şi au coborât. Au ieşit cu băgare de seamă în spaţiul dintre case. Ca să ia servietele, trebuiau să păşească peste cel căzut – ceva înspăimântător. Chiar în semiîntuneric se vedea că faţa lui era numai sânge. Egor a păşit peste el, a luat amândouă servietele, a făcut pasul înapoi şi s-a dus spre ieşire. Gleb s-a gândit puţin şi s-a dus şi el. Fâşia de lumină s-a lăţit şi au ieşit la soare. Dar chelul rămăsese în întuneric. Hai să-l tragem, a spus Gleb. Egor a zâmbit strâmb şi s-a dus după Gleb. Cu acelaşi zâmbet s-a uitat cum Gleb se lupta să apuce mâinile care zvâcneau ale omului. S-a apropiat şi i-a apucat mâna dreaptă. I-a comandat lui Gleb să o ia pe cea stângă: tragem! Picioarele chelului se târau lipsite de voinţă pe pământ. L-au pus pe iarbă, dar el nu s-a potolit. Ca într-o filmare cu încetinitorul, s-a întors pe burtă şi s-a târât spre copacul cel mai apropiat. Aducea cu un imens gândac greoi. Şi chel pe deasupra – gândacii sunt desenaţi deseori chei. Numai că, uite, pe chelia lui plină de sânge se vedea o rană adâncă. Gleb credea că aşa ceva e numai la cinema. Ţi-era groază să te şi uiţi la ea. În timp ce ieşeau, băieţii se tot uitau înapoi. Când au întors capul ultima oară, au văzut o femeie cu un cărucior apropiindu-se fără grabă de fostul lor urmăritor. Probabil crede că e beat – o să se dumirească îndată ce şi cum. Şi o să cheme Salvarea. Gleb şi Egor n-au mai aflat dacă a chemat-o. *E groaznic pentru gândac*[24]...

09.11.12, MÜNCHEN

Stau culcat în jacuzzi şi mă bucur cu tot corpul de jeturile calde. Camera de

baie e spaţioasă şi luminoasă. Ştiindu-mi obiceiul de a sta mult în baie, Katia a pus o condiţie când am cumpărat casa – să mărim camera de baie. Lumina e vie, dar dispersată – curge din corpurile de iluminat ascunse în plafon. Hotărârile principale îi revin în această casă Katiei. Cele neprincipale – Geraldinei. În camera de baie, Katia mi-a creat un fel de cabinet. O anticameră.

Aşezate în fotolii de plajă, Katia şi Barbara, cu pahare cu lichior în mână, se uită la mine. Mă simt aşa de bine şi de liniştit, că nu le dojenesc pe cele două surori pentru consumul de alcool, deşi, să fi fost alt moment, aş fi făcut-o. La drept vorbind, şi eu am în mână un pahar cu lichior. Paharul tremură abia vizibil.

Barbara:

— Mă îngrijorează tremurul tău.

Katia (fără convingere):

— E de la jeturile de apă.

Barbara se ridică şi închide apa. Paharul meu continuă să tremure.

Eu:

— Mâna dreaptă nu mi se mişcă din articulaţia umărului. Termin lichiorul şi pun paharul pe marginea bazinului. Cred că problema e la coloană.

Katia se uită la Barbara. În ochii Barbarei e îndoială. Mă roagă să închid ochii şi să îmi ating pe rând nasul cu amândouă mâinile. Tema e îndeplinită cu o uşoară imprecizie.

— Efectul lichiorului, spun.

Prin spatele ferestrei trece un autobuz. În geamul mat i se văd numai conturul şi luminile.

— De ce taci, Barbara? întreabă Katia.

— În locul lui Gleb, eu m-aş duce la un neuropatolog.

Faţa Barbarei nu exprimă nimic.

— Auzi ce îţi spune un doctor? spune către mine Katia.

— Acest doctor este gastroenterolog, subliniez calm.

— În primul rând, e doctor!

Katia face un gest brusc cu mâna şi lichiorul se varsă. Zâmbesc. Zâmbetul dă de înţeles fără echivoc că ambele situaţii cu paharele au una şi aceeaşi cauză – lichiorul. Continuând să se uite undeva în zare, Barbara spune:

— Mă tem că poate fi boala Parkinson.

Provocând un tsunami, mă aşez dintr-o smucitură şi-mi încolăcesc genunchii cu braţele. Un val se revarsă pe pardoseală. Katia o cheamă pe

Geraldina. Ea vine cu o găleată şi cu o cârpă şi, concentrată, strânge apa. Detergentul rămas pe cârpă face ca Geraldinei să i se acopere mâinile cu spumă. Pentru că sunt gol, nu se uită la mine, deşi nu se jenează cine ştie ce. După ce termină de şters pardoseala, Geraldina se îndreaptă şi îşi trage în sus jeanşii, care s-au lăsat. Katia se apropie de mine şi îşi trece un deget pe umărul meu ud.

— Gleb, dragule, chiar trebuie să mergi la un control…

Trec brusc peste marginea bazinului. Fără să mă şterg, îmi pun halatul. Pe pardoseală se formează din nou o băltoacă.

1975

Declinarea substantivului *put’*[25]. Era un paragraf în manualul de limba rusă editat pentru şcolile ucrainene. Formele ruseşti – *put’, puti, puti, put’, putiom, puti* – erau puse acolo alături de cele ucrainene: *put’, puti, puti, put’, putiu, puti.* Principala deosebire: în rusă *drum* este ea. Gramatical – genul feminin. Odată, Gleb şi-a întrebat tatăl cum se face că *drum* este ea. „Pentru că drumul nostru“, a răspuns Feodor, „e ca o femeie, blajină, blândă, în timp ce drumul rusesc e aspru, nu e prevăzut pentru viaţă. Tocmai de-asta nu putem să avem un drum comun.“ Pe neaşteptate, Feodor a început să cânte un cântec despre un tren blindat aflat pe un drum periculos. Cântecul era la fix, pentru că în dimineaţa aceea se dictase la şcoală o listă de lecturi particulare la literatura rusă, în care intra şi povestirea lui Vsevolod Ivanov *Trenul blindat 14-69.* Bdjilka, care scria încet, nu a reuşit să noteze numărul trenului blindat şi, după oră, s-a dus la profesoară, ca să îl scrie corect. Exista pericolul ca elevul să citească o povestire despre un tren blindat cu un alt număr. Dar pe Gleb îl frământau nu cifrele, ci gramatica. După ce a reflectat o săptămână, i-a dus lui Feodor o listă cu cuvinte de genul masculin în ucraineană şi de genul feminin în rusă, puse alături: *bil’/bol’, drib’/drob’, pîl/pîl’, posud/posuda, rukopis/rukopis’, Sibir/Sibir’, sobaka/sobaka*[26]. Şi-a rugat tatăl să comenteze şi aceste cazuri. Rezultă din genul gramatical că, pentru ruși, durerea, fiind resimţită femeieşte, este mai blândă, iar fracţia este mai mică? Ce spune, la urma urmelor, faptul că în ucraineană câinele este *el*? Feodor, după ce a cugetat o vreme asupra listei, a fost nevoit să recunoască faptul că explicaţiile gramaticale îşi au limitele lor. În ceea ce priveşte deosebirea drumului rus de cel ucrainean (şi aici nu mai era nici un fel de gramatică), tatăl, cu inflexibilitatea care îl caracteriza, a rămas la părerea lui. Totuşi, într-o anumită privinţă, şi-a schimbat părerea. Este vorba despre auzul lui Gleb.

Feodor observa mulţumit că, an de an, auzul fiului său se dezvolta tot mai mult. Nu se vorbise niciodată despre asta ca despre un rezultat, dar era un proces evident pentru Feodor şi asta îl bucura. A venit la examenul de absolvire, la care Gleb a cântat Concertul în sol-major de Vivaldi. Băiatul l-a interpretat fără nici o greşeală, dar nu a urmat pur şi simplu indicaţiile marelui italian, ci a adăugat ceva inexprimabil, ceva care l-a făcut pe Feodor să simtă emoţie. Chiar primele note (sol, fa diez, sol), pe care mulţi interpreţi sunt înclinaţi să le înghită, Gleb le-a cântat accentuat, cu un fortissimo provocator, ceea ce a făcut să sune aproape tragic. Acest început l-a neliniştit pe Feodor, care s-a gândit că, luând primele note cu o asemenea intensitate, interpretul avea să deprecieze toate emoţiile următoare ale concertului. Pentru că nu se cântă întreaga piesă cu o astfel de intensitate a sentimentului (ea nu poate fi atinsă decât o dată), iar încheierea la un nivel mai jos decât cel iniţial înseamnă cădere. În sensul propriu al cuvântului, o luare în jos. Aici însă s-a întâmplat ceva inexplicabil: cântând concertul, Gleb a luat punctul culminant şi mai sus – era însă deja un alt punct culminant. Nu a încercat (şi tocmai asta i s-a părut inexplicabil lui Feodor) să atace de două ori una şi aceeaşi înălţime. La un moment dat, a apărut alta, invizibilă înainte sau – ceea ce devenea tot mai evident – se forma încă o dimensiune cu propriul ei punct culminant, către care tindea acum fiul lui. Aici, Feodor s-a corectat în gând: dimensiunea nu se forma, o forma Gleb. Şi acum s-a uitat la Gleb cu alţi ochi. Dacă înainte atitudinea lui faţă de faptul că fiul său se ocupa de muzică era depreciativă, fiindu-i milă că încerca să ridice ceea ce este de neridicat (aşa definea Feodor acest lucru în discuţiile cu Irina), acum vedea că ceea ce este de neridicat începea să se ridice. Degetele încă de copil ale lui Gleb creau ceva care plana pe deasupra muzicii lui Vivaldi. Acest ceva era încă mic, dar sesizabil – era ceea ce permite muzicii să se nască de fiecare dată din nou, pentru că numai cu această condiţie poate continua să trăiască. Feodor nu putea exprima el însuşi clar acest lucru – pur şi simplu, ştia că, uneori, chiar o interpretare de virtuozitate poate să nu genereze muzică, ci, cu impasibilitatea unui clavecin, doar să repete ce este scris pe portativ. Şi auzul absolut rămâne în urma celuilalt auz – cel lăuntric, care-ți permite să pătrunzi în chiar esenţa piesei. Inspiraţia lui Gleb i s-a transmis şi acompaniatoa-rei – o femeie în vârstă, cu ochi pe care o îndelungată indiferenţă îi decolorase. Totul era la ea nemuzical – degetele groase şi scurte, veşnica bluză tricotată şi părul cărunt vopsit cu henna – dar s-a pătruns şi ea. Lăsând claviatura odată cu ultima notă, ea s-a ridicat de la pian şi l-a îmbrăţişat. Feodor a vrut şi el să îşi

îmbrăţişeze fiul, dar în ultima clipă s-a sfiit, probabil, jenându-se să o imite pe acompaniatoare. Mâna întinsă spre Gleb s-a lăsat pe gâtul domrei. Pe care l-a strâns o vreme, ca pe o parte inseparabilă din Gleb. „Bine, fiule." A vorbit cu zgârcenie, dar s-a văzut că pentru Gleb a fost de-ajuns. De felicitat, l-au felicitat mulţi, dar cel ale cărui cuvinte le aştepta el cu adevărat era Feodor. În ziua aceea, absolventul şcolii de muzică a primit şi un alt dar: un ceas de mână *Raketa*. Era suflat cu argint, iar cadranul, făcut dintr-o piatră semipreţioasă, s-a dovedit a fi de un roşu neaşteptat de aprins. Se putea presupune că, printr-un astfel de dar, absolventul era prevenit că avea în faţă o perioadă grea, poate chiar încinsă, dacă ceasul nu ar fi fost cumpărat în comun de mamă, de bunică, de Feodor şi de Vera Mihailovna. Numele dăruitorilor erau gravate pe ceas fără, desigur, nici o specificare. Vera Mihailovna voise, ce-i drept, să fie menţionată absolvirea şcolii la clasa de domră, dar nu era loc decât ori pentru nume, ori pentru menţionarea absolvirii. Au preferat numele – cu atât mai mult, cu cât Gleb nu terminase nicidecum cu şcoala, ci, mai degrabă, o începea: acum trecea la clasa de chitară. Şi avea să înveţe tot la clasa Verei Mihailovna. Mergea din nou la clasa întâi a şcolii de muzică. Şi simţea cea mai desăvârşită fericire. Acest simţământ nu l-a lăsat să aştepte începutul anului şcolar şi, în iunie, ca şi cu cinci ani în urmă, s-a dus cu tatăl lui la magazinul de instrumente muzicale şi au cumpărat o chitară de producţie leningrădeană. După criteriile sovietice nu era o chitară rea, dar la modul general, fără a se intra în amănunte. Vera Mihailovna l-a prevenit că de această dată nu are o chitară de comandă, dar asta nu l-a amărât deloc pe Gleb. El admira aspectul şi mângâia coardele chitarei pe care le dăduse mâna să o cumpere. Se simţea mândru că avea acum acasă un instrument atât de ales. Dar înainte – era greu şi de închipuit – casa se descurcase cumva şi fără. Toată vara, Gleb şi-a imaginat cum, aruncându-şi într-o parte moţul şi trecându-şi degetele peste coarde, interpretează piese celebre. A fost, poate, cea mai bună muzică din viaţa lui, pentru că, idee pură fiind, nu avea asupra ei blestemul înfăptuirii. Un vis neîmpovărat de realitate. De fapt, Gleb avea un manual pentru autodidacţi, şi câte ceva ar fi putut să înveţe singur (cu atât mai mult cu cât dorea atât de mult!), dar nu a învăţat. Tânărul muzician ţinea atât de mult la puritatea stilului, încât a preferat ca până şi primii paşi să îi facă sub o îndrumare cu experienţă. Aşa se păstrează fecioara pentru viitorul soţ, fiindcă primele dezmierdări trebuie să fie consfinţite de căsătorie. Cei ai casei nu au fost lipsiţi de mirare în faţa acestei castităţi muzicale. Mama lui Gleb chiar s-a

exprimat în sensul că fiul ei, în aşteptarea instructorului de înot, exersează într-un bazin fără apă. Întrucât cântatul fără sunet arăta ciudat (Gleb s-a uitat la degetele lui: chiar că arăta!), a început să scoată el sunetele. Aceste sunete imitau melodiile, dar, mai des, pur şi simplu ritmul. Indiferent dacă în original erau sau nu cuvinte, orice melodie era interpretată sub forma unui furibund di-di-di-di, însoţit de minuscule picături de salivă. Treptat, li s-au alăturat nişte da-da-da-da şi du-du-du-du, astfel încât, spre sfârşitul verii, Gleb se apropiase de un aranjament bogat. După aceea, fireşte, a învăţat să cânte şi la chitară, dar obiceiul de a-şi însoţi cântul cu vocea a rămas. A devenit marca lui. Iar vara a intrat în memoria lui în reprezentarea sonoră inventată de el. I-a rămas în memorie şi prin faptul că lui Feodor i s-a născut un fiu, Oles. Deşi – ce înseamnă „şi“? – aceasta a fost principala noutate a verii! Şi principala surpriză, deoarece corpul îmbelşugat al Galinei ascunsese până în ultima clipă naşterea unui corp nou în el. Dar a spune că naşterea lui Oles a fost pentru toţi o bucurie ar fi o exagerare. Irina, cel puţin, nu a simţit-o ca pe o bucurie. Că se despărţise de Feodor nu îi păruse rău nici o clipă, şi totuşi, apariţia Galinei în viaţa lui şi – drept urmare – a lui Oles, nu i-a făcut plăcere. Gleb şi Antonina Pavlovna au primit ştirea cu calm. Cel cu adevărat tulburat a fost, judecând după toate, Egor. Odată, când Feodor şi Galina nu erau acasă, a luat pruncul la bucătărie şi, după ce l-a pus în cuptor, a dat drumul la gaze. Din cauza fâşâitului gazelor, n-a auzit că s-au întors părinţii, care s-au şi repezit spre Oles. Din fericire, fiindcă fusese pus peste arzătorul înfundat al cuptorului, s-au câştigat secundele care i-au permis să trăiască până la venirea părinţilor. Feodor şi Galina au fost atât de zdruncinaţi, încât nu l-au atins pe Egor nici cu un deget. Înţelegând că nu va fi bătut, Egor s-a dus după ei şi, cu o voce plângăcioasă, a îndrugat nişte prostii. A spus că se lipeau nişte muşte de Oles şi că el, Egor, din prostie, a hotărât să-l pună câteva secunde pentru ca gazele… Nevăzând nici o reacţie, Egor a început să plângă de-adevărat şi să spună că totul s-a întâmplat pentru că pe el au încetat să-l mai iubească şi că toată atenţia trecuse acum la Oles. Acesta a fost singurul punct în care Egor s-a apropiat de adevăr, şi Feodor l-a răsplătit cu o lovitură peste faţă. Întinzând sângele care îi curgea din nas, Egor spera că va fi bătut în continuare (înţelesese deja că ăsta ar fi fost răul cel mai mic) şi că, poate, îl vor ierta. Dar n-a mai fost bătut. După ce l-au trimis la bucătărie, părinţii s-au închis în cameră şi au început să chibzuiască ce să facă acum. Era limpede că cei doi copii nu mai trebuiau lăsaţi singuri nici o secundă. Pentru Feodor acest lucru însemna că ei, adulţii, trebuie să fie de trei ori mai

atenţi, dar Galina a văzut lucrurile altfel. Uitându-se la soţul ei cu o privire mată, ea a spus: Nu poate să stea cu noi. Feodor a rămas tăcut mult timp. Într-un târziu a întrebat: De ce? În el e un ucigaş, a răspuns Galina. Văzând că Feodor se pregătea să obiecteze, ea i-a pus o mână pe umăr: Știu eu. O săptămână mai târziu, Feodor l-a dus pe Egor la un internat. Nu era o colonie pentru delincvenți minori (ei n-au spus nimănui cele petrecute), ci un aşezământ obişnuit pentru orfani şi copii din familii dezorganizate. La scurt timp, Egor a fost vizitat acolo de Gleb – venise cu Feodor. Se pare că Feodor îl luase cu el pe Gleb numai pentru că nu prea îşi dădea seama despre ce să vorbească cu Egor. După ce i-a lăsat singuri pe băieţi, Egor i-a spus lui Gleb: mie mi-e mai bine aici, m-am săturat deja până peste cap de perechea asta, şi i-a povestit ce se întâmplase cu adevărat. La despărţire, Egor i-a şoptit lui Gleb: păcat că nu le-am lichidat plodul. Gleb a ridicat ochii la el, şi pleoapele i s-au părut de plumb. Egor a râs: glumesc! Asta a fost pe 31 august. Iar în ziua următoare, Gleb şedea deja în bancă şi se gândea că peste câteva ore va avea prima lecţie de chitară. Pe care, de altfel, o aşteptase cinci ani. Şi lecţia a avut loc. A ţinut-o aceeaşi Vera Mihailovna – cu fusta dinainte, cu jacheta dinainte, care începuse deja să lucească pe la coate. Gleb şi-a dat seama că el aşteptase o înnoire – dacă nu a Verei Mihailovna în întregime (asta era greu de imaginat), cel puţin a garderobei ei. Ea, vai, nu presimțise şi venise neînnoită. În ciuda aşteptărilor din subconştientul lui Gleb, viaţa nu a dat la iveală un nou început odată cu începerea lecţiilor de chitară. Înţelegând acest lucru, băiatul s-a întristat. Dacă de dimineaţă strălucea de bucurie, la şcoala de muzică a avut o înfăţişare pe care Vera Mihailovna a definit-o imediat ca *fiartă*. Chiar l-a întrebat pe Gleb dacă nu e bolnav. Nu, nu e. Poate s-a îndrăgostit? Gleb s-a uitat atent la profesoară: poate. Era o idee bună. Mai exact – un sentiment. Îl vizitase şi mai înainte, dar alesele lui erau mai în vârstă şi, ce era principal, mai înalte. Dar, chiar în dimineaţa aceea, situaţia a început să se niveleze. Lângă el stătuse la deschiderea festivă o fetiţă nouă. Numele i-l ştiau cu mult înainte de începerea cursurilor – Adamenko. Responsabila clasei spusese: în viitorul an şcolar va veni la noi Valea Adamenko. La întrebarea dacă e băiat sau fată, răspunsul nu l-au dat nici numele, nici prenumele. Încercările de a lămuri problema cu diriginta au eşuat. Am spus: Valea Adamenko – a răspuns sever diriginta. Nu ştia nici ea nici un fel de amănunte despre Adamenko, dar nu a recunoscut deschis. Valea Adamenko s-a dovedit a fi o fetiţă. Frumoasă. În ciuda numelui de familie ucrainean, trăsăturile ei vorbeau despre Orient: tăietura deosebită a

ochilor, uşoara tentă oacheşă a pielii. Nu chiar vorbeau – făceau aluzie. Tatăl ei era militar, şi Valea nimerise la Kiev odată cu mutarea venită la rând. Colegii de clasă ai Valei l-au văzut de una sau de două ori – avea o înfăţişare tipic slavă. De trăsăturile orientale ale înfăţişării ei era răspunzătoare, după toate probabilităţile, mama, pe care nu o văzuse nimeni. La festivitate, Gleb a cercetat perişorii abia vizibili de pe pielea gingaşă a Valei – nici măcar perişori, ci cel mai uşor puf cu putinţă, cam ca acela de pe piersică. La gândul piersicii, s-a gândit pe neaşteptate la ceva absolut interzis, şi l-a acoperit un val cald şi umed. Încerca acest lucru pentru prima dată, cum a încercat Adam mâncând – nu, nu o piersică – un măr. A fost *ceva* neobişnuit de sâcâitor, şi cu cât devenea mai lipsit de cuviinţă, cu atât devenea mai dulce. Se înălţa de undeva din adâncul stomacului, ca un test în aşteptare, se năştea din orice – simulacre de forme, de sunete… Mai ales de sunete – de pildă, lunecarea unghiilor pe coarda *mi* amintea nişte ţipete voluptuoase. Iar ornamentele din lemn de pe feţele dulapurilor erau ca un trup gol de femeie – poate chiar trupul Valei Adamenko – şi Gleb rămânea cu ochii pironiţi la ele. Deseori, mai ales înainte să adoarmă, şi-o imagina pe Valea dezbrăcată, după care se răsucea în pat o groază. Ce somn să mai fie… Şi chiar numele de familie al Valei se asocia în mintea lui cu Adam. Istoria lui Adam o auzise nu o dată înainte, de la Antonina Pavlovna – şi de fiecare dată întreba de ce au fost pedepsiţi atât de aspru el şi Eva pentru un măr. El şi Valea. Dacă ei ar mânca un măr… Gleb simţea cum îi năduşeşte tot corpul.

20.12.12, MÜNCHEN

Mă duc la neuropatolog, *Frau* Fuks. În ajun m-am uitat pe internet şi am găsit un doctor nu departe de casă. Vreau să fie în aşa fel, încât vizita să facă parte dintr-o plimbare. Nu că mă duc la doctor – nu, pur şi simplu mă plimbam, am văzut şi am intrat. Să merg la clinică la Barbara – e ca şi cum aş da importanţă şi, probabil, cu un va urma. Aici n-au decât să-mi găsească ce poftesc, ba să-mi pună şi un diagnostic de să nu mă primească nici la crematoriu. Apăs butonul interfonului. Pe uşă, coroniţă de Crăciun, sub ea, o plăcuţă de bronz cu orele de lucru ale lui *Frau* Fuks, doctor în medicină. Care, în zbârnâitul mecanismului uşii, mă întâmpină în prag. Pentru un doctor în medicină e neaşteptat de tânără. Din spatele ei se uită asistenta. *Frau* Fuks zâmbeşte.

— Nu cumva ne vizitează însuşi domnul Ianovski?

O voce joasă şi liniştită.

— Da, oarecum…

Mă prefac jenat. De fapt, de mult nu mă mai jenez de nimic. Spun că am început să am dificultăţi cu degetele mâinii drepte. Mâna nu se mişcă bine nici din umăr – nu se ridică decât până la o anumită înălţime. În timp ce încerc să ridic mâna, chipul lui *Frau* Fuks exprimă o uşoară suferinţă. Mă roagă să mă dezbrac până la mijloc. La comanda lui *Frau* Fuks, închid ochii şi ating cu degetul arătător vârful nasului – întâi cu mâna stângă, pe urmă cu dreapta. Doctorul şi asistenta exclamă şoptit *ura!* şi ridică palmele ca pentru aplauze. Se vede că sunt legate prin ani de muncă.

După aceea, mă pun să mă întind pe pat, şi *Frau* Fuks începe să îmi îndoaie braţele şi picioarele. Numărul următor: stau în picioare cu braţele întinse. Arunc cu putere degetele în faţă şi le strâng iar în pumn. *Frau* Fuks îmi apucă pumnii şi încearcă să îmi îndoaie braţele, dar nu reuşeşte. La sfârşit mai apasă o dată mâinile (cum se mai trage o dată de clanţă la plecarea de lângă uşa încuiată) şi dă drumul aerului printre buzele întredeschise: e vlăguită. Învinsă. Puternic pacient, sănătos. Genial ca muzician şi, pur şi simplu, un bărbat atrăgător.

Frau Fuks propune să analizăm rezultatele examinării la o cafea. Stăm aşezaţi în sala de primire plină de lumină (ferestre înalte). În spatele ferestrei, pe iarba verde-lignit cu pete de brumă, țopăie o cioară. Din când în când trece la mers – se lasă caraghios de pe un picior pe altul. Dă impresia că ţine mâinile în buzunare. Buzunare nu-s, mâini nici atât (pun o bucată de zahăr brun în ceaşcă), dar uite – dă impresia… Da, doctorul în medicină a înţeles deja de ce se teme pacientul său. Pacientului i s-a spus că are, probabil, boala Parkinson. Nu, este puţin probabil. La Parkinson este caracteristic aşa-numitul tremor de repaus, când mâinile tremură în absenţa efortului muscular, amplitudinea unui astfel de tremur fiind destul de mare. Se observă la pacient, într-adevăr, un uşor tremur al mâinii drepte, dar amplitudinea lui este departe de cea parkinsoniană. Sunt nervii – ceea ce, având în vedere graficul încărcat al apariţiilor pe scenă şi intensa viaţă mondenă a domnului Ianovski, nu este de mirare. Îl va ajuta un curs terapeutic cu folosirea unor preparate moderne. În ceea ce priveşte problemele cu articulaţia umărului, aici, după toate aparenţele, este vorba de coloana vertebrală. Este necesar un osteopat bun.

Se subînţelege că un neuropatolog bun este deja. *Frau* Fuks scoate din imprimantă reţetele medicamentelor de care am nevoie şi le semnează cu un elegant pix în formă de pană. La rândul meu, scot din geantă CD-uri cu interpretările mele, pentru doctoriţă şi pentru asistentă, şi le semnez şi eu.

Arunc o privire de rămas-bun pe fereastră – cioara nu mai e. E pustiu.

1976

Uneori, când lua în mână chitara, lui Gleb i se părea că e Valea. În fond, chitara are forme de femeie. Şi numai atingerea coardelor acţiona asupra lui ca o răcire: corzile erau atât de fine, încât negau corporalitatea. Şi emiteau sunete de o frumuseţe nepământeană. Exersând generarea sunetului, Gleb pătrundea în metode necunoscute lui înainte. De exemplu, *barré*, care nu se foloseşte la domră. Dificultatea ei nu constă în apăsarea puternică a degetului arătător pe grif. Toată problema este priceperea de a simţi fiecare din coardele apăsate cu degetul. Cei care aleg în locul priceperii forţa concentrează presiunea la mijlocul degetului. Urmarea – majoritatea coardelor nu sunt apăsate şi încetează să sune. Sau se ia, de pildă, un tremolo. Pe domră, tremoloul se execută cu pana, iar mâna se mişcă toată. Pe chitară însă, mâna este nemişcată – se mişcă degetele. La nimic nu a lucrat Gleb atât de mult ca la tremolo. La sfatul Verei Mihailovna, pornea metronomul şi începea să cânte melodii simple în tremolo. În timpul studiului zilnic de acasă dedica numai tremoloului aproape o oră, fiindcă punea accent pe rând pe fiecare din degete. Dar când a atins măiestria absolută în generarea sunetelor cu toate degetele, tremoloul lui a devenit fermecător. Şi nu era numai o metodă de a cânta, de sine-stătătoare: Gleb a învăţat să o integreze în canavaua generală a piesei. Este bine ştiut că tremoloul, ca toate efectele accentuate, se detaşează de factura muzicală generală şi că a-l uni cu restul textului piesei nu este ceva foarte simplu. Şi uite, băiatul a făcut faţă şi acestui lucru. Bunăoară, el încetinea exagerat tremoloul, drapând astfel îmbinarea cu următorul fragment muzical. Ceea ce a uimit-o chiar şi pe profesoara lui: era el la şcoala de muzică de şase ani, dar la chitară era abia în primul an de studiu! Cu toată uimirea ei, Vera Mihailovna i-a adus la lecţiile lui Gleb pe mulţi dintre elevii ei mai mari, ca să le arate ce înseamnă un tremolo adevărat. Cât despre Gleb, pentru el era asemănător cu timpul: era la fel de egal şi înghiţea notele la fel cum înghiţea timpul evenimentele. Timpul, Gleb l-a descoperit pentru sine între treisprezece şi paisprezece ani. Încă nu demult, timpul stătea pe loc, era, se poate spune, veşnicie, dar acum totul se schimbase. La început au apărut anii, şi fiecare dintre ei era deosebit, în sensul că nu avea nimic comun cu alţi ani. Ca şi cum ar fi venit în zbor din cosmos – singur pe lume şi imprevizibil. Dar acesta, ultimul dintre ei, şi-a găsit pe neaşteptate şirul. Depindea de anii dinainte şi determina felul anilor

care urmau. Şi, în general – nu era nesfârşit, ca anii dinainte. Îl cuprindeai. La Gleb, anii nu începeau la întâi ianuarie, ci la întâi septembrie, ca în vechea Rusie. Când începea vechiul an rusesc, fireşte, nu ştia. Anul lui era anul şcolar, care trecuse acum la liniştitul stadiu de vară. Vara aceea, Gleb şi bunica au petrecut-o în localitatea Klavdievo din regiunea Kiev. Au locuit la familia Poliakovski, mamă şi fiu – pani Maria şi pan Tadeusz. În deplină concordanţă cu numele, soții Poliakovski erau polonezi – din cei care veniseră pentru construirea căii ferate sud-vest. După ce au construit-o, au rămas în casa pe care o socotiseră la început provizorie. Vara în casa aceea care se înclinase şi se împlântase treptat în pământ, deja un fel de demisol, a devenit pentru Gleb una de poveste. Aici încă ticăia minunata viaţă dinainte, pe care o văzuse numai la cinema. Viaţa aceasta nu fusese creată pentru a fi filmată. Pur şi simplu, durase şi continua să existe numai în această casă din Klavdievo. Apăruse parcă dintr-o casetă, de vreme ce casa Poliakovskilor semăna cu o casetă. Pan Tadeusz vorbea cu pani Maria cu dumneavoastră şi îi spunea *mamo*. Suna atât de nobil, încât Gleb a hotărât să îi spună *dumneavoastră* Antoninei Pavlovna. Care a primit nu fără mirare acest lucru, dar fără să obiecteze. Nepotul a perseverat numai două zile, pentru că nu era uşor ce îşi propusese – să îi spui bunicii *dumneavoastră.* Şi cu toate că s-a întors la modul de adresare dinainte, felul cum spunea *tu* era acum altul: cuprindea în el experienţa de două zile cu *dumneavoastră* din casa lui pani Maria. În această casă continua să existe un pian vechi. Ocupa aproape toată odaia mare şi era acoperit în întregime cu fotografii în rame de chiparos. Erau numeroasele rude ale lui pani Maria. Începeau să tremure mărunt până la una când începea cineva să cânte la pian. Odată cu creşterea sunetului, portretele începeau să se mişte. La fortissimo se deplasau în voie pe capacul pianului, îşi schimbau locurile între ele, iar din când în când chiar cădeau pe jos. Când cânta pani Maria, muzica era însoţită de un sunet aparte, care apărea la atingerea clapelor cu inelele. Un sunet distinct de argint – spre deosebire de sunetul tocit, trupesc, produs de pernuţele degetelor. Scheunatul pedalelor. Scârţâitul duşumelei. Sunete suplimentare erau multe, dar nu deranjau. Poate chiar ajutau. Astfel, şezând în primul rând de la parter, eşti mulţumit să auzi tropotitul balerinelor, te gândeşti: ce bine că în artă este loc pentru trupesc. Că nu dansează fantome, ci femei cu muşchi, transpirate. Altfel, arta ar zbura ca un balon cu gaz… Muzica lui pani Maria era minunată – în primul rând expresia elevată a feţei ei, care tremura cu toate zbârciturile. Dar ochii erau lipsiţi de mişcare, ei priveau undeva în sus şi păreau că nu văd. O viaţă aparte

trăiau buzele ei – ba strânse tare, ba întinse ca o ţevuşcă – mişcătoare, ca la orice om care are puţini dinţi. Capul era lăsat puţin de tot într-o parte. El intra în ritmul fiecărei loviri a clapelor, dar poate că doar se zdruncina, pentru că felul cum loveau mâinile lui pani Maria era plin de forţă. Toate acestea le fermecau pe fetiţele din localitate, care luau lecţii de pian cu ea. Copiau felul de a cânta şi chiar mişcările lui pani Maria – inclusiv zdruncinatul capului. Nu înţelegeau că sunt mişcări născute din experienţă, din viaţa însăşi, dacă vreţi, şi că pe un loc gol nu ai cum să le repeţi. Pentru a avea această ţinută trebuie să trăieşti toată viaţa într-o localitate prăfuită ca o *grande-dame*, ceea ce nu e simplu, nu e simplu deloc. Nu este mai simplu, să spunem, decât a avea un tată capabil să meargă la Petersburg şi să discute cu ministrul transporturilor. Povestea este următoarea: la construirea căii ferate sud-vest, în cinstea ministrului Nemeşaev s-a dat unor staţii numele său: Nemeşaevo-1 şi Nemeşaevo-2. Cum mecanicii le încurcau des, pan Anton (*bardzo elegantski*[27]*!*) s-a dus personal la Klavdii Semionovici Nemeşaev şi i-a propus să înlocuiască Nemeşaevo-2 cu Klavdievo. Excelentă idee – Klavdievo. Sufletul lui Klavdii Semionovici a aprobat-o chiar şi după ce a murit. Tadeusz a povestit că a văzut nu o dată cum sufletul lui Klavdii Semionovici şi al lui pan Anton se plimbă prin parc discutând. Fiind bun desenator, aşa i-a şi desenat Tadeusz – în parc, îmbrăţişaţi. Portretul celor doi lucrători de la calea ferată atârna deasupra patului lui Gleb. Stând culcat în pat, Gleb îi examina. Faţa rotundă, încadrată de câteva bărbii, a lui Nemeşaev. Când desenatorul a fost întrebat dacă un suflet poate avea atâtea bărbii, acesta a recunoscut că el, de fapt, nu văzuse faţa lui Nemeşaev. Un portret al lui Klavdii Semionovici nu aveai de unde să iei, de aceea a fost nevoit să deseneze pe baza imaginii avute în general de pan Tadeusz despre miniştri. Cealaltă figură era figura lui pan Anton: trasă, ochi înfundaţi, buze subţiri. Umerii obrajilor ascuţiţi. Aceleaşi trăsături care erau evidente şi la Tadeusz – mai cu seamă când cânta cu acompaniamentul mamei. Asemeni prinţesei-broască, odată cu primele note arunca de pe el pielea pârlită de vânt şi bătătorită şi recăpăta distincţia din naştere. Pani Maria trăise toată viaţa în comuna aceea, dar ţărancă nu devenise. Tadeusz însă – el devenise. Era primul ţăran din neamul său. Cântatul era, poate, singurul lucru care îl ridica puţin deasupra îndeletnicirilor rurale. Desigur, în sat nu cânta numai familia Poliakovski – atât în zilele de lucru, cât şi în cele de sărbătoare – şi chiar nu se cânta mai prost decât la oraş. Dar în sat se cântau cântece populare sau câte ceva din muzica de estradă sovietică, iar pan Tadeusz cânta romanţe – este o

deosebire. Şi nu cânta – interpreta. Stătea în picioare, rezemat de pian, şi se uita la *mama*, care în acel duet al lor era şi dirijor. El, fireşte, ar fi putut să înceapă şi singur, dar o făcea întotdeauna după ce prindea semnul din cap din partea ei – aşa stabiliseră, se pare, de la bun început. Tadeusz avea o voce plăcută, fără volum, de bariton. Învelite în această voce au intrat în sufletul lui Gleb şi *Îndoiala* lui Glinka, şi *Serenada* lui Schubert, şi *Dimineaţă cu ceaţă* a lui Abaza[28] şi multe altele, care făceau ca inima lui să bată mai repede. „Potoleşte-te, zbucium al pasiunii“[29]… – după astfel de seri, nu putea mult timp să adoarmă. Antonina Pavlovna, care auzea cum se sucea Gleb de pe o parte pe alta, chiar a avut ideea să pună capăt concertelor de seară, dar a alungat-o repede. A înţeles că nepotul este o fire sensibilă şi a fost mândră. Ce-i drept, după ce adormea târziu, Gleb se şi scula destul de târziu, dar bunica nu îl trezea. În astfel de zile, el se scula când grădina se umplea deja de mirosul merelor încinse la soare şi de zăpuşeală. Dar erau la Klavdievo şi altfel de dimineţi, care începeau atât de devreme, încât zgomotul lavoarului pus pe un par înfipt în pământ părea de alarmă. Atât de devreme, merele erau învăluite în ceaţă, şi numai razele soarelui dădeau relief tabloului. Aşezaţi în faţa samovarului în chioşcul lăsat pe-o parte, cu scurtele aruncate pe umeri, beau ceai. Din samovar se ridica abur. Se ridica şi din ceaiul din cănile de tablă. Ieşea abur şi din gura fiecărui participant la băutul ceaiului. În spatele copacilor, chiar lângă gard, stăteau îmbrăţişaţi pan Anton şi Klavdii Semionovici Nemeşaev. Se uitau cum, după ce îşi beau ceaiul, vilegiaturiştii se duceau în pădure. De la bun început, Gleb şi bunica au mers pe drumul de pământ, ocolind băltoacele rămase pe făgaşuri după ploaia de peste noapte. În spaţiile deschise – acolo unde pădurea se trăsese de la drum – se plimba vântul, şi faţa băltoacelor se acoperea cu vălurele. Prin locuri din acestea cu copaci pleca umbra, iar razele soarelui erau deja fierbinţi de-a binelea. Gleb le simţea greutatea pe umeri – i se părea că îl apleacă spre pământ, şi mergea încovoindu-se. Vântul nu mai avea prospeţime, se simţea din când în când în el un zăduf adus cine ştie de unde. Gleb şi bunica părăseau drumul şi o luau prin pădure. Picioarele li se afundau în muşchiul gros. Pinii erau incredibil de mari şi de viguroşi. Erau cumva opusul casei lui pani Maria, care cuprindea o lume întreagă într-o casetă. Aici însă, lumea parcă se întinsese, arăta ce imensă poate să fie. Dar lucrurile nu se sfârşeau cu atât: noaptea, când se stingea lumina pe veranda de vară, lumea îşi dădea la iveală adevăratele dimensiuni şi în grădina Poliakovskilor. Pe negrul cerului apăreau stelele. Sub ele, în clipitul luminilor de semnalizare, zburau neauzite avioanele – mici

şi lipsite de apărare. Îndemnând piloţii să aibă grijă, pan Tadeusz le povestea de pe pământ, cu voce scăzută, cât e de simplu în astfel de situaţii să aluneci în negrul abis. Pământul e totuşi agreabil, cu un taifas plăcut pe verandă, cu un pescuit seara… Ştiţi, ar fi păcat să vă lipsiţi de toate astea. Ca să nu mai spun cum se lovesc de pământ merele care cad. Chiar dacă sunt surde, vă aduc la cunoştinţă că, luate fiecare în parte, zgomotele astea fac impresie noaptea – mai ales când zboară un Antonovka[130] mare. Meteorit, nu alta! Iar scârţâitul portiţei cu balamalele ruginite – la înălţimea de 11.000 de metri nu există, el există numai aici. Tadeusz se apropia de portiţă şi începea să o deschidă şi să o închidă. Ei? Ce ziceţi? Unde mai găsiţi un scârţâit clasa-ntâi ca ăsta? Pot să ung şi de o sută de ori balamalele, dar eu nu fac decât să scuip, nu le ung, ca să păstrez puritatea sunetului. De altfel, el se află sub protecţia UNESCO – aşa un scârţâit e… Mijind ochii, pan Tadeusz se uita la avioanele nepăsătoare şi, în adâncul sufletului, era mâhnit că nu a zburat niciodată. Câteodată făcea nişte mişcări circulare cu ţigara – le comanda avioanelor să mai lase din altitudine. Ele, cu rare excepţii, ascultau. Se lăsau mai jos – unde-or dispărea? Din când în când, se apropia dus pe gânduri de gard, şi din întuneric se auzea un gâlgâit înăbuşit. După ce se întorcea, pan Tadeusz se ştergea pe buze şi, în discuţia cu ceea ce zbura pe-acolo, trecea la şoaptă. Da, *panove*[31], se poate spune că viaţa mea a trecut pe aceşti zece ari. Să zicem că nu s-a alcătuit cum am vrut eu. Dar poate s-a alcătuit. S-a prăbuşit. S-a turtit precum cutia asta de chibrituri (zgomotul cutiei turtite). S-a făcut, dacă-mi îngăduiţi, îngustă. Ridicând palma, pan Tadeusz prezintă asistenţei estivale cutia turtită: şi chiar plată… Dar să vă ferească Dumnezeu să vă căţăraţi la înălţimi de la care nu mai este întoarcere. Asta, *panove*, v-o spun eu, care înţeleg mai bine decât alţii *ce* e aceea lipsa limitelor.

03.02.13, LONDRA

La concertul de la Albert Hall nu pot să cânt curat nici o apogiatură. După asta urmează seara ieşirii mele din minţi. Marcând evenimentul la restaurantul rusesc de pe Wellington Road, beau mult, glumesc în gura mare, râd în hohote şi chiar miaun. E forma pe care o ia disperarea mea. Katia, care ghiceşte cauza veseliei, îmi pune pe sub masă o mână pe genunchi. Când mâna se strânge a avertizare, eu, mieunând, o înţep cu o scobitoare. Katia sare ţipând, lucru însoţit de o nouă explozie de râs. Cineva spune cu voce scăzută că o vede pentru prima dată pe Katia binedispusă. Aceste cuvinte sunt auzite, nu ştiu de ce, de toată lumea. Hohot de râs. Urmează un toast pentru

Katia. Paharul ei e gol. Ceea ce observă vecinul din stânga ei.

— Ce să vă pun?

— Nu ştiu. Şampanie, poate…

— Dar ce e cu mâna dumneavoastră? E sânge?

Katia se uită la mână.

— M-am înţepat, probabil.

Chelnerul aduce un spray dezinfectant, pulverizează locul şi pune un plasture pe rană.

— Pentru rănita Katia!

Zâmbind printre lacrimi, Katia ridică paharul şi ciocneşte cu toţi, pe rând. După o pauză, se întoarce spre mine. Dau cu putere cu paharul meu în paharul ei şi vinul dă pe-afară.

— O să-ţi fie ruşine pentru asta, spune Katia numai din buze.

Deja mi-e ruşine. Şi deja mi-e rău.

— Rănită, mama ta de… Cară-te de-aici!

Doresc la nebunie să se năruie lumea. În cele mai importante şi valoroase părţi ale ei. La nebunie. Katia pune paharul pe faţa de masă pătată cu vin, îşi şterge degetele ude cu un şerveţel şi părăseşte masa. Chelnerul îi cheamă un taxi; pleacă.

— Poftim, ai rămas fără soţie, se întristează Mayer, producătorul meu. Ce-i bun în asta?

El e neamţ, dar în anturajul de astăzi vorbeşte în engleză. Toţi vorbesc azi în engleză.

— Dar n-am rămas fără soţie! Îmi plimb privirea peste cei de faţă şi mă opresc la o fată de vreo optsprezece ani. Ca şi cum abia acum am observat-o. De fapt, fac pe nebunul: o remarcasem de mult. Vrei să fii soţia mea?

— Pentru astăzi, precizează Mayer. Fiindcă are deja o soţie. Dar, scuză-mă, pe cine reprezinţi la această masă?

Fata, scurt:

— *Femen*[32].

Mayer îşi încreţeşte teatral fruntea, ca şi cum şi-ar aminti ceva. Îşi acoperă faţa cu mâinile şi spune printre degetele distanţate:

— Parcă n-am invitat această mişcare.

Începe să se audă în ucraineană:

— Pe noi nu ne invită nimeni. Noi venim singure.

I se traduce lui Mayer. Toată lumea râde zgomotos.

— Mayer, lasă-i în pace!

Mă îndrept spre fată. O iau de braţ şi o conduc spre partea de masă unde e locul meu. O aşez pe scaunul Katiei. Pe drum iese la iveală că o cheamă Hannah, şi toată lumea bea pentru Hannah.

— Să fii în *Femen* este o mare răspundere, Hannah, spune Mayer aprinzându-şi o ţigară, dar nu toţi sunt conştienţi de acest lucru. A fi membru al unei mişcări nu presupune numai să îţi corespundă din punct de vedere ideologic, nu?

— La ce vă referiţi?

Hannah îşi aprinde şi ea o ţigară.

Încerc să traduc întrebarea ei, dar limba nu mă prea ascultă. O face cineva în locul meu. Mayer dă din cap.

— Am în vedere că nu orice piept poate fi dezgolit. Când pe scenă apare o tanti cu nişte sâni care atârnă, se stinge orice idee. Mă înţelegi?

Hannah stinge mucul ţigării în scrumieră şi, fără grabă, începe să se descheie la bluză. Nu poartă sutien fata – sâni de o formă ideală, elastici. Sfârcuri de un cafeniu închis, tatuaj cu numele mişcării. Reprezentaţia stârneşte aplauze. Dreptul Hannei de a participa la mişcare este recunoscut la unison. Sărut fata pe buze şi îi simt răspunsul. Dar, poate, nu-l simt: senzaţiile devin tot mai înşelătoare.

Când, pe la miezul nopţii, se împrăştie toţi pe la casele lor, eu şi Hannah ne pomenim în acelaşi taxi.

— La hotel! îi comand şoferului arab.

După ce aşteaptă ca Hannah şi cu mine să ne isprăvim sărutul, şoferul întreabă:

— La care, *sir?*

— La oricare.

Maşina o ia fără grabă din loc. Cu aceeaşi viteză se îndepărtează în oglinda retrovizoare cei care ne-au condus. Când să dispară aproape de tot, încep să dea de zor din mâini, ca şi cum am uitat ceva. Mă ajunge din urmă un sunet de telefon. Însoţitorii rămăseseră cu numeroasele buchete care îmi fuseseră oferite. Dispun să fie împărţite la săraci. Beau cu Hannah şampanie din sticlă.

După o jumătate de oră, încă un telefon. Mi se relatează cum Mayer, clătinându-se, face turul săracilor de pe Wellington Road. Îi găseşte pe bănci şi pe grătarele de ventilaţie, dormind sub maldăre de haine şi în căsuţe din cutii de carton. În urma lui merg trei persoane care duc braţe de flori. Cu vârful pantofului, Mayer scotoceşte prin boarfe încercând de fiecare dată să dea de faţa stăpânului. Uitându-se în ochii holbaţi ai interlocutorilor, le

înmânează, înclinându-se politicos, flori de la Gleb Ianovski. Cei treziţi iau buchetele, dar pe feţele lor nu e bucurie. Nici vreo recunoştinţă pentru Gleb Ianovski.

La hotel, Hannah mă întreabă dacă îmi înşel des soţia. Răspund că niciodată, ceea ce este adevărat. Hannah şade gânditoare pe pat. Pare a nu spune nimic, dar de undeva de departe i se aude glasul. Dacă se va întâmpla ceva între noi, o să regret. Mă pune în gardă. Ea. E ultimul lucru pe care mi-l amintesc. Nu sunt sigur că între noi s-a întâmplat ceva.

Note

15. Pescărușul (rus.).

16. Este foarte limitată (engl.).

17. *Dacea* este o reședință în afara orașului, folosită de obicei drept casă de vacanță, dar uneori și ca locuință permanentă.

18. Sună (rus.).

19. Personaj din mitologia slavă orientală, a cărui privire ucide.

20. Cuvântul înseamnă *pisoi*, dar în dialectul tătarilor din Crimeea.

21. În rusă se scrie şi se pronunţă *Gaidn*.

22. Marcă rusească de maşini.

23. În rusă, scara de serviciu se numeşte *ciornaia lestnița* (scară neagră).

24. Vezi nota de la p. 26.

25. Drum (rus. și ucr.).

26. Durere, fracţie, praf, veselă, manuscris, Siberia, câine.

27. Foarte elegant (pol.).

28. Romanţă de Arkadi Abaza (1843–1915) pe un text de Ivan Turgheniev.

29. Începutul romanţei *Îndoială* de Mihail Glinka pe versurile poetului Nestor Kukolnik (1809–1868).

30. Un soi de mere.

31. Domnilor (pol.).

32. Grup feminist radical înfiinţat în Ucraina în 2008. A intrat în atenţia presei prin acţiuni de protest într-o modalitate ce a generat controverse, cum ar fi apariţii topless sau nud în public, ca mod de manifestare pentru susţinerea a diverse cauze.

1977

Era un minunat iunie kievian – cu seri calde, plimbări cu barca pe Nipru şi cu primele băi. Aşadar, s-a întâmplat că, plecând în concediu, nişte cunoscuţi au rugat-o pe Antonina Pavlovna să stea în locuinţa lor de pe Rusanovka – noul raion de pe malul stâng al Niprului. Motivul rugăminţii erau pisica, peştii şi plantele de care urma să aibă grijă. Motivul acceptării de către Antonina Pavlovna a fost dorinţa de a-l duce pe Gleb la Nipru: casa se afla pe cheiul unui braţ al fluviului. Cheiul, în ciuda obiceiului, nu pornea chiar de la apă, ci de la o oarecare distanţă – cam la cinci minute de mers pe jos. În aceste cinci minute îţi era dat să treci prin răchitişuri, mici jungle cu un amestec înnebunitor de mirosuri. Cu un buchet în care intrau frunzele (proaspete şi de anul trecut), nisipul, apa şi cochiliile goale ale melcilor de râu. Cochiliile dădeau ceva aspru mirosului. Era mireasma plină de optimism a morţii care naşte o viaţă nouă. În fiecare dimineaţă, Gleb şi bunica mergeau la plajă, şi mirosul era primul lucru cu care îi întâmpina fluviul. La jumătatea drumului spre plajă, când începea deja nisipul, se descălţau şi mergeau în picioarele goale. Nisipul era murdar, te zgâria şi te înţepa tot timpul, dar asta nu micşora plăcerea de a-ţi afunda tălpile în stihia măruntă şi caldă. La un moment dat, printre ramurile sălciilor începea să sclipească fluviul. Să vadă soarele dansând pe apă era principala bucurie a dimineţii pentru Gleb. Mai mare chiar decât scăldatul, căci faptul în sine se dovedea de multe ori mai inconsistent decât visul la el. Dar şi scăldatul era, în general vorbind, o minune. Chiar dacă apa de râu nu te ţine ca apa de mare, în schimb nu face valuri mari (cele mici vin de la bărcile cu motor). Era apa de-acasă, nu trebuia să faci sute de kilometri până la ea, curgea prin oraş. Și plaja era altfel decât în sud. Pe ea nu erau corturi şi şezlonguri aşezate cu o precizie geometrică – acolo se întindea umbra sălciilor. Se răsuceau, depărtându-se anevoie de pământ, trunchiuri şi rădăcini de care puteai să îţi atârni hainele. Oamenii care făceau plajă se întindeau pe prosoape şi pe cearşafuri, mutându-le de la umbră la soare şi invers. Viaţa asta de fluviu se prelungea chiar şi acasă, fiindcă ferestrele locuinţei dădeau spre Nipru. Gleb adormea în zgomotele bărcilor cu motor. Seara, pentru că erau rare, erau preţioase. Băiatul prindea zgomotul de motor când nu era prea departe şi îl urmărea cu gândul până când îi pierea ecoul. Dacă barca mergea în susul râului, îşi imagina ţinta lui ultimă – Rusia, pe care nu o văzuse niciodată, dar pe care o iubea. Acest pământ cu un minunat nume de femeie era iubit de mama şi de bunica lui –

cum să nu-l iubească şi el? Dacă barca mergea în josul râului, Gleb înţelegea că o aştepta Marea Neagră, în care făcuse baie nu o dată şi pe care o iubea nu mai puţin decât iubea Rusia. A iubit atunci şi Niprul, dar a fost un sentiment care nu a durat mult – până în dimineaţa când i s-a întipărit pentru totdeauna în memorie. Mergea cu bunica printre sălcii pe plajă. Aerul răcoros al dimineţilor, umbre conturate pe plajă. Pe una din cărări s-a ivit în faţa lor o fată. Cuvântul, vai, e nepotrivit de tot, dar pe cărările acestea care şerpuiau printre tufişuri, chiar se ivea din când în când câte cineva. O fată. Văzută din spate: cu părul castaniu-deschis lăsat pe umeri, într-un costum de baie roşu cu negru şi cu o eşarfă lungă, transparentă, legată în jurul mijlocului. Pe mâna dreaptă – o brăţară împletită dintr-o sârmă albastră. Gleb şi Antonina Pavlovna mergeau desculţi, cu sandalele în mână. Fata mergea şi ea tot desculţă. Purta pe umăr o sacoşă de plajă din pai – poate avea sandalele în ea. Mergea cu paşi mari, cumva chiar ca la balet, iar Gleb, copiindu-i mersul, încerca să calce pe urmele lăsate de ea. Când nimerea, simţea o emoţie. La prima bifurcaţie, ea a cotit pe cărarea din dreapta, iar Gleb şi bunica au luat-o pe cea din stânga. După ce au ajuns lângă apă, şi-au aşternut un stor vechi, cu o parte la umbră (Antonina Pavlovna prefera umbra) şi cu o parte la soare. În timp ce se bronza, Gleb a adormit. L-au trezit nişte strigăte. Scoteau pe cineva din apă – pe cine, nu se vedea, fiindcă purtătorii erau mulţi. Gleb a văzut numai o mână care se mişca de la sine, cel mai probabil de femeie, dar nici asta nu se putea spune cu precizie, fiindcă mâna dispărea întruna după oamenii care se adunau. Brusc, a observat la încheietura mâinii împletitura albastră – era fata pe care o văzuseră pe drumul spre plajă! Au pus-o cu grijă pe nisip şi unul din bărbaţi a început să îi apese cu putere pieptul. A făcut respiraţie artificială – gură la gură. Pentru câteva clipe, Gleb l-a invidiat. Dar pe urmă a văzut ochii ei – erau deschişi. În ei nu era viaţă. Corpul fetei încă tresărea sub mâinile salvatorului, dar se vedea, nu se ştie cum, că viaţa îl părăsise. Şi că n-avea să se mai întoarcă niciodată. După câtva timp, au apărut din spatele tufişurilor nişte doctori. Cu mişcări bruşte, au început să ducă în lături braţele fetei şi să i le aducă pe piept, dar nu au făcut asta mult timp. I-au pipăit pulsul. S-au dus mai într-o parte şi au vorbit încet ceva. Au văzut cum acelaşi om încerca din nou să o reanime. Nimeni nu a observat când au dispărut. Încet-încet, mulţimea din jurul înecatei a început să se rărească. Antonina Pavlovna a vrut să îşi ia nepotul de-acolo, dar el s-a împotrivit. Fără să se mişte din loc, se uita la fata de care părea că nu se mai interesa nimeni. Cei care mai rămăseseră vorbeau mai mult de ale lor. Hârşâindu-şi în vântul

dimineţii chibriturile, îşi aprindeau ţigările, scuturau cu grijă exagerată scrumul, înşurubau mucurile în nisip. Dimineaţa, se gândea Gleb, dimineaţa nici nu s-a sfârşit, iar fata pe care am văzut-o mai devreme nu mai e – cum e posibil? Ea a apucat să simtă acelaşi vânt, a văzut aceiaşi nori la marginile cerului – nici nu s-au împrăştiat încă. De-acum, ea nu o să mai simtă niciodată vântul, ploaia, zăpada. Zăpada o să fie de tot felul – din aceea care zboară încet din cer, ţepoasă, care îţi bate în faţă. Nici un fel nu o să-l simtă. N-o să vadă că fluviul o să fie diferit – sub gheaţă, de toamnă – cu frunze, sau aşa cum e acum. N-o să găsească papucii lângă pat. N-o să stea la micul dejun. N-o să intre în casă din cauza frigului. Ce îngrozitor. Când Antonina Pavlovna… Când Antonina Pavlovna a spus că trebuie să plece, Gleb, pe neaşteptate, a ţipat la ea – de-a auzit toată plaja. Atunci ea, fără să spună o vorbă, şi-a strâns lucrurile şi a plecat, lăsându-se ca un urs de pe un picior pe altul. Proastă bătrână, a şuierat Gleb. Pentru o clipă a simţit ură faţă de bunică. Fiindcă ea (i se părea lui) nu era în stare să înţeleagă cât de adâncă era drama care se petrecuse. Pe ea nu o mişcaseră frumuseţea şi moartea. Iar el nu putea înţelege cum se putea ca adineauri să fii viu, iar peste o oră mort. Cum? Bunica s-a întors ca să mai ia ceva, şi atunci el a strigat: pleacă de-aici! Strigătul a trecut în ţipăt. Ea a plecat, dar de data asta nu s-a mai întors. Cineva a adus lucrurile fetei şi i-a acoperit faţa cu eşarfa. Eşarfa aceea Gleb o văzuse înfăşurată în jurul şoldurilor fetei. Plaja se golise – nu toată, doar partea aceea în care se vedea înecata. Lângă ea rămăsese numai Gleb. Lui i se părea că trebuie să mai facă ceva, ca să o salveze. Că ceea ce se făcuse nu se făcuse cu destulă dragoste. Trebuia ca cei din jur să pună suflet, dar în jur nu era nimeni. Preferaseră să o lase pe fată singură cu nenorocirea ei. Cu moartea ei. O pală de vânt i-a suflat eşarfa uşoară de pe faţă. Gleb a privit-o şi a găsit că era minunată. Nasul drept. Buzele subţiri întredeschise. Doar în culoarea schimbată a buzelor era moartea, şi mai era şi în privirea care se oprise. Numai în ele. Dar ochii spuneau absolut clar că viaţa se sfârşise. De ce nu-i închisese nimeni? Gleb nu văzuse niciodată această faţă vie, fiindcă mersese în spatele fetei. Ar fi trebuit să i-o ia înainte şi să o privească. Faţa ei ar fi exprimat uimire. Ar fi râs, ar fi dat din mână. Poate, chiar ar fi strâmbat din nas – ce nu-i în stare să facă omul când i se dă atenţie? Acum degeaba ar surprinde-o: e definitiv lipsită de mimică. Trebuia să fi făcut totul cât trăia. Întorcându-se acasă, se aştepta la o discuţie neplăcută cu bunica. N-a fost însă aşa. Bunica l-a îmbrăţişat în tăcere, şi pentru Gleb a fost clar că ea îl înţelegea ca nimeni altul. Trecerea din viaţă în moarte era pentru ea o problemă de

viitor apropiat. Lui Gleb îi stăruiau încă în urechi strigătele lui înverşunate de pe plajă. Răutatea i s-a topit într-un sentiment apăsător legat de bunica lui şi de frica apropiatei ei morţi. Şi, deja culcat în pat, Gleb a plâns. Lacrimile i-au curs până a adormit. Chiar înainte să se lumineze, l-a trezit scârţâitul parchetului: lângă patul lui, în picioare, stătea aceea pentru care plânsese. A spus că o cheamă Arina. El şi-a dat seama că în astfel de cazuri nu poate fi altceva decât vis, dar părul ud al Arinei şi felul nesigur cum stătea l-au convins că are de-a face cu ceva real. Arina se gândea ce fragilă e viaţa şi cât de uşor se poate curma. Asta se vedea după chipul ei, care căpătase din nou mimică. Iar Gleb se gândea cât de puţină dragoste primeşte omul cât trăieşte. Arina a încuviinţat din cap: poate nu s-ar fi întâmplat nimic cu mine dacă aş fi fost iubită cu adevărat. Poate că apa îi atrage pe cei pe care nu-i ţine dragostea nimănui. Probabil că aşa se şi întâmplă, a fost de acord Gleb. Trebuia să te îmbrăţişez cum zăceai pe nisip, şi să pornesc cu bătăile inimii mele inima ta oprită. Pentru ca o inimă să răspundă ritmului celeilalte. În spatele ferestrei se lumina, şi lui Gleb i s-a părut că era lumina unei speranţe care se împlinea. Arina şi-a apropiat fruntea de fruntea lui. El a simţit cum apa din părul ei i se scurge pe faţă, pe gât, pe piept. Umplându-se de fericire, sufletul lui Gleb a devenit uşor. A zburat pe deasupra plajei, anunţând celor care se bronzau apropiata căsătorie a lui Gleb cu Arina sau, pur şi simplu, o unire mai puternică decât căsătoria. Ce anume anunţa sufletul lui Gleb nu a părut chiar aşa de important. Drept răspuns, cei care făceau plajă au dat din ramurile sălciilor, dar cumva şovăitor. La Gleb au ajuns voci care socoteau că informaţia este înainte de vreme. Asta l-a făcut să râdă. S-a trezit zâmbind şi cu inima plină de lumină. Înţelegând că bucuria o visase, s-a posomorât. Cele câteva zile rămase până la întoarcerea stăpânilor locuinţei, bunica şi nepotul le-au petrecut într-o stare de spirit apăsătoare. Mai ieşeau pe-afară, dar la plajă nu s-au mai dus. Când, plecând de pe Rusanovka, au traversat cu vagonul de metrou Niprul, Gleb a întors capul de la fereastră. A rămas nemişcat, cu ochii în tavan, până când, brusc, a văzut pe el jocul soarelui reflectat de apă. Şi-a lăsat capul pe mâini, acoperindu-şi faţa cu palmele, şi nu a mai simţit nici un semn dat de râu. Întors acasă, Gleb a părut că a uitat moartea de la râu. Aşa, cel puţin, i s-a părut Antoninei Pavlovna. Dar peste o lună, când i-a propus să meargă amândoi în Crimeea, el a refuzat. Problema nu a fost refuzul, ci felul lui categoric. Antonina Pavlovna a înţeles că, o vreme, pentru nepotul ei este contraindicat să meargă la vreo plajă. Restul verii Gleb l-a petrecut în oraş. A mai citit, dar cea mai mare parte a timpului o

petrecea pe stradă. A început să fumeze. Seara, când terenurile de joacă se goleau de copii, nu aveai cum să nu fumezi: toţi fumau acolo. Stăteau aşezaţi pe spătarele băncuţelor joase şi scuipau pe jos printre dinţi o salivă cu spumă. Pe şezutul băncuţelor îşi pirogravau numele cu ţigările. Sau, răsucind strâns lanţurile, se roteau în leagăn în jurul axei lor. De la cei care pirogravau şi de la cei care se învârteau, Gleb nu auzea nici o frază care să aibă sfârşit, vorbirea lor, luată în general, era răget. Mergeau cu gura deschisă şi îşi holbau ochii prosteşte. Tot aşa proceda şi Gleb? Probabil, da. Să frecventezi terenul de joacă se putea numai în aceste condiţii. De ce proceda aşa, nici el nu ştia foarte bine. Cel mai probabil, era dorinţa subconştientă de a fi printre unii la fel de pierduţi şi de nefericiţi ca şi el.

15.02.13, MÜNCHEN

Nestor e din nou în vizită la noi – de data asta a venit pentru două săptămâni.

E dimineaţă. Lucrăm amândoi la carte în grădina de iarnă. E o enormă seră construită ca anexă la casă. De fapt, este o parte a casei, pentru că peretele dintre încăpere şi seră e din sticlă. În faţa peretelui se curmă artistic nişte grinzi devenite închise la culoare. Pe lângă dictafon, în faţa lui Nestor mai este un blocnotes cu întrebări. Prima întrebare o citeşte vorbind mecanic, cu o voce de corespondent de ziar raional.

— În amintirile tale pomeneşti des de fluvii. Fluviile ocupă un loc deosebit în viaţa ta?

— Fluviile sunt mişcare, aduc ceva, duc ceva.

Nestor îşi desprinde ochii din blocnotes.

— Lethe? Styxul?

— Mă rog… Ei, poate şi Niprul, şi Neva.

— Fluvii foarte diferite, mi se pare.

— Foarte. În Neva nu se poate face baie, e în toate sensurile rece. Dar Niprul e cald, dacă vrei, te bucuri de el.

Nestor înalţă capul.

— Chiar după moartea Arinei?

— Ei, da… Înţelegi, în viaţă unele evenimente sunt echilibrate de altele. Una şi aceeaşi melodie poate suna la început în minor, iar după aceea în major. Sau invers.

Dirijând, cânt ambele variante. Nestor dă din cap în tactul lor. Nu fără mirare.

— Atunci spune-mi despre major.

— Bine, major. Închipuie-ţi: locuinţa aceea de pe chei, despre care ţi-am povestit, am reparat-o împreună cu fratele mamei, Kolea. Asta a fost cu un an sau doi înainte de moartea Arinei. Kolea a venit special de la Vologda… Văd zâmbetul politicos al lui Nestor şi îmi vine să râd. Ptiu, sună cam prosteşte. Întreabă-mă ceva!

— Chiar nu ştiu ce întrebare se poate pune aici. Ei, bine: de ce aţi reparat locuinţa aceea, mai bine zis – de ce aţi reparat-o voi?

— Nu-mi amintesc. Sunt pe lume evenimente fără cap şi fără coadă… Ţin minte doar că nici eu, nici – bănuiesc – Kolea nu reparaserăm în viaţa noastră ceva până atunci. Ca să nu fie cald, am deschis ferestrele şi, plini de râvnă, lipeam tapetele.

— Păi tapetul nu se lipeşte cu ferestrele deschise.

Mă uit cu consideraţie la Nestor.

— Neavând experienţa ta, Nestor, am diluat papul. S-a făcut numai cocoloaşe. Cu o perie din care cădea părul, îl întindem pe foile de tapet. Kolea, pe un ton de expert, zice să scoatem băşicuţele de aer de sub tapetele lipite. Facem asta cu nişte cârpe.

— Se poate cu perii. Cu mişcări în forţă de la axa centrală spre marginile tapetelor. Nestor îmi arată aceste mişcări. Uşor în jos. Cam cum desenezi un brad. Şi, pe urmă?

— Pe urmă, Kolea mi-a atras atenţia că esențial la treaba cu tapetul e să lipeşti cu mare grijă la colţurile pereţilor.

— Exact. Dacă trebuie să apeşi undeva bine de tot tapetul, asta e la colţuri. Anume acolo te pândeşte pericolul la lipirea tapetelor.

— Tapetele le-am lipit la colţuri într-o uitare de sine. Hârtia s-a rupt… Ascultă, de unde ştii tu totul despre tapete?

— În studenţie mai câştigam un ban ca zugrav. Dar te-ai oprit unde era mai interesant…

— Spre seară terminăm noi de tapetat salonul şi coborâm să cumpărăm cvas de la butoi. La butoi închiseseră. Kolea zice că are o idee. Ne ducem la un magazin alimentar şi cumpărăm câteva pacheţele cu concentrat de cvas. Ne întoarcem acasă şi dăm drumul la televizor să vedem meciul de fotbal. Campionatul mondial din 1978. Odată cu primul şut în minge se aude în cameră un pârâit.

— Normal.

— Kolea emite o ipoteză, că probabil aşa trebuie să fie când se usucă

tapetul. După un timp, prima foaie de tapet se desprinde de perete…

Intră Geraldina cu apă minerală şi toarnă în pahare.

— … se desprinde şi se face sul pe jos. Căderea în masă a tapetelor – şi Kolea s-a dovedit a fi avut dreptate aici – a început chiar de la colţuri. Noi nu ne pierdem curajul şi decidem să bem un cvas. Ţi-ai găsit. Concentratul de cvas nu s-a dizolvat în apă.

Nestor râde în hohote:

— Nu s-a dizolvat niciodată! Mai exact, se dizolva, dar nu de tot. Rezulta o zeamă tulbure şi fără nici un gust, cu grăuncioare care se depuneau la fund.

Geraldina întreabă dacă mai trebuie ceva, dar întrebarea rămâne fără răspuns.

— În acest moment, lui Kolea îi vine în minte o idee formidabilă: să mâncăm concentratul uscat. În mod curios, gustul, care pierise când am dizolvat cuburile, de data asta s-a păstrat în întregime.

Nestor îi face semn din cap Geraldinei şi ridică paharul:

— Puteaţi să-l mâncaţi şi să beţi apa!

— Pe Rusanovka, pe chei, am stat cam o săptămână, şi aproape în fiecare seară am mâncat acest concentrat – cub după cub. În fiecare seară era la televizor fotbal, iar pe după ferestre se legănau plopii piramidali. Şi mai era ceva: de pe Nipru se auzeau zgomotele bărcilor cu motor.

Îi fac semn Geraldinei: nu, nu mai trebuie nimic. Geraldina, încet şi trist, iese. E limpede pentru toţi că nu e nimic mai trist decât lipsa de atenţie. Pauza e curmată de Nestor.

— Se întunecă târziu la Kiev?

— Da, dar chiar când se face întuneric, malul drept, abrupt, mai are lumină o vreme. Pe după el apune soarele.

Vreau să mai adaug că, odată cu fluturii de noapte, intra în zbor pe fereastră sentimentul unei fericiri nemărginite, dar mă tem că nu o să pot explica în cuvinte. Tac. Mi se pare că aud o muzică şi că ea poate exprima acest lucru. La minor, două pătrimi: fericirea apărea din mirosul fluviului, din înţelegerea faptului că ai înaintea ta toată viaţa şi, după cum înţeleg acum, din lipsa unei reprezentări a morţii.

1978

În ajunul noului an şcolar, chiar la sfârşitul lui august, au fost câteva repetiţii pentru concertul în cinstea lui întâi septembrie. La cea de-a doua repetiţie, Gleb şedea lângă violoncelista Anna Lebed, care se pregătea să

cânte – păi ce? – *Lebăda* de Saint-Saëns. Bineînţeles că, imediat, avea să se audă glumeţul cântecel al directorului şcolii despre două lebede, una fiind Anna. Melodia şi versurile trimiteau fără ocol la cântecul *Dva koliorî*[33]. Cântecelul apăruse cu un an şi jumătate înainte, când Anna se apucase de Saint-Saëns, şi de fiecare dată (aşa se întâmplă când glumeşte conducerea), toţi râdeau de ea ca prima oară. Au râs şi acum. Anna, care purta de obicei uniformă, venise la repetiţie cu o fustă scurtă. Şi cu un maiou scurt. Şezând într-o parte, Gleb a observat cum, din pricina râsului forţat, i se cutremura burta. Maioul se ridicase puţin, descoperind o fâşie de piele, iar observatorului a început să i se învârtă capul. Să se urce sângele la el şi să se învârtă, şi să devină străin. Eu am mai auzit de vreo sută douăzeci de ori capodopera asta, au rostit tare şi pe neaşteptate buzele lui Gleb. Acum n-a mai râs nimeni. În liniştea desăvârşită, directorul s-a apropiat de el, şi Gleb s-a gândit fără să se tulbure că, imediat, îl va pocni. Dar directorul nu l-a pocnit. După ce a tăcut puţin, a spus: îţi iei o povară grea, Ianovski. Gleb s-a uitat liniştit în ochii lui. Se gândea la Anna şi la cum îi tremura burta. Însoţit de privirea lui Gleb, directorul a ieşit repede. Anna a cuprins violoncelul cu picioarele şi a început să cânte *Lebăda*. Gleb şi-a mutat privirea la ea – peste vară devenise alta. Nu erau numai schimbările trupului (aici nu încăpea nici o îndoială): avea o privire nouă, matură şi feminină. Dar ce era mai important – cânta altfel. Aşa cânţi, i-a spus încet Gleb lui Kleşciuk, numai după ce ţi-ai pierdut nevinovăţia. Te referi la mişcarea mâinilor? a întrebat confuz Kleşciuk. Nu, a picioarelor, a şuierat Gleb. Întorcându-se, a văzut cum picioarele goale ale Annei ba lăsau instrumentul, ba îl strângeau cu o putere nouă, şi *Lebăda* a intrat într-o rezonanţă ciudată cu observatorul, nemaiîncercată de el înainte. Gleb a ştiut că nu avea să plece fără să o aştepte pe Anna. Simţământul întunecat şi umed care îl făcuse să fie grosolan cu directorul îl făcea acum lipsit de voinţă şi îl trăgea după el. Şi Anna ştia asta. Cu deosebită încetineală, şi-a strâns notele şi a pus violoncelul în cutie. Chiar fără să se uite la Gleb, simţea cât e de rezistent firul care îi lega. Anna nu s-a mirat că Gleb pleacă fără să spună la revedere, cum nu s-a mirat nici că s-a ciocnit de el când a dat colţul şcolii de muzică. Tăcând – cu chitara în mână – s-a uitat la Anna. Cu mâna liberă i-a luat violoncelul (descărcare electrică la atingerea degetelor). Om-orchestră, a glumit Anna, dar Gleb nu a râs. A mers după ea, rămânând în urmă cu o jumătate de pas, şi mânerul cutiei violoncelului scârţâia în tactul mişcării lor. Anna locuia într-o monstruoasă casă nouă de pe Vladimirskaia – chiar vizavi de teatrul de operă. Părinţii ei

erau muzicieni. Au concert azi la Moscova, l-a înştiinţat ea închizând uşa de la intrare pe dinăuntru. Fireşte că la Moscova. Vârtejul acela, care îl trăsese pe Gleb după Anna, ar fi suflat afară din apartament orice părinţi. Când au intrat în camera ei, Anna a scos violoncelul şi l-a îmbrăţişat cu picioarele. Cu o mişcare neglijentă şi-a dat la o parte fusta şi a început să cânte *Lebăda*. A zâmbit: numai pentru tine. Nu a cântat curat, nu a luat tot timpul notele cu precizie. Poate că îşi epuizase puterile cântând la şcoala de muzică, dar poate că era pur şi simplu emoţionată. Doar cânta numai pentru Gleb. Şi picioarele ei au strâns iarăşi violoncelul, şi sub fusta ridicată cu îndrăzneală a sclipit dunguţa chiloţilor. Îmbrăţişezi violoncelul ca pe un bărbat, a spus mecanic glasul lui. Anna a dat la o parte violoncelul, s-a ridicat şi, întorcându-se spre Gleb, s-a aşezat pe genunchii lui: pot să te îmbrăţişez pe tine… Pieptul ei era chiar lângă faţa lui Gleb. Materialul întins îi arăta farmecele perfect, dar Anna şi-a smuls tricoul. Gleb i-a atins pieptul cu buzele. A inspirat mirosul pielii ei. În Ţara Sovietelor, deodorantul nu era pe atunci la îndemâna tuturor, dar asta nu deranja pe nimeni. Ba chiar dimpotrivă. Amintindu-şi prima sa experienţă amoroasă, Gleb simţea invariabil mireasma trupului tânăr de femeie. Se spune că memoria mirosurilor este cea mai durabilă. Femeile cu care a avut de-a face după aceea şi le-a amintit împreună cu mărcile deodorantelor, dar nimic nu s-a putut compara cu parfumul cărnii Annei Lebed. Timp de câteva minute nesfârşite, această carne i-a aparţinut lui. Anna strângea şi dădea drumul coapselor lui, şi, culcat pe patul ei, se simţea violoncel. După aceea au fumat. Scrumiera, pusă pe burta lui Gleb, se ridica şi se lăsa în tactul respiraţiei lui. Culcată pe umărul lui, Anna dădea drumul fumului în fuioare subţiri. Gleb se uita în tavan. La ce te gândeşti? a întrebat Anna. La moarte. Ciudat, şi-a trecut ea ceafa peste braţul lui Gleb, ciudat că te gândeşti la moarte tocmai acum – e totuna cu a te gândi la moarte pe plajă. Gleb şi-a plimbat degetele pe nasul Annei. Eu am văzut moartea pe plajă… Pff, Anna i-a aruncat mâna. Dacă o să ne iubim întotdeauna unul pe altul, a spus Gleb, moartea nu e înspăimântătoare. Nu e, înţelegi? Înţeleg. Anna s-a ridicat şi a luat scrumiera de pe burta lui. Să mă spăl? Culcat pe patul Annei, el se uita la teatrul de operă. Teatrul ocupa toată fereastra, şi asta făcea să pară că tot creşte în dimensiuni. Gleb s-a gândit că era prima dată când privea acest teatru stând culcat. Nu ştia că această dată avea să fie şi ultima. Dar cel mai trist lucru s-a dovedit a fi altul. Odată cu teatrul văzut astfel, a plecat din viaţa lui şi Anna. După acea întâlnire pasională a mai văzut-o o singură dată – la un concert comun. Gleb s-a apropiat să o întrebe când se vor vedea, dar Anna

i-a pus un deget pe buze. I-a răspuns numai cu ochii, şi ochii ei spuneau că îl roagă să aibă răbdare. Cel puţin, aşa a înţeles el. Răbdarea, aşa cum înţelegea el, se măsura în ore, hai – o zi-două, dar a trecut o săptămână întreagă, iar Anna nu apărea la şcoala de muzică. Neîntâlnind-o la lecţiile comune, Gleb a urmărit orarul lecţiilor de violoncel, dar ea nu era nici la aceste lecţii. În cele din urmă, şi-a făcut curaj şi s-a dus la locuinţa de unde cercetase atât de minuţios teatrul de operă (şi nu numai): nu i-a deschis nimeni. Şi atunci s-a dus la profesoara de violoncel şi, stânjenit, a întrebat ce este cu Anna. Cum, nu ştii? s-a mirat profesoara. Părinţii Annei au fost primiţi într-o orchestră care tocmai a fost înfiinţată. Se numeşte Viorile Moscovei. Ei sunt violonişti? a întrebat fără să ştie de ce Gleb. Da, violonişti. Ea a zâmbit. Buni, dacă asta te interesează. Pe el asta nu-l interesa. Profesoara s-a îndreptat spre cancelarie. Au aflat acest lucru abia acum? a precizat ajungând-o din urmă Gleb. De mutare? Ea şi-a încreţit fruntea. Se ştia încă din primăvară. În prima clipă, el a vrut să alerge la gară şi să plece la Moscova. Ar fi găsit-o pe Anna prin părinţii ei. Doar nu sunt multe orchestre, se gândea, care să se numească Viorile Moscovei. Dar peste un minut i-a trecut dorinţa. Se transformase în contrariul ei. Ştiind că pleacă, ea îşi îngăduise o mică slăbiciune, i-a trecut prin minte lui Gleb. Şi-a permis, aşa, o mică aventură. Acum îi era ciudă pe el că se gândise în toate zilele acelea la Anna, îi aflase orarul, alergase la ea acasă, alergase la profesoara ei. Dar cel mai dureros era faptul că în gândul lui o numea pe Anna soţie. Făcuse alegerea lui de viaţă. Faptul că începuse ca o chemare a cărnii devenise baza unei scări înalte care ducea la cer, pe care şi-o făcuse în închipuire. La început i s-a părut că s-a năruit cu un bubuit. Dar pe urmă a devenit clar că nu se năruise – se auzise doar bubuitul: nu fusese nici o scară cu adevărat. Gleb şi-a amintit-o pe Arina, care murise – şi a înţeles că fusese singura lui dragoste. Cum de cutezase să n-o oprească în drum spre plajă, de ce nu o apucase de mâini şi nu o trăsese din apă? Da, ar fi fost ceva brutal şi probabil că ar fi stârnit mirare, dar ce importanţă ar fi avut pe lângă o viaţă salvată? Fără să dea vreo explcaţie, i-ar fi acoperit faţa cu sărutări şi ea, bineînţeles, l-ar fi iertat. S-ar fi contopit în unul singur, cum s-a contopit cu Anna, iar Anna n-ar mai fi fost – cel puţin, aşa cum intrase în viaţa lui. Erau zile când Gleb uita de Arina şi nu se gândea decât la Anna. Simţea o dorinţă arzătoare. Uneori se trezea noaptea şi avea, până la tremur, imaginea vie a trupului Annei. Simţea mişcările ei ritmice şi transpira tot. Câteodată nu lipsea mult ca să fugă la Moscova, unde, de fapt, nu îl aştepta nimeni. Nu ca să-i ceară Annei o relaţie permanentă (cum ar fi fost cu putinţă

la vârsta lor?), dar era gata să o implore să repete ceea ce fusese: încă *o dată*. Visând la asta, se dispreţuia, pentru că visurile lui proveneau exclusiv din dorinţă, ele neavând nimic din ceea ce gândise după moartea Arinei.

28.02.13, MÜNCHEN

Printre frunzele tropicale lucioase se prelinge fumul ţigării lui Nestor. Uneori fumez şi eu. Geraldina, deşi schimbă din când în când scrumierele, nu e de acord să se fumeze în grădină. Arată prin toată înfăţişarea ei tristă că aici nu depinde nimic de ea. În timpul liber îi povesteşte grădinarului bavarez despre interminabilele discuţii ruseşti, cu scrumierele pline ochi.

Grădinarul vine de trei ori pe săptămână. O ascultă politicos pe Geraldina, dar fumatul în grădină nu îl supără. E un bărbat liniştit, mustăcios, care seamănă cu o morsă. Liniştea lui li se transmite plantelor, şi ele fac totul la timp – înfloresc, dau rod sau se încolăcesc pur şi simplu în jurul prăjinilor puse din loc în loc. Uneori vrea şi Geraldina să se înfăşoare în jurul lui, lucru ştiut de toată lumea din casă – inclusiv de musafiri.

Nestor mă întreabă despre relaţiile Geraldinei cu grădinarul. Îi răspund în şoaptă că pe el îl interesează exclusiv flora, nu fauna. Mi se pare puţin probabilă o furtunoasă dragoste tropicală în această grădină. Grădina, în schimb, e splendidă. Gradul de îngrijire a ei poate fi comparat numai cu îngrijirea mustăţilor bavarezului: în ambele cazuri se simte aceeaşi mână.

— Cu acest exemplu vrei să spui – Nestor îşi caută cuvintele – că adevărata artă cere asceză?

— Se pare că Balzac s-a exprimat odată în sensul că o noapte petrecută cu o femeie costă o pagină de cea mai bună proză. Dar poate nu era Balzac.

Nestor se uită la mine neconvins. O noapte petrecută cu o femeie… Probabil că proza lui nu a fost niciodată sărăcită de aşa ceva. Ei, dar nici el nu e Balzac.

După masă, plec cu Nestor şi cu Katia să ne plimbăm cu bicicletele – pentru că la München este posibil şi în februarie. Lui Nestor i se dă o scurtă uşoară de-a mea – în a lui i-ar fi cald. La intrarea în Parcul Englezesc stabilesc formaţia: în faţă – Nestor şi Katia, iar eu – în spate. La început mergem pe aleea centrală asfaltată, unde bicicliştii întâlniţi îmi fac cu mâna salutându-mă. Cotim şi ajungem pe malul Isarului, râuleţul iute a cărui apă vine din Alpi.

— Aici sunt mai puţini biciclişti, îi explică Katia lui Nestor, şi e mai linişte.

— După părerea mea, tot Münchenul e liniştea întruchipată.

Katia dă din cap.

— Poate. Dar poate asta e o caracteristică a oraşelor în care e multă verdeaţă, nu? Verdeaţa linişteşte.

— Katiuş, zic, prea îţi plac generalizările. Atunci, cei mai liniştiţi ar trebui să fie locuitorii junglelor.

Luând viteză, coborâm spre Isar. În acest loc, râul înfruntă un mic prag artificial. Mai departe curge în fulgi de spumă.

— Dar Katia are dreptate. Nestor se aşază pe o piatră de pe mal. Când s-a petrecut Revoluţia din Octombrie? Când au căzut frunzele!

Sunt gata să întreb cum e atunci cu 14 iulie şi cu verdeaţa lui, dar mă răzgândesc. Întrebările inutile nu fac decât să strice teoriile frumoase. Râdem, şi ne văd în alb-negru, ca într-o fotografie veche. Văd deseori astfel de imagini. Nestor, stând pe vine pe piatra lui, ia apă din râu şi şi-o aruncă pe faţă. Apa i se scurge în barbă. Aşa şi rămâne Nestor, cu faţa udă strălucind. Eu, rezemat de trunchiul unui arţar. Şi Katia, principalul e Katia, din pricina căreia s-a întipărit totul în minte. Şi faţa ei străluceşte – de lacrimi. Nasul e roşu. Mie mi se pare că sunt lacrimi de fericire, că în clipa aceea suntem toţi fericiţi. Dar Katia, deodată, strigă:

— Ce groaznică e viaţa!

Cu braţele întinse spre mine, cu picioarele pe jumătate îndoite, plânge.

1979

Odată – asta a fost în februarie – s-a apropiat de Gleb profesoara Annei Lebed. I-a întins o foicică de hârtie şi a spus: Anna m-a felicitat de Anul Nou – uite adresa ei. Poţi să îi scrii. Profesoara nu a bănuit ce furtună a stârnit în sufletul lui Gleb. Dacă ar fi bănuit, nu ar mai fi tărăgănat până să îi dea scrisoarea, nu ar fi aşteptat o lună şi jumătate. I-a sugerat să îi scrie, ha… Dar, bineînţeles, Gleb nu a mai stat. Acasă a spus că se duce la ţară, la Bdjilka. Antonina Pavlovna ştia despre existenţa lui Bdjilka, dar nu îl văzuse niciodată. Şi-a condus nepotul la gară, unde, ca un făcut, i-a întâmpinat chiar Bdjilka. El l-a întrebat pe Gleb: „Tu unde mergi?“ – la care Gleb, în chip de glumă, a răspuns: „Asta e secret“ şi s-a grăbit să se despartă de colegul de clasă. Bunica, nepricepând că tocmai se despărţiseră de adevăratul Bdjilka, nu putea, fireşte, să ghicească faptul că nepotul ei se ducea la un Bdjilka scornit. Iar dacă ar fi fost să se dumirească, nu de acest scornit era vorba, ci de violoncelista Anna Lebed, care îi tulburase nepotul. Bunica s-a uitat

îngândurată cum Gleb s-a aşezat în vagon şi cum trenul s-a pus în mişcare. I-a făcut cu mâna până când s-a pierdut din vedere. Ajungând la prima staţie, nepotul a coborât şi s-a urcat în alt tren, care mergea spre oraşul Konotop. De acolo putea să ia un tren spre Moscova. Nu era comod cu atâtea transbordări, în schimb era ieftin. Gleb a făcut tot drumul într-o stare de spirit sumbră şi şi-a simţit aproape fizic murdăria. Jos, sub banca de lemn, ardea necruţător un radiator electric. Gleb a transpirat repede, iar hainele care se lipeau de el le-a simţit de parcă se lipea de el păcatul. Îl durea mai ales amintirea bunicii făcându-i cu mâna: această imagine l-a însoţit tot drumul. O mințea pentru prima dată serios. După ce a coborât la Konotop, Gleb a intrat în clădirea rece a gării, şi hainele ude au devenit aproape de nesuportat. Trenul spre Moscova pleca peste două ore. Afară se înteţea întunericul. A încercat să aţipească, dar de câte ori îl lua somnul, uşa de la intrare, al cărei arc ruginise, se trântea. Uşa era strâmbă şi nu se închidea bine, de-asta şi era aşa de frig înăuntrul gării. Până la urmă, Gleb a reuşit să adoarmă, şi, pe fondul sonor al uşii care se trântea, a visat un schimb de focuri. N-a lipsit mult să scape trenul – s-a trezit în ultima clipă. Cum a sărit pe culoarul vagonului, s-au şi închis uşile. După ce s-a instalat la fereastră (în afară de zăpada care zbura, nu se vedea nimic prin ea), a adormit instantaneu. L-a trezit un curent de aer rece şi a văzut că uşile spre culoar sunt deschise şi că pe culoar – asta şi-a amintit abia acum – o fereastră era spartă. Nu era nici o nădejde să închidă cineva uşile: uitându-se în jur, Gleb a înţeles că rămăsese singur în vagon. Situaţia era fără ieşire, trebuia să se ocupe el de uşi. Gleb s-a ridicat încet şi, legănându-se în ritmul bătăii roţilor, s-a dus spre uşile înţepenite. Cum era şi de aşteptat, ele n-au cedat la nici un efort – pesemne îngheţaseră zdravăn pe la jgheaburi. Gleb s-a aşezat pe bancă lângă uşă, şi acum se legăna şezând – se legăna, se legăna… – acum nu lângă uşă … acum pe locul lui dinainte… pentru că nu se ridicase… şi nu se dusese nicăieri… dar se legăna, sigur că da, se legăna. Era un ritm deosebit acesta, care nu avea nimic de-a face cu *Cântecul călătoriei*, pentru că muzica lui Glinka fusese scrisă cu gândul la locomotivă (pe atunci se numea trăsură cu aburi), şi precis că nu la vagoane, cu ritmul lor gânditor – precis că nu la ele. Oricum ai lua-o, vagoanele nu au nimic din însufleţirea unei locomotive. În cele din urmă, Gleb s-a trezit: era acum la gara Kiev din Moscova. Intrând în clădirea gării, s-a aşezat incomod pe o bancă din sala de aşteptare. Până dimineaţă mai era încă mult – chiar şi până să se dea drumul la transport mai era mult. Şi în afară de asta, se gândea Gleb aţipind, doar n-o să se ducă la Anna cu primul metrou. Doar n-o să trezească toată familia

ducându-se cu noaptea-n cap. Dar nici nu-i trebuia toată familia – numai Anna îi trebuia. Dar, de fapt, de ce-o fi el sigur că părinţii aveau să plece, iar Anna să rămână? Mai degrabă, invers: ea trebuie să se ducă devreme la şcoală, în timp ce muzicienii sunt oameni de ore târzii. Pentru o clipă, lui Gleb i-a fugit somnul. Dar, uitându-se la ceas, a înţeles că mai era încă mult timp – chiar pentru o întâlnire devreme. L-a luat din nou somnul şi, prin somn, a simţit că se îmbolnăveşte; s-a liniştit zicându-şi că visează. S-a trezit pe la şase dimineaţa – complet dărâmat. A încercat să se ridice. Picioarele nu s-au îndoit din articulaţii, pomeţii îl dureau. S-a aşezat iar. A chibzuit, oare se făcea să o viziteze pe Anna într-aşa un hal? Poate că nu se făcea. Dar poate… Şi-a închipuit cum Anna o să-l culce în patul ei, o să-i dea nişte tablete şi o să-i aducă lapte fierbinte cu miere. A înţeles că adormise iar, s-a ridicat dintr-o smucitură şi s-a uitat la ceas. Şase şi jumătate. Dacă nu pleacă acum, poate nici nu mai dă de Anna. Cum să ajungă la casa Annei, Gleb îşi clarificase încă de la Kiev. A intrat la metrou şi, pe linia inelară, a ajuns la staţia Bielorusskaia. Mai departe trebuia să meargă două staţii cu troleibuzul, dar el a preferat să nu aştepte şi a plecat pe jos. Începuse să viscolească, dar, spre bucuria lui, vântul bătea din spate. De fapt, nu era cine ştie ce bucurie, fiindcă nu mai exista putere pentru bucurie: cel care mergea era plin de o recunoştinţă liniştită pentru că nu mai trebuia să înfrunte el stihia. Dimpotrivă, stihia îl împingea ea din spate. Urmând Leningradski Prospekt, Gleb a ajuns la strada Pravda[34], unde locuia violoncelista atât de preţuită de el. Când căpătase adresa ei, i se păruse puţin ciudat că viaţa Annei se desfăşura acum pe o stradă cu un nume atât de neaşteptat, dar se obişnuise cu el încă înainte să plece la Moscova. Nu se gândise la ziarul *Pravda*, ci la adevărul ca atare, pe care şi-l are fiecare – Anna, părinţii ei, el însuşi… Adevărul lui consta acum în faptul că de la Anna nu mai voia nimic în afară de compasiune şi căldură, în principal, sufletească. Ei, şi nişte lapte cu miere. Trecând pe sub portalul blocului Annei, îşi închipuia cum va primi cana fierbinte din mâinile ei. La ea se intra din curte, iar uşa era încuiată. Curtea se trezise deja la viaţă: pe gazonul acoperit de zăpadă se plimba un bărbat cu un câine în lesă, iar alături şedea pe o geantă un flăcău într-o scurtă cu un *D* pe ea. Asociaţia sportivă Dinamo. Gleb nu s-a apucat să sune – a aşteptat până când, isprăvindu-şi treburile, câinele a luat-o spre casă. Nu a lăsat uşa să se trântească, s-a strecurat după el şi după stăpânul lui. A urcat la etajul şase. S-a apropiat de uşa apartamentului – nu se auzea nimic. Tocmai voia să intre în lift şi să coboare, s-o aştepte pe Anna în curte, când s-a auzit un declic în

broască. Gleb abia a apucat să sară înapoi. A luat-o în sus pe trepte cu un aer indiferent, ca şi cum îşi continua urcatul pe scară. Nefiresc, între etajele şase şi şapte. Gleb a urcat fără să întoarcă privirea. A recurs la auz. Cel (cea) care ieşise a apăsat de câteva ori pe butonul liftului, dar liftul era ocupat. Atunci a pus extenuat(ă) ceva pe jos. Cutia cu violoncelul? Gleb a întors capul – da, chiar cutia cu violoncelul. Anna (ea era) a ridicat încet ochii şi a încremenit: tu? Nu s-a aruncat să-l îmbrăţişeze, iar bucurie nu exista în întrebarea ei. Eu, a confirmat Gleb. Ea a urcat câteva trepte, dar s-a oprit cu două-trei mai jos decât el. Ştii, întârzii la ore – a mai biruit o treaptă şi l-a privit în faţă, fix – dar ce-i cu ochii tăi, sunt roşii, lăcrimează… Lui Gleb i s-a năzărit că era grijă, chiar duioşie în aceste cuvinte. M-am îmbolnăvit pe drum, a spus el aproape plângăreţ, am temperatură mare. Tare îşi dorea mila ei: acuma, dacă nu pat şi cană cu lapte, măcar un cuvânt cald. Dar nu a primit nimic. Anna a coborât la violoncelul ei şi a chemat liftul. Trebuie să te întorci numaidecât la Kiev (intonaţie de mamă iubitoare, dar severă) şi acolo o să te faci bine. L-a poftit în liftul care venise şi a ţinut cu piciorul uşile care se închideau – nu fără abnegaţie. Când au ieşit în curte, dinamovistul s-a desprins de geanta lui şi s-a îndreptat spre ei. Apropiindu-se, a sărutat-o pe Anna pe gură. I-a luat din mâini violoncelul. Pe Gleb nu l-a băgat în seamă, demonstrativ. Salut, amice, a rostit Gleb provocator. Acela s-a uitat la Anna; ea a ridicat din umeri. Amândoi s-au îndreptat fără grabă spre portal. Fă-te bine, i-a aruncat ea lui Gleb printre dinţi. Am înţeles, a răspuns el înăbuşit. După ce a petrecut cu privirea mişcarea lor maiestuoasă, a observat cu o bucurie răutăcioasă că dinamovistul şi-a uitat geanta. Pantaloni de trening, cu şosete de lână frumos răsfrânte peste ghete – şi uitase. Un sportiv din ăsta e poate mai interesant de cuprins cu picioarele, ca pe violoncel, decât el, Gleb, dar… Chiar n-a ştiut ce să pună după acest *dar.* Se pare că nu era ce. Din portal a apărut dinamovistul şi a alergat în trap mărunt spre geanta lui. Probabil că Anna îl aştepta pe undeva. El se pregătea deja să alerge înapoi, dar a văzut zâmbetul lui Gleb şi a încetinit. Gleb stătea în picioare, rezemat de un felinar, şi umbra de pe jumătate din faţa lui îi transforma zâmbetul în derâdere. Tu, ce, ai încremenit aici? s-a interesat dinamovistul. Gleb a încercat să fie ironic, dar vocea nu l-a ascultat: salut-o… ha… pe versata ta prietenă… Gleb a vrut să mai adauge ceva – o lovitură scurtă în figură l-a pus la pământ. Acum se uita la noul prieten al Annei de jos în sus şi i s-a părut uriaş. Dinamovistul a ridicat piciorul, dar nu l-a lovit. A zis: dacă mai bălmăjeşti ceva despre ea îţi storc ochii. Şi-a pus piciorul pe faţa lui Gleb şi i-a imprimat pe buze desenul tălpii.

A dispărut cu geanta. Gleb s-a ridicat încet, s-a apropiat de un nămete şi a luat din zăpada proaspăt căzută. Şi-a şters cu ea buzele şi nasul – deja, fireşte, pline de sânge. La gară s-a privit în fugă într-o oglindă: pe lângă fioriturile însângerate de pe bărbie, sub ochiul drept se etala o vânătaie plumburie. La întoarcere, Gleb a mers tot cu două trenuri. După douăsprezece ore era acasă şi, văzându-l, bunica a scos un „vai". După ce i-a clătit de bine de rău faţa şi mâinile, l-a culcat în pat, unde a zăcut mai bine de două săptămâni. Îl doborâse o gripă urâtă de tot.

12.03.13, MÜNCHEN

Sunt primit de profesorul Wentz. Profesorul este cel mai mare specialist în domeniul neurologiei. Îmi cere să întind în faţă ambele braţe şi să mă uit atent la ele. Îmi cere să strâng şi să desfac repede palmele. Îmi îndoaie mâinile din cot, mai ales pe cea dreaptă. Stând în spatele meu, mă ia de umeri şi mă trage spre el. Îmi cere să mă aşez pe pat, să mă descalţ şi să mişc tălpile. Ia un scaun şi se aşază în faţa mea. Zâmbeşte. Spune, continuând parcă o discuţie avută demult:

— Da, domnule Ianovski, aveţi boala Parkinson. Nu vă necăjiţi. Se trăieşte cu ea.

Cabinetul profesorului Wentz şi Wentz însuşi se transformă de câteva ori într-un negativ şi invers. În urechile mele nu mai sunt nici un fel de chitare. Solo tobă.

— Mi-e greu să nu mă necăjesc, spun trecând brusc la şoaptă. Sunt muzician.

Zâmbetului de pe faţa profesorului îi ia locul o tristeţe de o clipă.

— Da-da, ştiu… Celebrul muzician. Dar am să vă spun aşa: sunt boli şi mai îngrozitoare, la care, iertaţi-mă, nu-ţi mai arde de muzică. Iar în afară de asta, chiar în nenorocire trebuie să fie un noroc. Dumneavoastră aveţi clasicul – e-e-e – *Parkinson simetric*, ştim la ce să ne aşteptăm de la el… Fac o mişcare cu mâna stângă, şi Wentz dă din cap. Da, stânga dumneavoastră e deocamdată mult mai bine decât dreapta. În decurs de trei ani, dacă mă pot exprima aşa, o va ajunge din urmă. Dar, în general, trebuie să înţelegeţi că aceasta nu este o boală a mâinilor sau, mă rog, a picioarelor, aceasta este o boală a creierului.

Pe faţa profesorului revine zâmbetul. În mod ciudat, acest zâmbet nu ofensează, mai degrabă insuflă speranţă.

— Dumneavoastră spuneţi că e o boală a creierului… Nu ştiu cum să-mi

exprim gândul ca să nu-l jignesc pe doctor. Dar există tomografia prin rezonanţă magnetică. Ea vă… Vreau să spun: puteţi să puneţi diagnosticul fără ea?

Wentz încuviinţează binevoitor. E obişnuit ca diagnosticul să fie pus mai întâi la îndoială. I se suflă lui, lui Wentz, cum să cerceteze. E reacţia normală.

— Înţeleg ce aveţi în vedere. RMN-ul – da, e ceva ce facem în mod obligatoriu. Dar tomografia – e-e-e – poate doar să precizeze nişte detalii. Diagnosticul e puţin probabil să îl influenţeze.

La uşa cabinetului mă aşteaptă Katia. Îi fac semn: să mergem, şi ne îndreptăm spre ieşirea de la capătul culoarului. Coborând în fugă scara, întorc capul o secundă:

— Parkinson.

Katia scoate un oh surd, micşorează viteza, se opreşte. Aplecându-se peste balustradă, se uită la mine, care am încremenit pe palierul de dedesubt. Mă reflect în ochii ei. Faţa mea e un oval spălat, curat. Nu mai are nimic din faţa de pe sutele de afişe. Doar boală şi confuzie.

— Gleba, cum putea el să stabilească aşa de simplu totul – fără analize, fără o tomografie?

— Katia, pentru numele lui Dumnezeu, hai să plecăm…

Începe să coboare încet.

— Înţeleg tot, e specialist, dar mai există şi bunul simţ, care mie-mi spune…

Mă mai întorc o dată, de data asta cu degetul pe buze. Accentul german al Katiei devine de cinci ori mai puternic. Pe stradă se aruncă la pieptul meu. Lumea se uită la noi.

— Şi eu – să mor? Să mor? Ce pui la cale?

Braţele ei mi se strâng în jurul gâtului. Dacă o să fie rău de tot – ea n-o să mă lase să plec cu una-cu două pe lumea cealaltă. Dar nici nu pare să fie vorba de aşa ceva. A spus şi Wentz că sunt boli mult mai îngrozitoare.

— Ştii ce, îi şoptesc în ureche, hai să bem ceva.

Katia încuviinţează din cap. Întreabă dacă să nu trecem în drum pe la Barbara – Barbara aşteaptă şi ea rezultatul vizitei la doctor. Nu, dau din cap în ambele sensuri, nu azi. Barbara, e simplu, poate fi sunată. Vreau să fim noi doi singuri.

Luăm un taxi şi ne ducem în Karlsplatz-Stachus. În oraş începe ora de vârf, maşina merge încet. Cobor geamul. Intră un aer cald. Îi arăt Katiei un jeep cu număr de Petersburg: pe uşa din spate sunt lipite panglica Sfântului Gheorghe

şi inscripţia *La Berlin!* Katia zâmbeşte.

Găsim un restăurănţel simpatic lângă Marienplatz şi ne aşezăm pe terasă. Chelnerul ne aduce pleduri, deşi, de fapt, nu e nevoie. Comandăm îngheţată. Katia – vin, eu – coniac. Chelnerul dă să aprindă lumânarea de pe măsuţă, dar Katia îl roagă să o ia. Mie îmi vine să râd. Uitându-se la mine, chelnerul zâmbeşte reţinut. Soarele răzbate printre frunzele încă cleioase ale castanilor, pe faţa de masă sunt pete de lumină.

De la o măsuţă vecină se ridică o femeie şi, după ce se scuză, îmi cere un autograf. Doi oameni de serviciu scot pe terasă o harfă. Fără grabă, intră harpista – rochie neagră, umeri goi, boa. Grasă. Pe ea, ca harpistă, asta o înfrumusețează. În drum spre harpă face un ocol şi, apropiindu-se de măsuţa noastră, se înclină. Răspund la fel, cei din jur aplaudă. Harpista se aşază pe scaun şi începe să cânte.

— O să le trăim pe toate împreună. Katia îşi pune mâna pe mâna mea. Pe toate.

Îmi eliberez cu băgare de seamă mâna.

— Ţii minte restaurantul rusesc din Londra? Sminteala mea. Atunci n-am dormit acasă. Vreau să ştii…

— Nu continua. Vreau să uit asta.

Şi eu. Sărut în tăcere degetele Katiei.

1979

Gleb nu s-a restabilit repede. Uneori, Antoninei Pavlovna începea să i se pară că el nu vrea să se însănătoşească. În realitate nu era aşa. Nu chiar aşa. Gleb nu voia să se scoale. Zăcea cu plapuma trasă peste cap, lăsând numai o găurică pentru nas. După micul dejun, care îi era adus la pat, se acoperea din nou cu plapuma şi, printr-un efort de voinţă, căuta să adoarmă. Da, Gleb nu voia să se scoale, dar în primul rând, nu voia să se trezească. Atât de mult şi de fără noimă nu dormise niciodată. A început să încurce zilele, dar mai ales – visele. Vise neduse până la capăt apăreau în vise noi, ca parte din ele. Visele se prăbuşeau unul în altul şi se împleteau ciudat, amintind în împletitura lor dragonii de pe perdelele de la ferestre. Această legătură a viselor cu dragonii devenise atât de puternică, încât era de-ajuns o privire la perdele pentru ca visele lui Gleb, de undeva de sub tavan, să îşi ia zborul. Când reptilele intrau în mişcare, unul din vise îl apuca pe Gleb de braţe şi îl legăna cântându-i „nani“ în tactul legănării perdelelor. Că delirează se putea spune cu convingere despre Gleb numai când mânca. Mestecând chiftelele

gătite de Antonina Pavlovna la abur, se gândea cu tristeţe la ziua când va trebui să apară la cele două şcoli. Pentru prima dată în toţi anii de învăţătură, Gleb nu voia să se ducă la nici una din ele. Când de dormit n-a mai fost cu putinţă, a recurs la citit. A ieşit la iveală că, bine alese, cărţile te fereau de realitate la fel de bine ca somnul. A început cu *Robinson Crusoe*, pe care, după ce l-a citit, l-a recitit imediat încă de două ori. Ce-i drept, recitea din locul unde eroul se afla pe insulă. De la această carte a fost firească trecerea la *Insula misterioasă*, iar după aceea – la *20 000 de leghe sub mări,* care au fost recitite şi ele. Noaptea, încercând să adoarmă (acum reuşea cu mare greutate), se închipuia pe o insulă nelocuită. Sau mergând cu un submarin. În toate situaţiile, îl separa de lumea înconjurătoare grosimea apei, şi Gleb se simţea liniştit. Dar în zilele de lucru, chiar aflându-se în locul său lipsit de pericol, bolnav fiind, se gândea abătut că dimineaţă va auzi din nou radioul care atârna pe perete. Gleb îl ura din tot sufletul şi, în acelaşi timp, simţea pentru el milă: se străduia, răsuna fără încetare. Hârâia ca un bolşevic bătrân, piuia ca un pionier mic – făcea ce putea ca să ajute copilul să se scoale, să se scoale totuşi şi să înceapă să se pregătească pentru şcoală. Un efect deosebit aveau corurile de copii şi vocile, la fel de răsunătoare ca vesela de aluminiu, ale soliştilor lor: după ce ascultai un cântec-două cu cor, era deja imposibil să adormi. Zilele libere, când avea şi un motiv ca să nu se scoale, Gleb le recunoştea după tăcerea postului de radio, şi acestea erau zile de fericire tihnită. Boala devenise pentru el un fel de zile libere. Care, în cele din urmă, se sfârşeau. Şi din nou începea să muncească radioul, şi apăreau bolşevicii, pionierii şi coriştii, plus, bineînţeles, gimnastica cu pian, istovitoarele cântece populare în toate limbile popoarelor URSS, plus una-alta, dar în principal – aceste cântece, interpretate tot de coruri, de care lui Gleb, fireşte, i se acrise. Peste ani, după triumful cu interpretarea cântecelor populare, Gleb a fost rugat să împărtăşească secretele măiestriei sale. A fost întrebat ce trebuie făcut pentru o înţelegere atât de fină, dar mai ales, pentru a interpreta această muzică. Trebuie, a răspuns el după ce s-a gândit puţin, să o asculţi ani de-a rândul dimineaţa devreme, înainte de şcoală. De preferat la radio şi în interpretare corală. Secretul măiestriei consta, după Gleb, în aceea că ura puternică faţă de interpretarea de la radio dădea naştere unei dorinţe fără seamăn de a le cânta, în fine, altfel. Cele spuse nu înseamnă că viitorului virtuoz nu i-a plăcut din copilărie cântul coral. Ascultând din întâmplare unul din coruri la un concert, băiatul a fost uimit: corul nu suna deloc, deloc rău. Dar difuzat de postul de radio la şapte şi un sfert dimineaţa, colectivul vocal

te ducea la cea mai adâncă depresie. De fapt, punând în acest fel problema, depresia, care chiar îl cuprinsese pe Gleb, ar fi pusă numai pe seama cântecelor corale, ceea ce nu ar fi corect. Cauza stării de dezechilibru a lui Gleb era mult mai în profunzime. Cum nu-l părăsea amintirea tragediei de pe plajă, se poate crede că această cauză era Arina cea înecată. Dar, poate, şi Anna cea neînecată. Ceea ce era mai aproape de adevăr, dar încă nu era chiar adevărul. Ceea ce se petrecuse în vară îl făcuse pe Gleb să descopere moartea. Nu, nu aceea… Moartea ca ceva care i se întâmplă cuiva o descoperise demult – încă la înmormântarea Evdokiei. Moartea ca ghinion personal al celui care a murit. După pierirea Arinei a bănuit că moartea se referă şi la el. Cu cât se gândea mai mult la acest lucru, cu atât era mai convins. Mai rău este că Gleb conştientizase faptul că moartea nu numai că întrerupsese o viaţă minunată, dar şi făcuse să fie fără sens [*bessmîslennîm*] ceea ce fusese trăit şi realizat. *Bessmîslennîm* – nu mai puţin de trei *s*, plus doi *e* , doi *î*, doi *n* şi doi *m* – până şi un cuvânt aşa de bogat s-a dus în ultimă instanţă în neant. Dispărea odată ce nu mai exista cel care îl rostea, deschidea în faţa lui Gleb o prăpastie fără fund şi îl lipsea de bucuria de a trăi. Această descoperire nu l-a lăsat mult timp să se restabilească. Dar oare s-a restabilit? Antoninei Pavlovna, care îşi cunoştea perfect nepotul, felul în care era treaz acum i se părea o formă de somn. Temându-se să nu îl irite, bunica nu îl întreba nimic, deşi vedea că el îşi pierduse interesul pentru învăţătură – şi chiar pentru muzică. Se scula cu greu dimineaţa, se plângea de indispoziţie şi spunea că nu poate să meargă la ore. Antonina Pavlovna, miloasă, îşi lăsa nepotul să stea acasă, şi el adormea imediat. Trezindu-se la amiază, citea sau se ducea pe stradă. Când s-a cam dus zăpada, a început să se plimbe cu bicicleta. A doua zi îi prezenta dirigintei un bilet din partea bunicii, în care erau explicate cauzele absenţei lui. Diriginta a clătinat din cap, dar biletele le-a primit multă vreme. Când însă frecvenţa cu care apăreau a depăşit nişte limite rezonabile, diriginta a chemat-o pe Antonina Pavlovna la şcoală. Trecând pe lângă uşile cu geam ale cancelariei, Gleb a văzut că diriginta stătea de vorbă cu bunica. Numărând, pesemne, abaterile lui, profesoara îndoia degetele, iar bunica stătea în faţa ei cu capul în jos – ca un elev care nu iese din nota doi. Gleb a simţit cum, de undeva din piept, începe să urce furia şi cum îi inundă faţa culoarea roşie. Pe de o parte – figura neajutorată şi vrednică de milă a bunicii, pe de alta – aceste degete îndoite sugestiv. Gleb a dat buzna în cancelarie şi, apucând mâna cu degetele îndoite, a început, cu putere, să le desfacă. Dar ţi-ai găsit: pumnul lucrătorului pedagogic s-a

dovedit a fi de fier. Femeia nu şi-ar fi putut explica nici ea de ce îl strângea atât de tare. Poate i se părea că fiecare deget dezdoit înceta să fie socotit ca argument, dar poate că era doar un reflex. Oricum, nici unul din degetele deja albite nu a fost dezdoit. După câteva clipe, venindu-şi în fire, Antonina Pavlovna a început să îşi împungă nepotul în spate. Fără să spună o vorbă, Gleb a ieşit în goană din cancelarie, şi-a dat drumul pe balustradă până la parter şi a ieşit glonţ din şcoală. În capătul cvartalului s-a oprit: n-avea unde să se ducă. După ce s-a gândit puţin, a luat-o spre casă. Bunica nu venise încă. Ca să evite întâlnirea cu ea, Gleb a scos bicicleta în curte pe la intrarea de serviciu. A trecut repede, stând în picioare pe pedale şi, după ce a urcat (cu bicicleta în mâini) scara instabilă, a ajuns în curtea vecină. Încălecând frumos pe bicicleta Lastocika, a ieşit în strada Pirogov. Amintindu-şi că Pirogov[35] zace undeva îmbălsămat – la Viniţa, se pare – l-a invidiat. Roata din spate zdrăngănea; bicicleta a coborât de pe trotuar pe carosabil. Gleb a simţit ritmul mişcării şi asta a făcut să îi fie mai uşor. Mişcarea aduce întotdeauna uşurare. În toiul disperării care îl asalta din toate părţile, mersul cu bicicleta s-a dovedit a fi o mică şi absolut neaşteptată fericire. N-ar fi fost nimic deosebit în ieşirea aceea, dar ea a rămas în memoria lui Gleb. Poate pentru că nu l-a lăsat să se înece în vâltoarea care îl înghiţea deja. Mâinile îi îngheţau pe ghidon; şi-a pus mănuşile. Şi, totuşi, vântul era deja de primăvară, nu după temperatură – după miros. În spatele lui a claxonat un troleibuz – lung şi cu răutate. Gleb s-a apropiat de rigolă, dar troleibuzul a trecut lipit de el. S-a speriat, bineînţeles… De unde ura asta? Gleb s-a gândit că să moară acum sub roţile troleibuzului ar fi fost cumva o ieşire. Pentru el. Dar pentru bunica? Ce-o să fie cu viaţa ei? Ce-o să fie cu viaţa mamei lui şi cu călătoria lor la Brisbane? Că doar ea n-o să poată pleca lăsând aici mormântul fiului ei. Sau (şi mai trist): mama o să ducă la Brisbane un sicriu din zinc pe care îl va înmormânta în cimitirul oraşului. Venind la mormânt în fiecare zi, va simţi durerea de nesuportat că fiul ei a ajuns numai postum în oraşul unde fericirea este generală. Dar la acest mormânt vor veni şi brisbanienii băştinaşi. Încet-încet, se va face acolo un memorial închinat celor care nu şi-au găsit, fiecare în felul lui, fericirea. Gleb a simţit cum i se rostogoleşte din colţul ochiului o lacrimă şi cum rămâne pe pleoapă. Caldă. Tremurând ca un săritor de la trambulină – chiar-chiar pe marginea ei. După ce a încetinit, s-a aruncat fără teamă în jos, s-a zdrobit de asfalt. În ziua aceea, Gleb a traversat oraşul de la est la vest, a trecut pe malul stâng al Niprului şi a stat o vreme pe locul unde murise Arina. Plaja de primăvară era pustie de tot. Locul arăta şi mai dezolant

decât în vara trecută. Gleb a venit acasă noaptea târziu, şi bunica nu i-a spus nimic. L-a îmbrăţişat. A reîncălzit cina – cartofi prăjiţi, ce-i plăcea băiatului. Era fericită, se temuse că nu avea să îşi mai vadă nepotul, şi el ştia asta. Din ziua aceea s-a dus la şcoală fără să mai absenteze, dar era o frecvenţă ciudată. Nu arăta mare interes faţă de nici un obiect, în afară, poate, de biologie. De altfel, şi acest interes era destul de neobişnuit. Pe Gleb îl interesa timpul de descompunere al diferitelor feluri de organisme – oameni, păsări, şopârle, melci. Profesoara, care nu deţinea informaţii complete, căuta fără succes să afle de la băiat ce nevoie are un elev de astfel de date. Punându-i o mână pe grumaz, s-a aplecat spre Gleb în felul unui duhovnic, dar el se gândea în timpul ăsta că obrajii ei puhavi vor fi, probabil, primii care vor cădea victimă descompunerii. Că nu vor ţine nici o săptămână. Într-una din zilele când prezenţa lui Gleb la şcoală începuse să nu mai fie o problemă, a sosit o ştire de la şcoala de muzică: profitând de faptul că Gleb nu venise la cursuri, directorul îl eliminase. Vera Mihailovna, care şi-a amintit că Gleb fusese obraznic cu directorul, a considerat că eliminarea din şcoală e o represiune. Seara a venit la Gleb acasă şi a anunţat că vrea să meargă în dimineaţa următoare cu bunica la director şi să ceară ca Gleb să fie reprimit. Vera Mihailovna socotea că, de fapt, directorul nu este un om ranchiunos, că şcoala duce lipsă de elevi, aşa încât, dacă îşi va cere scuze… Nu e nevoie, a întrerupt-o Gleb. Ce nu e nevoie, a întrebat profesoara, să îţi ceri scuze? Brusc, Gleb a rămas fără cuvinte. Să mă reabilitez… N-am nevoie. Vera Mihailovna s-a uitat cu mirare la el şi, rar, aproape silabisind, a spus: de ce nu ai nevoie să te reabilitezi? Băiatul şi-a tras capul între umeri. Pentru că am să mor. S-a lăsat tăcere. Foarte încet continua să meargă radioul – era ciudat că nu tăcuse şi el. Vera Mihailovna şi-a desfăcut braţele. Dar şi noi o să murim – şi eu, şi bunica ta (Antonina Pavlovna a încuviinţat din cap) şi, între noi fie vorba, chiar şi directorul şcolii. Şi ce-i cu asta, n-o să ne lăsăm baltă treburile. Gleb se uita cu îndărătnicie într-un punct întunecat de pe tapet. A spus: de ce e nevoie de treburi, dacă toţi o să moară? Bunica i-a făcut pe la spatele lui un semn liniştitor profesoarei, care i-a arătat din ochi că a înţeles. După ce l-a mângâiat pe Gleb pe umăr, a ieşit din încăpere în vârful picioarelor şi cu exagerată grijă. Era convinsă că Gleb va veni a doua zi cu bunica la director. Dar ei n-au venit – nici a doua zi, nici mai târziu. Gleb a părăsit şcoala de muzică.

20.03.13, MÜNCHEN

Dimineaţă, sună la uşă. Geraldina se duce să deschidă. De bună seamă că a dat peste cineva neaşteptat ori chiar nedorit, pentru că timp de două minute se poartă discuţii cu voce scăzută. În cele din urmă, cel venit îşi pierde răbdarea. Intră în casă şi, în exclamaţiile de protest ale Geraldinei, urcă în sufragerie.

În uşă e Hannah, cunoştinţa mea de la Londra. Pare că e în campanie: un rucsac mare pe umeri, jeanşi suflecaţi până aproape de genunchi, pantofi de sport. Bluză brodată. Care ar fi putut merge şi cu jeanşii, şi cu pantofii de sport, dar nu cu Hannah.

— Sunt *vaghitna*[36], spune ea.

— Ce înseamnă *vaghitna*? întreabă Katia, deşi se pare că îi este deja clar înţelesul cuvântului.

Stând în uşă, Geraldina urmăreşte cum curentul face să se mişte părul nestrâns al Hannei. Care acoperă tot spaţiul camerei, iar soarele îl luminează. Şi bluza o luminează.

— Înseamnă că e însărcinată.

Vorbesc alb, ca să nu ţip.

— *Sie ist schwanger*… îi traduce, cine ştie de ce, Katia Geraldinei.

Cu el, arată Hannah spre mine.

Katia încremeneşte. Pe faţa Geraldinei e o profundă nedumerire. Semnul din cap al Hannei este grăitor, dar ei îi este greu să expună faptul că *Herr* Ianovski… În ochii Geraldinei licăreşte ceva nu tocmai cuviincios. Nu, *Herr* Ianovski nu s-a uitat niciodată la alte femei, ea nu poate să creadă aşa ceva. Geraldina îi aruncă o privire Hannei. Adică, fireşte, poate fi şi de crezut, dar – greu.

Katia se apropie de Hannah şi ridică rucsacul din curelele laterale, dând astfel musafirei posibilitatea să îşi elibereze mâinile. O îmbrăţişează stângaci pe Hannah şi o aşază într-un fotoliu. Hannah, care se aşteptase la scandal, continuă să se ţină băţoasă, fiind încă posibil ca scandalul să aibă loc.

— Ganna, – ochii Katiei radiază – dragă Ganna…

— Hannah, o corectează energic Hannah.

— Ceva între *g* şi *h*, îi explic Katiei.

— Hannah, repetă pregătită Katia. Ce bucurie, că ai venit cu micuţul la noi.

Uitându-se în tavan, Hannah dă dintr-un umăr. Adică unde era să se ducă?

— Mă gândesc – Katia desenează figuri geometrice în aer – că nu ai făcut nimic ireparabil.

Buzele strânse ale Hannei dau să se înţeleagă că problema nici nu s-a pus în acest fel. Geraldina aduce micul dejun. Hannah aproape că nu se atinge de

nimic.

După micul dejun, Katia propune să mergem în Parcul Englezesc. I se pare că acolo o să fie cât de cât mai uşor decât acasă. Pe aleea principală, ne trezim în centrul vieţii bicicliste müncheneze. Este plimbarea noastră obişnuită, făcută, oricum, de sute şi sute de ori, dar e în prezenţa Hannei. Bicicletele ne vin din faţă, ne depăşesc din spate, ies de după copaci şi tot după copaci, spre deosebire de Hannah, dispar. Frânează, semnalizează, zdroncănesc din trusele de scule în genţi de piele şi nu te lasă nicicum să discuţi. În general, toţi sunt bucuroşi de ceva. Unii biciclişti, dând zor, îmi cer permisiunea să facă un selfie cu mine.

Când intrăm pe o alee laterală se lasă liniştea şi se poate vorbi. *Trebuie* vorbit. Aleea e îngustă, nu putem merge pe un rând, aşa că las doamnele în faţă. Mă simt bigam. Cuvântul mi se lipeşte de limbă şi o topeşte. Da, Katia e nobleţea întruchipată, rar aşa ceva. Îi propune Hannei să rămână la noi – numai în ce calitate nu se înţelege. De soţie mai tânără?

Pentru Katia, toată problema este copilul. De vreme ce Hannah l-a conceput cu el, Hannah îi e soţie. Dar dacă nu l-a conceput cu el – înseamnă… Nenorocire. Încetinesc pasul şi rămân în urma femeilor. Katia se întoarce, se uită neajutorată la mine, dar eu urmăresc cu atenţie veveriţa de pe trunchiul unui pin. Cu aceeaşi atenţie mă urmăreşte şi veveriţa pe mine. Ştie că neplăcerile vieţii au loc cu precădere din cauza bărbaţilor.

Măresc pe neobservate distanţa, şi nici una dintre femei nu se încumetă să mă cheme. Ajung la mine frânturi din discuţia care se desfăşoară în rusă. Katia nu ştie ucraineana. Hannah, se pare, nici ea. La Londra mi-a sărit cumva în ochi asta, dar acum e tot mai evident că nu ştie să vorbească bine. Rusa ei, delicat vorbind, nu e nici ea fără cusur – mai ales *g*-ul acela fricativ pe care reuşise deja să i-l transmită Katiei. O rusă care preluase mult din fonetica ucraineană. De acest accent este foarte greu să scapi, aici nu e suficient să citeşti un paragraf de manual – nu e ca declinarea substantivului *put’*. Auzind cum vorbeşte Hannah, îmi vine să mă depărtez şi mai mult de ea. Ce mai, un fel de Eliza Doolittle. Doar că, uite, eu nu sunt profesorul Higgins[37].

În principal, vorbeşte Katia. Ajung la mine cuvintele *datoria noastră, la etajul trei*. Katia se pregăteşte să o instaleze pe Hannah la etajul trei. Ele merg deja la braţ: Katia în ceva negru vaporos, Hannah în ia ei. Odată întorşi acasă, ele se pregătesc de masă. Katia îi aduce Hannei un halat de mătase:

— Să fie întru totul ca acasă, fiindcă eşti acasă.

Hannah se schimbă. Se uită la mine întrebător. Spun:

— Îţi vine foarte bine halatul ăsta.

— Precis?

Sigur. Ea ia totul în serios. Părul castaniu-închis, ovalul aproape ideal al feţei – poate pomeţii sunt o idee mai proeminenţi decât îi au ucrainencele. Dar tocmai asta o face încântătoare. Dacă nu îi pricepi graiul, poţi chiar să te îndrăgosteşti de ea – să te însori cu ea, de pildă. Dar dacă înţelegi, atunci poate să fie chiar invers – să te desparţi, să spunem.

Katia, după cină:

— Ar fi corect ca Gleb să meargă azi să doarmă la Hannah.

Spune asta cu o faţă veselă, ca pe ceva de la sine înţeles. Katia, nobilă cum e, nu vrea să stea în calea iubirii mele cu Hannah. Care (iubire) n-a existat, de fapt, niciodată. Hannah nu înţelege prea bine ce se întâmplă, şi tace. Eu înţeleg, dar tac şi eu.

Când vine timpul să ne culcăm, Katia mă ia de braţ (uşoara mea împotrivire e înfrântă) şi mă duce în camera Hannei. Iese, nu se ştie de ce, în vârful picioarelor. Eu o trag pe Hannah lângă mine, o sărut pe frunte şi îi urez noapte bună. Cobor în hol. Mă culc pe canapea şi mă acopăr până peste cap cu un pled. Mă gândesc la copilul pe care îl aşteaptă Hannah. Al meu să fie? Nu am aer, îmi trag pledul de pe faţă. Dar chiar dacă nu e al meu… Odată ce Hannah spune că e de la mine, înseamnă că nu există nimeni care să îşi facă griji pentru copil. Rezultă că, oricum ar sta lucrurile, e al meu.

Noaptea mă trezeşte scârţâitul treptelor. Pe scară coboară Katia. Mă invită cu un gest în dormitorul nostru.

1979

Feodor a aflat că Gleb a părăsit şcoala de muzică. Cu întârziere, după câteva luni, dar a aflat. Şi s-a necăjit. Acest lucru a fost surprinzător pentru toţi cei care îşi aminteau cât de rezervat fusese în faţa hotărârii fiului său de a studia muzica. Pentru prima dată după mai mulţi ani, Feodor i-a cerut Irinei să se întâlnească. Auzind că Gleb s-a lăsat de muzică fiindcă pe toţi ne aşteaptă moartea, Feodor a fost tulburat şi a declarat că acesta este actul unui adevărat muzician. Că trăsătura distinctivă a muzicianului nu este agilitatea degetelor, ci amintirea permanentă a morţii, care nu trebuie să insufle spaimă, ci optimism. Care e menită nu să paralizeze, ci să mobilizeze. „Cu alte cuvinte, adevărata creaţie trebuie să fie un echilibru între viaţă şi moarte“, a conchis Feodor. „Ea trebuie să vadă puţin dincolo de orizont“. Dar acesta a

fost doar începutul discuţiei. Discuţia propriu-zisă a avut loc mai târziu – numai că nu cu Feodor, ci cu tatăl lui, Mefodii, care venise de la Kameneţ-Podolsk să îşi viziteze fiul. Mefodii era înalt de statură, lat în umeri şi cărunt, ceea ce îl făcea să semene cu Turgheniev. Asemănarea era sporită de faptul că, spre deosebire de Feodor, bunicul trecea din când în când la rusă. Şi chiar dacă limba lui nu era turgheneviană, faptul că era dispus să vorbească în ea era cu mult mai important. La întrebarea bunicii despre cum i s-a părut Mefodii la prima lor întâlnire, Gleb a răspuns fără să stea pe gânduri: binevoitor. Caracterizarea a fost extrem de exactă. Mefodii dorea binele cu fiecare vorbă a sa. Cu fiecare zbârcitură, se poate spune, din multele de pe faţa lui. Cele mici erau dispuse în jurul ochilor într-o plasă, dar erau şi mari, pornind de la rădăcina nasului spre colţurile gurii – adânci ca nişte şanţuri. Da, Feodor a vrut ca băiatul să îşi cunoască bunicul, dar nu s-a aşteptat nici el ca această cunoştinţă să fie începutul unei prietenii îndelungate. Gleb nu l-a mai lăsat pe Mefodii nici o clipă. E greu de spus ce a fost asta – dorul de a avea o companie bărbătească, de care Gleb era lipsit, ori calităţile bunicului. Mai aproape de adevăr este a doua variantă, de vreme ce viaţa fără tată nu îl împingea pe Gleb chiar spre tatăl său. Da, uneori voia să îi facă impresie tatălui său, dar nu năzuia la o comunicare permanentă cu el. Cu bunicul însă, da. Bunicul se dovedise a fi blând şi îngăduitor. În chip neaşteptat, în relaţia reciprocă dintre aceşti doi oameni, bunicul a fost Gleb. El l-a dus pe Mefodii pe străzile pe care le îndrăgea şi i-a povestit despre ele. Bunicul era un ascultător recunoscător. Ascultându-l pe Gleb, dădea din cap, dar uneori, la sfârşit, îi punea o întrebare-două din care reieşea că ştia lucrurile mult mai bine decât el. Cum de le ştii tu pe toate, se mira prelung Gleb. „Ei, și tu“ – bunicul clipea caraghios şi trecea la ucraineană – „nu știu nimic“. Ba da, ştii! se răsfăţa Gleb. Odată, bunicul nu s-a mai justificat şi a spus: Ceea ce chiar nu ştiu e de ce ai lăsat tu şcoala de muzică. Luat prin surprindere, Gleb a tăcut. Dar, după aceea, a repetat ceea ce spusese deja o dată: pentru că am să mor. Rostite prima oară, aceste cuvinte fuseseră iuţi, ca un suflu, dar acum păreau deodată ca de carton. Dar lui Mefodii nu i s-au părut. Spre marea mirare a lui Gleb, bunicul a socotit firesc un astfel de curs al gândirii şi chiar l-a lăudat pe băiat pentru atitudinea filozofică faţă de viaţă. Dar nu a uitat cuvintele lui Gleb. Ele şi-au făcut apariţia câteva zile mai târziu, când bunicul şi nepotul şedeau lângă fântâna din mica grădină Zolotovorotski. Dacă o să mori, a rostit gânditor Mefodii, de ce să mai mergi la şcoala de muzică? Gleb a simţit unele note noi în întrebare, de aceea a dat din cap cu prudenţă.

Bunicul s-a ridicat de pe bancă şi, apropiindu-se de fântână, şi-a pus sub un jet palmele lui mari. După ce s-au umplut cu apă, s-a spălat pe faţă. S-a întors spre Gleb. Dar dacă nu mori? Cum adică? a întrebat Gleb. Chipul lui Mefodii a căpătat o expresie enigmatică: am o idee… Gleb s-a uitat la bunic şi a zâmbit. Idee… Adică, uite ce avansat bunic are el. Avansat şi, cumva, chiar modern: Mefodii a dat din mână şi în faţa lor s-a oprit un taxi. Stai în faţa mea ca frunza în faţa ierbii[38]. Frumos. *Volga GAZ-24*, cu care Gleb nu mai mersese până atunci. Mersese doar cu *Volga GAZ-21*, de care Feodor spunea des că deja nu mai e tanc, dar nici maşină încă nu e. Taxiul în care l-a suit bunicul-vrăjitor pe Gleb avea un motor silenţios şi rula uşor. Bunicul chiar amintea de personajul din poveste, fiindcă dând din mâini făcuse să apară ceva nemaivăzut înainte. Ca din mânecile Preaînţeleptei Vasilisa, a apărut o bisericuţă lângă pădurea Goloseev, iar în ea – părintele Piotr: păr castaniu-deschis strâns într-un smoc, bărbuţă îngrijită, ochelari. Biserica era chiar ca din poveşti, dar părintele Piotr, mai degrabă, nu. Dinspre el venea miros de apă de toaletă, şi era evident că, spre deosebire de personajele din folclor, părintele Piotr se îngrijea. După ce s-a îmbrăţişat cu Mefodii, a început să vină un miros de apă de toaletă şi dinspre Mefodii. Observându-i pe aceşti oameni care nu se asemănau, Gleb a înţeles că îi leagă, dacă nu o prietenie, cel puţin o veche cunoştinţă. Mefodii i-a spus părintelui Piotr că nepotul său descoperise moartea personală şi că, lucru de înţeles, drept urmare a hotărât să nu mai meargă la şcoala de muzică. Părintele Piotr a găsit şi el că este o faptă firească, pentru că, într-adevăr, de ce să fie nevoie de şcoală de muzică dacă totul are să se sfârşească se ştie cu ce. Primind aprobarea părintelui Piotr, Mefodii a spus că, pe de altă parte, parcă ar fi păcat şi că băiatul s-a lăsat de şcoală. Da, poate că e păcat, s-a arătat de acord părintele Piotr, pentru că, prin intermediul muzicii, şcoala e legată cu veşnicia. Muzica este veşnicie? a întrebat Gleb. Părintele Piotr a clătinat din cap: muzica nu e veşnicie. Dar ea aminteşte de veşnicie – muzica profundă. Dar ce este veşnicia? a întrebat Gleb. Este absenţa timpului, a avansat Mefodii, ceea ce înseamnă absenţa morţii. În final, este Dumnezeu, a spus părintele Piotr, Cel pe Care Îl cauţi tu. Părintele Piotr i-a dat lui Gleb o Evanghelie, un catehism şi o carte de învăţătură, de dinainte de Revoluţie, cu Legea lui Dumnezeu. Luându-şi rămas-bun, l-a rugat să înveţe Crezul, la care era pus un semn de carte din hârtie catifelată. După ce s-a întors acasă, Gleb şi-a pus în faţă cele trei cărţi şi a citit când din una, când din alta. Pe una din ele (Legea lui Dumnezeu) a luat-o a doua zi la şcoală. Stând la lecţia de ştiinţe sociale, o

citea pe sub bancă. Profesoara, care mergea de-a lungul rândurilor, s-a furişat neauzită în spatele lui şi i-a luat frumuşel cartea de pe genunchi. În râsul general, a citit titlul, şi primul lucru pe care l-a simţit a fost mirarea. Nu asta se aşteptase să găsească pe genunchi sub bancă. A deschis cartea la semn, a încercat să citească tare. S-a fâstâcit: evident, pentru o astfel de lectură cunoştinţele de sociologie nu erau suficiente. A închis cartea. Aşadar, poate mergem şi la biserică? l-a întrebat ea pe Gleb. Persoana întâi numărul plural, i-a trecut prin cap lui Gleb, ce bădărănie. Păi cu ea nu s-ar duce, nu la biserică, dar nici… Apropiindu-se de tot de el, ea s-a interesat: şi ne rugăm, batem mătănii? Gleb a încercat să smulgă cartea din mâinile profesoarei, dar ea s-a întors cu agilitate. Batem mătănii? a întrebat din nou. Nu e treaba dumneavoastră, s-a răstit Gleb. Uite, aici greşeşti, Ianovski – e treaba mea şi a organizaţiei de comsomol, sigur, dacă eşti comsomolist. Gleb era, într-adevăr, în organizaţia de comsomol. La început nu îşi propusese să intre, dar tatăl lui numise un asemenea pas o notă proastă. După cât observase el, cei care nu intrau în comsomol nu intrau după aceea nici la universitate, nici la conservator. În pauză, specialista în ştiinţe sociale l-a dus pe membrul VLKSM[39] la directoare, o doamnă în vârstă, blajină. După ce i-a pus pe masă Legea lui Dumnezeu, profesoara a spus: iată ce citesc comsomoliştii din şcoala noastră. Comsomolişti care se roagă la Dumnezeu. Răsfoind cartea, directoarea i-a mulţumit profesoarei pentru vigilenţă, recunoştinţă care, i s-a părut lui Gleb, nu era lipsită de ironie. Lucru arătat şi de *puteţi pleca*-ul aruncat neglijent de directoare socioloagei. Vârstnica doamnă nu credea în Dumnezeu, dar turnătorii nu-i plăceau. A hotărât să nu îi complice lui Gleb viitorul şi să se mărginească la o discuţie explicativă. Directoarea i-a atras atenţia asupra faptului că Gagarin a zburat în cosmos, dar pe Dumnezeu nu l-a văzut. De aici, după cum i se părea femeii, rezulta indiscutabil că Dumnezeu nu există. A rugat să treacă cineva din familia Ianovski ca să ia Legea lui Dumnezeu – ceea ce era o chemare la şcoală mai îndulcită. Băiatul s-a gândit vreo două zile, dar pe urmă a apreciat că cel mai sigur era în acest caz să se adreseze bunicului. Că, până la urmă, prin el şi venise cartea care îi fusese luată. Când i-a povestit cele întâmplate, Mefodii nu a arătat nici un fel de îngrijorare. Doar l-a întrebat pe Gleb dacă apucase să înveţe Crezul. Nu apucase. Tot e bine (bunicul a zâmbit), poate acum o să-l înveţe directoarea. I-a cerut nepotului o foaie de hârtie şi a scris pe ea caligrafic Crezul. I-a explicat cuvintele necunoscute şi l-a spus de la început până la sfârşit. I l-a întins lui Gleb: cum termini – să-mi spui. Peste o oră, Gleb îl învăţase. I-a

explicat bunicului mirat: muzica. Muzica cuvintelor. A memorat frazele Crezului ca pe nişte fraze muzicale. Când nepotul l-a spus pe tot fără să se poticnească nici o dată, Mefodii a dat iar din mână şi s-au pomenit la părintele Piotr. Care i-a întâmpinat în uşa lăcaşului cu o exclamaţie: vine cineva născut pentru veşnicie! I-a binecuvântat pe cei sosiţi şi a procedat imediat la botez. Era o zi însorită, şi stropii apei vărsate pe cel botezat străluceau în razele soarelui ca nestematele. Rămâneau destul de mult în aer. Botezându-l pe robul lui Dumnezeu Gleb, părintele Piotr a rostit: în numele Domnului nostru Iisus Hristos te eliberez de frica morţii şi te povăţuiesc să te întorci la treburile curente – de pildă, la cursurile şcolii de muzică. Lucrează, dragul meu prieten, întru slava lui Dumnezeu! Amintindu-ţi că ai în faţă veşnicia, nu dispreţui timpul, căci de realizat ceva se poate numai în timp. Părinţii au rugat să nu fii trecut în registrul bisericii, pentru a evita problemele cu puterea anti-Dumnezeu – aşa că nu te înregistrez. Dar la Dumnezeu, să ştii, ai fost înregistrat, iar acesta este lucrul cel mai important. În clipele dificile, bizuie-te pe mine şi pe bunicul tău Mefodii. La aceste cuvinte, nou-botezatul şi-a amintit că pe Mefodii îl aştepta întâlnirea cu directoarea şi i s-a strâns inima. Dar s-a frământat degeaba. Cel mai vârstnic din neamul Ianovski primise însărcinarea cu întregul său simţ de răspundere şi, în ziua următoare, s-a dus la şcoală. Părul cărunt al lui Mefodii a avut un efect favorabil asupra directoarei, care a început discuţia cu el de la ceea ce i se părea ei un argument de necontestat. După ce a înapoiat bunicului lui Gleb cartea confiscată, ea, uşor teatral, l-a luat de cot şi l-a dus la fereastră. Arătând spre cer, a spus: Iuri Gagarin a zburat în cosmos, dar pe Dumnezeu nu l-a văzut – trebuie să fiți de acord! Mefodii a înclinat politicos din cap: Într-adevăr, Iuri Gagrin nu l-a văzut pe Dumnezeu. Fără a-și lua ochii de la de cerul din fereastră, bătrânul a zâmbit larg. Dar Dumnezeu l-a văzut pe el. Şi l-a binecuvântat.

27.03.13, MÜNCHEN

E bine când neplăcerile încep de dimineaţă: ai o zi întreagă pentru a le face faţă.

Soneria. Geraldina deschide. În uşă – o femeie grasă în costum de sport. În fiecare mână câte o valiză, în spate – rucsac. Arătând spre sine, spune:

— Liudmila.

Fără a fi trecut încă pragul, Liudmila îi explică Geraldinei înţelesul numelui ei. Ea (arată spre sine) le este dragă oamenilor [*liudiam mila*]. Gest

cu mâna de la umăr încolo, desemnând oamenii. Confruntată cu o nedumerire, Liudmila îi spune prin semne străinei: e prea complicat. Noi avem istoria noastră, numele noastre. Zâmbet larg, colecţie de dinţi de aur. Perplexă, Geraldina se dă înapoi.

Liudmila mă zăreşte.

— Eu sunt mama Aniei din oraşul Melitopol[40]. – Ţoc-ţoc pe obraz. – ‘Nă ziua.

— ‘Nă ziua. Hannah coboară îndată.

Liudmila râde.

— De unde şi până unde Hannah? Nu i-a spus niminea aşa niciodată!

Strângându-şi bine din mers halatul pe ea, apare Hannah.

— Anka, fata mea – strigă Liudmila – de unde dracu’ ai ajuns tu Hannah? Să mori de râs! Haida-de, fetița mamii, ăsta-i circ pe sârmă.

Pe faţa Hannei nu e nici o bucurie.

— Mamă, te-ntreb şi eu, pentru ce-ai venit? De-asta ţi-am dat adresa? Ba încă şi cu cuferele astea – încape-n ele tot Melitopolul.

Se posomorăşte şi Liudmila.

— Ştii unde să-ţi bagi limba? Neobrăzată ai fost, neobrăzată ai rămas.

— Tu, în schimb, eşti profesoară.

Liudmila mormăie ceva ofensată, dar nu mai scapără fulgere. Ea, într-adevăr, nu este profesor, trebuie să te împaci cu asta. I-a pierit răutatea. Liudmila nu e ranchiunoasă. După ce se uită atent una la alta, mama şi fiica încep să zâmbească. O clipă mai târziu, se îmbrăţişează. Hannah e de acord să fie Ania.

Geraldina pune masa în poiana din faţa casei. Îi enumeră Katiei felurile: salată grecească, cremă de broccoli, păstrăv cu piure. Vin de Mosel 2009. Îngheţată. Cafea. Liudmila priveşte exotismul coniferelor crescute pe perimetrul poienii. Întreabă:

— Da’ meri, peri, pruni?

— Nema, răspund.

Toată lumea râde. Liudmila se loveşte peste frunte şi se repede în casă. Apare cu o sticlă de doi litri şi cu ceva învelit în staniol. Se dovedesc a fi basamac şi slănină.

— Mamă, şi tu, blinele, ceva… Ania roşeşte. Cine să mănânce asta?

— Io-te-tee! Dacă chiar niminea – o să mănânc io!

— Şi eu – spun eu.

— Straşnic, ginerică!

Ania se uită la Katia, dar Katia îşi păstrează impasibilitatea. Liudmila desface staniolul şi taie feliuţe subţiri de slănină. Geraldina urmăreşte cu interes cele ce se petrec. Observând-o, Liudmila ia cu două degete o feliuţă de slănină şi o duce la gura Geraldinei. Aceasta holbează ochii şi râde pe înfundate. Liudmila (dresoare de mare clasă) îi flutură slănina pe la gură. Căţeluşa Geraldina ia cu băgare de seamă feliuţa cu buzele. Geme uşor, ca de plăcere.

Văzând un asemenea succes, Liudmila îi toarnă o jumătate de pahar de basamac. Geraldina urmăreşte cu spaimă o protuberanţă tulbure din sticlă. Ia cu un gest elegant paharul, îl duce ca un somelier la nas şi inspiră. Pe faţa ei apare o expresie îngrozită. *Nein, danke*[41]. Fără o vorbă, Liudmila ia paharul Geraldinei şi îl bea dintr-o înghiţitură. Miroase cu zgomot o bucăţică de slănină, aproape că o absoarbe cu nările. Pe urmă o mănâncă. Îmi toarnă mie un basamac. Repet cele făcute de Liudmila.

— Bei? o întreabă Liudmila pe Katia.

Katia dă din cap că da. Bea înghiţitură cu înghiţitură, savurând. Mirosul de poşircă o face să se strâmbe, dar bea. Liudmila vrea să îi sugereze cum anume trebuie băut basamacul, dar tace. Tot nu înţelege foarte bine felul rudeniei ei cu Katia. După prânz, Katia, eu şi Ania (exact în această ordine) ne aşezăm pe banca-balansoar şi ne legănăm încet. Liudmila, însoţită de Geraldina, se duce să se odihnească, legănând-o vizibil şi pe ea. În prag se opreşte şi, cu o străfulgerare a dinţilor de aur, trimite tuturor un sărut aerian.

— Mama, sigur, e cam neghioabă, dar bună, spune Ania.

Geraldina revine. Toarnă vin alb în pahare şi le serveşte celor care stau jos. Luând paharul din mâinile Aniei, Katia îl pune la loc pe tavă. O sărută în tăcere pe Ania pe tâmplă şi îi aduce un pahar cu suc de portocale. Ania ridică din umeri – tot tăcând. Se aude numai scârţâitul ritmic al balansoarului. E ceva de operetă în legănatul ăsta în trei. Privirea neputincioasă a Katiei parcă injectează disperare. Mă ridic şi îmi abat privirea. E un vis-operetă, important e doar să mă trezesc. Văd deja impresionanta grijă a Katiei pentru copilaşul Aniei. Copilaşul care ne aparţine la toţi trei. Să mă trezesc ori să mor.

— Guten morghen, ginerel! Şi hăndă hoh[42]!

În fereastra de la etajul doi apare Liudmila. În cămaşă de noapte înflorată – deasupra pervazului, ca deasupra unui paravan de păpuşar. Dă din mână amical. Sub cămaşă, pieptul i se leagănă măreţ.

— Dispari! comandă Ania în ucraineană.

Liudmila îşi lansează braţul într-un *zieg:*

— Hitler *Kaput!*

Dispare. Doarme până la cină.

Seara, când se pregătesc deja cu toţii să se ducă la culcare, intru în birou şi, conform obiceiului, deschid computerul. Trebuie să iau o decizie. Mă uit pe ecran, ca şi cum aş putea să aştept un răspuns de-acolo. Dar nici măcar nu am formulat întrebarea. Tastez în motorul de căutare *Parkinson*. „Parkinson este o boală neurologică care evoluează lent". Aşa… „În cerebel se pierd neuronii care produc dopamina." Parkinson e o boală, şi Ania e o boală. Combinarea a două boli nu poate face să-ţi fie mai uşor.

Mă las să cad pe spătarul scaunului. Până acum nu mi-am dat voie să citesc nici un rând despre Parkinson. Şi nu l-am întrebat pe doctor nimic. Iar el nici nu a încercat să-mi spună ceva. „Dopamina. Transmite muşchilor comenzile encefalului. Când încetează producerea ei, muşchii…"

De pe culoar se aude Liudmila cântând încetişor. Mă las cu capul pe tastatură, şi ecranul listează în ritm turbat evoluţia bolii Parkinson – simptome, complicaţii, durată de viaţă prognozată. Tratez aceste informaţii cu ceafa.

Mobilul cântă *Marşul aviatorilor*. Ridic capul: ecranul se luminează – *mama*. Nu, nu acum. Ea mă simte şi ghiceşte imediat totul. Înţelege tot când spun *bună*. De ce s-o îngrijorez? Telefonul vibrează, dezvăluind lipsa totală a dopaminei.

Pe coridor răsună nişte paşi grei. Comandorul spune cu vocea Liudmilei:

— E sunat cineva!

Asta ar putea fi înregistrat ca ton de apel. Vocea ca vocea, dar se aude peste tot. Apăs tasta de răspuns şi o salut pe mama. Scârţâit al podelei în spatele uşii. Fără să întrerup convorbirea, deschid brusc uşa. În loc să dau nas în nas cu Liudmila, uşa se opreşte în ceva moale: femeia şade gânditoare pe podea. Îi fac cu mâna.

— Nu citi toate chestiile astea, mă sfătuieşte mama. Boala e o stare a omului, iar oamenii, fiule, sunt diferiţi. Tu ai o doză mare de rezistenţă.

Îmi spune de Michael Fox şi de Muhammad Ali, care au rezistat bolii zeci de ani. Corect. Ea sună întotdeauna la timp.

Note

33. *Două culori* – cântec popular ucrainean. Cele două culori sunt roşu – dragoste şi negru – tristeţe.

34. Adevăr (rus.).

35. Nikolai Ivanovici Pirogov (1810–1881) – proeminent om de ştiinţă rus, chirurg, pedagog, fondatorul şcolii ruse de anestezie.

36. Însărcinată (ucr.).

37. Personaje ale piesei *Pygmalion* de George Bernard Shaw.
38. Îndemnul eroului unui basm rusesc către calul său.
39. Organizaţia tineretului comunist-leninist din Uniunea Sovietică.
40. Oraş în Ucraina.
41. Nu, mulţumesc (germ.).
42. *Hende hoch* (germ.) – mâinile sus.

1980

Începând din clasa a zecea, Gleb a mers duminica la biserică. Cel mai des – cu Mefodii, care venea acum des în vizită la Kiev. Mefodii îşi motiva apariţiile în oraş cu nişte treburi, dar Gleb era tot mai convins că bătrânul venea de dragul lui. Cum părintele Piotr fusese mutat de la Kiev într-un alt loc, Gleb şi Mefodii au trecut la biserica cu hramul Makarie, de pe Lukianovka. Acolo slujea un alt preot pe care îl cunoştea Mefodii – părintele Gheorghi. Treptat, Gleb s-a obişnuit să se ducă la biserică şi fără bunic. Părintele Gheorghi era un fel de bunic al tuturor, apropiat şi iubitor ca un bunic. Gleb nu mai văzuse niciodată o astfel de rudenie colectivă. Nu văzuse înainte nici să se aşeze păsări pe capul şi pe braţele unui om – nu numai porumbei (ei se aşază unde se nimereşte), dar şi vrăbii, şi piţigoi. Dar pe părintele Gheorghi se aşezau. Ieşind din biserică, el îşi desfăcea larg braţele şi încremenea. Păsările veneau în zbor pe capul lui pleşuv şi încadrat cu puf, iar pe urmă şi pe braţe. Braţele tremurau de încordare. Coborau încet împreună cu păsările. Părintele Gheorghi îşi aduna puterile şi ţinea iar braţele în echilibru, iar asta amintea de zbor – unul lent de tot şi, pesemne, singurul posibil la o vârstă înaintată. Aşadar, Mefodii. Într-adevăr, el venea de dragul băiatului, fiindcă simţea că are nevoie de sprijin. Se duceau pe la muzee şi se plimbau prin parcuri. Cu care ocazie se putea şi fuma, şi lui Gleb i se părea că acest lucru îl făcea matur şi egal cu bunicul. Odată, ce-i drept, Mefodii i-a spus: Mai bine nu fuma, băiete. El, de fapt, dădea un sfat – nu interzicea. Nu reuşesc să mă las, a răspuns Gleb, care fuma la vremea aceea câte un pachet de ţigări pe zi. Păi nu te lăsa, a trecut la rusă Mefodii, nu fuma. Sunt stări de lucruri diferite. I-a explicat lui Gleb că cineva care se lasă de fumat se gândeşte întruna că s-a lăsat, şi asta e ceva insuportabil. Iar cineva care nu fumează? a întrebat Gleb. Iar cineva care nu fumează (Mefodii a desfăcut braţele) – nu fumează. Când a înţeles că el este nefumător, Gleb chiar a încetat să fumeze. Fără cine ştie ce efort. Dar atunci – atunci, fumatul lui Gleb i-a apropiat şi a insuflat o notă de încredere. Toate discuţiile serioase începeau după ce în gura lui Gleb era o ţigară. Pe care şi-o aprindea îndelung cu o brichetă cu gaz (i-o dăruise bunicul!), şi primele lui cuvinte ieşeau odată cu rotocoalele de fum. Bunicul, care nu fuma, urmărea cu milă gestul de fumător sadea cu care biruia nepotul bricheta. La fiecare ţăcănit al ei, pe Mefodii îl cuprindeau îndoielile în legătură cu oportunitatea unui astfel de dar. Şi de fiecare dată îşi răspundea că darul e oportun dacă îi ajută nepotului

să iasă din groapa în care se prăbuşise. Dar Gleb şi începuse să iasă din ea. Simţea că moartea, chiar dacă este inevitabilă, nu e definitivă. I se întipăriseră în minte cuvintele lui Mefodii, că moartea e uşa veşniciei. Să-ţi fie frică de o uşă? Stând la slujba de duminică, Gleb a simţit că se eliberează cu totul de moarte. Nedeprinse, picioarele îl dureau, dar era o durere plăcută: era dovada fizică a deplasării lui în veşnicie. Câteodată îi fugea atenţia, şi Gleb începea să se plictisească. Iarna, când ferestrele şi uşile bisericii erau închise şi nu era aer, îl apuca somnul. Băiatul se ciupea de mână până la durere, dar asta nu îl ajuta mult timp. Atunci ieşea din biserică şi se aşeza pe o băncuţă curăţată de zăpadă şi simţea lemnul ei îngheţat. După fierbinţeala dinăuntru, frigul era plăcut. Întorcându-se în biserică, îl apuca şi mai tare somnul. Pentru scurt timp, somnul alunga gândul la biruirea morţii, dar după câteva minute îl atrăgea, pentru că moartea e somn. Aproape dormind, el îşi revenea brusc, fiindcă e greu să dormi stând în picioare. Aceste dificultăţi nu erau o stavilă pentru el: dimpotrivă, i se părea că micul sacrificiu pe care îl presupune biruirea lor este necesar. Dar nici nu era lucrul cel mai greu mersul la biserică. *Cel mai* era poate spovedania, care privea cele mai intime fapte şi gânduri ale lui. Gleb încerca să îşi închipuie cât de dezgustător apărea el în faţa părintelui Gheorghi după toate câte i le povestea. Şi cel mai ciudă îi era că apărea în ochii tăicuţului mult mai rău decât era în realitate, căci spunea despre el numai ceea ce era rău. Fără să se aştepte nici el, Gleb i-a spus odată părintelui Gheorghi la spovedanie: aş putea să povestesc despre mine şi ceva bun. Păi aşa e făcută spovedania, a răspuns părintele Gheorghi, că la ea se vorbeşte numai de ce este rău, dar că tu, copile, eşti bun, eu ştiu oricum. Copile. Mai des – copilaş; îi numea pe toţi copilaşi. Copilaş, întoarce-te la şcoala de muzică (a spus), nu e bine că ai plecat de-acolo. Gleb s-a gândit că în acest caz trebuia să îi ceară iertare directorului, cu glumele lui tâmpite cu tot. Părintele Gheorghi, care la distanţă mică citea gândurile, a spus: ei şi, cere-ţi iertare, ce e rău în asta? Poate că glumele lui sunt acum mult mai bune, că doar omul nu stă pe loc. Să ceri iertare nu strică niciodată, şi pe lângă asta – tu vrei să te întorci, nu? Da, Gleb voia, voia foarte mult. I-a dat telefon Verei Mihailovna, s-au dus împreună la director şi Gleb şi-a cerut iertare. S-a dovedit a nu fi greu deloc. Lui Gleb chiar i s-a părut că directorul începuse să fie puţin jenat de propriile glume – cel puţin, cât timp au discutat, nu a glumit nici măcar o dată. Întors acasă, redevenitul elev al şcolii de muzică a scos din husă chitara, care s-a dovedit a fi total dezacordată. A rotit frumos fiecare şurub şi a savurat sunetul plutitor al coardei întinse. Era

cumva ca rotirea butonului aparatului de radio. Dar dacă prinderea exactă a postului e semnalizată de luminiţa tubului electronic, singura dovadă în privinţa coardei era auzul lui, al lui Gleb. Sau mai simplu: el, Gleb, avea auz. Sau: Gleb avea auz. Băiatul a repetat asta pentru sine în fel şi chip – chiar a cântat, aşa i s-a părut, pentru sine. De fapt, cântase cu voce tare; a văzut faţa bunicii luminându-se şi a înţeles: nu mai putea de fericire că el se întorsese la şcoala de muzică. Privindu-şi bunica, Gleb s-a gândit că, poate curând, pe ea o aşteaptă moartea şi că acest gând ar putea să îi otrăvească existenţa; când colo – ea se bucura de un nimic ca ăsta. Dar dacă bunica renunţase deja la viaţa ei, o trecuse în viaţa lui Gleb şi acum era fericită de întoarcerea lui? Ce să mai vorbim despre cât de fericit era Gleb! Toată seara şi-a reamintit repertoriul pe care îl avusese înainte. În ciuda lungii întreruperi, degetele lui şi-au amintit muzica lui Carcassi[43], a lui Giuliani[44], a lui Carulli[45], a lui Sor[46]. Şi-au amintit *Habanera* lui Roch[47]. Odată, Gleb a schimbat ritmul, interpretând muzica lui Roch ca pe un tango, şi profesoarei i-a plăcut. El cântase aşa în glumă, dar ea i-a propus să îl cânte la concertul academic[48]. Gleb a cântat. A avut emoţii. A fost aplaudat îndelung atunci – de toţi, inclusiv de directorul şcolii. De fapt, nu era băiat rău acest director, s-a gândit Gleb examinând coardele, nu merita să… A doua zi, i-a interpretat strălucit Verei Mihailovna tot ce cântase. Da, chiar aşa, pentru că nimeni altul decât Vera Mihailovna spusese: strălucit! Parcă nici n-ar fi fost (a spus) o lungă întrerupere. Pur şi simplu, strălucit. La lecţia următoare a adus lista pieselor care alcătuiau noul program al lui Gleb – destul de complexă. Intrau în ea fuga din Sonata în sol minor de Bach, transpusă pentru chitară de Francisco Tàrrega[49], Introducere şi variaţiuni pe o temă de Mozart, Op.9 de Fernando Sor. Mai erau propuse *Capriciu arab* de Tàrrega, *Asturias* de Isaac Albéniz[50] şi Studiul numărul unu de Heitor Villa-Lobos[51]. Profesoara a întrebat: e de acord Gleb cu acest repertoriu? Da, este. Bucuria întoarcerii la şcoala de muzică a fost atât de mare, încât ar fi fost de acord cu orice – chiar cu frecventarea lecţiilor de solfegiu şi de literatură muzicală, de care, după ce făcuse un curs complet, îl scăpaseră. De altfel, din anumite considerente, solfegiul îl refuzase totuşi (îl tot avea în faţa ochilor pe Kleşciuk făcând trisonuri), dar la literatura muzicală se ducea. Materia, vai, nu o mai preda Lena – după cum ieşise la iveală, era în concediu de maternitate. După cele întâmplate cu ei doi (în visele lui Gleb), sarcina ei nu era chiar o trădare. Dar lecţiile şi, mai ales, noul profesor, s-au dovedit a fi atât de interesante, încât Gleb a iertat-o repede pe Lena. Profesorul se numea Pavel Petrovici Sergheev

şi, ca înfăţişare, era la fel de insignifiant ca şi numele său – un unchiaş la vreo cincizeci de ani, cu nişte ochelari demodaţi, care mai stăteau şi strâmb. Vocea o avea subţire şi îi zdrăngănea – cum dă de ştire arcul că s-a rupt – dar când, cu această voce, începea să vorbească despre muzică, Pavel Petrovici se transfigura. Devenea mai înalt, mai tânăr, mai îngrijit, şi ochelarii îi stăteau pe nas vizibil mai drept. Când Gleb a nimerit la ora lui, se vorbea despre polifonie. Pavel Petrovici pronunţa cuvântul cu accent pe al doilea *o* şi considera că aceasta este singura variantă posibilă. Lena cam lăsase polifonia de izbelişte – poate pentru că, prin natura ei, ea era străină dedublării. Dar pe Gleb, care simţea nedesluşit că viaţa constă din repetări şi exprimări diferite, tema polifoniei l-a captivat cu totul. Vorbind despre diversele forme de polifonie, Pavel Petrovici s-a oprit cu de-amănuntul la două. Prima era legată de *isonurile* care însoţesc melodia de bază modificând-o întru câtva. Isonurile sunt caracteristice preponderent cântecului popular. Pavel Petrovici a lăsat acul dozei pe placă şi, cu un uşor pârâit, a început să răsune un cântec gruzin. Întrerupându-l cu vădită părere de rău, Pavel Petrovici a trecut la cea de-a doua formă, care se diferenţia prin faptul că melodia de bază este cântată la început pe o singură voce, dar pe urmă apare cântată şi pe altele. Situaţie în care melodia se poate modifica – aşa ceva se întâmplă la fugi, atât de reuşite la incomparabilul Bach. Schimbare impetuoasă a plăcii: *Tocata* şi *Fuga* în re minor. Se aude cu acelaşi pârâit, ca o indispensabilă caracteristică a polifoniei. Se întrerupe – doza, ca un avion de linie pe pista de decolare, îşi ia lin zborul. Dar dacă melodia se repeta în formă neschimbată, apărea forma (căutare a plăcii următoare) numită, cumva solemn, *canon*. Următoarea placă a fost pentru Gleb o surpriză totală. Era scena duelului din opera *Evgheni Oneghin*. În orchestră – bubuie sumbru başii. La început Lenski, iar după el Oneghin: duşmani, de când, setoşi de sânge, se-nfruntau… Ceea ce Gleb ştia pe dinafară era, se vede, un canon. Pe care nu îl cânţi singur. Iar pentru susţinere vocală nu te adresezi lui Kleşciuk: el nici să cadă ca lumea nu ştie. Nu-i rămânea decât să asculte, ceea ce Gleb a şi făcut – cu un auz nou. Şi i-a plăcut această muzică mai mult decât înainte: întreruperea fusese în folosul lui. În timpul scurs, se formase în sufletul lui Gleb un soi de experienţă, care îi permitea să privească viaţa şi muzica într-un fel nou. Să vadă în muzică nu o reflectare a vieţii, ci o continuare a ei, o parte, da, superioară. Astfel, Recviemul mozartian nu era pentru el o descriere a plecării, ci chiar plecarea; nu o înfăţişare a suferinţei, ci suferinţa însăşi. Asculta Recviemul la nesfârşit. Înainte vreme, îşi imagina un om în negru care vine la Mozart cu o comandă.

Păi asta e totuna cu a comanda cuiva să îşi sape propriul mormânt. Acum însă nu îşi imagina nimic, fiindcă muzica intra în el fără imagini şi fără interpretări. Aşa intră în noi tăioasa umezeală de octombrie, când facem o trecere în revistă a frunzelor căzute – neînfricoşătoare schelete de frunze brun-cenuşii descompuse. Ochii se umplu de lacrimi – de vânt, de frig, de miros de putred – mai cu seamă ochii bătrânilor. Bătrânii sunt lăcrimoşi. Căderea oricărei frunze li se pare a fi un recviem, şi e limpede cu ce se leagă în mintea lor, şi aici nici nu mai e nevoie de omul în negru. Bătrânii sunt şi vorbăreţi. Vorbesc nu ca să comunice ceva important sau ca să placă, aşa cum fac tinerii. Vor să se mai convingă o dată de legătura lor cu această lume, să se bucure de ea la sfârşit. Fiecare discuţie a lor poate fi ultima, pentru aceste frunze e o nimica toată să se desprindă de ramuri. Imaginea asta l-a dus pe Gleb cu gândul la bunica. Dar Antonina Pavlovna nu se pregătea să se desprindă de ramură: nimic nu prelungeşte viaţa mai mult ca solicitarea. Bunica se ducea la cumpărături, gătea, spăla. Făcea chiar mai mult: în absenţa tehnicii de copiere, transcria notele pentru Gleb. Era o dublă ispravă, fiindcă ea nu ştia notele. Dacă e să fim mai exacţi, notele Antonina Pavlovna nu le transcria – le transdesena. Uneori – în principal, înaintea concertelor academice – scria pentru nepot compunerile-temă pentru acasă la literatură, pe care el, fără să dea prea mare atenţie, le transcria. Era lăudat pentru ele, de două ori au fost chiar citite în faţa clasei, şi el le-a ascultat ca pentru prima dată. Da, bunica nu scria deloc rău, dar ea nu făcea acest lucru pentru gloria lui Gleb, ci pentru ca nepotul să nu răpească minute preţioase de la lecţiile de muzică. El îşi dedica acum tot timpul muzicii şi învăţa cu orele studii şi piese. Înainte, Gleb năzuia să descifreze şi să înveţe piesa cât se poate mai repede. După o jumătate de oră se plictisea deja, fiindcă lucrul degetelor nu ocupa mintea. Mintea îşi găsea singură de lucru, ceea ce nu avea însă nimic comun cu lucrarea studiată. Dar acum totul era altfel. Cântau nu degetele, ci toată fiinţa lui Gleb, şi mintea nu mai era o parte separată şi neastâmpărată a ei. Gleb era muzică nu mai puţin decât compozitorul, pentru că, la urma urmelor, în timp ce compozitorul nu este decât note împrăştiate pe portativ, muzica este ceea ce sună. Timpul cât studia nu se mai lungea, el pur şi simplu zbura. Sau aşa: luând în mână instrumentul, Gleb se muta undeva unde nu există timp. Anume atunci şi apărea în cântul lui ceea ce un muzicolog a definit mai târziu ca *supramelodia lui Ianovski.* Criticii l-au comparat cu supratextul la Joyce şi la Proust, având în vedere sensul suplimentar care se formează la citirea textelor lor. El nu se reduce la suma cuvintelor sau a descrierilor.

Supratextul spune ceva ce nu stă în puterea textului propriu-zis. Supramelodia a apărut la Gleb în anii de şcoală şi se exprima printr-o îngânare înceată – ciudată, dar, neîndoielnic, plăcută. Într-una din monografiile dedicate lui Gleb s-a spus chiar că supramelodia a apărut la el înaintea melodiei. Temeiul era vara aceea memorabilă când îşi cânta supramelodia fără să atingă coardele chitarei. Când nu avea încă nici cea mai mică idee despre cântatul la chitară. Ceea ce a continuat şi în timpul şcolii. Fără să vrea, profesoara începea să dea din cap în tact, şi treceau minute bune până când, scuturându-se parcă, comanda să lase *zumzetul*. Până la urmă, *zumzet* a devenit denumirea general adoptată pentru stilul unic al lui Gleb. Gleb chiar zumzăia, fiindcă e greu de numit cântat sunetul scos de el. Problema nici nu era lipsa cuvintelor (doar există cântat fără cuvinte): ceea ce ieşea din gura lui Gleb amintea mai mult de sunetul instrumentului muzical decât de vocea umană. Acest lucru a devenit cât se poate de evident când băiatului i s-a schimbat vocea. S-a mai produs şi o altă schimbare. Supramelodia dinainte nu ieşea din cadrul tonalităţii lucrării interpretate, în timp ce aceea de-acum – ieşea. Acest zumzet era ca un prototip al muzicii, ca *eidos*-ul[52] ei ceresc. Nu preceda muzica sau era născut de ea, ci – mai exact – şi preceda, şi era născut, întrucât nu depindea deloc de timp. Gleb se adresa acestei matriţe cereşti cu care era modelată muzica pe care o cânta el. O astfel de modelare nu poate fi ideală, deoarece ideală este doar matriţa. Zumzetul lui Gleb reconstituia locurile neprescrise de compozitor şi făcea lucrarea mai profundă şi mai bogată în conţinut. Era, de fapt, o polifonie, dar una neobişnuită: ea nu se baza pe complicatele reguli ale muzicii polifonice – dar Gleb nici nu le cunoştea. După ani, criticii au presupus că magia ciudată a acestor sunete era dată nu atât de armonia muzicală, cât de o asociere unică a timbrelor – al chitarei şi al vocii. Ceea ce muta interpretarea lui Gleb în domeniul irepetabilului – în acel sens restrâns că pentru repetare trebuie chiar aceeași voce care a sunat. Dreptate au avut totuşi cei care au preferat să explice fenomenul Ianovski printr-un alt fel de cântat pe două voci. Era vorba despre o polifonie mistică, asociind în muzică ceea a fost revelat de compozitor cu ceea ce nu i s-a dezvăluit din modelul ceresc.

30.03.13, MÜNCHEN

Vizită curentă a lui Nestor. Niciodată nu a fost aşa de plină casa de pe Am Blütenring. Niciodată nu l-am aşteptat pe Nestor cu atâta nerăbdare. Katia chiar insistase să vină cu soţia, dar Nestor a refuzat. Lui i se pare important să

menţină caracterul de lucru al vizitelor, iar soţia promite să şi-o aducă mai târziu. Despre Ania şi mama ei, Nestor nu ştie nimic.

Pentru a-l pune la curent cu ultimele noutăţi, îl întâmpinăm noi la aeroport, Katia şi cu mine. Nestor (așezat pe scaunul din faţă) reacţionează cu reţinere la noutăţi – cum se cuvine unuia care priveşte imparţial evenimentele. Întreabă ce vârstă au şi cu ce se ocupă noile venite, dar nu primeşte un răspuns clar. Nimic, în afară de vârsta Aniei, nu s-a lămurit până acum.

— Pur şi simplu, nu-ţi vine să întrebi, dă explicaţii Katia.

Venirea lui Nestor ni se pare a fi un ajutor. Chiar o oarecare speranţă în rezolvarea a ceea ce pare deocamdată de nerezolvat. Stăm blocaţi în trafic; Katia, ca şi înainte, se uită încordată drept în faţă. Vorbeşte cu o voce egală.

— Eu am vrut foarte mult să am copii. Dintotdeauna. Când s-a lămurit definitiv că nu o să pot avea, mi-am amintit printre altele povestea Rahelei. Se uită la mine. Gleb a înţeles pe loc unde bat.

— Katiuş, îi pun o mână pe umăr, îl pui pe prietenul nostru într-o situaţie stânjenitoare.

— El mi-a spus că eu nu sunt Rahela, aşa încât din punct de vedere moral sunt probleme.

Nestor slăbeşte centura şi se întoarce spre Katia.

— Dacă asta nu se referă direct la treaba noastră, chiar e stânjenitor pentru mine.

— Se referă. Direct… Deci, Gleb n-a vrut, dar eu am insistat. Aşa a apărut la noi în casă sora mea, Barbara. Katia reporneşte motorul care s-a oprit şi rulează vreo cincizeci de metri. Din acest demers dement n-a ieşit nimic. Ca să mă exprim ca în Biblie, pântecul Barbarei s-a dovedit a fi tot închis. Iar acum istoria s-a repetat. Numai că nu aşa cum voiam eu…

Degetul lui Nestor lunecă pe centura de siguranţă.

— Fata asta refuză consultaţiile medicale. Buzele Katiei se strâng. Zice că nu-i plac. Că, dacă se simte rău, se duce ea singură la doctor.

Nestor are un zâmbet abia perceptibil.

— Poate se simt bine… Ea şi mămica ei.

— Când am încercat să insist, mi-a spus că e copilul ei, nu al meu, şi că să nu mă amestec.

Katia îşi vâră nasul în umărul lui Nestor. Nestor o mângâie pe cap. Maşinile din faţă se urnesc din loc, cele din spate semnalizează. Katia ia brusc startul şi numai că nu se înfige într-un Audi negru. Ea şi cu Nestor nu ajung cu capul în parbriz graţie centurilor de siguranţă.

Odată sosiţi, masă de prânz, prezentări. Pe masă apare o sticlă de basamac. Adusă, la rugămintea Liudmilei, de Geraldina, care a purtat-o ţinând braţele întinse. Katia se uită întrebător la Nestor, dar el o ascultă captivat pe Liudmila. Ea spune cum se prevede vremea după muşuroaie.

— Dar dumneata, iartă-mă, eşti din Leningrad? se întrerupe pe neaşteptate Liudmila.

— Din.

— Păi acolo nu-s muşuroaie.

Uimirea Liudmilei dă de înţeles că acel păhărel nu este primul astăzi.

— Imaginează-ţi, nici unul, confirmă Nestor.

Cu gura pungă, Liudmila pune paharele pe două rânduri şi, dintr-o singură mişcare, fără să ridice gâtul sticlei, toarnă în ele lichidul tulbure.

— Păi atunci la ce dracu' spun eu toate astea?

— Nu ştiu, mamă, aoleu, nu ştiu… Ania se întoarce spre Nestor: E adevărat că sunteţi scriitor?

Nestor zâmbeşte politicos. Ania îi aruncă o privire duşmănoasă maică-sii.

— Deci o să scrieţi despre mama mea, îm? Că doar e o comoară pentru un scriitor. Şi nu cumva să uitaţi de muşuroaie.

Katia se ridică cu gândul să ducă de-acolo paharele cu basamac, dar Liudmila le apără degrabă cu mâna.

— Ştii ustavul de la seminar?

Katia încremeneşte. Ania se ridică.

— Mamă!

— Ia mai termină, Anka, cu mămăleala! Ustavul de la seminar: bea şi pune.

Cu mâna liberă, Liudmila îşi ridică paharul şi, după ce bea, pune paharul pe masă trântindu-l. Pentru a arăta cum se pune corect, dă de câteva ori cu paharul de masă. Paharul scoate un puternic sunet surd, cât se poate de corespunzător cuvântului *pune*. Liudmila ia de pe farfurie o bucăţică de roquefort şi, nu fără eleganţă (degetul mic ridicat), şi-o pune pe limbă. Inexprimabilul gust o face să rămână încremenită.

Paharul e în mâinile Aniei. Tăcere generală.

— Unul – se poate. Liudmila degajă linişte. Basamacul e curat ca lacrima.

— *Nein*… expiră înspăimântată Katia.

Liudmila începe să îşi piardă răbdarea.

— Ia, ginerel, cine-i stăpân în casă? Cât o să ne frece ea creierii? Arată spre Katia. Aşteaptă de la nevastă-ta – arată spre Ania – copilul tău, păi ce-i

ea? Se întoarce către Katia. Tu de fapt cine eşti aici? Pe tine în ce oală să te bag?

Katia îşi acoperă faţa cu mâinile. Iau paharul din mâna Aniei şi îl dau peste cap. Mă apropii încet de Liudmila. Ea se uită la mine cu nelinişte. Străină de valorile democratice, se aşteaptă să-i aplic una.

Ania se ridică aşa de brusc, că scaunul i se prăbuşeşte.

— Eu plec!

— An'ka, ce-ai, ai băut prea mult?

— Eu am băut prea mult? Ce leham… de voi toţi!

— Şi de mama?!…

— De tine – mai ales.

Ania îşi toarnă basamac şi bea.

— Gândeşte-te la copil! strigă disperată Katia.

— Care copil… Nu e nici un copil! strigă la mine Ania. Nu e! E o scorneală.

Izbeşte cu piciorul scaunul căzut, de îl dă de-a dura de câteva ori. Scaunul îl ridică Geraldina, care tocmai intră. Nu înţelege ce se petrece, dar ghiceşte că nu e momentul de pus întrebări. Singur Nestor e calm:

— Dar pot să te întreb – de ce l-ai scornit?

— Poate-am vrut să mă aleg cu un soţ! Ori măcar să împuşc nişte parale… Ania îşi toarnă din nou, dar acum n-o mai opreşte nimeni. Ai crezut că m-am îndrăgostit de el?

Se uită toţi la mine.

— Vai, Ania…

Îmi torn basamac.

— Dar când m-ai cules din restaurant – a fost fără vai!

Liudmila se loveşte peste şolduri.

— Cules! Acum cei de faţă o să creadă… Se întoarce către cei de faţă. Vă spun, eu sunt şo… şocată.

— Tu fă bine şi taci – tot oraşul Melitopol l-ai servit! Brusc, către Nestor: Da' n-am eu nevoie nici de el, nici de banii lui, ducă-se! Aşa să şi scrii, scriitorule!

Ania o ia încet spre uşă. În prag se întoarce, şi duşmănia îi dispare din privire.

— Dacă mi-e milă de cineva, de tine mi-e, Katia. Salutare tuturor…

Liudmila rumegă gânditoare nişte salam. Se uită după Ania, care pleacă.

— De tine să-ţi fie milă, momâie. Nici un sutien n-ai cu ce să-ţi cumperi.

Expiră din rărunchi şi răstoarnă paharul.
Nestor ridică din umeri.
— Cred că la *Femen* nu e ceva obligatoriu.
— Care *Femen*. Numai baliverne…
Liudmila se ridică şi, clătinându-se, se apropie de mine.
— Virtuozule, ne dai şi nouă un sprijin material? Că ea n-o să ceară.
Mă sărută cu zgomot pe obraz.
— Da.
Peste o oră, Geraldina le invită cu un mârâit de motor pe cele două femei să meargă la gară. Mă duc să le conduc. În faţa vagonului, îi înmânez Liudmilei un cec. Nu apuc să mă feresc, că Liudmila mă mai sărută o dată. Din vagon, după ce se uită la cec, îmi mai trimite zeci de sărutări, din fericire aeriene. Ania stă în picioare, nemişcată, la fereastră. Liudmila se străduieşte să o facă să îmi trimită măcar un sărut aerian. Mi-l trimite ea, atingând cu două degete buzele fiicei. Trenul se pune în mişcare.
Scot mobilul, aştept.
— Mamă, au plecat. Doamne Dumnezeule…

1980

Acesta a fost pentru Gleb ultimul an de studiu al muzicii. Tot ce a realizat ulterior a fost rezultatul propriilor strădanii, fiindcă nu a absolvit nici şcoala de muzică, nici conservatorul. Mai mult decât atât. În mod surprinzător pentru Vera Mihailovna, nu şi-a exprimat nici cea mai mică dorinţă de a intra la conservator. După ce Gleb se întorsese la şcoala de muzică, ea fusese convinsă că adevăratele studii abia încep. Da, Gleb a făcut faţă strălucit programului propus de Vera Mihailovna, dar cu asta s-a şi terminat totul. Există opinia că, în general, muzica intrase în umbră în viaţa lui. Aşa li se pare mai ales autorilor celor mai multe din lucrările dedicate interpretului. Potrivit cuvintelor unui critic muzical, ieşise de pe şosea pentru un minut şi se rătăcise pentru ani. Gleb nu a fost de acord cu acest frumos enunţ: considera, pur şi simplu, că el părăsise şoseaua şi se îndreptase de-a dreptul spre ţelul său. Pe şosea nu ar fi ajuns la el. Totul a început cu o călătorie la Leningrad, unde s-a dus cu bunica după ce a terminat clasa a noua. Gleb ştia din filme şi din fotografii că oraşul este minunat şi îl iubea dinainte. Şi chiar şi numele de-acum părea să nu îi fi dăunat. Se despărţise de o figură istorică şi începuse să trăiască o viaţă nouă, nepătată de nimic. De altfel, cei mai mulţi din locuitorii văzuţi de Gleb preferau numelui *Leningrad* pe cel de

Piter, scurt ca o împuşcătură. Spre deosebire de filme şi de fotografii, adevăratul Piter era plin de mirosuri. Mirosea a apă mare şi nesudică – fie ea Neva, fie ea marea. A ploaie, a punte de şalupă de agrement, a tablourile din muzee şi mobila veche din palate. Mirosea (fier de călcat, naftalină, parfum Krasnaia Moskva[53]) a supraveghetoare cu părul prins în agrafe la ceafă. A vopsea. O bucurie specială: aurul şi plumbul (acolo unde norii se îngroaşă deasupra săgeţilor şi cupolelor). Dintre sunetele Piterului erau de remarcat salva de tun de la amiază, dar nu ea l-a făcut praf pe loc. Pe Gleb l-a impresionat teribil un grai rusesc pe care nu îl mai auzise niciodată. Avea o melodie a lui, rafinată, şi, desigur, cuvintele. Aici nu trebuia să fie explicată nimănui declinarea substantivului *put'*. Gleb şi bunica trăseseră la Liza, fiica unei verişoare a bunicii. Liza se născuse aici, şi minunata limbă rusă îi fusese dăruită la naştere. Numai acest lucru şi era de-ajuns pentru a sădi în Gleb respect pentru Liza. Dar lucrurile nu se opreau aici. Liza preda la universitate această limbă rusă care îl încântase. Ea nu spunea niciodată *Piter*: nu îi părea rău de timp şi de efort, rostea cu grijă *Petersburg*. Într-un cadru oficial, spunea *oraşul de pe Neva*, ceea ce nu era lipsit de mirare din partea colegilor. De altfel, tot ce era legat de Liza stârnea mirare. În micul ei apartament de două camere trăiau şaptesprezece motani. Erau veterani ai bătăliilor din martie, luptători la pensie, şi fiecăruia îi lipsea câte ceva – o labă, coada, un ochi, o ureche. Liza îi aduna de pe stradă, îi tămăduia şi după aceea îi lăsa să stea la ea. Cât au stat musafirii, toţi motanii au fost închişi în camera mare (tot acolo a stat şi Liza), musafirilor fiindu-le pusă la dispoziţie camera mai mică. Motanii îşi exprimau zgomotos nemulţumirea, de după uşile închise răzbătea din când în când vacarmul lor şi – ceea ce era şi mai rău – mirosul. Spre deosebire de motanii cu care stătea închisă, Liza avea o stare de spirit senină. Dimineaţa, când Gleb şi Antonina Pavlovna abia se trezeau, la bucătărie i se auzea deja, acompaniat de şuieratul ceainicului, cântecul vesel. Ceainicul intra după Liza, încercând să îi prindă tonalitatea. Încercarea era lipsită de speranţă, tonalitatea schimbându-se nu o dată în cadrul unui cântec. Neschimbate rămâneau numai dispoziţia Lizei – ea era întotdeauna bine dispusă – şi graiul ei minunat. O limbă rusă cu un sunet de cristal, cum Gleb nu mai auzise niciodată. Se îndrăgostise de fiecare sunet în parte, de intonaţie în general, de ritm – de tot ce face muzica limbii ruse. În comparaţie cu muzica pe care o cânta el, aceasta era de o cu totul altă natură. Şi această muzică era interpretată de Liza. Gleb ar fi putut să spună că se îndrăgostise şi de Liza, dacă s-ar fi încumetat să o recunoască faţă de el însuşi. Faptul că ea

era mult mai în vârstă decât el nu îl afecta: aproape toate femeile iubite de el erau. Dar Liza era ruda lui, fie ea şi îndepărtată, chiar foarte îndepărtată. Această situaţie a oprit din zbor fantezia băiatului. Dar a mai oprit-o şi altceva. Liza, fina, aeriana Liza, al cărei grai îl iubea atât de mult, avea o slăbiciune pentru parfumurile tari şi nu avea nici o reţinere în a le folosi. Amintindu-şi o frază cehoviană, Gleb a remarcat cu amărăciune că nu totul era minunat la Liza. Într-una din zile, aşteptând-o împreună cu Antonina Pavlovna, au asistat amândoi la un seminar al ei cu studenţii de la fără frecvenţă, având ca temă evoluţia sensului cuvintelor. Cuvântul, îi învăţa Liza pe studenţi, este ca omul: are istoria lui – şi ea nu este întotdeauna aşa cum o ştim acum. De exemplu, cuvântul *uspeh* [succes] avea în vechime trei sensuri de bază. Primul şi cel mai important era sensul de *polza* [folos] (Liza a scris cuvântul pe tablă), în primul rând, folos spiritual. Faptele bune se făceau *în folosul oamenilor*. Al doilea sens era *dvijenie vperiod, prodvijenie* [avansare, promovare] – de exemplu, la slujbă. În fine, cel de al treilea sens al cuvântului *uspeh* este redat prin cuvântul modern (şi înrudit cu *uspeh*) *pospeșnost* [grabă, precipitare]. Astfel, expresia *vstati s uspehom* nu însemna o ridicare cu succes, ci o ridicare în grabă. Dicţionarele limbii moderne dau cuvântului *uspeh* cu precădere două sensuri. Primul este definit ca *polojitelnîi rezultat, udacinoe zaverșenie* [rezultat pozitiv, încheiere cu succes], cel de al doilea – ca *obșcestvennoe priznanie* [recunoaştere publică]. Nici unul, nici altul nu au legătură cu *folosul*. Rezultatul pozitiv poate fi atins în ceva nu foarte pozitiv, iar în ceea ce priveşte folosul, este posibil să fie tot ce poate fi mai negativ. Dar şi recunoaşterea publică, în condiţiile de astăzi (Liza le-a făcut cu ochiul cursanţilor), revine se ştie cui. Alte două sensuri ale limbii ruse vechi sunt mai apropiate de sensurile actuale ale cuvântului. Şi se referă mai ales la *pospeșnost* [grabă], care este deseori legată de obţinerea succesului în accepţia lui de astăzi. Folosind un cuvânt cu aceeaşi rădăcină, acest lucru poate fi formulat astfel încât reiese că *uspeh* îl însoţeşte pe cel care *uspel*[54]. Păi ce folos spiritual e aici… De ce nu s-a păstrat sensul de bază din Evul Mediu al cuvântului? a întrebat unul din cursanţi la sfârşit. Cred, a spus Liza, că răspunsul nu trebuie căutat în domeniul limbii. Mai degrabă, problemele moralităţii au încetat să fie centrale în societate. Dezvoltarea omenirii în Noua Eră a fost legată de dezvoltarea personală. Dar orice dezvoltare are două etape: constructivă şi distructivă. Făurirea personalităţii a rafinat individul, a deschis noi orizonturi. Atingerea acestor orizonturi şi ducerea dincolo de ele au început să distrugă individul. Drepturile personale

puse mai presus de moralitate au transformat omul modern într-o maşină pentru satisfacţii. I s-a acordat ispititorul drept de a înota dincolo de balize, şi umanismul s-a transformat în contrariul său.

Cursanţii au ieşit din sală în tăcere. Poate se temeau să nu se reverse din preaplinul unei noi cunoaşteri, aşa cum se temea şi Gleb. Pe tablă a rămas numai primul sens al cuvântului *uspeh* [succes]. Liza nu scrisese alte sensuri. Mergând pe Universitetskaia Naberejnaia, s-au întâlnit din nou cu cursanţii. Ei le-au făcut cu mâna, şi Gleb s-a simţit mândru că era rudă cu Liza. Într-un fel, era şi el la fără frecvenţă: venise de departe şi primise în dar acest oraş – fie şi numai pentru două săptămâni. Anume atunci i-a venit în minte pentru prima dată ideea de a intra la universitate aici. Seara i-a împărtăşit această idee Lizei. Gleb se aştepta, cine ştie de ce, ca Liza să fie entuziasmată de planul lui şi să înceapă să îl susţină în fel şi chip. Mai mult decât atât, luând prezenţa motanilor drept o expresie a singurătăţii, el a dat să se înţeleagă că ar putea să şi stea la ruda lui. După aceea, Gleb n-a mai înţeles nici el de ce a spus toate astea. Probabil că, aşa cum le este propriu îndrăgostiţilor, considerase că atracţia pe care o avea el pentru Liza era reciprocă. Era convins, nu se ştie de ce, că ea visa cu pasiune la un bărbat în casă, n-avea importanţă pe ce bază apărut – de prietenie, de rudenie sau de altceva (nu se preciza ce) – doar bărbat să fie. Ce dezamăgire a fost pentru Gleb când Liza s-a arătat rece faţă de planurile lui. Da, ea considera că el poate să studieze la Leningrad, dar la fel de bine, şi chiar mai comod, i se părea ca el să îşi facă studiile la Kiev. În ceea ce priveşte locuinţa, lui Gleb i s-a sugerat de la bun început să aibă în vedere căminul, fiindcă ea, Liza, ţine la singurătatea ei (un mişcător zâmbet de scuză) – dacă poate fi numită astfel viaţa cu şaptesprezece cotoi. Gleb a fost rănit până în adâncul sufletului, deşi, lucru de apreciat, s-a străduit să nu lase să se vadă. Chiar a întrebat dacă poate veni şi la cursul următor, iar răspunsul a fost afirmativ. Desigur, sentimentele lui se manifestaseră destul de vizibil, de vreme ce Liza a considerat necesar să răspundă la ele. Ceea ce s-a produs cât se poate de elegant: cursul la care s-a dus Gleb a fost dedicat cuvântului *obida* [ofensă, jignire]. Din punct de vedere istoric, acest cuvânt însemna o atingere în cele mai diferite sensuri, dar în primul rând – moral. Cuvântul *obida* provine din *obvida*, la care rădăcina *vid* [vedere, printre altele] – Liza s-a scuzat pentru tautologie – se vede cu ochiul liber. Dar numai pare că *vid* este corelat exclusiv cu vederea. În aceeaşi măsură, el trimite la emoţii. Altfel, de ce ar apărea în cuvinte ca *nenavidet'* [a urî], *zavidovat'* [a invidia] ş.a.? Sensul cuvântului *obida* stă,

deci, în privire. O anumită privire: ceea ce se numeşte nu te uita aşa. Poate, nu vorbi aşa, şi – aşa mai departe. De fapt, *obida* e un sentiment provenit din ceva neaşteptat. *Nu aşa* poate să spună numai cineva de la care te aştepţi să spună neapărat *aşa*. Doar în copilărie porneşti de la ideea că toţi te iubesc şi trebuie să spună *aşa*, abia pe urmă înţelegi că lucrurile stau exact invers. Şi, în acest sens, *obida* este un sentiment foarte copilăresc. La aceste cuvinte, Liza i-a aruncat lui Gleb o privire foarte grăitoare, şi el a înţeles că acest lucru fusese rostit numai pentru el. Dar el nu se mai simţea jignit, sentimentele lui erau deja mai complicate, se înscriau acum în categoria *amestecate*. Când urcase cu Liza spre sală, Gleb simţise dinspre rochia ei un miros greu de pisică. Avea un iz tăios de acetonă, de unde rezulta că pupilii Lizei luaseră recent contact cu rochia. Mirosul răzbătea chiar prin perdeaua de parfum care o înconjura pe Liza. Atunci Gleb a înţeles de ce ruda lui se parfuma atât de fără de măsură. Vecinătatea pisicilor reda parfumului menirea lui iniţială – de a acoperi alte mirosuri. Din păcate, nu făcea faţă acestei meniri. Şi Liza, strălucita Liza, care cunoştea istoria cuvintelor ruseşti ca pe propriile degete, s-a transformat într-o clipă într-un om care suferă şi este demn de milă. Dacă doriţi, în sărmana Liza[55]. Din ziua aceea, el i-a spus în gând numai aşa – sărmana Liza. Şi nu s-a mai supărat pe ea. Odată întorşi la Kiev, au încercat şi el, şi bunica să vorbească la telefon cu Liza, ca să îi mulţumească pentru găzduire, dar nu au reuşit. Ei nu aveau telefon, se duceau la o centrală unde comandau convorbirea. Numărul de telefon al Lizei îl forma o telefonistă, dar la celălalt capăt al firului nu răspundea nimeni. Fata a încercat de trei ori fără succes să facă legătura cu Leningradul, iar când Antonina Pavlovna a rugat-o să mai încerce şi a patra oară, telefonista a refuzat. A spus că e inutil. Că mai mult de trei ori, ea, în general, nu formează. Să nu insiste, că n-are rost. Atunci Antonina Pavlovna i-a scris o scrisoare Lizei, în care, pe lângă mulţumiri, amintea de încercarea de a-i telefona. Răspunsul a venit repede. Liza a scris că dacă Gleb va avea nevoie de vreun ajutor pentru admitere, să apeleze la ea. De vorbit cu ea nu putuseră din cauză că motanii (în scrisoare: motănaşii) roseseră firul telefonului. Acum a fost reparat şi poate fi sunată.

05.04.13, MÜNCHEN

Şed cu Nestor în poiana din faţa casei. E cald la soarele de aprilie. În spatele zidului grădinii se trântesc portierele maşinii din vecini. Din fundul casei se aud paşi. E Geraldina, care ne aduce suc de fructe. Pentru o clipă mi s-a părut că iese dinăuntru Liudmila.

Nestor dă drumul încet fumului de ţigară.
— Nu mă aşteptam să plece aşa de simplu.
— Nici eu. Deşi, ştii, are ceva în ea această Ania. Ţii minte cum ţi s-a adresat la urmă? Scriitorule, scrie că eu n-am nevoie nici de el, nici de banii lui.
— Ei, şi ce-i cu asta?
— Cum de nu-nţelegi? Ea ar vrea să intre în literatură într-un chip demn. Nu ca o prostituată de la gară, ci ca o domnişoară din Turgheniev.
— Frumos. Numai că e puţin probabil că a citit Turgheniev.
— Păi nu asta e important, dacă a citit sau nu. Ea se află în acest câmp cultural… Îmi pun palma în faţa nasului şi mimez că citesc. Ai văzut vreun metrou din lume unde să se citească atâta?
Nestor ridică din umeri şi îşi termină de băut sucul.
— Am mers aici cu metroul nu demult. Un vagon ticsit. O masă de oameni pe jumătate adormiţi care se leagănă într-o parte şi-n alta, duhoare.
— Iar într-un colţ stă o fată şi citeşte *Prima iubire* – n-ai văzut? Şi e cu toată fiinţa ei în carte, nu în vagon…
— … şi o cheamă Ania. Interesant, când ai fost ultima dată cu metroul nostru? Pe cine convingi tu? Pe tine însuţi? Nestor se uită atent la mine. Vrei poate să te întorci în Rusia?
— Nu ştiu. De fapt, nu ştiu nimic…
Fac brusc o mişcare cu mâna şi paharul zboară de pe masă. Nu se sparge, doar stă în iarbă. Nestor se apleacă şi pune cu grijă paharul pe masă. Îl bat pe umăr.
Seara mă aşez la computer. Îmi văd poşta. Vin douăzeci-treizeci de scrisori pe zi. Declaraţii de dragoste, rapoarte ale agenţilor, invitaţii de a cânta, dar în principal, fireşte, cereri – pentru interviuri, pentru contribuţii la fonduri de binefacere şi pur şi simplu – pentru ajutor. Scrisorile le parcurg de obicei împreună cu Katia. Ea răspunde la cele nemţeşti şi englezeşti, iar la cele ruseşti îi dictez eu răspunsul.
Astăzi răspund la scrisori singur – mă limitez la fraze scurte. Sau nu răspund. Asta ţine vreo cincisprezece minute. Ies din e-mail, lunec în forum, pentru care am şi deschis, de fapt, computerul. Am dat încă de ieri de o dezbatere între medici pe problemele Parkinsonului. Citesc cu încetineală, făcând abstracţie de faptul că este ceva despre mine. *Salivaţie involuntară*. Mă las pe spătarul scaunului. Tot înainte!
În spatele uşii se aud paşi. Nu foarte hotărâţi, ai Katiei – îi recunosc fără

greş. Nu pot să nimeresc cu cursorul în cruciuliţă. Intră Katia şi mă îmbrăţişează din spate.

— Glebuşka, doar ai promis…

— Şi tu ai promis ceva.

Dar eu n-am promis. De fapt, profesorul Wentz ne spusese la amândoi că e mai bine să nu citim despre boală, şi noi fuseserăm de acord. A spus: o să vă sperie, iar folosul avut de la ceea ce aflaţi e nul. Oricum, el, Wentz, îmi va comunica tot ce trebuie să ştiu.

— Ce reacţie o să ai la salivaţia mea involuntară?

Simt pe gât lacrimile Katiei. Îmi trece prin cap gândul că lacrimile involuntare sunt ceva romantic, dar saliva – nu, deşi ce diferenţă e de fapt între ele? Trăim într-o lume a convenţiilor.

1981

Acesta a fost ultimul an al lui Gleb la Kiev. Dat fiind că exista pe lume Petersburgul (el numai aşa îl numea), era cu neputinţă să rămână la Kiev. Gleb se pregătea pentru examenele de absolvire, scria pe teme probabile pentru proba de compunere, dar în gând se afla deja la Petersburg. În general vorbind, tocmai compunerile erau ceea ce îl transporta atunci pe malurile Nevei. Acolo simţise cu toată puterea frumuseţea limbii ruse, sau – în termeni mai obişnuiţi pentru Gleb – muzica ei complexă. Tu ţi-ai făcut alegerea şi eu ţi-o respect, a spus Feodor aflând hotărârea fiului de a intra la universitate la Petersburg. Gleb s-a gândit că era vorba despre alegerea între muzică şi literatură, dar Feodor a precizat imediat că are în vedere alegerea limbii şi a culturii în ansamblu: A fost aceeaşi alegere pe care a făcut-o la timpul său Mikola, care are acelaşi nume de familie cu noi. Gleb nu a răspuns nimic, fiindcă el îşi făcuse alegerea demult – atât de demult, că nici nu-şi mai amintea de ea. Dar în privinţa lui Mikola, acesta se pare că nici nu alesese nimic. Pur şi simplu unise în conştiinţa sa două elemente şi trăise în ele. Ce simţise el când părăsise locurile natale? Acelaşi lucru ca şi Gleb – sete de nou, durere a despărţirii? La serata de absolvire, toate aceste sentimente s-au strâns în gâtul băiatului într-un ghem, şi el şi-a pierdut vocea. Nu pentru mult timp, vreo douăzeci de minute, dar şi-a pierdut-o. Ca să nu observe nimeni, a ieşit din sală pe coridor. Stătea în picioare la o fereastră deschisă şi aştepta să îi revină vocea. Prefăcându-se că se uită la ceva care cere concentrare (viitorul lui?), vedea de fapt numai puful de la plopi adunat în colţurile pervazului. Când a auzit paşi în spate, a făcut semn cu mâna de la fereastră

cuiva nevăzut. A făcut-o atât de convingător, încât până la urmă chiar l-a văzut. Era el, Gleb Ianovski, numai că zece ani mai târziu. Acest Gleb, care avea experienţa vieţii, ştia deja că statul la fereastră va fi ţinut minte – cu puful, plopii, sunetele înăbuşite ale pianului din sala de festivităţi – cu tot ce (sfârşitul copilăriei) luneca asemeni unor titluri. Sfârşitul copilăriei, au şoptit amândoi Glebii şi s-au despărţit pentru câteva decenii. Amândoi s-au gândit la cei care trăiseră astfel de seri cu decenii în urmă – cu sunete de pian, cu plopi. Unde sunt acum? te întrebi. Pe mozaicurile metroului din Moscova – în pantaloni largi, mergând cu paşi mari. Dar nu numai acolo: în vechi morminte încăpătoare – dichisiţi, cu mânecile cămăşilor albe suflecate, cu hainele aruncate pe umeri, cu restul de păr pieptănat pe spate, cu degete-oase nefiresc de lungi, până la încheietură – proiecte puse în tocuri, astrolabi şi compasuri, pe craniile feminine, coroniţe cu romaniţe, orbite căscate privind fără vreo reţinere în viitor. La aceşti absolvenţi s-a gândit în ziua absolvirii. Dar nu numai prin asta a intrat în memorie ziua. I s-a întipărit în minte şi o plimbare feerică pe Nipru. În intenţie a fost o plimbare ca toate plimbările (motonava *Raketa* cu aripi submarine, absolvenţii puşi la patru ace, două profesoare grase), dar feerică a fost pentru că la bordul navei funcţiona, nu se ştie de ce, un bar. Barmanul Marlen, mâhnit cu anticipaţie pentru ziua pierdută, le-a oferit profesoarelor să bea pe contul întreprinderii şi, spre uimirea lui, nu i s-a răspuns cu un refuz. După ce le-a întrebat de nume (Ruslana Rudolfovna şi Neonila Nikolaevna), Marlen le-a oferit câte un pahar pentru că s-au cunoscut. După care pedagogele au băut pe socoteala lor. După al treilea rând, Marlen le-a întrebat, ca într-o doară, dacă printre absolvenţi sunt oameni de nădejde. Că ar vrea, fără să dăuneze procesului educativ, să le ofere băutura care le plăcuse atât de mult profesoarelor. Şi-a subliniat interesul turnându-le încă un rând. S-a dovedit a fi un flăcău dat naibii acest Marlen. Misterioasa băutură era, dacă e să spunem lucrurilor pe nume, vodcă de grâu, dar trecându-i sub tăcere numele, Marlen a slăbit vigilenţa profesoarelor. Ele au făcut repede o listă cu oamenii de nădejde, şi Marlen a început să îi invite la bar în ordine alfabetică. Invitaţia nu a fost refuzată de nimeni. S-a creat chiar o oarecare coadă, care – lucru firesc pentru o navă de viteză – s-a mişcat destul de repede. Până la sfârşitul sfârşitului listei, Gleb nu a ştiut dacă face parte din cei de nădejde. Spre imensa lui uşurare, făcea. Ruslana Rudolfovna a propus un toast pentru Marx şi Lenin, dar toţi absolvenţii au înţeles că, alegoric, ea bea pentru Marlen. Strângându-i mâna în mâna sa, barmanul a întrebat-o în şoaptă: Ruslana, unde e Liudmil al tău?

Strângerea de mână de răspuns a urmat imediat. Ochii Ruslanei Rudolfovna s-au umezit. După absolvenţii de nădejde au început să se apropie de bar şi cei care nu erau de nădejde, fapt datorită căruia au comandat cu mult mai mult şi cu mai multă tragere de inimă. Auzind exclamaţiile pline de viaţă din salon, au început să coboare unul câte unul membrii echipajului. De câte ori dădeau pe-acolo, viteza *Raketei* creştea. După o jumătate de oră, vasul cu aripi submarine era gata să îşi ia zborul. Înaripate de atmosfera de sărbătoare, Ruslana Rudolfovna şi Neonila Nikolaevna au ieşit din salon pe platforma deschisă de la pupă. Simţind o irepresibilă pornire spre înalt, Ruslana Rudolfovna s-a îndreptat spre o scară care nu le era destinată pasagerilor. A scos lanţul care oprea accesul la scară şi s-a pregătit pentru dificila ascensiune. Dar, chiar pe prima treaptă, o pală de aer a fost cât pe-aci s-o răstoarne pe femeie – *Raketa* zbura la capacitate maximă. Pe Ruslana Rudolfovna a salvat-o plinătatea noului ei sentiment – sau, poate, plinătatea pur şi simplu. Văzând spectacolul din cabina de comandă, căpitanul *Raketei* a anunţat desprinderea primei trepte, care, într-adevăr, se clătina. Dar anunţul a fost înainte de vreme. Şi treapta, şi profesoara care stătea pe ea (şi care se cramponase de balustrada metalică) se ţineau tari. Fusta lungă i se izbea cu un pocnet asurzitor de picioare, iar părul înfipt în ceafă îşi pierduse acele şi fâlfâia în vântul uraganic. Aşa a văzut-o Gleb când a ieşit din salon. A fost zguduit: în ciuda rezistenţei opuse de stihie, femeia nu numai că urca, dar şi declama ceva în hexametri. Cuvintele nu se desluşeau, versurile se transformau în ritm curat. Pe ultima treaptă, fusta a luat-o în sus şi a acoperit faţa Ruslanei Rudolfovna. Acum semăna cu o conductă cu autopropulsie în partea de sus, iar în cea de jos… Gleb a fost singurul care a văzut. A văzut şi – neprihănit – s-a întors. Şi privirea i-a căzut pe Neonila Nikolaevna, atârnată peste parapetul bordului. Braţele profesoarei se bălăbăneau deasupra spumei Niprului. Nici ea nu tăcea, dar spunea un text mai simplu: prinde-te peşte mare, prinde-te mic… În general, ar fi fost mai simplu cu două Neonila Nikolaevna. În timp ce o desprindea de parapet, Gleb a văzut cum nişte mateloţi o luau pe Ruslana Rudolfovna de pe scară. Încercau râzând în hohote să-i lase fusta în jos, dar nu puteau. Poate nu voiau. După ce ambele profesoare au fost tratate în salon cu coniac, Ruslana Rudolfovna le-a povestit tuturor că a declamat acolo sus *Antigona* de Sofocle. La rugămintea lui Marlen, a spus fragmentul încă o dată:

În lume-s multe mari minuni!
Minuni mai mari ca omul nu-s!

Purtat de vânt străbate mări
Prin hulă şi prin val spumos,
Prin val vuindu-i vijelios![56]

Toată lumea a aplaudat, mai ales Marlen, care nu bănuia în ce condiţii vitrege sunase el prima dată. Marlen a propus un pahar pentru Sofocle, pe care nu îl mai auzise în ucraineană. După ce a băut, a spus că nici în alte limbi, dacă nu îl înşală memoria, nu îl auzise. Şi că nu a citit *Antigona*. Văzând succesul colegei, Neonila a vrut să recite şi ea ceva, dar s-a răzgândit imediat. Până la întoarcere, la rugămintea tuturor, Gleb a cântat la chitară. O zi mai târziu a zburat la Leningrad, unde îl aşteptau examenele de admitere la universitate. În august s-a aflat că Ruslana Rudolfovna s-a căsătorit cu Marlen. După cum a mărturisit Marlen la nuntă, erudiţia acestei femei îl dăduse gata. Ruslana Rudolfovna îşi amintea confuz că acolo, pe *Raketa*, ceva de felul acesta se întâmplase şi cu ea. Trimiţându-le tinerilor căsătoriţi o telegramă de felicitare, Gleb s-a gândit ce important este totuşi să îl citeşti la vreme pe Sofocle.

15.06.13, NEW-YORK

Cânt la Carnegie Hall. Cu o lună înainte de concert, când afişele erau deja gata, i-am trimis lui Mayer o înştiinţare despre schimbarea programului. În locul repertoriului meu obişnuit (piese clasice de popularitate plus ceva contemporan), anunţam interpretarea unor cântece populare. Mayer s-a opus cu o duritate neobişnuită pentru el. L-a scos din fire nu atât necesitatea tipăririi altor afişe (asta se mai întâmplase şi înainte), cât faptul că luasem hotărârea de unul singur, fără să mă consult cu el. Şi fără vreo explicaţie.

Dar ce explicaţie puteam să dau? Că deja de trei luni nu mai eram în stare să cânt nimic complicat? Că făceam de două ori mai multe repetiţii, ceea ce nu avea ca rezultat decât că degetele mi se mişcau şi mai prost? Poate că nu din cauza asta, dar că mai prost – asta cu siguranţă. Mayer a tot încercat să mă sune, dar telefonul meu tăcea. Locuind în acelaşi oraş cu clientul său, Mayer s-ar fi putut duce la el, dar ceva îi spunea că nu trebuie să o facă. Dezvoltata intuiţie a celui care lucrează de multă vreme cu oamenii. Mayer îi dăduse ascultare.

Rămăsese doar poşta electronică, la care mai răspundeam din când în când. Cât timp am corespondat, producătorul nu a cedat. Dar când, într-una din zile, a izbutit totuşi să vorbească la telefon cu mine, a înţeles că nu avea rost să insiste. Am vorbit cu el calm, dar în spatele acestui calm Mayer a simţit

deznădejde. Nu şi-a dat seama care era cauza, dar era o deznădejde fără margini. Am alcătuit programul aşa cum dorisem eu.

Am aterizat împreună cu Katia la New-York în ajunul concertului. La aeroport, limuzina a venit chiar la scara avionului, şi numeroşii admiratori din sala de sosiri s-au trezit că au venit degeaba. Li s-a comunicat că maestro a plecat deja. Buchetele şi pancartele care se iveau ici şi colo pe deasupra capetelor se contopesc treptat într-o singură procesiune. Văd în minte cum, oftând dezamăgit (mania starurilor), alaiul se îndreaptă spre ieşirea din aeroport. Nu se procedează aşa cu admiratorii. O parte din buchete aterizează la coş, iar virtuozul Ianovski nu mai există pentru posesorii lor.

Virtuozul petrece seara la hotel. Comandăm până şi cina în cameră. În seara următoare ieșim şi ne urcăm într-un Cadillac. Pe scaunul din faţă ne aşteaptă deja Mayer. Care se uită cu atenţie la mine, aşteptându-se parcă să descopere ceva. Se teme vizibil că mă va vedea cine ştie cum. Că i-am ascuns, de pildă, că mi-am pierdut un ochi sau un picior. Sau, ceea ce ar fi chiar rău de tot, o mână, în lipsa căreia nu se pot cânta nici măcar cântece populare. Nu, toate sunt la locul lor. Mayer se mai linişteşte şi îi face semn şoferului. Maşina porneşte – aici e o nimica toată mersul cu maşina.

În zece minute ajungem la Carnegie Hall. Acostăm maiestuos – lucru de care sunt în stare numai maşinile scumpe. Oameni din personalul de la Carnegie Hall deschid portierele Cadillac-ului. Din partea stângă iese Katia, din dreapta, o secundă mai târziu – eu cu chitara în husă. Se aude un vuiet de salut pe multe voci, le facem cu mâna celor adunaţi. Directorul sălii îi sărută Katiei mâna şi mă îmbrăţişează. Aparatele foto ţăcănesc. Îndreptându-ne spre uşă, dau autografe, mă opresc de câteva ori ca să se poată face selfie-uri. Suntem urmaţi de oamenii din personalul sălii de concert, cu buchetele care mi-au fost înmânate.

Cunosc Carnegie Hall ca pe degetele de la mână, dar (tradiţia e tradiţie), directorul trebuie să meargă înainte indicând drumul. În cabina de machiaj mi se aduce un ceai tare într-un pahar cu suport de argint – cândva i se spusese directorului că aşa se face în Rusia. În tren. Nu i s-a spus că în tren. De altminteri, chiar se potriveşte – cabina de machiaj e pe lung. Aud metronomul plin de viaţă al roţilor – exact ce trebuie pentru studii.

Desfac braţele şi mă aşez să îmi fac încălzirea. Între studii, iau câteva guri din pahar. Mă întind pe cuşetă şi închid ochii: 19:07. Bătaie în uşă: Mister Ianovski…

— Nu-ţi face griji, îmi şopteşte Katia din mers, o să fie totul în ordine.

— Dar nu-mi fac. Chiar nu-mi fac.

Înainte de a ieşi din culise, o sărut pe frunte. Katia nu se duce în sală, va sta în picioare aici tot concertul. Aşa e întotdeauna. Pun antena microfonului la chitară şi îi dau semnal regizorului de sunet. După ce primesc semnalul de răspuns, mă îndrept spre spaţiul luminat al scenei. Sala explodează. Merg, lăsând capul în jos, ca şi cum mă concentrez. Zâmbesc. Zâmbetul este translatat pe un ecran mare. Pe sub pleoapele pe jumătate întredeschise, pare un zâmbet de orb.

Haosul se preschimbă în ritm. Incredibilului vacarm îi iau locul, în valuri perfecte, aplauzele. Sala mă salută în picioare. Chitara îmi străluceşte în mâini. Mă aşez pe marginea scaunului (picioarele pe stinghia de jos) şi iau două acorduri. Scaunul înalt şi poziţia mea dau, în mod ciudat, o imagine de bar. În general vorbind, n-ar părea nefiresc dacă acum aş comanda ceva. Să zicem, o băutură rusească bună.

Pe scenă aterizează un ursuleţ din pluş ca expresie a simpatiei pentru Rusia. Mă ridic şi mă înclin. Ridic ursuleţul, îl aşez pe unul din pupitre, vin la loc. Zgomotul se domoleşte. Fără să aştept să se facă linişte deplină, încep cântecul bielorus *Kupalinka.* Se aude numai chitara, fără voce. Lumina de pe scenă se stinge, rămâne numai un cerc luminat intens, în centrul căruia e interpretul. El singur, iar cântecul lui e trist. Cuvintele lui alunecă în traducere engleză pe ecranul imens.

Organizatorii concertului au stat la îndoială dacă să dea cuvintele, dar eu am insistat. Altfel, am spus, nu se va înţelege nimic. „Kupalinka-kupalinka, noapte întunecată… Noapte întunecată – unde-i fiica ta?“ Oricum (au obiectat ei), nici cu cuvinte nu se înţelege nimic. Păi, trebuie explicat că, în noaptea de Ivan Kupala[57], fetele împleteau cununi şi le puneau pe apă ca să îşi afle soarta. Şi pe urmă: a cui fiică e fata şi de ce plânge? Dar ce e de explicat aici? mă mir eu. Că totul este extrem de clar. „Fata mea e în grădină, culege trandafiri, culege trandafiri. Strânge trandafirii, strânge trandafirii, îi împleteşte în cununi. Îi împleteşte în cununi, lacrimile-i curg.“ Ce importanţă are a cui fiică este – important e că plânge. În artă mai bine nu spui până la capăt decât să spui prea mult. Iar spectatorii o să plângă ce au ei de plâns.

La ultima notă ridic ochii şi mă uit în sală. Văd cum în lumina răsfrântă de scenă lucesc obraji uzi. În mâinile care aplaudă se văd batiste. Se văd numai spectatorii din primele rânduri, dar eu ştiu că acolo, în adâncul întunecat al sălii, muzica mea e simţită la fel de intens. Poate chiar mai intens: deseori, aşa stau lucrurile cu cei care nu îşi pot permite locuri bune.

Mă ridic (cu chitara) şi ies în avanscenă. În timp ce cânt *Bătrânul tei* acompaniindu-mă cu vocea, sala se ridică şi ea. Se aude ciudatul meu *zumzet*. Niciodată de la început: las să se audă mai întâi cum este fără el – numai cu coardele. Vocea mea intră în rezonanţă cu chitara, le simt armonia. Mă debarasez de corp şi mă transform în sunet, într-o energie atât de subtilă, încât este aproape imperceptibilă. Deocamdată mâna nu e obosită: mă decid la o variantă complicată a acestui cântec şi o execut aproape fără greş. Arunc o privire în culise şi văd degetul mare al Katiei ridicat.

Nici degetul, nici faţa luminoasă a Katiei nu mă pot înşela: ştiu cât de mult se frământă. Programul de astăzi a fost conceput într-un alt fel. Am început cu piese care, de obicei, sunt punctul culminant al concertului. Care sunt cântate atunci când tensiunea pare a fi ajuns la maximum. Sala e cuprinsă de frenezie. Şi, brusc – un nou vârf, care părea cu neputinţă cu o clipă înainte. Este oare posibil acum?

De data asta, cântecele se succed în funcţie de gradul de complexitate. La început – piesele dificile din punct de vedere tehnic, iar în partea finală, când mâna oboseşte de tot – cele simple, şi în plus, cu orchestră. Din punct de vedere al regiei, acest fel de desfăşurare a evenimentului este acceptabil, pentru că nu întotdeauna complexitatea presupune cea mai mare solicitare. Pericolul este altul. Transa în care, de obicei, cade treptat sala, s-a produs deja. Chiar de la prima piesă. Şi nu este sigur că această transă a sălii va mai dura.

În timp ce cânt *Nici iaka misiacina*[58], văd cu durere în suflet cum, desculţă, fata păşeşte anevoie pe roua rece a auditoriului de la Carnegie Hall, neştiind încotro să o apuce. O iau pe braţe şi o duc. Scânteile care se aprind în stal se adună într-un adevărat fulger circular. Fără să mă întrerup, urmăresc cum strălucitorul ghem electric pluteşte încet deasupra sălii. Variaţia modifică tonalitatea, e ceva ca un viraj pe colinele americane – simt răsuflarea tăiată a publicului. Ştiu bine că trebuie să mă gândesc la orice, numai la cântat nu. Tu, cel ce mângâi, nu te gândi la mângâieri. Dacă e să compari sala cu o femeie… Nu aşa: în funcţie de capacitatea ei de a răspunde… Aproape că nu am probleme trecând în tremolo. Pe scurt, depind multe de sală.

După pauză apare orchestra. În prima parte – rafinament şi tehnică, în cea de a doua – sentiment şi forţă. Interpretez cântec după cântec. Întrebarea este: e sala în stare de o astfel de iubire fără răgaz (trei apogiaturi la rând)? Da, este în stare. După cum se vede, este în stare şi de o iubire fără răgaz. De una neîntreruptă, pentru că eu cânt fără să mă opresc.

Pe culoarul central aleargă doi inşi cu o targă înclinată. Ridică pe cineva de pe jos, îl pun pe targă, îl leagă. Deplasare spre ieşire (în sunetele cântecului *Se duc raţele în zbor*), fără grabă, în concordanţă cu spiritul cântecului. Cei ce rămân văd ce periculoasă este totala topire în muzică. Pericolul face şi mai mare puterea de atracţie a delectării. Când cânt *Ca pe râu era pe Fontanka*, sala rămâne în picioare. Se leagănă cu tot trupul ei de necuprins, intrând perfect în ritm. Este deja un trup comun, cu un extaz comun. Şi-acum nimeni nu are idee ce fel de final va fi. Nici măcar nu ghiceşte. Nimeni.

1981

30 august, peron scăldat de soarele Kievului. Gleb, condus de ai lui, pleacă la Leningrad. În iulie intrase la Facultatea de Filologie, îşi luase loc la cămin şi acum se ducea să studieze. Gleb urcase deja în vagon. Stând în picioare la fereastra deschisă, era uimit de cât de transparent e aerul dimineţii. Feodor îl învăţase cândva că dimineaţa este cel mai bun timp pentru a fotografia. Peronul – fotografie de sus. Proporţiile siluetelor sunt deformate. În rândul întâi: mama şi bunica, emoţie în ochi. Rândul al doilea: Feodor. Cămaşă albă prost spălată, cu mânecile suflecate. E emoţionat şi el, chiar dacă se străduieşte să nu arate. Aşa au şi rămas în memoria lui Gleb – în alb-negru, îngălbeniţi de timp. Trenul de dimineaţă e o încercare pentru cei veniţi să conducă. Condusul seara e altfel decât noaptea, dar noaptea e un mare împăciuitor. Noaptea te împaci cu multe. În timp ce trenul de dimineaţă împarte ziua în două: împreună cu cel condus şi fără el. Dacă ai condus pentru un timp îndelungat, ziua se transformă în viaţă, în rezumat al ei. Absenţa celui care a plecat e un gol adânc, tăcerea lui e zgomotoasă. Ceaiul de dimineaţă stă neterminat pe masă, prosopul ud stă atârnat. Pare că e încă aici, de-aceea e atât de izbitoare dispariţia. Tot drumul, Gleb s-a gândit la mama şi la bunica lui. Dar dimineaţă, când a ajuns la Piter, a văzut-o prin geamul ud pe Liza. Care s-a şi urcat în vagon şi l-a ajutat să scoată cele două geamantane şi chitara – de fapt, din cauza acestui bagaj şi plecase el cu trenul şi nu zburase cu avionul. Liza l-a condus la staţia de taxi. Taximetristul a vorbit cu ea fără tragere de inimă, aproape dispreţuitor. Şi, deodată, Gleb a observat că Liza e prost îmbrăcată. Nu că aspectul ei exterior se schimbase în chip izbitor în anul care se scursese – mai curând, în anul acela se schimbase Gleb. Crescuse. Începuse să îşi dea seama care cum e îmbrăcat şi ce înseamnă să te îmbraci bine. Taximetristul îşi făcuse cât ai clipi o impresie despre Liza. Ca orice om care îşi caută clientul pe stradă, apreciase fără greş posibilităţile

financiare, şi ale lui, şi ale Lizei. Arăta prin toată înfăţişarea lui că nu aşteaptă mare lucru de la ei. Dar că îi duce. A dat din cap, să-şi pună bagajele în portbagaj. Când Liza a apucat mânerul unuia din geamantane, Gleb a spus că asta o va face taximetristul. A urmat o pauză. Taximetristul stătea (şedea) în faţa unei opţiuni complicate. Putea să răspundă că el nu e hamal, iar ei să se ducă dracului, dar putea şi să se dea jos şi să pună geamantanele. S-a uitat la Gleb, care era hotărât şi categoric. Şi care stătea pe nişte picioare larg depărtate. Taximetristul nu mai era tânăr şi nu avea vlagă pentru un scandal. Şuierând ceva printre dinți pentru el însuşi, a pus amândouă geamantanele în portbagaj. Văzând instrumentul din mâinile lui Gleb, a zâmbit: chitarist? Virtuoz, a confirmat din toată inima Liza. Pe podul Stroitelei[59], chiar lângă cămin, i-a întins lui Gleb portofelul ei, să plătească el. Portofelul era ca vai de lume şi nu se deschidea bine. Gleb i l-a dat înapoi Lizei. L-a scos pe al lui – chipurile, mama îi dăduse nişte bani anume pentru taxi. Când maşina a pornit, Liza a spus: ai devenit un bărbat în toată firea. Numai cu un an în urmă, aceste cuvinte l-ar fi făcut fericit, dar acum a simţit chiar un soi de jenă. După ce au completat nişte formulare la administratorul căminului, Gleb şi Liza au primit cheia camerei, unde au dus bagajul. În cameră erau trei paturi, o masă de scris şi o masă obişnuită. Se presupune că numai unul din trei e interesat de studiu, a glumit Liza. Nu l-a invitat la ea. Gleb nu s-a supărat, fiindcă nici nu voia să stea la Liza. Ştia din scrisorile ei că, pe lângă numeroşii motani, locuia acum la ea şi un pui de vulpe betegit. Problema nu era, fireşte, puiul de vulpe. Prezenţa atâtor motani pusese deja într-o oarecare măsură diagnosticul, puiul de vulpe era doar cireaşa de pe tort. În geanta Lizei s-au dovedit a fi un termos şi sandviciuri cu salam. Au luat o gustare. La plecare, Liza i-a spus lui Gleb ca în caz de ceva să o sune, dar el bănuia deja că acel caz era puţin probabil. După cum, se pare, bănuia şi Liza. Ea locuia în nordul oraşului, aşa că s-au gândit să se ducă la cea mai apropiată staţie de metrou – Vasileostrovskaia. Gleb s-a oferit să o conducă. Era un gest de gentleman, dar voia să se şi plimbe puţin. Are un farmec aparte plimbarea din ziua sosirii. Au mers în tăcere. Liza se gândea la ceva de-al ei (Gleb bănuia că la motani), iar el îşi cerceta noile domenii. Nu se îndoia că, de-acum, acest oraş îi aparţine – cu toată faima şi frumuseţea lui tristă. A comparat în gând oraşul cu o femeie care, ftizică fiind, are nevoie de căldura lui. Şi iată că a venit, el, bărbatul fierbinte din sud, şi acum o îmbrăţişează şi îi dăruieşte soarele lui. Coborând de pe pod, a mers cu Liza pe chei. Liza i-a arătat o clădire monumentală cu coloane şi a spus: Casa Puşkin. Puşkin nu a locuit în ea, dar

aici se studiază literatura rusă. Gleb a dat din cap în tăcere. Păcat că nu a locuit… Lui i se părea uneori că Puşkin nici nu trăise… Că fusese un rod al fanteziei ruse, un vis frumos al poporului despre sine însuşi.

16.06.13, NEW-YORK

Mă trezesc târziu. Alături e Katia cu laptopul pe burtă. Deschizând un ochi, îi urmăresc degetul lunecând pe ecran. Katia se va întoarce imediat – îmi simte întotdeauna privirea. Se întoarce. Mă sărută pe frunte. Răsuceşte ecranul spre mine.

— Un triumf!

Katia radiază. Deschid al doilea ochi şi mă uit la text.

— E, cât de cât.

Comandăm micul dejun în cameră. Chelnerul apare aproape imediat – o fi aşteptat la uşă? Întreabă dacă să deschidă storurile. Da, dacă se poate, da. În fereastra imensă apare Broadway-ul, minunata şi surprinzător de îngusta stradă. Doriţi să luaţi micul dejun în pat (are un accesoriu pentru asta) sau la masă? Dorim la masă. Chelnerul pune masa. Înainte de a pleca, desfăşoară în evantai pe măsuţa pentru presă ziarele de dimineaţă.

Katia, mestecând, citeşte titlurile.

— Nou apogeu al unui virtuoz… Formidabil ca întotdeauna… Seară de magie la Carnegie Hall… Concert Ianovski: douăzeci de minute de ovaţii…. Cum te simţi?

Dau anemic din mână.

— Ameţeala de după succes.

— Spre sfârşitul banchetului ai fost ca niciodată. Katia îmi întinde o tartină cu icre, dar îi dau mâna la o parte. Parcă erai mort de beat…

— Chiar? Simt că n-o să-mi reuşească un zâmbet ca lumea. Şi chiar fără să-mi fi luat tabletele de seară?

Katia râde.

— Nu le luaseşi. Le-ai plăcut grozav tuturor: primarul te-a pupat.

— A fost primarul?

— Da, a venit mai târziu, unul din ăla ocupat, chiar cam posomorât. Dar văzându-te pe tine s-a topit. Ei, mănânci ceva?

Beau un pahar cu suc de mere. După ce mai stau puţin, iau tartina de la Katia, dar i-o dau imediat înapoi. După suc simt mai puternic ameţeala. Trebuie să mă întind din nou. Vasăzică (îmi arunc braţele la ceafă), iată la ce duce abuzul de suc de mere. Katia se duce în baie.

Pe pat, alături de mine, e laptopul lăsat de Katia. După ce aud apa curgând, intru în programul de căutare. Nu caut nimic special – aşa, din pură curiozitate. Ce se scrie în America, de pildă, pe o temă care mă interesează. Tremur al ambelor mâini (mi se înţepenesc şi picioarele), poate şi al maxilarului şi al limbii. E de efect… Refuz al muşchilor mimicii, faţa capătă aspect de mască. Se ştie şi asta. Aha… Lucraţi muşchii mimicii, strâmbaţi-vă. De ce nu? E simplu.

Sunt reflectat de trei oglinzi. Câte un domn Ianovski în fiecare, şi toţi trei se strâmbă. Virtuozii.

Expresie de *maximă veselie:* ochi-fante, două rânduri de dinţi. La vederea celor trei Ianovski cuprinşi de veselie, te apucă şi râsul.

Expresia de *tristeţe senină* e şi mai caraghioasă: ochii bulbucaţi, buzele ţuguiate.

Enervare prost ascunsă: colţurile buzelor lăsate, chiar şi nasul atârnă vizibil. Strict vorbind, un tablou neatractiv. Rezultă că trebuie ascunsă mai bine enervarea.

Bine, atunci – *ură făţişă:* sprâncenele încruntate, buzele strânse, umflături care pulsează.

Dragoste pentru copii: semizâmbet buzat, ochii larg deschişi.

Gândul la patrie: buzele strânse, pometţii accentuaţi, ochii adunaţi la rădăcina nasului.

Nedumerire: gura întredeschisă, bătaie din gene.

Senzualitate; gura tot întredeschisă (puţin de tot), ochii pe jumătate închişi, nările freamătă.

Interpret de Beethoven: faţa începe să se scălămbăie, iar urechile să se mişte uşor. Cu interpreţii de Beethoven e nenorocire, pe cuvânt, e mai bine să nu te uiţi. Virtuozul e mai bine de ascultat – mai ales violoniştii şi pianiştii. Datul ochilor peste cap, aruncarea în lateral a moţului, lunecarea limbii pe buze – iar acestea sunt tot ce este mai bun din ceea ce sunt capabili să ofere.

Dezolare: faţa ca o haină necălcată, lacrimi rostogolindu-se pe obraji.

Nu observ când intră Katia. Are prosopul la gât, părul are un miros pe care nu îl ştiu, al şamponului de la hotel. Se aşază pe pat şi se uită în tăcere la mine. Cu o margine a prosopului îmi şterge lacrimile de pe faţă. Închide computerul.

1981–1982

Gleb s-a acomodat uimitor de repede la cămin. Anii din locuinţa comună ar

putea fi consideraţi un bun antrenament, dar acum era întru câtva o altă experienţă. Bun, oameni străini la bucătărie, bun, lavoar şi (mai neplăcut decât orice) toaletă comune, dar spaţiul principal al vieţii – camera – el îl avusese întotdeauna numai al lui. Faptul că Gleb a intrat uşor în noua viaţă îl explica nu atât experienţa, cât tinereţea. Nu l-a speriat că avea să doarmă, să mănânce şi să studieze în prezenţa altora. Faptul că toate acestea încetaseră să mai aibă pentru el anumite ore a făcut mai uşoară adaptarea la noile condiţii. Şi anume la a avea ca vecini doi studenţi de la Facultatea de Filologie: Iuri Kotov din Irkuţk şi un locuitor al Sofiei, Krasimir Duicev. Ambii erau în anul doi şi fiecare era ciudat în felul lui. În adâncul sufletului, lui Gleb îi părea rău că nimerise ca al treilea în această companie. Cunoscându-şi vecinii, a descoperit pentru sine că deosebirea apropie mai mult decât asemănarea. Judecând după cât erau de diferiţi, Kotov şi Duicev formau negreşit o pereche. Ar fi putut la fel de bine să joace în filme, să cânte cuplete comice sau să se producă amândoi cu acrobaţii. Kotov era mic, avea părul şaten-deschis şi purta ochelari. Înălţimea lui Duicev (pe care, uneori, o menţiona în treacăt) era de o sută optzeci şi opt de centimetri, părul şi barba erau ca smoala şi nu ştiuse în viaţa lui de altfel de ochelari decât de soare. În concordanţă cu numele său[60], Krasimir era frumos şi plăcea fetelor. Se plăcea şi el. Evident, de aceea i se şi spunea Dunea. Pe Kotov nu-l plăcea însă nimeni, lui i se spunea, simplu, Kotov. După cursuri stătea la bibliotecă până se închidea – nu atât din dragoste pentru studiu, cât de teama unor eventuale surprize la întoarcere. Nu de una şi nu de două ori, întorcându-se la cămin, găsise uşa încuiată pe dinăuntru. Răspunsul la bătăile lui prelungite fuseseră tăcerea sau un râs înăbuşit. Uneori, din spatele uşii i se recomanda să vină peste vreo jumătate de oră. Recomandarea o făcea glasul lui Dunea, dar glasul era neobişnuit – slab şi obosit – ceea ce stârnea în Kotov un dezgust. Glasul îi indica filmele la care se putea duce şi îi înşira expoziţiile care se deschiseseră, precum şi orarul lor. Oaspetele bulgar – şi, în această privinţă, Kotov recunoştea că ce-i al lui e-al lui – era la curent cu viaţa culturală a oraşului. Pe Kotov nu îl interesa viaţa culturală, aşa că nu dădea curs sfaturilor. Stătea pe coridor aşezat pe servietă şi aştepta răbdător să se elibereze camera. În cameră nu era însă nici o grabă, ba mai şi răzbăteau de-acolo nişte sunete care sporeau dezgustul lui Kotov. Nu de puţine ori, se auzea un bubuit surd, parcă nişte obiecte grele, deplasându-se, se izbeau de podea. Lui Kotov i se acoperea fruntea de sudoare. Dacă scârţâitul plasei de la pat şi sunetele care îl însoţeau şi le putea explica pe baza povestirilor pe

care le auzise despre *asta*, bubuitul era de nelămurit. Kotov înţelegea doar că în cameră se petrece ceva de un cinism monstruos. În ciuda voinţei lui, fantezia îi zugrăvea o femeie masivă târâtă pe podea. Ori chiar două femei… În cele din urmă, uşa se deschidea totuşi, lăsând să iasă o creatură tânără cu o fustă mototolită, aproape de fiecare dată o creatură nouă şi, întotdeauna, fragilă. Rămânea de presupus ce era mai rău: că pe podea era târât chiar Dunea. Pe urmă se arăta Dunea şi, prefăcându-se mirat la vederea lui Kotov aşezat pe jos, îl poftea să intre. Dar necazurile lui Kotov nu se terminau cu atât. După astfel de vizite, el descoperea, de pildă, că prosopul lui de corp era umed. Da, îl folosise în ajun, dar prosopul trebuia să se usuce într-o zi, chiar şi în ploiosul Leningrad. După ce calcula viteza de uscare a prosoapelor, Kotov observa uneori urme de vin pe fundul paharului în care stătea periuţa lui de dinţi. Şi pe care se vedea uneori şi o urmă de ruj de buze. Aversiunea patologică a lui Dunea față de spălatul vaselor îl făcea să folosească toate rezervele existente – mergând până la cele de igienă. Kotov spăla îndelung şi cu scârbă paharul, iar prosopul nu îl mai folosea până se schimba lenjeria, aşteptând răbdător să se usuce după duş. Repulsia pe care o simţea îl împiedica să îi facă observaţie lui Dunea: să discute despre *asta* era pentru Kotov inacceptabil ca şi *asta* în sine. Alta a fost atitudinea lui Gleb faţă de cele ce se petreceau. Prima dată când a dat de uşa închisă, a dat curs sfatului de a se duce la cinema. A doua oară, a spart uşa cu piciorul. Lucru petrecut în prezenţa lui Kotov, care şedea pe jos (dar care s-a ridicat imediat). Tabloul ce s-a înfăţişat celor intraţi a fost deosebit de dezagreabil pentru Kotov. În mijlocul camerei se afla un pat de două locuri, format din patul lui Dunea şi cel al lui Kotov. Imediat s-a lămurit sursa zgomotului misterios – patul lui, al lui Kotov, era tras către cel vecin – deşi este puţin probabil ca această descoperire să-l fi liniştit acum. Pe pat se lăfăia gol Dunea, iar alături şedea pe jumătate goală prietena lui. În ciuda dramatismului situaţiei, fata s-a prezentat: Lidia, puteţi să-mi spuneți, simplu, Lida. Ca îmbrăcăminte avea cămaşa lui Dunea aruncată pe umeri. Smulgând cămaşa de pe oaspete, Gleb i-a azvârlit-o în faţă lui Dunea. Nu-i prea gentil, a remarcat Lida. Dunea a sărit în picioare şi, în scârţâitul plasei, a făcut un pas în direcţia lui Gleb. La al doilea pas, plasa n-a mai ţinut. Cu un zdrăngănit asurzitor, s-a prăbuşit cu o parte pe podea, antrenându-l în cădere şi pe Dunea. O secundă mai târziu, s-a prăvălit peste el şi tăblia de metal. Knock-out tehnic, a constatat Lida. În clipa înfruntării, numai ea şi-a păstrat calmul. Urmându-i privirea, Dunea şi Kotov au văzut în mâinile lui Gleb un cuţit. Era un cuţit de bucătărie, îngust de cât

fusese ascuţit de-a lungul anilor, adus de Kotov din Irkuţk. Cu o clipă înainte, se afla încă pe masa care servea la toate. Noi ne îmbrăcăm şi plecăm imediat, a spus Lida. Aşteptaţi-ne, vă rog, afară. Când îndrăgostiţii au apărut pe coridor, Dunea i-a aruncat o privire sumbră lui Gleb: ce, chiar ai vrut să mă tai? Nu, a zâmbit Gleb, doar să te castrez. Lida şi-a trecut un deget peste obrazul lui Gleb: băieţi, numai asta nu. În aceeaşi seară, Kotov a izbutit să repare broasca – s-a dovedit a fi un flăcău dibaci. Patul însă nu s-a lăsat reparat: cârligele care se rupseseră de tăblie şi pe care stătea plasa trebuiau sudate, dar fără un aparat de sudură nu putea nici chiar Kotov. Dunea a încercat să schimbe patul, sau măcar tăblia, în care scop s-a dus la administratorul căminului. S-a văzut că administratorul nu avea nici una, nici alta – totul fusese distribuit demult. Ce-oţi face cu paturile astea, a bombănit administratorul, dar Dunea a evitat explicaţiile. Întorcându-se în cameră, a scos plasa din cârligele rămase şi, în următoarele două luni, a dormit pe jos. Înainte de Anul Nou, Kotov a zărit într-un loc unde era aruncat gunoiul o tăblie şi i-a adus-o lui Dunea. Tăblia arăta cu totul altfel decât cea ruptă, totul – de la ţevile nichelate până la măciulii – era altfel, dar, în mod incredibil, cârligele pentru plasă erau la locul lor. Dunea a întâmpinat Anul Nou pe un pat în bună stare, deşi amestecat ca stil. Istoriile lui cu dame nu s-au mai repetat: cele întâmplate i-au servit de învăţătură. Mă rog, nu se poate exclude nici faptul că pur şi simplu se jena să aducă pe cineva pe un astfel de pat, de teamă să nu fie învinuit de eclectism. I-a rămas să îl folosească numai pentru dormit. Odată exilaţi Dunea şi Lida, viaţa lui Gleb şi a lui Kotov a curs mai în linişte. Nu fiindcă Dunea ar fi trecut la asceză – ci numai pentru că începuse să îşi caute locuri pentru întâlniri. Ştia dinainte de la administratorul căminului ce camere urmau să fie eliberate temporar – lucru care se întâmpla, de regulă, înaintea reparaţiilor. Administratorul, pe care studentul bulgar îl trata generos cu rachiu, întârzia reparaţia cu o zi-două şi îi dădea cheile lui Dunea. Din faptul că părul lui Dunea era presărat uneori cu var se putea deduce că în unele cazuri reparaţia era deja începută. Dar, până şi în aceste condiţii complicate, Dunea nu se grăbea să înapoieze cheile. În general vorbind, cheile deveniseră pentru el un atribut la fel de indispensabil ca stetoscopul pentru medic. Acum le purta tot timpul în buzunare, şi apropierea lui era semnalată de un sunet melodios. Pe lângă cheile de la camerele din cămin, ţinea şi cheile unor leningrădeni pe care îi cunoştea şi care, când plecau, i le încredinţau, nu numai pe cele de la apartament, ci şi pe cele de la garaj. O cheie de garaj a purtat-o o săptămână în mână, fiindcă nu îi încăpea

în buzunar. Un obiect de deosebit interes pentru Dunea a fost cheia de la camera Lenin, care stătea de obicei goală. Era singura cheie pe care administratorul refuza să o dea. Stăruitoarele rugăminţi ale lui Dunea erau respinse ca fiind *nefocusate ideologic*. Enigmatica formulare i-a pus în încurcătură până şi pe purtătorii limbii ruse, dar Dunea i-a dat de capăt. A ajutat la focusare o sticlă de rachiu de un litru, la a cărei primire administratorul i-a dat cheia. În camera Lenin exista ceea ce era principal: o canapea mare şi posibilitatea de a te încuia pentru toată noaptea. Ca toate camerele din lume, avea şi ea plusurile şi minusurile ei. Bunăoară, tonurile dominantei stambe roşii i s-au părut lui Gleb erotice, dar decorul, în ansamblul său, l-a găsit cam emfatic. Mari îndoieli i-au trezit în acest sens bustul lui Lenin aflat într-un colţ şi imensa hartă de pe un perete, cu stemele oraşelor din care proveneau cursanţii. Şi chiar după prima noapte, Dunea a declarat că încearcă un disconfort făcând amor în prezenţa lui Lenin. Şi a continuat să se plângă, şi nu numai o dată, că dimensiunile neomeneşti ale capului conducătorului îţi dau senzaţia că eşti supravegheat – aşa încât Dunea era nevoit să îl întoarcă de fiecare dată. Gleb s-a mirat că Dunea e în stare să întoarcă singur ceva de asemenea dimensiuni, dar, după cum a ieşit la iveală, Lenin era gol pe dinăuntru: putea fi întors, într-adevăr, de un singur om. De fapt, asta i-a şi fost fatal lui Dunea. Într-o noapte, i-a trezit pe Gleb şi pe Kotov bătând cu zgomot în uşă. Gleb era deja gata să-i adreseze un set de cuvinte crunte, dar, văzându-şi tovarăşul, cuvintele i-au rămas în gât. Dunea era tulburat în cel mai înalt grad. A închis uşa după el şi, în şoaptă, le-a spus că a căzut Lenin şi că are nevoie de ajutor. Cine – Lenin? a întrebat Kotov tot în şoaptă. Dunea i-a aruncat o privire duşmănoasă, dar a înţeles că tovarăşul lui de cameră nu se trezise încă: nu, eu. Lenin, oricum, nu mai putea fi ajutat. Se spărsese într-o groază de bucăţi, iar de lipit era (lucru confirmat de Kotov care se trezise) imposibil. Dar bucăţile nu se împrăştiaseră: continua să le ţină la un loc suportul textil rezistent pe care era aplicat ghipsul. Pe mormanul de bucăţi şedea Lida – de data asta, în cămaşa lui Dunea. I-a întâmpinat pe cei care intraseră cu o bucurie nepotrivită cu momentul. Gleb a remarcat în gând că Dunea devenise monogam. A reieşit că îndrăgostiţii încercaseră deja să scoată pe bucăţi statuia spartă, dar inseparabilitatea lor (a părţilor) îi împiedicase. Fără să spună o vorbă, Kotov a ieşit din camera Lenin şi, după un minut, s-a întors cu un sac. În cealaltă mână avea un ciocan. Kotov a propus fărâmiţarea bucăţilor, ca să nu se afle că sculptura fusese supusă distrugerii, ceea ce li s-a părut tuturor a fi nu numai raţional, ci şi o dovadă de

clarviziune politică. În strădania de a lucra fără zgomot, au pus sub ghips colecţii groase de ziare. O oră mai târziu, Dunea şi Gleb au dus sacul la cel mai apropiat şantier de construcţii şi l-au pus printre alţi saci, care semănau uimitor cu cel al lui Kotov. Frapat de această asemănare, Dunea chiar a sugerat să se uite ce era în saci, dar Gleb l-a convins să părăsească acest gând. El înţelesese că orice asemănare are limitele ei. În dimineaţa următoare, Dunea s-a dus la administrator şi i-a spus că bustul lui Lenin a fost furat. Administratorul a înjurat de mamă, după care doar a tăcut încruntat. Să îşi arate îndoiala că putea cineva să aibă nevoie de bust nu îşi îngăduia din motive ideologice. A acceptat dispariţia numai pentru că, spre deosebire de paturi şi de tăblii, busturi avea de rezervă. I-a ordonat lui Dunea să ducă în camera Lenin un Lenin nou şi să dea înapoi cheia. Sarcina a fost îndeplinită cu ajutorul lui Gleb şi al lui Kotov. Scoţându-l pe Lenin din magazie, Dunea a zdrăngănit ca de obicei legăturile de chei. În camera Lenin îi aştepta Lida. Cât au pus ei bustul, ea s-a uitat la harta care era agăţată pe perete. Umerii îi tresăltau abia perceptibil. Gleb s-a gândit că plângea: orice s-ar spune, ea şi Dunea rămăseseră fără singurul loc care nu era la comun. Dar când s-a întors spre ei, a devenit clar că Lida râdea. Arătând spre una din imagini, a spus: bine, cel puţin, că rămâne aici blazonul lui Dunea. Cu un zâmbet neîncrezător, Dunea s-a apropiat de hartă. După el, s-au apropiat şi Gleb şi Kotov. Pe un scut herladic, la stânga unui leu care stătea pe picioarele dinapoi, se aflau două chei încrucişate. Era emblema oraşului Lida din regiunea Grodnenskaia[61].

Note

43. Matteo Carcassi (1792–1853) – chitarist italian.

44. Mauro Giuliani (1781–1829) – chitarist, violoncelist şi compozitor italian.

45. Ferdinando Carulli (1770–1841) – autor italian de muzică pentru chitară clasică şi al unei metode.

46. Fernando Sor (1778–1839) – chitarist şi compozitor spaniol.

47. Pascual Roch (1864–1921), chitarist spaniol, autor al *Metodei moderne pentru chitară în spiritul metodei lui Tàrrega.*

48. Principala formă de verificare a nivelului atins de elevii şcolii de muzică.

49. Francisco Tàrrega (1887–1959) – compozitor şi chitarist spaniol.

50. Isaac Albéniz (1860–1909) – compozitor şi pianist spaniol.

51. Heitor Villa-Lobos (1887–1959) – compozitor, dirijor, pianist şi chitarist brazilian.

52. Termen grecesc însemnând *formă, esenţă, tip, specie*.

53. Moscova Roșie (rus.).

54. *Uspet'* – „a reuşi“, dar şi „a sosi la timp“.

55. *Sărmana Liza* este titlul unei povestiri sentimentale (1792) de N.M. Karamzin (1766–1826), considerat reformator al limbii ruse.

56. Sofocle, *Antigona*, în *Tragicii greci*, Antologie, ESPLA, București, 1958, trad. de George

Florin, p. 446.

57. Ivan Kupala este o veche sărbătoare a slavilor răsăriteni, închinată solstiţiului de vară şi înfloririi naturii (noaptea de 23 spre 24 iunie).

58. *E noapte-acum cu lună* – cântec popular ucrainean, în care o fată e chemată de iubitul ei să vină noaptea, prin rouă, în pădure.

59. Constructorilor (rus.).

60. În rusă, „frumos" se spune *krasivîi*.

61. Regiune în vestul Bielorusiei.

20.08.13, MÜNCHEN

Restaurantul *Aumeister*. Ora trecerii de la zăpuşeală la fiori de răcoare. Pe masa la care stau cu Nestor se lasă, cu palma desfăcută, o frunză de castan. O pun în sticla cu apă minerală. Tai un cârnăcior bavarez şi beau la el bere.

— Pentru scriitorul care eşti: lui Thomas Mann îi plăcea să vină în acest lăcaş.

— Şi cum este amintit acest lucru?

Chem chelnerul:

— Prin ce este amintit aici Thomas Mann?

Acesta aruncă o privire iute la sticlă. Este un reproş fără cuvinte: apa adusă poate să nu fie băută, dar frunzele – vedeţi dumneavoastră…

— Eu sunt de puţin timp aici, *Herr* Ianovski, şi nu cunosc numele tuturor clienţilor.

— N-a fost un client rău, spune în engleză Nestor. În schimb, îl ştiţi pe domnul Ianovski, asta este deja ceva.

— Cine nu îl cunoaşte.

Nestor îmi face cu ochiul: asta da, celebritate. Văzând pachetul de ţigări de pe masă, chelnerul aduce o scrumieră. Stăm afară, pentru că încă se mai poate fuma aici. Înăuntru este deja interzis. Nestor îşi aprinde o ţigară, şi primul rotocol de fum dispare încet în coroana castanului.

— Tu vorbeşti foarte puţin despre timpul când erai celebru.

— Da? – Hârşâi bricheta lui Nestor şi mă uit la flacără. – Ştii, aş prefera să te lipseşti de el în carte.

— Modestie?

— Nu, pur şi simplu, asta nu mai e despre mine. E despre admiratorii mei, despre presă… Dacă vrei – despre dublul meu. Tot ce am realizat eu – nu numai în muzică, în general – totul s-a întâmplat înainte de asta. Aceea despre care vorbeşti tu e o imagine.

— Nu-i rău. Dar şi ea e imaginea *ta*.

— Ea s-a separat de mine. Ridic degetul arătător. Cam ca fumul ţigării tale. Spune, Nestor, cu ce seamănă norul ăsta?

Nestor se uită atent la rotocolul de fum suspendat deasupra mesei.

— Poate, cu un renumit muzician. Mai trage un fum. Cu un filolog cu diplomă.

— Ei, vezi?! Iar mie mi se pare că seamănă cu un scriitor celebru. Bănuiesc că norul aminteşte în acelaşi timp de toţi oamenii celebri. Dar că nu

are legătură cu tine şi cu mine.

Nestor ia o gură de bere din halbă şi îşi trece limba peste buze.

— Gleb, dragule, nimic nu doresc mai puţin decât să fac din cartea mea o carte despre succes. Succes în sensul de *success*[62]. Ar fi prea simplu.

— Cu atât mai mult, cu cât viaţa nu e niciodată istoria unui succes. Ridic halba. *Prosit*[63]!

— Nici a ta?

— A mea – mai ales.

1983

Pentru idolii daţi jos de pe soclu este caracteristică răzbunarea. La acest capitol nu a făcut excepţie nici Lenin. Spart în bucăţi şi chiar făcut fărâme, s-a ridicat din praf pe 1 septembrie 1983, în urma hotărârii ca, în deschiderea primei zile de curs la Facultatea de Filologie, să se ţină o *lecţie leninistă*. La şcoală, astfel de lecţii erau ceva obişnuit, dar programa universitară nu prevăzuse până acum nimic de felul acesta. Cauza demersului era, probabil, incertitudinea apărută în capetele de partid odată cu schimbarea secretarului general al partidului. Andropov, care venise la putere, nu dădea mai multe semne de viaţă decât predecesorul său Brejnev. În această situaţie, s-a luat hotărârea să se recurgă la cel care avea statutul de veşnic viu. La Facultatea de Filologie, lecţia leninistă a ţinut-o un anume Burţev, care preda comunism ştiinţific sau, cum îl numeau studenţii, antiştiinţific. În adâncul sufletului său, Burţev bănuia că această denumire nu e lipsită de temei, bănuială care, cu anii, l-a dus la dedublare şi la înverşunare. S-a spus că singura lui iubire era doiul la examen, scris apăsat şi dat în dreapta şi în stânga. Care nu depindea nici de cunoştinţele celui care răspundea, nici de cât de forţos ideologic era. Cei şovăielnici îl primeau pentru şovăielile lor, iar cei convinşi, dimpotrivă, pentru faptul de a fi convinşi, că doar nu se putea, se gândea cu ură Burţev, să fii atât de idiot încât să crezi în poveşti. Întâlnirea cu studenţii a început-o, nu se ştie de ce, cu o critică a religiei. Probabil că Burţev ar mai fi criticat ceva (îi plăcea să critice), dar era nevoit să se mărginească la cele îngăduite. După un amplu preambul, a purces la o statistică a *bisericoşilor* împuşcaţi din ordinul lui Lenin. În timp ce auditoriul îşi punea întrebarea dacă în asta constă lecţia lui Lenin, Burţev a trecut la cea de a treia parte a acţiunii: fiecare trebuia să se ridice şi să spună dacă crede în Dumnezeu. Pe cei care recunoşteau nu îi ameninţa, desigur, împuşcarea, dar excluderea din universitate părea să fie ceva foarte real. În ceea ce îl priveşte pe Gleb,

excluderea ducea automat la luarea în armată. Simţind că îl ia cu frig, şi-a dat seama că schimbul de păreri îşi pierduse caracterul academic. Era de chibzuit aici, numai că nu aveai aproape deloc timp să reflectezi. Colegii de an se ridicau unul după altul şi spuneau că nu cred în Dumnezeu. Dezicerea începuse cu rândul întâi, iar Gleb stătea de această dată în ultimul. În capul lui a pornit cronometrul, şi fiecărei bătăi îi corespundea o bătaie în tâmple. Părintele Piotr spusese: primilor creştini li s-a cerut un singur lucru: la întrebarea *crezi?* să răspundă *nu*. Iar după aceea, crede în sinea ta pe tăcute, şi recompensa e o întreagă viaţă. Au răspuns *da:* viaţa după *nu* li s-a părut lipsită de sens. Cine ştie de ce, Gleb s-a uitat la vecina lui, Daşa Perevoşcikova, venită din misterioasa Totma[64]. Totma e întuneric, spusese Daşa despre mica ei patrie. Ea urmărea liniştită cele ce se petreceau în sala de curs. Linişte netulburată, s-a gândit iritat Gleb. Acum e rândul ei. Probabil că o să cânte cum se cere. Adică: nu înţeleg cum e posibil să crezi în Dumnezeu. El înţelege, dar nu ştie dacă o să recunoască. Pentru că acelaşi părinte Piotr a spus: se poate emite o judecată despre un om numai atunci când el este în starea lui normală. A spus: nu i se poate cere unui om să dea socoteală, dacă el a fost sub tortură. Iar acum nu e tortură? Ca într-o filmare cu încetinitorul, s-a ridicat Daşa, după care urma el. În Dumnezeu – cred, cum să nu cred? Nu el a spus, ci Daşa. Burţev nu a reacţionat. Cu o faţă plictisită, a căutat ceva prin hârtii. În uşă a apărut secretara decanului: Ghenadi Nikolaevici, sunteţi rugat să veniţi urgent la decanat. Burţev a dat din cap. A ieşit. Până la sfârşitul orelor nu a mai apărut. Ce-a fost asta? şi-a pus mai târziu întrebarea Gleb. O minune? Iar blonda vopsită de la decanat – instrumentul ei, Îngerul cu Păr de Aur[65]? La urma urmelor, ce ştim noi despre îngeri? Da, fusese o minune. Ducând presa la decanat, Gleb a aflat numele de familie al celei care îl salvase: Krîlova[66]. Aşa a început anul trei. În care Gleb a fost captivat de Bahtin[67]. Acum ştia totul despre carnaval şi despre Rabelais, despre faptul că naratorul se deosebeşte de autor; o impresie deosebită i-a făcut-o însă (şi acest lucru era de aşteptat) lucrarea lui Bahtin despre polifonie în romanele lui Dostoievski. Polifonia îl interesase încă din şcoala de muzică, dar numai sub aspect muzical. Acum însă, descoperise pentru sine că polifonică este întreaga lume. Foşnetul pe mai multe voci al copacilor în crâng, rularea maşinilor pe stradă, discuţiile când se stă la o coadă. Gleb se gândea cum poate fi exprimat acest lucru în lucrarea de an. În anul trei începea pentru studenţii de la Facultatea de Filologie specializarea, ei trebuind să aleagă între limbă şi literatură. Gleb a ales literatura. Mai mult decât atât, şi-a găsit un

conducător de temă care, după părerea lui, corespundea problematicii studiului preconizat. Spre deosebire de mulţi dintre colegii săi de an, doritori să scrie lucrarea sub îndrumarea unor profesori, Gleb a rugat să îi fie desemnat drept conducător aspirantul Ivan Alekseevici Serghienko. Ivan Alekseevici era student la seral, se remarca printr-o rară erudiţie şi, ceea ce nu este deloc lipsit de importanţă, prin caracterul literar al prenumelui şi al numelui său patronimic[68]. Oricât ar părea de ciudat, Gleb a ales ca mentor o persoană cu asemenea calităţi profesionale pentru o calitate care nu avea legătură cu literatura: Ivan Alekseevici cânta la chitară. Nu că ar fi fost un virtuoz, dar cânta cu simţire şi era sufletul anturajului. Cânta şi se acompania: Okudjava, Vîsoţki, Kim. În anturaje verificate cânta din Galici[69]. Nu purta costume fără nici o formă ca profesorii, ci un elegant costum din trei piese. O vreme apăruse cu lavalieră, dar după o aspră observaţie din partea decanului s-a întors la obişnuita cravată. Doar un astfel de om putea să aibă o reprezentare corectă despre polifonie. Şi putea să o şi susţină. Odată, când Gleb era de faţă, s-a apropiat de Ivan Alekseevici docentul Ciukin, care a numit polifonia o pseudodoctrină. Ciukin îşi construise cariera ştiinţifică pe o dispută cu Bahtin. Cu un oponent decedat, polemica era comodă şi aducea cu o partidă de şah cu tine însuţi. Închipuind el mutările adversarului, Ciukin umbla precum o regină dezlănţuită pe tablă şi elimina de pe ea figură după figură. Urmărind necurmata bătălie a lui Ciukin, mulţi au început să se cam teamă de el. Nu însă şi Ivan Alekseevici. El îi răspundea cu un spirit fin la toate discursurile antibahtiniene. Când s-a ajuns însă la poststructuraliştii francezi, care dezvoltau teoriile lui Bahtin, Ciukin a început vizibil să se bosumfle: Gleb a avut apăsata impresie că omul nu le citise lucrările. Ce-i drept, nu le citise nici el, dar nici nu polemiza cu Bahtin. Finalul a fost că Ciukin l-a acuzat pe Ivan Alekseevici de aderenţă la teoriile burgheze şi de adâncă ploconire în faţa Occidentului. După o scurtă tăcere, îndrumătorul lui Gleb a spus că el are încă un argument solid, pe care i-l poate expune lui Ciukin între patru ochi. Intrigat, Ciukin s-a retras. De-atunci, Gleb nu l-a mai întâlnit niciodată pe culoarele facultăţii, dar tema Bahtin nu a mai fost reluată. A rezultat că Ivan Alekseevici reuşise să îl învingă pe Ciukin. După o vreme, Gleb şi-a întrebat îndrumătorul care a fost argumentul său decisiv. Îndrumătorul a răspuns că argumentul a fost de natură extraliterară. Nefiind stăpân pe terminologie, Gleb a înţeles doar că argumentul fusese solid şi a început să fie mândru de mentorul său. Lui Gleb i-a mai plăcut şi faptul că, spre deosebire de îndrumătorii-profesori, Ivan Alekseevici nu îl ţinea sub un

control strict. Se întâlneau destul de rar – şi nu la catedră, ci la berăria Brigantina. Îndrumătorul se mulţumea cu comunicările orale ale discipolului. Asculta atent, uneori îl întrerupea şi mai întreba o dată. Şi întotdeauna dădea sfaturi bune. Se întâmpla ca atenţia lui Ivan Alekseevici să devină atotcuprinzătoare, ochii îi înţepeneau focalizând un punct – cel mai des, lustra în formă de timonă. Din când în când, observa că timona se roteşte, şi îi comunica acest lucru chelnerului Leşa, un flăcău bălai căruia îi lipsea degetul arătător de la mâna dreaptă. Leşa dădea abătut din cap şi îl îndemna să nu mai bea. Făcând aluzie la degetul pierdut, Ivan Alekseevici declara că, în situaţia lui, Leşa nu ar trebui să indice nimănui nimic. După o vreme, oprea darea de seamă a lui Gleb şi îl chema pe Leşa pentru a se informa dacă Brigantina ţine direcţia bună. Am înţeles, domnule căpitan, răspundea şmecherul Leşa, ştiind că acest lucru avea să îşi găsească expresia în bacşiş. În astfel de zile, Ivan Alekseevici era scump la vorbă, nu dădea sfaturi şi doar îşi bea în tăcere berea cu înghiţituri mici. Foarte curând a devenit clar că berea era doar ultima verigă dintr-o serie care îşi avea începutul încă la orele dimineţii. Dar Gleb se bucura şi de această atenţie tăcută, fiindcă ea era invariabil binevoitoare. Atunci el îşi permitea să expună cele mai îndrăzneţe idei, ştiind cu certitudine că ele vor fi acceptate fără obiecţii. Gleb vedea polifonia nu numai în vocile paralele ale eroilor, ci şi în contrastele subiectelor, în timpii diferiţi ai narării, care îşi puteau găsi punctul de întâlnire atât în textul operei, cât şi în afara ei – în mintea cititorului. Tânărul cercetător nu putea da întotdeauna exemple de astfel de opere, dar, în serile lui cele mai bune, îndrumătorul îi sugera aceste exemple şi chiar menţiona lucrările ştiinţifice dedicate lor. În una din aceste seri, Gleb şi-a repetat întrebarea referitoare la argumentul decisiv servit lui Ciukin. După ce a reflectat profund la întrebare, Ivan Alekseevici a răspuns: i-am dat pur şi simplu una în moacă. A ridicat bricheta la ţigara care se stinsese. Citeşte-i, dragul meu, pe poststructuralişti – şi vei evita multe necazuri. În general, erau şi profesoare în serile când Ivan Alekseevici nu venea singur la întâlnirile cu Gleb. Îl însoţeau de regulă tineri sau studente. În prezenţa lor, Ivan Alekseevici era strălucitor de erudit şi de spiritual, cita din memorie pagini întregi şi, indiferent de cantitatea băută, privirea nu îi înţepenea într-un punct. Se prea poate ca doamnele să fi fost aduse special, căci ce cadru poate fi mai bun pentru un profesor decât prezenţa elevului. Gleb a înţeles că îndrumătorul ştiinţific *îşi desfăşura coada* în faţa doamnelor, dar asta nu l-a deranjat câtuşi de puţin: coada lui Ivan Alekseevici era splendidă. În afară de asta, prezenţa unei însoţitoare presupunea

prelungirea serii. De la un bar plecau la altul, şi Ivan Alekseevici nu îşi precupeţea spiritul fin, dar, mai ales, portofelul, pentru că el plătea totul. Gleb a încercat de câteva ori să participe la plată, dar Ivan Alekseevici i-a amintit că, în situaţia respectivă, avea loc un proces de învăţământ a cărui responsabilitate o poartă în totalitate (inclusiv financiar) el, ca profesor. Acesta a fost cel mai vesel, dar totodată şi cel mai rodnic proces de învăţământ din viaţa lui Gleb. Multe din cele spuse de Ivan Alekseevici şi le nota, iar carnetul vecin cu berea nu trezea nimănui mirare. În acest context, dăruirea de sine a îndrumătorului atingea uneori asemenea cote, încât fără ajutorul altora nu mai era în stare să ajungă acasă. Nu doar o dată le-a ajutat Gleb pe doamne să îl aşeze pe Ivan Alekseevici într-un taxi, după care să gonească împreună cu ei în toiul nopţii prin Piter, pe linia 14 din Vasilievski Ostrov. După ce îl urca pe îndrumător la etajul şase, îşi lua rămas-bun. La propunerea de a rămâne până dimineaţă răspundea cu un refuz politicos. Dădea explicaţii că de la linia 14 până la Mîtinskaia Naberejnaia nu e deloc mult. Şi într-adevăr, n-ar fi fost departe dacă nu ar fi fost podurile. Deseori, Gleb trebuia să aştepte coborârea lor – intermediară sau finală –, dar acest lucru nu îl supăra foarte tare. Uitându-se la masa neagră a podului, înţelegea că nopţile acelea îi vor rămâne pentru totdeauna în minte şi i se strângea inima gândindu-se la amintirile viitoare. Ştia că îşi va aminti faţa de masă cadrilată, cu urma rotundă lăsată de o cană fierbinte, scaunele vieneze instabile, paharele ciocnite cu zgomot şi hohotele de râs. Peste, să zicem, treizeci de ani – vor mai râde oare toţi în hohote? Şi, dacă da, atunci – unde?

20.10.13, MÜNCHEN

Stau culcat într-o rână pe canapea, cu mâinile înnodate pe ceafă. Katia, pe scaunul cu înălţime reglabilă, stă la computer cu degetul pe mouse. Muşcându-şi buzele, deplasează un text pe ecran.

— Mâine e ultima zi caldă. Iar pe urmă, în treacăt fie spus, e iarnă… Oftând, schimbă imaginea. E iarnă, Gleb.

În fereastra vilei vecine se reflectă o vesperală rază roşie. Dintr-o singură atingere, ca la fotbal, zboară în salonul Ianovskilor. Tremură pe tavan. Spun:

— Scrie-i lui Mayer că anulez concertul de la Berlin. După o pauză: Că anulez concertele – în general.

Katia face o jumătate de întoarcere cu scaunul. Se uită la mine în tăcere.

— Hai, ce holbezi ochii! Îi arunc o privire şi schimb tonul. Scrie…

Katia deschide mail-ul.

— Indici şi motivul?
— Ne lipsim de motiv… Mă duc spre fereastră. Motivul e că nu mai pot să cânt! Nu pot, înţelegi?
— Ştii, cu bolile nu e întotdeauna la fel. Se cunosc cazuri când a trecut totul de la sine.
Râd tare şi nefiresc.
— Am repetat ieri patru ore – sunt varză. Ai auzit gâlgâiala aia? Ai auzit – când te apropii de uşă scârţâie tare parchetul. Dar ştii de ce scârţâie? Mă duc la bibliotecă şi, trăgând un volum de Goethe, scot cu două degete o sticlă. Fiindcă de la alcool te îngraşi. Îţi ştiu toate ascunzişurile.
— Sunt o beţivă bătrână şi grasă. Dacă asta face să-ţi fie mai uşor…
Spune asta aproape în şoaptă. Se uită ţintă la ecran. Îi pun mâinile pe umeri şi îmi apăs fruntea de creştetul ei.
— Iartă-mă. Tu nu eşti bătrână şi nu eşti grasă. Dar eşti beţivă.
Katia îşi pune palmele peste ale mele. Se uită la mine de jos în sus.
— Două săptămâni, ţine seama, Glebuşka, nu m-am atins de alcool. N-ai observat?
— Nu, pentru că ieri duhneai.
Computerul semnalizează că a intrat un e-mail. Katia pune mâna pe mouse şi ecranul care se stinsese se luminează.
— Ieri am băut, când te-am auzit cântând… O scrisoare de la Anna Avdeeva.
Mă întorc pe canapea.
— S-o ia dracu’ pe Anna Avdeeva. Scrie-i lui Mayer.
— Îşi indică numele de fată.
— Să-l ia dracu’ de nume de fată.
— E un nume nostim: Lebed.
Îmi trec mâinile peste faţă. Pielea se întinde ca o mască de cauciuc.
— Şi ce scrie interesant Anna Lebed?
— „Dragă Gleb, în ciuda anilor care au trecut, sper că îţi aminteşti de mine. Sunt sigură că îţi aminteşti, deşi amintirile tale nu sunt, probabil, cele mai plăcute…“
— Nu cele mai. Dar stilul – zici că-i Turgheniev, ia te uită, proasta.
— Stai… „Am fost măritată de trei ori, dar nu reuşeam să fac un copil…“ – Katia îi aruncă o privire scurtă lui Gleb. – Aşa. „După ce m-am căsătorit a treia oară m-am mutat la Leningrad. Am născut o fetiţă, o cheamă Vera… La scurt timp după naşterea Verei soţul meu a murit…“

— Da’ ce-am eu cu toată chestia asta? La coş!

— Aşteaptă… „Vera a început să aibă probleme cu ficatul, şi nu demult i s-a pus diagnosticul: cancer.“ Continuarea Katia o citeşte o vreme în gând. Fetiţa are treisprezece ani. Anna scrie că ea învaţă la şcoala de muzică. Pianul. E formidabil de înzestrată…

Mă uit atent la Katia.

— Anna e prima mea femeie.

Ochii Katiei lunecă mai departe pe rânduri.

— „După despărţirea noastră, probabil că nu s-ar cuveni să apelez la tine, dar eu nu mă mai gândesc la ce se cuvine. Mă agăţ de orice posibilitate…“ Îţi cere ajutorul, Gleb.

Formidabil de înzestrată. Păi, e părinte pentru care copilul lui să nu fie înzestrat? Poate doar tatăl meu.

— Ce putem face pentru ea?

— Deocamdată – nimic, dar poate că e nevoie de un transplant de ficat.

Mă uit cum trage grădinarul un cărucior în magazie. Ieşind de acolo, îşi scoate mănuşile.

— O ajutăm, Gleb?

— Vrei tu?

— Da.

— Atunci scrie-i că da. Numai în numele tău.

1983–1984

Noul an, 1984, Gleb l-a întâmpinat la Leningrad. Pentru prima dată, nu acasă. În dimineaţa de 31 decembrie, a dat ultimul colocviu şi, de la universitate, a plecat direct la aeroport, sperând să zboare la Kiev. Dar, vai, nu mai erau bilete. În drum spre cămin, a încercat să cumpere o şampanie, dar nici cu asta nu a avut noroc. A avut certitudinea că şi una, şi alta (că aşa e făcută viaţa) au încăput în aceleaşi mâini. Chiar şi i-a imaginat foarte clar pe acei fericiţi cum, zburând spre Kiev, dau noroc cu şampanie. Căminul era pe jumătate gol. Vecinii lui Gleb (acum erau nişte studenţi din Novgorod) plecaseră, normal, la Novgorod. Până în mica lor patrie ajungeau cu trenul în trei ore, nici nu aveau nevoie de legătură aeriană. Gleb nici nu era sigur că exista între Leningrad şi Novgorod. Culcându-se peste cuvertură, şi-a amintit cum, numai cu o săptămână în urmă, novgorodeanul Valea îi spusese novgorodeanului Kostea că făcuse rost pentru eveniment de două sticle de şampanie. La propunerea lui Kostea de a fi băute imediat, Valea răspunsese

cu asprime că duce şampania acasă. După o scurtă tăcere, Kostea îl sfătuise, glacial de demn, să ţină şampania în frigider. Deja pe jumătate adormit, Gleb a mai apucat să se mire de cât de prevăzători sunt totuşi novgorodenii. Trezindu-se, nu a putut mult timp să înţeleagă cât era ceasul: nefiind întors de o zi, ceasul se oprise. La zece şi jumătate erau deja şoapte pe coridor, fir-ar să fie, o să-ntârziem. S-a trântit o uşă şi s-au auzit paşi însoţiţi de un zdrăngănit de sticle. Gleb s-a gândit cu tristeţe că el nu o să întârzie. Şezând pe pat, se legăna, şi arcurile răspundeau a jale. Lumina era stinsă în cameră (era zi când adormise Gleb), dar pe tavan se reflectau felinarele de pe stradă. Licărul lor selenar era şi mai trist decât scârţâitul arcurilor. Şi lumina calendarul cu imagini din Kiev, care atârna deasupra patului lui Gleb. Imaginile din Kiev nu erau de natură să te bucure. Aminteau de lipsa de ofertă a oraşului în care ar fi putut fi el acum, dacă lucrurile ar fi avut un alt curs. Un surogat jalnic de realitate, şemineul pictat din cămăruţa lui papa Carlo[70]. Gleb s-a ridicat hotărât şi a aprins lumina. De după uşă s-au auzit slab nişte paşi. Nu erau paşii cuiva care se grăbea undeva: în general, ritmul lor nu dovedea existenţa vreunui ţel. Ei i-au trezit interesul lui Gleb şi chiar l-au făcut să râdă. Rezemându-se cu spatele de uşă, a încercat să şi-l imagineze pe cel care mergea nesigur – poate chiar furişându-se – pe coridor. Necunoscutul s-a oprit la uşă – e clar că o fixează cu privirea. Gleb a simţit o nelinişte. Ce poţi să vezi la uşi? Lacăte! Căminul e pustiu şi, profitând de asta, bântuie pe-aici vreun hoţ… Gleb a deschis uşa brusc şi a văzut pe coridor o fată. Neaşteptata apariţie a lui Gleb a speriat-o. El a recunoscut-o: era Katarina, nemţoaica din Berlinul de Est. Era la filologie rusă, cu doi ani în urma lui. Nu se cunoşteau, şi era puţin probabil ca ea să aibă habar de el, dar Gleb o ştia, o ştiau toţi pe nemţoaica înaltă şi slabă: străinii erau rari în universitate. De altminteri, nu faptul că era nemţoaică era foarte important. Katarina se remarca prin ea însăşi – păr blond drept, mers adolescentin ca de animaţie, nas uşor cârn pe figura gotică. Pe la spate i se spunea Cuierul[71], şi nu se poate afirma că fără temei: reaua-voinţă are privire ascuţită. Pe lângă caracteristicile Katarinei, porecla reflecta obida celor respinşi de ea. În ciuda înfăţişării ei nostime (de fapt, datorită ei), erau câţiva tineri filologi la care Katarina avea succes. Toţi ştiau însă că are la Berlin un logodnic căruia îi este fidelă. Ceea ce trezea un respect legitim, dar nu putea să nu scoată din sărite. Iată cine era Katarina, care stătea acum în faţa lui Gleb. Zâmbea încurcată: prima frică îi trecuse. Căuta o prietenă… Trepuia să serpez Anul Nou cu nişte prieteni ai părinţilor mei, dar s-au îmbolnăvit – *grippe*[72]. Grippe – asta-i prost, a fost de acord

Gleb. Părinţii au rugat să nu sărbătorească la cămin. Au spus că acolo e aşa o beţie şi aşa o porcărie… Păi, pe-aici e pustiu, a cuprins Gleb cu privirea tot coridorul, nici tu beţie, nici tu porcărie…. Plictizeală, a râs Katarina. Nu se spune așa, a afirmat Gleb. Ea a dat din mână: mereu e aşa la mine – vorbesc încă prost ruseşte. Deloc, rusa ta e normală, e chiar cât se poate de OK. Pe faţa lui Gleb s-a citit o şovăială. Cu alcoolul, nu ştiu cum de n-am avut grijă, dar sunt gata să te invit la un ceai, putem să sărbătorim Anul Nou cu ceai. Dar zahar este? Gleb a lăsat capul în jos, de teamă că ea ar putea să vadă în ochii lui ceva care nu avea legătură cu ceaiul. Este. Atunci putem sărpători. În voce i s-a auzit zâmbetul. Gleb a ridicat ochii – aşa era. Ea tot timpul zâmbea. Poftind-o în cameră, a spus: ai un zâmbet minunat… Pauză. Adevărat? De data asta ea n-a zâmbit, şi Gleb s-a gândit că stricase totul. A început să se agite, a căutat în noptieră pachetul cu zahăr rafinat instant şi l-a pus pe masă; cartonul rupt inegal s-a răsucit în formă de capac de pian. Rafinat şi alb, ca dovadă a purităţii intenţiilor. Acum ea o să întrebe cine deschisese atât de barbar pachetul. *Russische arbeit*[73]. Nu, a întrebat dacă mai este şi altceva în afară de zahăr. El a dat din cap că da: sigur, ceva este – pâine, salam. Şi-a amintit cuprins de înfrigurare. Ciuperci, de exemplu, marinate… Katarina a spus că are şi ea câte ceva, aduce imediat… E clar. S-a speriat. De ce i-o fi spus de zâmbet? S-a speriat şi a găsit un pretext ca să plece: e de înţeles, are un logodnic la Berlin, iar aici, cu gândul la noapte, începuseră complimentele. Petrecând-o cu privirea pe Katarina, Gleb s-a întristat. A luat chitara, a început să atingă coardele. I s-a părut că aude paşi în spatele uşii – nu, al ferestrei… Trecuse destul timp ca să fi ajuns până la orice cameră şi să se întoarcă – putea deja s-o fi făcut de zece ori. N-avea rost să mai aştepte. Gleb a pus chitara pe pat şi a deschis radioul, ca să nu scape Anul Nou. S-a auzit un zgrăpţănit uşor la uşă. Katarina… Katarina! Stătea cu un pachet în plastic – o adevărată *Snegurocika*, chiar aşa, *Schneemädchen*[74]. Era şi îmbrăcată altfel acum şi mirosea a un parfum nu de pe-aici – nu Krasnaia Moskva, de pildă, cu care se dădea bunica lui Gleb. Uite de ce durase atâta. După ce a intrat în cameră, ea a început să pună pe masă produse nemţeşti. Ce mult e din toate, s-a entuziasmat Gleb. Ea a răspuns că este mica ei scuză pentru că a întârziat. Gleb a deschis frigiderul şi a scos de pe raftul care era al lui un borcan de un kilogram cu ciuperci. După ce a pus borcanul pe masă, şi-a dat seama că zărise în frigider ceva la care nu se aştepta. Ducându-se pentru a doua oară la frigider, s-a lămurit totul. Pe raftul novgorodeanului Valea erau două sticle de şampanie: Valea uitase de şampanie când îşi făcuse geanta

pentru drum. Dar nici eu nu am pierdut timpul degeaba – Gleb a spus asta calm, cum se şi cuvine unui adevărat scamator. La un pocnet din mâna dreaptă, a apărut în mâna stângă o sticlă. Nu cumva e o şampanie, s-a minunat Katarina. Nu, a clătinat din cap Gleb, sunt două şampanii. Katarina a deschis frigiderul. Recunoaşte că erau la tine! Gleb îşi păstra încă o mină serioasă. Nu, nu erau la mine, mai exact – nu le *aveam* eu. Katarina a spus că o sticlă ajunge, şi Gleb a fost imediat de acord. Sigur că ajunge. Important era să nu se gândească ea că o să-nceapă *beţia*. Când a început la radio mesajul de Anul Nou al secretarului general, Gleb a început să destupe sticla. A făcut-o fără pocnet, ca să nu aibă nimeni dubii în legătură cu maniera paşnică a petrecerii, dar Katarina s-a arătat dezamăgită. Şampania, după părerea ei, trebuie deschisă cu zgomot. Gleb s-a scuzat şi a promis că a doua sticlă o va destupa exact aşa. Dar Katarina numai asta nu voia, fiindcă atunci ar fi început se ştie ce. Când s-a terminat mesajul de felicitare, Gleb a turnat şampania în două căni emailate albastru-închis. Mai erau şi un pahar faţetat şi o cană de o jumătate de litru cu o vedere a cetății Novgorodului, dar Katarina a respins aceste vase ca nefiind pereche. Cele două căni erau însă chiar gemene (aluniţa care le deosebea era un loc de pe care sărise emailul) şi, când erau ciocnite, scoteau sunetul de tablă pe care îl au tălăngile vacilor. El s-a făcut auzit cu o secundă înainte să bată orologiul, când Gleb şi Katarina au petrecut vechiul an. În timpul imnului Uniunii Sovietice, sunetul de tablă s-a repetat: acum, Gleb şi Katarina au întâmpinat anul care venea. A început o muzică de estradă sovietică. După ce a ascultat extrem de serioasă câteva bucăţi, Katarina a arătat spre chitară: cânţi? A adăugat: am auzit că tu cânţi frumos. Gleb s-a mirat, dar nu a lăsat să se vadă. După cum se vedea, Katarina ştia despre el mai mult decât te puteai aştepta. A închis radioul şi a luat chitara. S-a uitat, nu fără mândrie, la Katarina, ale cărei cuvinte îi sunau încă în urechi – n-o fi ştiut şi că el se afla acolo? Nu cumva nu trecuse din întâmplare pe coridor? A început să cânte. A ales intenţionat două piese complicate, ca să îşi demonstreze tehnica. Interesant, oare logodnicul ei ar putea asta? Şi, în general – oare cântă la chitară? Gleb avea mari îndoieli în privinţa asta. Cu aceste gânduri, a trecut la lucruri simple şi melodioase. Când a cântat *Love story*, Katarina a cântat şi ea în engleză. La început, încet, jenându-se, dar când Gleb a trecut la *zumzetul* lui, a început să cânte fără reţinere. Această voce a Katarinei el nu o auzise încă – puternică, joasă. Deodată, ea a încetat să cânte şi a spus că vrea să bea pentru minunatul muzician care este Gleb. Simţind că se înroşeşte, el a turnat în căni ce mai

rămăsese din şampanie. Katarina a aruncat o privire iute la sticla goală, şi Gleb s-a gândit că acum ea va renunţa la toast. Nu a renunţat. După aceea a început să taie un salam adus. Gleb a întrebat dacă minunăţia aceea era de la Berlin. La răspunsul afirmativ al Katarinei, el a adăugat: nu era un dar de la logodnic? Ea a avut un zâmbet reţinut: dar ce, în URSS logodnicelor li se dă în dar salam? Peste o secundă nu s-a mai putut abţine – punea frumos feliile tăiate pe o farfurie şi se cutremura de râs. Mai târziu, Katarina a mărturisit că nu cântatul la chitară şi nu zumzetul lui Gleb, ci faptul că puntea spre întrebarea de bază fusese un produs de mezelărie o cucerise definitiv. A răspuns că logodnicul nu are ce să caute aici. Fiindcă logodnicul nu există. Gleb a simţit o revărsare de fericire şi nici măcar nu s-a întrebat de ce nu există. Principalul era nu-ul. Dar poate că nici nu exista. Fusese inventat ca să descurajeze admiratorii. Katarina, după ce a cerut voie, a luat calendarul de pe perete. S-a aşezat pe patul lui Gleb şi a început să dea foile. Povesteşte-mi despre Kiev. Gleb s-a aşezat lângă ea. Cu privirea la mâinile Katarinei, la cum îi tremurau uşor genele. Asta e universitatea. De ce e aşa roşie? Nu ştiu, sunt obişnuit din copilărie să fie aşa, la cuvântul *universitate* îmi închipuiam întotdeauna ceva roşu, chiar şi cuvântul era roşu. Pe clădirea roşie au lunecat degetele palide ale Katarinei. Gleb nu mai cuteza să ridice ochii, şi doar se uita la ele, şi le iubea nemărginit. Le-a acoperit cu palma lui – Katarina nu şi-a retras mâna. Degetele ei tremurau. Abia i le-a strâns – puţin de tot, doar ca să se liniştească. A simţit că el şi Katarina se transformă într-un întreg, şi-a rezemat fruntea pe umărul ei. Katarina s-a înclinat spre el, i-a simţit respiraţia. Nu şi-o simţea pe-a lui… Pot să te sărut? Pauza ivită a fost umplută de o maşină de-afară. Niciodată nu m-am zărutat. Gleb a ridicat încet capul şi şi-a atins buzele de buzele ei întredeschise. De unde logodnic… Calendarul a lunecat fără voie pe jos.

01.12.13, MÜNCHEN

Katia la volan, eu lângă ea. Pe bancheta din spate, Nestor şi Nika. Mergem la casa noastră alpină, unde intenţionăm să petrecem câteva zile. Maşina urcă pe serpentine, şi lui Nestor nu îi e prea bine. Degetele lui, albite, strâng mânerul de deasupra ferestrei. Nika îl mângâie pe Nestor pe un genunchi. În oglinda retrovizoare, privire neliniştită către Katia.

— Până la vilă sunt vreo douăzeci de minute, dar putem să ne oprim.

— Mai bine să ne oprim… – Nestor o spune aproape fără să desfacă buzele. Încercând să zâmbească.

La primul cot al serpentinei, maşina rulează cu un fâşâit pe pietriş. Nestor şi Nika se dau jos. Nika are în mână un pachet de batiste igienice: se aşteaptă la ce e mai rău. Nestor face un semn liniştitor. Trânteşte portiera şi se reazemă cu spatele de ea. Respiră adânc, cu gura deschisă. Cobor geamul.

— E început de iarnă, dar vremea e ca de început de toamnă, raportează Nika.

Întind braţul până la Nestor.

— Ţi-e mai bine?

— Mult.

Nestor mai ia o gură de aer şi, cu părere de rău, se urcă în maşină.

După o ultimă spiră pe serpentină, intrăm în cătunul alpin. În faţa masivelor porţi ferecate, Katia apasă pe telecomandă şi ele se deschid. Nestor reînvie văzând cu ochii. Se interesează din ce secol e casa. Katia răspunde că din al şaisprezecelea (a fost o ocazie). Nesterovii sunt fermecaţi, ei n-au avut o asemenea ocazie. Casa e într-adevăr frumoasă: spaţioasă, cu etaj şi cu mansardă sub acoperişul cu două pante.

Pe musafiri îi instalăm în mansardă. După ce face duş în camera de baie finisată cu marmură, Nestor găseşte că, în ceea ce priveşte confortul, secolul al şaisprezecelea nu e mai prejos decât al douăzeci şi unulea. După cină, se interesează *ce* a rămas în această casă din casa iniţială.

— Pereţii, răspunde Katia. Şi uşile şi broaştele.

Îi duce pe musafiri la intrare şi le arată ciudatul mecanism de pe partea interioară a uşii. Broasca pare pur şi simplu un ornament, inutil, ca orice e frumos. Katia ia cheia din cuiul de dimensiuni ciclopice şi dispare în spatele uşii. Ornamentul intră în funcţiune, scrâşnetul lui e muzical.

În timpul cinei, în şemineu trosnesc buştenii – imenşi, cum e totul în această casă. Scaunele sunt tronuri, paharele sunt pocale. Vinul e într-un urcior de trei litri. Aşa ne-a parvenit.

— Te simţi ca la cinema, spune Nestor. Acum trebuie să intre majordomul şi să aducă lumânări.

Katia iese şi, după un minut, apare cu două candelabre.

— Majordomul nostru e Geraldina, dar ea a rămas în oraş.

— Dacă vrei, ne închipuim că tu eşti Geraldina, sugerează Nestor.

Nika zâmbeşte:

— Pentru Geraldina, nu are un aer suficient de ofensat.

În încăpere e cald, şi Katia deschide fereastra. Duce degetul la buze. Din liniştea care vine răzbate un sunet de talangă.

— Aici vacile nu sunt mânate pentru înnoptat. – Katia se uită pe fereastră. – Iarbă în decembrie… Aş paşte şi eu.

Nika se duce lângă ea la fereastră.

— Şi eu.

— Mergem amândouă. Katia se întoarce spre bărbaţi. Numai să nu ne faceţi vaci.

— Iar noi o să tălăngănim pentru voi, adaugă Nika. Încântător sunet.

— Sunet de cană de tablă. În prima noastră noapte, Gleb mi-a dat să beau dintr-o cană ca asta şampanie.

Mă uit pe după spatele Katiei pe fereastră.

— Spui ca şi cum te-aş fi îmbătat.

Katia îmi toarnă vin din urcior.

— Nu, eu am vrut. Voiam de mult să te cunosc – n-ai ştiut? Am văzut că te întorci la cămin de la aeroport – cineva a spus că voiai să pleci la Kiev. Am înţeles că n-ai luat avionul. Nu ştiam unde aveai să sărbătoreşti… Katia ia o duşcă zdravănă. Şi, brusc, am pus mâna şi i-am sunat pe cei la care trebuia să întâmpin Anul Nou. O pereche care te cam sufocă… Am spus că m-am îmbolnăvit.

— *Grippe* – precizez eu. Tu, Katia, te-ai dovedit mai şmecheră decât credeam.

— Asta-i adevărat. – Se întoarce către Nestor şi Nika. – Mi se emoţionase rău de tot băiatul… Dar şi eu mă emoţionasem, şi rusa mea nu-mi dădea ascultare, dar pe urmă am simţit că ţie îţi plăcea asta.

— Da, dimineaţă rusa ta devenise mult mai bună.

— Nu era rea, în general vorbind, rusa mea.

— Nu te amăgi.

— Nu, poate, mici probleme cu pronunţia… Gleb spunea: deosebeşte consoanele moi şi tari, ţine minte că *s* înainte de vocale nu se sonorizează! Dar la mine se sonoriza – ca în germană. – Nu te uita la mine. – Katia îşi toarnă iar din urcior. – Mă tachina… Cum mă tachinai, Glebuşka?

— *Nu ze-aude nici foşnet în grădină*[75]. Chiar aşa şi cântai.

— Nu sună rău. – Nestor îşi aprinde o ţigară la fereastră. – Chiar e mult mai bine aşa, nu, Nika?

— Nici nu se compară.

Katia bea din pocal.

— Katiuş, ţi-ajunge.

Întind mâna spre pocalul Katiei, dar ea nu-i dă drumul.

— Păcat că nu mi-ai spus asta în prima noastră noapte. Vocea Katiei devine arţăgoasă. Sticla de şampanie am băut-o amândoi dintr-o suflare. Fără momente educative.
— Acolo au fost două sticle, îi suflă Nestor.
Katia îşi toarnă suc.
— A doua sticlă e altă poveste. Când Gleb a început să o destupe, pur şi simplu a turbat. N-am mai văzut niciodată atâta spumă.
— N-o fi fost extinctor? îşi dă cu presupusul Nika.
— Nu, era *Sovetskoe șampanskoe*. Am încercat să o astup – am luat gâtul sticlei şi am acoperit gura cu degetul – uite-aşa…
— … şi a îndreptat jetul spre mine! Mamă!
— Nici n-am înţeles ce s-a întâmplat – sticla era din frigider şi n-a frapat-o nimeni, dar dădea din ea ca la Formula 1.
— În final m-am pomenit udă din cap până-n picioare – udă şi lipicioasă!
— Era deci o şampanie dulce, a tras concluzia Nestor. În cel mai rău caz, demidulce.
— Am vrut să mă duc la duş şi să mă schimb, dar Gleb a spus că nu pot să apar aşa pe coridor…
— Katiuşa…
— A fost al dracului de convingător, şi m-am apucat să mă spăl în cameră, la chiuvetă. Cast, băiatul s-a întors. Eu tremuram de frig, el mi-a propus să mă înfăşor cu plapuma şi am băut amândoi ceai. Dar eu tot nu puteam să mă încălzesc…
— Mi se pare – pun mâna pe umărul Katiei – că putem să bem şi acum un ceai…
— Ţi-ai amintit toate astea când i-o trăgeai Hannei tale?!
Katia îmi aruncă mâna şi suflă pe rând în toate lumânările. Plânge înăbuşindu-şi hohotele, fără lacrimi. Nika o îmbrăţişează şi o duce în dormitor. Nestor şi cu mine ne uităm în tăcere cum din fitilele lumânărilor se ridică firişoare de fum.

1984

Pe 1 ianuarie, Gleb şi Katarina s-au trezit în acelaşi pat. Din ziua aceea, viaţa lor s-a schimbat cu desăvârşire: nu s-au mai despărţit nu numai în anul care începuse, ci nici în toţi anii care au urmat. Trezindu-se la ora două a amiezii, Katarina l-a rugat în şoaptă să îi spună Katia. Contopirea ei cu Rusia s-a dovedit atât de adâncă, încât n-a mai putut purta numele dinainte. După

micul dejun, cuplul a plecat la plimbare. Mergeau cu mâinile trase în mâneci. Paşii le scârţâiau pe zăpada pe care, în cinstea neaşteptatei lor întâlniri, erau împrăştiate serpentine şi confetti. Zăpada era bătătorită, nu era proaspătă, era murdară, dar era o zăpadă de sărbătoare. Din când în când, zburau fulgi, mărunţi şi ţepoşi. Pe pod Gleb a suflat în palmele Katiei, a admirat degetele ei lungi. A întrebat-o dacă a luat lecţii de muzică. Nu, n-a luat. Sub palmele Katiei se legănau pe şnur, copilăreşte, mănuşi cu un deget. Gleb i-a pus mănuşa pe mâna dreaptă, iar mâna stângă i-a vârât-o în buzunarul scurtei lui. Strângea mâna Katiei şi se sufoca de fericire. Se sufoca pentru că fericirea era imensă şi sub formă de aburi, deja nu mai încăpea în el, iar surplusul ieşea la fiecare suflare sub formă de norişori volatili. I-a mulţumit în gând lui Dumnezeu pentru dar – alt cuvânt n-a găsit, fiindcă atât de neaşteptate şi de minunate sunt doar darurile. Gleb nu ostenea să se minuneze cum de un om care ieri îi era încă străin îi devenise atât de apropiat. Devenise parte a *eu*-lui său, şi acum o iubea pe Katia cu o dublă dragoste – ca pe cineva apropiat lui şi ca pe sine însuşi. Cuvântul l-a trădat pe Gleb, căci nu făcea faţă iubirii care pusese stăpânire pe el. Ar fi vrut să îşi exprime simţământul printr-o faptă, iar patul era prea mic pentru asta, ar fi vrut să săvârşească ceva, chiar să sufere. Nu e de mirare că nu peste mult timp s-a şi ivit prilejul. Apărut în persoana lui Dunea, care se despărţise cam pe-atunci de Lida şi chiar apucase, după cum s-a văzut, să îşi îndrepte atenţia spre Katia. El era cel căruia Katia îi spusese că are un logodnic, fiindcă inima ei bună nu îi dăduse voie să dezvăluie motivul, de fapt simplu, al refuzului: nu-l plăcea pe Dunea. Ştirea despre cuplul cel nou s-a răspândit într-o clipă prin facultate. Dunea s-a simţit tras pe sfoară şi l-a apucat furia. Se saluta ca şi înainte prieteneşte cu Gleb, dar ora răzbunării nu era departe. Alegând un moment când Gleb şi Katia erau într-un grup de studenţi, Dunea s-a apropiat de ei şi, zâmbind, a spus că pe *Cuier* atârnă deja, după cât se vede, cineva. Cei de faţă au tăcut mâlc. Gleb s-a uitat fără o vorbă la zâmbetul lui Dunea şi nu l-a găsit firesc – buzele lui Dunea erau strânse. S-a întors, s-a încovoiat şi a devenit şi mai mic pe lângă vânjosul Dunea. Toţi au înţeles că intenţiona să plece şi i-au făcut cale liberă. Îndreptându-se printr-o răsucire, Gleb a aplicat în maxilarul lui Dunea o lovitură de jos. Picioarele lui Dunea s-au distanţat şi el s-a lăsat încet pe podea. Gleb şi-a dus braţul pentru o nouă lovitură, dar Dunea a dat sleit din mână: continuarea s-a contramandat. Dunea şedea amorf, gata să leşine, uitându-se cu o privire tâmpă drept înainte. După ce l-a dus salvarea la spital, a reieşit că avea maxilarul fracturat. Întrebat la camera de gardă care era

cauza traumatismului, pentru a fi înregistrat, Dunea a răspuns, dând dovadă de nobleţe, că a căzut pe scară. Doctorul a clătinat din cap a îndoială, dar n-a spus nimic. A doua zi, Dunea a fost vizitat de Gleb şi de Katia. I-au adus piure de legume şi şi-au cerut iertare. Dunea a arătat prin gesturi că iertare trebuie să îşi ceară el. Pe urmă s-a lăsat tăcerea, fiindcă Dunea, vorbăreţ de obicei, putea să participe la discuţie mai mult ca ascultător. În gesticulaţia lui mută se simţea un anume preaplin, şi câte ceva ar fi putut probabil să spună totuşi, dar, de fapt, nu avea ce. Ca să umple golul, Gleb a spus bancul cu bărbatul adus la spital cu un cuţit între coaste şi care, întrebat de doctor dacă are dureri, a răspuns că nu, numai când râde. Bancul s-a dovedit cum nu se poate mai potrivit: Dunea a râs şi imediat s-a apucat de falcă. În afară de asta, auzind de cuţit, i-a trecut prin cap că, judecând ruseşte, scăpase uşor. Spre uşurarea generală, după vreo cinci minute bolnavul a fost trimis să facă nişte proceduri. Katia a continuat să îi facă lui Dunea piureuri şi supe şi după ce a ieşit din spital. De altfel, după o săptămână, o studentă la politehnică, mânată de mila pentru suferind, a înlocuit-o. S-ar fi putut spune că Gleb şi Katia au fost redaţi unul altuia, dacă cei doi vecini ai lui Gleb nu s-ar fi întors încă din 3 ianuarie în paturile lor. Explicaţiile au putut fi evitate, şampania băută (şi nebăută) fiind înlocuite de urgenţă, dar cu prezenţa în cameră a studenţilor novgorodeni nu era nimic de făcut. Lui Gleb i se părea că niciodată nu fuseseră atât de necontenit prezenţi, cel mai adesea amândoi odată, iar în cel mai bun caz – cu rândul. Vecina Katiei era, dacă e să vorbim în aceiaşi termeni, tot casnică, aşa încât se iveau extrem de rar condiţii pentru întâlniri de amor. Pentru hotel nu aveau bani, dar chiar dacă ar fi avut, situaţia nu s-ar fi schimbat cu nimic: clienţii de sex opus erau primiţi numai cu ştampilă de la starea civilă pe actul de identitate. Ceea ce, evident, nici Gleb şi nici Katia nu aveau. Mai tot timpul şi-l petreceau împreună, iar locurile întâlnirilor lor erau cheiurile Nevei, cafenelele ieftine şi coridoarele căminului, unde, rezemaţi de perete, purtau seara lungi discuţii, mai mult în şoaptă. Aceste săptămâni de abstinenţă silită au rămas după aceea în memoria lui Gleb ca perioada cea mai frumoasă din viaţa lui. Niciodată nu au mai fost sentimentele lor atât de delicate şi de audibile, niciodată nu a mai fost tremurul acela la o atingere. Probabil că imaterialitatea acestor relaţii nu l-a mulţumit totuşi pe deplin pe Gleb, de vreme ce odată, învingându-şi neplăcerea, a ciocănit la uşa lui Dunea şi l-a întrebat dacă nu îi dă una din celebrele lui chei. Dunea a răspuns că cheia pe care o are e în funcţiune, întrucât el, Dunea, trăieşte în prezent un roman furtunos cu fata care are grijă de el. Spunând asta, maşinal, şi-a pipăit

falca. Când Gleb era gata să plece, Dunea, după ce a şovăit puţin, a spus că, de fapt, la cămin mai există încă o cheie specială. Cuvântul *specială* a sunat atât de apăsat, încât Gleb s-a zăpăcit. Fantezia i-a şi zugrăvit o cameră a fochiştilor, o casă în aşteptarea unei reparaţii capitale şi chiar cabina unei şalupe-remorcher (auzise de astfel de cazuri). Încăperea nu era deloc departe de aşa ceva, a precizat Dunea, tărăgănând dezvăluirea. Dar dezvăluirea chiar merita, fiindcă bătea cele mai îndrăzneţe fantezii ale lui Gleb. Poate că sună surprinzător, a rostit cu demnă modestie Dunea, dar e vorba de Coloana Rostrală. Gleb a decis să rămână imperturbabil: sunt două. Pentru ce-ţi trebuie două, s-a mirat Dunea. E vorba de coloana din dreapta – dacă stai cu faţa spre Muzeul Naval. Intendentul coloanelor mi-a dat cheia unui spaţiu auxiliar. Te previn: acolo e frig, trebuie să iei cu tine un încălzitor. După cum şi o saltea pneumatică – nu ţi se pune la dispoziţie pat cu baldachin. Dunea a extras cheia de sub lucrarea *Rezistenţa materialelor* (judecând după toate, ea nu părea prea mare la Politehnică). Merge? Gleb nu a stat pe gânduri: merge. După ce a scotocit în dulapul de haine, Dunea (hotărâse să fie nobil până la capăt) a scos de sub un teanc de pulovere o saltea pneumatică frumos împăturită. Aparat de încălzit nu avea. În schimb, s-a găsit unul la Katia, pe care neobişnuitul aranjament a entuziasmat-o. S-au dus la Coloanele Rostrale în aceeaşi seară. După ce au traversat Malaia Neva, s-au oprit în faţa coloanei ce le fusese pusă la dispoziţie. La baza ei, pudrate cu zăpadă, şedeau două viguroase figuri alegorice reprezentând marile fluvii ale Rusiei – lui Gleb i-a venit greu să precizeze care anume. Deasupra capetelor acestora creşteau direct din coloană prore ascuţite de corabie, numite cu un cuvânt la fel de ascuţit: *rostruri*. Impetuozitatea cu care ieşeau din coloană dădea de înţeles că nimeni nu îşi va băga nasul în ceea ce se petrecea înăuntru. După ce a deschis uşa joasă din postament, Gleb a bâjbâit în dreapta intrării după întrerupător. Două felinare *lilieci* (n-or fi şoareci[76] aici? a şoptit Katia) au luminat o încăpere pătrată (dacă n-or fi şobolani, i-a trecut prin minte lui Gleb), cu o scară în spirală în mijloc. Lângă scară erau o masă şi două scaune, iar într-un colţ era patul: o uşă scoasă din balamale şi pusă pe nişte capre. Întâi şi-ntâi, Gleb a pus în priză aparatul de încălzit – un reflector cu un filament. Îndreptat spre tine, se simţea cât de cât, dar asupra temperaturii generale a încăperii (egală cu cea de afară) nu avea nici un efect. Un al doilea mijloc de a se încălzi a fost sticla cu coniac pe care Katia a pus-o pe masă cu o gustare alături. Gleb, care tremura mai degrabă de nerăbdare decât de frig, a scos salteaua gonflabilă. Încercarea de a umfla salteaua s-a dovedit pur şi simplu

extenuantă. Lui Gleb i se învârtea deja capul de atâta suflat din rărunchi, iar salteaua continua să rămână jalnic de neconfortabilă. Pe lângă asta, şi cauciucul, şi faţa textilă ale acestui obiect estival deveniseră mai rigide şi refuzau categoric să se întindă: rezistenţa materialelor era la limită. Ameţeala şi frigul au redus întru câtva ardoarea iniţială a lui Gleb. În pofida planurilor anterioare, obosit, a acceptat propunerea Katiei de a cina. Katia s-a aşezat pe genunchii lui, cu aparatul de încălzit pus chiar lângă scaun. În asociere cu câteva pahare (al căror rol era îndeplinit de ştiutele căni) de coniac, măsurile luate le-au permis să se încălzească un pic. Dar când şi-au scos scurtele şi puloverele, căldura cu greu câştigată s-a topit. Imediat, Katia s-a îmbrăcat la loc. Gleb a încercat să o convingă să nu se grăbească, făgăduind că se va încălzi repede, dar în vocea lui nu mai era siguranţa dinainte. Finalul a fost că s-a îmbrăcat în mare viteză şi el. O jumătate de oră mai târziu, după ce a împachetat tot ce adusese, cuplul s-a îndreptat spre cămin. În dimineaţa următoare, cheia i-a fost înapoiată lui Dunea.

2.12.13, MÜNCHEN

Citesc ziarul. Katia se uită dacă avem e-mailuri.

— Gleb, scrisoare de la Anna Avdeeva. Tocmai mă gândeam la ea… Cere iertare că n-a mai dat nici un semn.

— Nu e prima dată la ea.

— Scrie că lucrurile nu evoluează foarte bine. Vera a stat deja de două ori în spital. Pe urmă spune ce ia… Fetiţa continuă cât se poate de serios să studieze pianul… Scrie despre repertoriu… E laureată, te informează, a unor concursuri internaţionale.

— Eu n-am fost niciodată laureat. E vreo rugăminte concretă?

— Nu te roagă nimic. Să le ajutăm cu nişte bani?

— Ei, dacă e laureată, hai să le ajutăm.

— Gleb…

Katia tace.

— Da? Mă uit la ea pe deasupra ziarului. Aud tot, Katiuşa.

— Pe 31 se împlinesc treizeci de ani de când ne-am cunoscut.

Dau deoparte ziarul şi sunt atent la Katia. Ea se răsuceşte cu scaunul rotativ.

— Gleb, dragule, trebuie să serbăm ziua asta la Piter.

— *Abgemacht!*[77] Sunt un om liber acum.

Katia vine la mine. Îmi îngrop faţa în puloverul ei.

— Acum eşti într-adevăr un om liber. Vezi, putem să mergem unde dorim. Şi când dorim.

— Întrebarea e numai, cât timp. Azi dimineaţă mi-a tremurat piciorul drept – asta, ştii, e semn rău.

— Muhammad Ali s-a îmbolnăvit de Parkinson pe la patruzeci de ani – acum are şaptezeci.

— Da, Muhammad Ali, mi s-a spus. Steagul tuturor parkinsoniştilor. O dau cu grijă la o parte pe Katia şi mă ridic. Cursa s-a încheiat, Katiuş. Acum nu mai e foarte clar la ce bun a fost, în general.

— Cursa – da. Dar mişcarea continuă.

— Mişcarea – încotro?

Mă uit cum în spatele ferestrei zboară fulgi mari şi uzi de zăpadă. În fereastra casei de vizavi ard lumânări de Crăciun.

— Gleb… Dar de ce n-ai încerca să cânţi?

— Păi, mai bine să dansez, îm? Piciorul meu stâng n-are încă nimic.

— Nu m-ai auzit, Gleb, am spus: să cânţi.

Geraldina aduce ceaiul. Cânt:

— Geraldin, Geraldin, oi, oi, oi, ai pachet de la Pekin, oi, oi, oi!

— Ce cântec frumos! Geraldina încearcă să reproducă melodia. Păcat doar că nu înţeleg cuvintele.

Mă aplec spre urechea ei:

— Geraldina, o fetiţă rusoaică oarecare, primeşte pachet după pachet. La sfârşitul cântecului i se aduce învinuirea că face comerţ cu narcotice.

Geraldina are un zâmbet reţinut. Îmi netezeşte cu mişcări repezi umărul. Îi sărut mâna. Geraldina iese din cameră plină de însufleţire.

— Vezi, Geraldinei îi place.

Katia se strânge în mine.

— Tocmai bine, o să cânt pentru Geraldina. Până nu-mi piere glasul: boala include şi asta. Iar pe urmă o să-i cânte grădinarul.

Pe sub fereastră trece grădinarul. Are în braţe ramuri de *chionanthus virginicus* tăiate.

1984

Pe 17 aprilie, Gleb şi-a sărbătorit cei douăzeci de ani pe care îi împlinea. Petrecerea s-a ţinut în camera Lenin, unde oaspeţii au fost întâmpinaţi de rezerva lui Lenin, care nu se deosebea deloc de cel zdrobit. Dunea, desemnat ca maestru de ceremonii, se întorcea din când în când să-l privească (Lenin

era chiar în spatele lui) şi avea un schimb de priviri ostile cu el. Orice spunea Dunea, cuvintele îi erau primite cu aceeaşi uitătură mijită critic care îl scotea din sărite. Privirea sfredelitoare din spate şi-a explicat-o mai târziu prin faptul că se îmbătase repede şi că, pe neaşteptate, îl luase somnul. La început, Dunea a rostit nişte toasturi după care trebuia să se bea stând în picioare şi în care era vorba despre doamne, despre dragoste, despre fidelitate şi despre ştiinţă. Moment în care amintea de sărbătorit şi propunea să se bea pentru el. După mici clătinări, îndemna ca acest lucru să se facă tot în picioare. După ce a mai obosit, a început să le dea cuvântul oaspeţilor, iar după fiecare toast spunea: pentru asta trebuie băut în picioare. Îndemnul suna de fiecare dată tot mai încet şi, la un moment dat, nu s-a mai auzit. Dunea, cu capul pe braţe, dormea. Mult timp, toasturile au decurs fără îndrumarea lui. Spre sfârşitul petrecerii s-a auzit un toast aproape intim. O colegă de an i-a urat lui Gleb ca fetele să îl iubească şi la şaptezeci de ani ca acum. Cuvinte la care Dunea şi-a înălţat capul, împroşcând din ochi somnul nedormit până la capăt. Pentru asta trebuie să se bea culcat, a rostit el şi a adormit din nou. De dimineaţă, când Gleb şi Katia au venit să strângă vasele, Dunea încă mai dormea. Ca un adevărat maestru de ceremonii, rămăsese la post pentru cazul în care s-ar întoarce cineva şi s-ar hotărî să rostească un toast. În aceeaşi dimineaţă, Katia şi Gleb au aflat că îi aşteaptă o nouă locuinţă. Cunoscuţii părinţilor Katiei, cei la care nu se dusese ea în noaptea de Anul Nou, plecau pentru două semestre la Universitatea Humboldt din Berlin. Cuplul de profesori ornitologi urma să le vorbească studenţilor nemţi despre păsările din Rusia. Şi i-au propus Katiei să stea în apartamentul lor de pe strada Bolşaia Puşkarskaia. Fără a-i veni să creadă această neaşteptată fericire, Katia a primit. Ca oricărui lucru neaşteptat, i s-a descoperit şi acestei fericiri o preistorie. Invitaţia la Berlin fusese pusă la cale de părinţii Katiei, profesori-ornitologi şi ei. Ei fuseseră cei care găsiseră oportun ca fiica lor să aibă grijă de sălaşul profesoral de la Petersburg. Cunoscându-şi părinţii ca pe nişte oameni nesentimentali, Katia a bănuit că în acest scop şi fuseseră invitaţi ornitologii ruşi la Universitatea Humboldt. Că era sau nu aşa, imediat după ce ei şi-au luat zborul la Berlin, tânărul cuplu s-a instalat în apartamentul de pe Puşkarskaia. Dacă e să fim exacţi – după o oră. Singurul lucru pe care Gleb şi Katia l-au luat cu ei la prima vizită a fost lenjeria de pat. În ziua următoare, cu ajutorul celor doi novgorodeni, au mutat restul lucrurilor. De fapt, în locuinţa profesorilor se găsea aproape tot ce este necesar, dar noii locatari au preferat să ia cu ei câte ceva. La urma urmelor, nici nu era prea complicat: casa de pe Puşkarskaia nu

era deloc departe de cămin. Apartamentul savanţilor petersburghezi îi amintea Katiei de apartamentul din Berlin al părinţilor ei, aşa că mutarea a fost pentru ea, într-un fel, o întoarcere acasă: rafturi înţesate până la refuz cu cărţi, stalagmite de cărţi pe podea şi gânditoare păsări împăiate pe dulapuri. Katiei nu-i plăceau păsările. Din copilărie intraseră în viaţa ei ca o întruchipare a nemişcării. La început încă mai credea că aceşti învăţăcei de-acasă pot să zboare şi, când avea vreo cinci ani, i-a aruncat în sus de pe scară. Părând a întruchipa un sacrificiu, ei au zburat precum o piatră în jos, unde le-au căzut pradă nişte cuburi de lego, darul unor rude vest-germane. Cu timpul, a devenit totuşi limpede că acelor păsări nu le era dat să zboare în sus. Faptul că nu erau în stare nici să meargă, darămite să zboare, precum şi vata de un alb murdar cu care erau umplute i-au stârnit fetiţei (scormonise într-o pasăre împăiată) un sentiment de decepţie. Micuţa Katarina vedea, fireşte, păsări capabile să zboare, dar acelea erau mai ales vrăbii şi porumbei, care erau imposibil de comparat cu păsările din casa lor. Spre deosebire de Katia, pe Gleb, care nu locuise niciodată într-o casă de ornitologi, păsările puse pe etajere l-au mirat. Gleb nu le-a dat drumul şi nici nu a scormonit în ele, dar nici nu şi-a putut refuza plăcerea de a mângâia puful delicat de sub aripile lor. De altfel, cel mai mult l-a uimit în acest apartament o altă pasăre: Katia. Posibilitatea de a atinge un şoim sau o acvilă de munte nu trezea în Gleb nici o fărâmă din fericirea pe care o încerca atingând gâtul delicat al Katarinei. Ea era un cocor care, pe neaşteptate, coborâse din cer în braţele lui şi nu arăta nici cea mai mică dorinţă de a-şi lua zborul. Trezindu-se dimineaţa, Gleb simţea pentru o clipă teama că fericirea doar o visase, iar pasărea lui măiastră a zburat. Dar Katia era lângă el. De obicei, era deja trează şi stătea liniştită, ca să nu îi tulbure lui somnul. Se uita la el. Uneori citea. Dacă îi vedea pleoapele tremurând, le atingea cu buzele. Gleb o lua în braţe, n-o lăsa să plece, trupul Katiei se dezdoia, se întindea ca o coardă de chitară – abdomen lângă abdomen, picioare lângă picioare… Dimineaţa începea cu un lung sărut. După ce cobora din pat, Katia se ducea să facă baie, iar Gleb se rostogolea pe jumătatea ei de pat şi îşi vâra nasul în perna care mirosea a părul ei. Imensa cadă din fontă se umplea încet. Ca să nu piardă timpul, Katia se întindea când abia dacă se umpluse o treime. Îi plăcea să simtă cu fiecare celulă a corpului apa fierbinte, îi plăcea să o ţină de mână Gleb care, după ce părăsea patul, se aşeza pe marginea căzii. Odată, pierzându-şi, chipurile, echilibrul, s-a lăsat lin în apă şi a anunţat că nu are de gând să iasă. Că, vedeţi dumneavoastră, o baie de profesor este prea mare pentru o persoană. Că arhitecţii o concepuseră

ca bazin, iar aici trebuie văzută manifestarea tradiţionalului colectivism rusesc. Katia (expresie de accentuată îndoială) nu a reacţionat imediat, dar după ce a alunecat spre cealaltă margine a căzii, i-a făcut loc lui Gleb. După care au luat împreună baia de dimineaţă, deja fără explicaţii. Katia (ce nu faci de dragul tradiţiei) nu a protestat activ, dar a pus o condiţie: să folosească timpul cu baia pentru studierea limbii germane. Dizolvându-se cu totul în Gleb, voia să vadă că i se şi răspunde cu ceva. Condiţia Katiei a fost acceptată cu însufleţire. Gleb dorea foarte mult să înveţe germana, care pentru el se reducea la treizeci de cuvinte şi de expresii auzite de la Katia. Dar şi metoda de studiu s-a dovedit a fi eficientă: niciodată nu mai memorase cuvinte atât de repede. Procesul de învăţare a fost alcătuit de Katia pe principiul extinderii. La început s-a apelat la materialul verbal oferit de camera de baie – inclusiv denumirile părţilor corpului. După baie au urmat coridorul şi bucătăria, apoi sufrageria, dormitorul, biblioteca (inclusiv denumirile păsărilor) şi biroul profesorului. Biroul soţiei profesorului era biblioteca, ceea ce a permis să mai fie repetat o dată lexicul cult şi cel ornitologic. Întrebarea de ce condiţiile de lucru ale profesorului erau mai bune a făcut posibilă abordarea problemei egalităţii sexelor. Temele următoare au devenit casa, strada Bolşaia Puşkarskaia cu magazinele aflate pe ea, oraşul şi Ţara Sovietelor. Astfel, potrivind apa rece şi apa caldă (presiunea în conducte se schimba întruna), Gleb şi Katia au ajuns la nivelul internaţional. Aici a fost vorba cu precădere despre relaţiile ruso-germane, pe care cuplul le-a întărit prin toate mijloacele accesibile lui. Cu aceasta s-a încheiat cursul practic de germană, care i-a imprimat pentru totdeauna lui Gleb o bună pronunţie nemțească. Între timp, a devenit evident că, deşi sunau minunat, în forma lor scrisă cuvintele lipseau cu desăvârşire pentru el. La acest curs de germană, ochiul a fost, în mod clar, mai prejos decât urechea. Fiind incomod de citit şi de scris în baie, Katia şi Gleb au mutat seara exerciţiile gramaticale, pe care le făceau la masa din bibliotecă. Pentru baia de dimineaţă au rămas numai temele de vorbire. Ele îi erau deosebit de dragi lui Gleb.

31.12.13, PETERSBURG

Katia şi cu mine aterizăm pe aeroportul Pulkovo. Ne întâmpină un viscol de Petersburg. Lăsând în urmă vârtejuri de zăpadă, maşina se îndreaptă spre oraş. Simt privirea Katiei.

— Poate-mi spui şi mie unde mergem, îm?

Mă întorc. Expresia feţei e *acolo unde am fost fericiţi*. Răspund:

— Mergem acolo unde am fost… Într-un cuvânt, unde am fost.

Katia îşi trece degetele printre ale mele.

— Ştii, Gleb, eu am sunat deja la fostul nostru cămin. A fost dărâmat. E drept că s-a construit pe urmă, dar e altceva.

— Ştii, multe mai izbuteşti să faci, Katiuşa.

— Păi, noi de mult gândim la fel. Şi am înţeles dintr-odată unde vrei să mă duci. Dar, ştii, cred că în clădirea aceea nu mai e cămin. L-au mutat la Peterhof.

— Ştiu.

— Sunt în vânzare apartamente de lux, dar de închiriat e imposibil, chiar şi pentru un star ca tine. Când i-am sunat pe vânzători în numele tău au fost, închipuie-ţi, foarte reci.

— O să le amintim acest lucru.

Katia tace un timp.

— Adică tu chiar ai închiriat un apartament acolo?

— Nu, Katiuşa, l-am cumpărat.

Ajunsă acolo, maşina e întâmpinată de un portar. Care ia valizele şi le duce la lift. În hol sunt reprezentanţi ai autorităţilor oraşului, foarte afabili. Flori, coş cu şampanie. Franţuzească, observ, două sticle: studenţii novgorodeni se ridică în picioare. Bine aţi revenit (o puternică strângere de mână cetăţenească). Şi bine aţi venit (îmbrăţişări). Bine am venit reveniţi, spun în glumă, şi toată lumea râde.

Apartamentul este unul cu patru camere, finisat splendid, iar ferestrele dau spre Neva. În general vorbind, aminteşte prea puţin de camerele de cămin în care ne-a fost dat să locuim la vremea noastră. Katia le compară cu sălile Ermitajului care se întinde pe celălalt mal al Nevei. Mă strâmb (expresia *uşoară neîncredere*) şi îmi exprim sincer dezacordul.

Principala deosebire de Ermitaj o consider a fi pronunţatul ascetism în alegerea mobilei. Trei camere sunt goale, iar în a patra (salonul) sunt două paturi cu plasă de sârmă, două taburete, două birouri, o bibliotecă şi un frigider în care au şi fost puse sticlele primite în dar. Pe perete atârnă un radio din ebonită – aproape la fel ca în urmă cu treizeci de ani. Katia îl deschide şi se face auzit cântecul *Câmpul meu drag*[78]. Apasă pe un buton. Dintr-o fantă a corpului iese un disc: radioul se dovedeşte a fi un player.

— De mult n-am mai auzit cântece sovietice. Şi coruri…

— Decorat cu ordinul Steagul Roşu– răspund. – *Crème de la crème*[79].

O trag pe Katia lângă mine şi îi ating fruntea cu buzele.

— Acum treizeci de ani mă sărutai pe buze…

— Nu m-am hotărât dintr-odată – nu-ţi aminteşti?

Katia îşi aminteşte. Se duce la bibliotecă şi ia o carte la întâmplare. Bahtin. *Probleme ale poeticii lui Dostoievski*.

— E şi polifonia ta aici. Nu ţi-a ieşit rău.

— Acum pot continua.

Katia pune cartea pe etajeră.

— De ce nu?

Afară se aprinde iluminatul cu leduri de la Ermitaj. Viscolul îi roade contururile şi fereastra se transformă în tablou. Acum impresioniştii sunt expuşi pe ambele maluri ale Nevei – în Ermitaj la etajul trei şi la noi la etajul patru.

Pe la zece seara se aude sunând la uşă. Însoţiţi de portar, doi chelneri aduc în coşuri masa de Revelion. Fără urmă de mirare, pun faţa de masă pe birourile apropiate şi aprind lumânările. Se extrag din coşuri castraveţi muraţi şi roşii, ciuperci, leurdă. Icre negre şi un purceluş mic, ca de jucărie, pe un platou oval. Restul rămâne ambalat până îi soseşte momentul. Muşcându-şi arătătorul, Katia urmăreşte ceea ce se petrece.

— Dar unde e salata Olivier? Unde sunt mandarinele?

Ca la comandă, apare ceva în folie, iar sub folie – o salatieră cu Olivier. Într-o vază – o colină de mandarine.

— Acum totul aminteşte de Anul Nou la cămin. Ochii Katiei strălucesc. Mai ales icrele negre şi purceluşul.

La unsprezece este adus un pachet legat cu o panglică şi îi este înmânat Katiei. După ce dezleagă panglica, ea îl desface: e o rochie. Exact ca atunci, uşoară şi transparentă. Katia, fără o vorbă, îşi îngroapă faţa în rochie.

— Doar am de turnat ceva şi de dat pe-afară, explic eu.

Katia îşi pune rochia.

— Nu înţeleg cum te-ai descurcat cu dimensiunile. Doar nu ţi le ştii nici pe ale tale.

— M-a ajutat Geraldina.

La douăsprezece fără cinci, la difuzorul mecanic se aude un plescăit marca Brejnev, însoţit de felicitarea de Anul Nou. Se pare că în 1983 Brejnev nu mai plescăia, deci e mai degrabă înregistrarea mostrei din anul 1981. Anacronism. Torn în cănile de aluminiu şampanie şi însoţim trecerea aniversării de treizeci de ani. Odată cu ultima bătaie a pendulei, bem pentru

următoarea aniversare de treizeci de ani. Katia îşi exprimă speranţa că lucrurile nu se vor limita la ei. Dau din cap în tăcere. La două fără un sfert, rochia Katiei este udată cum se cuvine cu şampanie. Vrând-nevrând, trebuie să şi-o scoată. Apropiem paturile. Ca incandescenţă, noaptea nu e mai prejos decât cele petrecute aici acum treizeci de ani. Aproape că nu.

1985 – 1986

Viaţa în locuinţa ornitologică a devenit pentru Gleb şi Katia o planare în voie pe deasupra cotidianului. De atunci, fericirea s-a asociat în mintea lui Gleb cu păsările, mai ales cu exemplarele lor împăiate. Pe Bolşaia Puşkarskaia au stat doi ani în loc de unul: profesorii au prelungit cu un an contractul cu Universitatea din Berlin. După primul an, au venit pentru o lună acasă, şi tânăra pereche s-a mutat pentru această perioadă la cămin. Lucrurile Katiei au rămas la ornitologi, dar pe ale lui Gleb au hotărât să le ia. Nu era foarte clar ce atitudine aveau să aibă stăpânii apartamentului faţă de prezenţa lui Gleb şi, cu atât mai mult, părinţii Katiei. Aceştia nu voiseră să o lase în URSS, presimţind că fiica lor avea să îşi găsească acolo un soţ. Katia a fost nevoită să accepte că părinţii ei nu se înşelaseră presimţind acest lucru. În URSS am plecat, a reflectat ea în timpul băii de dimineaţă, şi soţ rus mi-am găsit: dar să nu-i bucurăm înainte de vreme. Soţul rus a tăcut diplomatic. Nu a încercat să lămurească de ce era atât de rău un soţ rus. Majoritatea femeilor din ţara lui aveau chiar astfel de soţi şi nu se poate spune că acest lucru le amăra în mod deosebit. Răspunsul la ideea preconcepută a părinţilor Katiei a fost faptul că Gleb s-a apucat să înveţe germana, continuând cu o perseverenţă de două ori mai mare. Dar şi de această parte a graniţei exista propria idee preconcepută. Ea apăruse referitor la nemţoaica Katarina Gertner şi la legătura ei cu cetăţeanul sovietic Gleb Ianovski. Rolul părinţilor îl avea aici organizaţia de comsomol, a cărei datorie, conform statutului, era să ştie cine cu cine doarme. Organizaţia l-a convocat pe Gleb la şedinţa biroului său. La primirea invitaţiei, Gleb a hotărât să îi ceară sfatul lui Dunea, ale cărui legături erau cu precădere internaţionale. Dunea, fără să stea mult pe gânduri, i-a sugerat lui Gleb să acuze biroul de *miopie politică*. Dăduse cândva de această expresie în manualul de istorie a PCUS[80] şi îi mersese pe loc la inimă. Găsind că expresia este eficientă, Dunea o repeta de câte ori o cerea situaţia, iar uneori şi fără să o ceară. I-a arătat lui Gleb cum anume să o rostească – sever şi puţin dus pe gânduri. Poate chiar mijind ochii – totuşi, miopie. Lui Dunea îi mai căzuse cu tronc şi expresia *rămăşiţă a zinovievismului*, dar în

situaţia de faţă (Dunea s-a uitat cu îndoială la Gleb), era mai puţin potrivită. La şedinţa biroului, comsomolistului Ianovski i s-a adus la cunoştinţă că purtarea lui este amorală şi că trebuie să se despartă neîntârziat de cetăţeana redegistă. Drept răspuns, Gleb a declarat că nu se va despărţi de Katarina, întrucât se pregătesc să se căsătorească. Uitându-se în ochii ochelaristului care prezida (caricatural de mici în spatele lentilelor groase), i-a învinuit pe cei de faţă, pentru orice eventualitate, de miopie politică. După aceste cuvinte s-a lăsat liniştea. Strict vorbind, organizaţia de comsomol era împotriva căsătoriilor internaţionale – chiar cu reprezentanţi ai ţărilor socialiste. Astfel de căsătorii se încheiau invariabil cu plecarea comsomoliştilor peste graniţă. Cei plecaţi preferau, în mod laş, legăturile cu supuşi străini legăturilor cu organizaţia de-acasă. Dar cazul lui Gleb şi al Katiei li s-a părut membrilor biroului a nu fi după acelaşi calapod. Hotărârea manifestată de Gleb i-a făcut să şovăie. Ea ameninţa cu un scandal, iar scandalul nu era de dorit – la urma urmelor, Katia se afla în cadrul lagărului socialist. O insistenţă prea mare din partea lor putea fi răstălmăcită ca opacitate la ideile internaţionalismului, care ducea, cum era de aşteptat, la miopie politică. Un diagnostic care nu era de natură să liniştească. Gleb (Dunea prevăzuse bine) a produs o impresie de neşters asupra biroului. Era în el ceva necuviincios, inteligent, impropriu unui adevărat comsomolist. Derutat, cel care prezida şi-a scos ochelarii, dar nici această soluţie nu s-a deosebit prin clarviziune. Privirea lui aproape oarbă şi neajutorată a devenit în ochii celor de la şedinţă cea mai clară imagine a miopiei. Apoteoza ei, se poate spune. Energia acuzării mânioase a secat dintr-odată: nu a mai rămas putere nici pentru un blam formal. După cum stăteau lucrurile, comsomolistul putea fi doar uşor dojenit. În drum spre casă, Gleb a cumpărat o sticlă de vin şi, în aceeaşi seară, a cerut-o pe Katia în căsătorie. Katia, după ce a izbucnit în plâns, a primit. Lacrimile au fost nu numai de bucurie, ci şi de obidă. Se vede că ea aştepta de mult propunerea şi nu înţelegea de ce până atunci nu se făcuse auzită. Gleb nu înţelegea nici el singur. Poate se temuse să nu sperie fericirea aceea nemărginită care intrase în viaţa lui odată cu Katia. După câteva luni (nu fără bătaie de cap), şi-au înregistrat căsătoria la un oficiu de stare civilă din Leningrad. S-au dus în pulovere şi în jeanşi şi au rugat-o pe ofiţereasa de stare civilă să nu rostească nici un cuvânt. În ceea ce ne priveşte, e destul de lipsit de ceremonie, i-a spus Gleb la ureche Katiei. Într-adevăr, a confirmat ofiţereasa, care stătea bine cu auzul. După care a păstrat tăcere. Locurile unde trebuiau să semneze le-au fost arătate printr-un semn. De ce nu îmi propui să ne cununăm, a întrebat

odată Katia, după ce a înţeles că trebuie să se lămurească singură. Pentru că aparţinem unor biserici diferite, a răspuns Gleb. După câteva zile, Katia i-a comunicat că a hotărât să treacă la ortodoxie. Nu vreau ca după moarte, a spus ea categoric, să fim în locuri diferite. De data asta i-au dat lacrimile lui Gleb: era ceea ce el nu îndrăznise să o roage. O lună mai târziu, Katiei, care învăţase Crezul ortodox, i s-a citit rugăciunea pentru convertire. Numelui ei i-a fost schimbată o literă: din Katarina a devenit Katerina. Acest lucru s-a petrecut la catedrala Kniaz-Vladimir, unde Katia şi Gleb se duceau duminica. Tot aici a avut loc mai târziu cununia lor. Din prudenţă, nu au invitat pe nimeni: organizaţia de comsomol, care făcuse atât de mult pentru această căsătorie, nu ar fi iertat niciodată cununia. La următoarea întâlnire de la birou nu a mai ajutat nici chiar *rămăşiţa zinovievismului*, cel mai biciuitor calificativ din colecţia lui Dunea, după părerea acestuia. Trebuie spus că fără sprijinul lui ar fi fost probleme şi cu cununia. Fiind bulgar ortodox, el, împreună cu o fată pe nume Aleksandra, a participat ca martor. Dunea şi Aleksandra erau mai înalţi decât Gleb şi Katia, ceea ce s-a dovedit de folos când au trebuit ţinute cununile deasupra capetelor mirilor. Odată slujba sfârşită, Aleksandra s-a văitat de greutatea cununii, spunând că dacă i s-ar fi cerut să ţină braţul sus (ceea ce nu era nevoie), poate nici n-ar fi rezistat până la capăt. A şi presupus că, dacă Gleb şi Katia ar trebui să ţină cununile, ei, să zicem că pentru ea şi pentru Dunea, ei n-ar putea să facă faţă. La aceste cuvinte, toţi s-au uitat la Dunea, dar privirea lui s-a înţepenit pe cadranul ceasului. Dunea era concentrarea întruchipată, ca şi cum timpul s-ar fi oprit pe cadran. Într-un fel, chiar aşa şi era: toate idilele lui Dunea se repetau una pe alta şi se încheiau odată cu discuţia referitoare la căsătorie. Cât despre această fată, în afară de nume, Gleb şi Katia nu ştiau nimic despre ea şi nici nu o mai văzuseră vreodată. N-au mai văzut-o nici după aceea. Katia a încercat să îşi imagineze înălţimea celor care le-ar ţine cununiile lui Dunea şi prietenei lui. Dispariţia Aleksandrei a fost o dovadă că n-au fost găsite astfel de persoane. Altminteri, înainte de a dispărea, a mai apucat să meargă cu tinerii căsătoriţi la Brigantina şi să sărbătorească evenimentul într-un cerc restrâns. A fost acolo, se înţelege, şi Dunea. Şi cu atâta îndârjire se repeta totul în viaţa lui, încât a fost din nou maestru de ceremonii şi din nou a adormit într-o poziţie inconfortabilă, deşi de această dată nu a mai fost vorba de capre leniniste. Poziţie pe care Gleb şi Katia şi-au amintit-o peste câţiva ani, când au aflat despre dispariţia tragică a lui Dunea la Sofia. După ce s-a întors la el în ţară, Dunea s-a însurat, în sfârşit, şi i s-a născut un fiu.

Timpurile erau grele, Bulgaria (ca şi Rusia) era ameninţată de foamete, iar Dunea s-a dovedit a fi un tată iubitor. Copilului îi trebuia lapte, iar locurile la coadă se ocupau de cu noapte. În fiecare noapte, Dunea îşi lua vechiul Jiguli şi se ducea la lăptărie. Se întorcea dimineaţa. Într-una din nopţi a intrat într-o remorcă: transporta ţevi şi nu avea luminile de gabarit aprinse, nu avea nici măcar steguleţe pe ţevi, şi Dunea nu a văzut ţevile. S-a spus că era cu capul pe volan, acoperit cu cioburile parbrizului – cam cum stătuse cândva cu capul pe masă la petrecere. A fost o mare durere pentru Katia şi Gleb, care nu şi l-au putut închipui pe Dunea mort.

02.01.14, PETERSBURG

Mă duc cu Katia la familia Avdeev. Katia a sunat-o deja pe Anna şi suntem aşteptaţi. După ce coteşte de pe Nevski pe strada Puşkinskaia, maşina se opreşte în faţa unei case. În semiobscuritatea intrării principale. Uşile apartamentelor sunt surprinzător de diferite. O adevărată expoziţie de uşi – de la uşi blindate până la uşi vechi din placaj, cu găuri rămase de la broaştele dinainte. Aşa este cea a Avdeevelor.

Deschide Anna. Diformă, neîngrijită, buze sidefii pe o jumătate din faţă. În ochi, teamă amestecată cu cochetărie. Întreabă dacă este foarte schimbată. Nu, foarte – nu, storc din mine un zâmbet. Consideră că nu te-ai schimbat. Mă străduiesc să nu mă uit la ea. Nici nu pot să mă gândesc că de băbătia asta am fost cândva îndrăgostit. Anna ne conduce în salon. Din camera de-alături iese fetiţa. Palidă. Foarte slabă. Zâmbeşte frumos.

— Vera.

Întinde o mână străvezie.

Seamănă cu Anna cea din copilărie, dar fără vulgaritatea ei. Păr şaten-deschis, cu trăsături şterse. Care, oricât ar părea de ciudat, îmi amintesc de mama.

— O să ne refacem după următoarea internare, spune Anna. Suntem îngrozitor de obosite.

Salonul e spaţios, dar neîngrijit. Tavan înalt, stucatură crăpată. Într-un colţ, acolo unde stă pianul, tapetele sunt vizibil desprinse de pereţi. În colţ, fireşte, păi unde? Ştiam asta încă înainte să o cunosc pe Anna. Lângă pian – un acvariu. Două biblioteci de prin anii ’50, cu cărţile în spatele unor geamuri glisante. Ferestre nespălate. Anna îmi prinde privirea.

— Pentru toate câte le am de făcut nu-mi ajung mâinile.

Dau din cap. Evident, ceea ce făceau totuşi mâinile Annei a fost cu mult

înainte.

Anna ne invită pe toţi la masă. Salată Olivier, vodcă şi *Sovetskoe şampanskoe*. Pe o margine a mesei – mandarine. Katia, te pomeneşti, s-o întreba dacă nu îmi sunt puse aici retrospectiv – asta exprimă faţa ei. Katia nu glumeşte niciodată cu ea însăşi.

Luând furculiţa, simt că e uşor lipicioasă. Fără să observe Anna, şterg furculiţa pe şeveţelul nu foarte proaspăt. Întâlnesc privirea debusolată a Verei. Simt stânjeneală, dar în şi mai mare măsură – compătimire pentru fetiţă, care (se vede din prima clipă) e cu totul altfel decât mama ei. Sunt deja gata să spun că nu mi-e foame, dar privirea Verei mă opreşte. Îmi pun din salata Olivier, care pare de rău augur pentru stomac. N-am nici o îndoială că salata e făcută tot aşa cum sunt spălate furculiţele. Şi paharele: observ pe al meu urme palide de ruj. În timp ce vorbesc cu Anna, Vera mi-l schimbă repede cu al ei. Pe faţa de masă apar nişte picături roşii. În timp ce eu mă mai întreb încă de unde provin, Katia o duce deja pe Vera la baie. Fetiţei îi curge sânge din nas. Anna scoate dintr-un dulap un pachet cu vată şi se duce după ele.

După câteva minute se întorc toate. Vera are vată în nări. Fruntea îi e udă de la prosopul pe care l-a avut pe ea. Mă gândesc că Verei îi e mai rău decât mie, mult mai rău, numai că ea se ţine tare, iar eu – nu. Brusc, îmi vine să iau în braţe copilul ăsta şi să-i insuflu viaţă. Aşa poate fi scos un om din orice groapă. Poţi să te caţeri şi singur – totul depinde de intensitatea dorinţei.

— Scuze pentru sărăcie. – Anna arată spre masă, şi gestul pare ceva obişnuit. – Dacă trăiau părinţii mei, arăta totul mai altfel. Acum se duce totul pe tratament.

— Mamă…

— Asta-i viaţa, fetiţo, n-are de ce să-ţi fie ruşine.

Îi fac semn Katiei, şi ea pune pe masă un mic portofel de piele. I-l dau Annei.

— Ai ceva împotriva unui mic ajutor?

Aruncând o privire spre Vera, Anna oftează.

— Nu am. Nu-mi dă mâna să am. Se apropie pe rând de mine şi de Katia şi ne îmbrăţişează. Gleb e totul pentru Verocika. Îl ascultă tot timpul. Şi faptul că am învăţat împreună… Dar cântă şi ea la pian, așa-i, Verocika? A cântat la Londra, la Helsinki, la Praga. E laureată a unor concursuri de la Moscova…

— Ei, nu trebuie, lasă…

Figura Verei e tristă şi pare lungă. Katia se aşază pe vine lângă scaunul

Verei. Îi ia mâna şi o strânge lângă obrazul ei.

— Cânţi? Hai, te rog…

Vera se uită la mine.

— În prezenţa lui Gleb Feodorovici?

— Gleb Feodorovici, se întoarce Katia. Susţine-ne şi tu cumva, da?

Mă apropii şi mă las pe vine lângă Katia. Acum semănăm, eu şi soţia mea, cu o pereche de păsări mari. Sau cu ceva de soiul ăsta. De exemplu, cu nişte păsări împăiate.

— Nici nu ştii ce prost cântam eu în copilărie. Şi ce dacă, nu m-am temut. Dar tu cânţi, cred eu, minunat.

— Nu ştiu ce înseamnă pentru dumneavoastră prost. Vera se uită cu seriozitate în ochii mei. Pe dumneavoastră vă ascultă lumea întreagă.

— Din obişnuinţă, pur şi simplu. Anna scoate un sunet de protest, dar eu revin la rugămintea Katiei. Ce vom asculta?

Vera se întoarce, scoate tampoanele din nări şi vrea să le vâre în buzunarele rochiei. Katia i le prinde cu o mişcare iute. Le pune în geantă. Privire scurtă a Verei către Katia. Fetiţa se aşază la pian. Degetele pe clape, secunde de concentrare.

Răsună primele acorduri din Adagio de Albinoni. Mă ridic şi, cu coatele rezemate pe pian, mă uit la Vera. Dându-mi seama că îmi tremură mâna dreaptă, îmi schimb poziţia. Mă aşteptam la o interpretare de elev, dar tehnica Verei e splendidă, nu încape nici o îndoială. Îmi gândesc cuvintele de laudă. Tonul pe care mi-l iau mi se pare idiot. Vera este, de fapt, matură. Asta spune muzica ei. Chipul ei. Piesa cântată de o mie de ori, ajunsă banală, pare că o cântă pentru prima oară. Cântul Verei nu e prefăcut: îţi dai seama despre ce cântă. Şi despre cine.

Mă apucă teama că poate acum o să vrea să amplifice impresia şi că se va jena de simplitatea interpretării. Că va începe să împodobească muzica, care nu poate fi decât simplă. Nu, planează la înălţimea limită. La schimbarea ritmului, se aude glasul meu. Vera nu ridică ochii, parcă aştepta. Iar eu simt elanul acela de care reuşisem să mă dezobişnuiesc. Totala contopire cu muzica.

Să fi sunat acum la Brisbane şi să-i fi dat mamei să asculte. Ca să se liniştească întru câtva. Să-i spun că, uite, muzica răsună din nou în viaţa mea, şi că asta e o fericire. Dar pe de altă parte – parcă e şi o tristeţe, pentru că muzica asta perfectă se va sfârşi şi ea. Şi aici mama (n-o cunosc eu?) ar obiecta că perfecţiunea nu se sfârşeşte – doar se transformă în altceva. Nu

neapărat în muzică – în cuvânt, în peisaj, în gest – puţine lucruri perfecte sunt pe lume? În fine, în tăcere, fiindcă numai tăcerea deţine perfecţiunea deplină. De fapt, de dragul acestei lămuriri aş fi şi sunat-o. Dar mă jenez. Mă jenez de faţă cu toţi.

Note

62. Succes (engl.).

63. Noroc (germ.).

64. Oraş din zona Vologda, datând din anul 1137 şi făcând parte din cele 41 de oraşe cu importanţă istorică, fiind bine conservat. Se pare că numele oraşului vine de la cuvântul de origine ugro-finică *tod*, care înseamnă *loc umed cu brazi şi mărăcinişuri*, dar legendele oraşului spun că, venit pentru prima dată la Totma, Petru I a spus: „Acesta nu e oraş – e întuneric“ (*Tma* = întuneric).

65. *Anghel Zlatîe Vlasî* – icoană din a doua jumătate a sec. al XII-lea, aflată la Muzeul Naţional Rus din Sankt-Petersburg.

66. În limba rusă, *krîlo* înseamnă „aripă“.

67. Mihail Mihailovici Bahtin (1895–1975) – filozof, critic literar, semiotician şi savant rus, a cărui operă cuprinde şi un studiu despre carnavalescul operei lui François Rabelais.

68. Posibilă referire la Bunin.

69. Aleksandr Arkadievici Galici (Ghinzburg) (1918–1977) – poet, scenarist, dramaturg, prozator şi cantautor rus, interzis la un moment dat pentru conţinutul critic al cântecelor sale.

70. Personaj al poveştii *Cheiţa de aur sau Aventurile lui Buratino* de A.N. Tolstoi.

71. *Vejalka* – substantiv de genul feminin.

72. Gripă (germ.).

73. Treabă rusească (germ.).

74. Fata de zăpadă (rus. şi germ.).

75. Vers din cântecul *Podmoskovnîe vecera* (*Serile în împrejurimile Moscovei*).

76. Liliac – *letuceaia mîş'*, ceea ce în traducere literală înseamnă *şoarece zburător*.

77. S-a făcut! (germ.)

78. *Poliuiko-pole* – cântec sovietic compus în 1933. Dată fiind marea lui popularitate, este considerat cântec popular, dar autorii lui sunt L.K. Knipper (muzică) şi V.M. Gusev (versuri).

79. Tot ce poate fi mai bun (fr.).

80. Partidul Comunist al Uniunii Sovietice.

1986

Acesta a fost cel din urmă an al lui Gleb la universitate. Şi-a scris lucrarea de diplomă despre polifonie – temă de care începuse să se ocupe cândva sub îndrumarea lui Ivan Alekseevici. Acum Ivan Alekseevici nu mai era în universitate: fusese concediat din cauză că bea. De altfel, s-a sugerat că nu numai din această cauză. Potrivit spuselor unor persoane informate, concedierea a fost provocată în mult mai mare măsură de declaraţiile antisovietice ale cadrului didactic. Într-adevăr, Ivan Alekseevici nu îndrăgea puterea sovietică şi se pronunţa duşmănos la adresa ei. Rolul alcoolului în această poveste consta în faptul că afirmaţiile cadrului didactic erau tot mai pe faţă şi, mai rău, publice. Uneori critica lui era lipsită de logică. Statul la cârmă timp de douăzeci de ani al lui Brejnev îl critica pentru că nu se mai sfârşea, iar pe cel al lui Andropov şi al lui Cernenko, morţi repede, îl condamna, dimpotrivă, pentru scurta lui durată. Astfel, când gazeta de perete a făcut cunoscut faptul că secretarul general Cernenko a preluat conducerea ţării, Ivan Alekseevici a reuşit şi el să adauge cu un flaumaster roşu: *fără a-şi veni în fire.* Gazeta a fost scoasă, dar pe autorul adăugirii nu l-au găsit, deşi flaumasterul era sub nasul lor la decanat. În ciuda patimii pentru alcool şi pentru femei (ori, mai curând, datorită ei), Ivan Alekseevici era iubit de toată lumea. Comentariile lui referitoare la *biroul politric* şi la *zombii de la tribuna mausoleului* au fost privite printre degete. Dar când lucrurile au ajuns la conţinutul mausoleului, răbdarea conducerii a luat sfârşit. Pentru a se evita un scandal, lui Ivan Alekseevici i s-a propus să-și dea demisia, la care el a răspuns că nu simte o astfel de dorinţă. Şi atunci a fost concediat pentru încălcarea eticii profesorale. Dar şi a esteticii, i-a spus decanul lui Ivan Alekseevici, arătând spre cravata lui pătată cu vin. Nici Lenin, nici Cernenko, mort deja la data aceea, nu figurau în decizie. Se hotărâse ca răposaţii, dat fiind caracterul opiniilor lui Ivan Alekseevici, să nu fie amintiţi. Lui Gleb i-a fost desemnat un alt îndrumător: octogenarul profesor Besedin. Profesorul nu şi-a chemat discipolul în universul aventurilor nocturne, deşi probabil că avea şi el, în ciuda problemelor cu memoria, ce să îşi amintească. Cu fiecare an pe care îl trăia, trecutul i se părea tot mai mult oarecum îndoielnic şi fără o legătură nemijlocită cu el. Singurul său însoţitor era un baston sculptat: păreau făcuţi unul pentru altul. Degetele vălurite se înfăşurau ca nişte rădăcini, scoţând în evidenţă asemănarea izbitoare a profesorului cu bastonul său – ca design, culoare şi material. Reacţia profesorului faţă de polifonie nu

a fost de protest, dar nici de mare entuziasm. Ar fi preferat ca Gleb să scrie o lucrare bazată pe metode textologice, şi chiar i-a propus câteva teme. Gleb însă a ştiut să fie stăruitor. De fapt, nici nu a fost nevoie de stăruinţă; nedorind să se tulbure, Besedin nu mai intra de mult în controverse. Polifonia, atunci polifonia, a spus el blând. Principalul, tinere, e sănătatea. Urmărind cu privirea o studentă care trecea, profesorul a adăugat nostalgic: eh, să mai am eu şaptezeci şi cinci de ani… Gleb a fost lăsat în voia lui şi, în deplină linişte, şi-a dus la bun sfârşit studiul născut în aprinsele discuţii cu fostul îndrumător. La susţinerea lucrării de diplomă, primul căruia i-a mulţumit a fost rebelul Ivan Alekseevici. O oarecare nelinişte i-o provoca lui Gleb posibila luare de cuvânt a docentului Ciukin, cel mai înverşunat duşman al polifoniei. Singura persoană capabilă să îi răspundă argumentat nu mai lucra în universitate. Profitând de absenţa lui Ivan Alekseevici, Ciukin chiar a luat cuvântul. Când, la discuţii, s-a ridicat şi a spus că el contestă toate cele expuse de autorul lucrării, sala a oftat. Katia, care stătea în primul rând, a pălit. În liniştea care s-a lăsat s-a auzit vocea profesorului Besedin – neaşteptat de sonoră şi de autoritară: cred că nu vom avea o dispută. Dar de ce, a întrebat ironic Ciukin, dacă avem în vedere că în dispută se naşte adevărul… Adevărul nu se naşte în dispută, l-a întrerupt profesorul, în dispută se naşte agresiunea. Iar în afară de asta, dumneata, Ciukin, eşti în dispută nu cu opiniile expuse, ci cu propriile fantome. Atunci permiteţi-mi… (Ciukin a lungit al doilea *e*). Dar Besedin nu a permis. Nu îi plăceau disputele şi nu îi plăcea Ciukin. I-a spus lui Ciukin că cel mai ruşinos lucru este să îţi faci o carieră ştiinţifică scuipând pe cei care sunt mari. Şi chiar pe cei care nu sunt mari – Besedin a dat din cap spre Gleb care stătea la tribună. Sunteţi bolnav? a întrebat Ciukin. După ce s-a gândit puţin, profesorul a spus că da şi că la optzeci de ani este ceva obişnuit. Mult mai grav, după părerea lui, era bolnav Ciukin. Imediat a urmat şi diagnosticul: sindromul Moska[81]. Ciukin s-a făcut stacojiu. Se vedea că era gata de o lungă şi dură ripostă. Ochii i s-au umplut de amărăciune. Dumneavoastră – fostul meu profesor… În sală s-a stârnit rumoare, dar profesorul a calmat sala cu un gest. Ca fost profesor îţi spun: Ciukin, stai jos. Stai jos! Ciukin s-a aşezat. După un minut, însoţit de exclamaţii dezaprobatoare, a ieşit. Lucrarea de diplomă a lui Gleb a primit punctajul maxim şi recomandarea pentru aspirantură. Spre uimirea generală, Gleb a refuzat aspirantura. Teoriile filologice – chiar şi una minunată, precum teoria polifoniei – îl interesau mai curând sub aspect practic. Explicându-şi refuzul, Gleb a folosit un citat din *Faust*, care, nu se

ştie de ce, i-a venit în minte în ucraineană: „Amice, orice teorie-i gri, doar pomul aurit al vieţii-i verde“[82]. Cuvintele lui Goethe în ucraineană au avut un mare efect asupra asistenţei – mult mai mare decât dacă ar fi fost spuse, să zicem, în germană. A devenit limpede pentru toţi că încercarea de a-l face să se răzgândească era în acest caz inutilă. Iar Gleb a fost ferm în hotărârea lui. Rezultatul celor cinci ani de studiu a fost pentru el înţelegerea faptului că ştiinţa nu era calea lui. Dar care era calea lui – asta era cam neclar. În lucrările biografice despre Gleb Ianovski se afirmă de obicei că aceasta a fost cea de a doua cale respinsă de el. Se consideră că prima a fost muzica. Interesant este că cel care face obiectul acestor lucrări nu este de acord cu această abordare. El este de părere că, în devenirea lui ca muzician, rolul hotărâtor l-au avut anii despărţirii lui de muzică. Ei, aceşti ani, nu l-au lăsat să capete obişnuinţa propriului cânt. În toţi aceşti ani, el a continuat să asculte o muzică celestă, fără să fie atras să îi dea o interpretare pământească, întotdeauna imperfectă. Iar în afară de asta (a spus el odată), principalul lucru care lipseşte muzicii este tăcerea. Numai în armonie cu tăcerea poate exista muzica. Fără pauză, sunetul nu este plin, cum nu este plin graiul fără tăcere. Pauza muzicală a lui Gleb s-a prelungit mulţi ani, dar a fost numai o pauză. Pentru înţelegerea muzicii, ea a fost mai importantă decât dacă ar fi cântat în aceşti mulţi ani.

07.01.14, PETERSBURG

În preajma Crăciunului este adusă în locuinţa noastră din Petersburg nişte mobilă, dar şi un sintetizator cu claviatură. În casă trebuie să fie un instrument muzical, dar acesta nu poate fi chitara. De ce a fost comandat anume un sintetizator, nici eu, nici Katia nu ştim precis, după cum nu ştim nici de ce, dacă exceptăm petrecerea Revelionului, a fost cumpărat apartamentul. Rezultă că, într-adevăr, pentru această petrecere: noi nu ne pregătim să locuim în el. Dar poate Katia stă pe gânduri şi ne pregătim, numai că nu ne dăm seama. N-avem de făcut nimic special la München acum. După cum, de altfel, nici la Petersburg.

De Crăciun vin la noi Anna cu Vera. Anna nu mai conteneşte cu mulţumirile pentru banii primiţi în dar: acum va putea să cumpere alimentele de bună calitate de care are atâta nevoie Vera. În ceea ce priveşte alimentele, găseşte deplină înţelegere la mine şi la Katia: felurile pentru cina de Crăciun au fost comandate la un restaurant cu profil dietetic.

Ridicând paharul, Katia propune să trecem cu toţii la *tu*. Anna

încuviinţează făcând o remarcă, şi anume că ea cu Gleb se tutuiesc de mult. Buzele ei i se par Katiei mai strălucitoare decât înainte. Katia spune că trebuie să renunţe şi Vera la a ne mai spune *dumneavoastră*. Fetiţa e încurcată, dar Katia îi spune că altfel nu ar fi egalitate. Altfel ar trebui să îi spun şi eu ei *dumneavoastră*. Vera promite şi bea (în pahar e *mors*[83]) împreună cu toţi. Ceva îi spune că toastul a fost de dragul ei.

Ridicându-ne de la masă, ne îndreptăm toţi spre camera de-alături, unde a fost pus sintetizatorul. Pentru Vera e ceva necunoscut, şi ascultă atentă explicaţiile mele. Încearcă să cânte, îi place. Anna o întreabă pe Katia despre viaţa noastră la München. Ascultă cu plăcere, nerefuzându-şi gândul (sunt aproape sigur de asta) că putea fi ea în locul Katiei. De fapt, Katia are un film documentar despre viaţa noastră, făcut de televiziunea din München. Anna se arată cât se poate de interesată de film şi se duc amândouă să îl vadă pe computer.

Degetele Verei nu se simt la fel de sigure pe sintetizator ca pe pian. După ce cântă melodia începută, se desprind de clape.

— Tu cânţi la pian? mă întreabă.

— Nu. Ştiu doar că trebuie să ţii mâna ca o căsuţă.

Demonstrez ceea ce ştiu pe claviatură. Vera dă palmelor mele forma corectă:

— Uite aşa.

— Acum am să le spun tuturor că tu mi-ai făcut mâna. Mă aşez în scârţâitorul balansoar adus de dimineaţă. Dar de ce-ai cântat Albinoni atunci?

Cu o mână, Vera cântă primele acorduri din Adagio.

— Pentru că mi-e frică să mor.

— Anna a spus că terapia a mers foarte bine…

Mă uit la faţa liniştită a fetiţei.

— Bine. Dar nu foarte… Doar că ea nu ştie. Doctorii mi-au spus că ne putem aştepta la orice.

Îmi dau seama că mă legăn mai tare cu balansoarul. Încremenesc.

— Stai… De ce nu ştie?

— Am rugat să nu i se spună nimic. Ea… Pe scurt, o dată pe an stă la un spital de psihiatrie. Dacă i se spune adevărul, asta o să o dărâme. Şi aşa a dat mult înapoi din cauza bolii mele. După o tăcere, Vera înalţă capul. Dar unde e chitara ta? Mi-arăţi?

Desfac braţele.

— N-am chitara.

— Repaus?

— Se poate spune şi-aşa. Am boala Parkinson şi nu mai pot cânta.

Vera se apropie de mine şi îmi ia palmele în ale ei.

— E boala la care tremură mâinile?

— Tremură şi nu se mişcă aşa cum trebuie, mai ales degetele.

Vera îmi examinează degetele. Le îndoaie cu grijă.

— Dar când o să cânţi din nou?

— Niciodată. Fac cu ochiul. Noi doi am făcut un schimb de secrete, da?

Ea îmi atinge degetele cu buzele.

— Ţi-e frică din cauza secretului tău?

— Da.

— Nu ai nimic în afară de muzică?

— Nu e vorba numai de muzică. După o vreme o să fiu neputincios. Iar de asta mi-e frică.

Vera se întoarce la sintetizator şi ia câteva note. Se uită la Neva îngheţată.

— Când plecaţi tu şi Katia?

— Peste o săptămână.

Pe coridor se aud paşii Annei şi ai Katiei.

— Aşa curând…

1986 – 1987

Odată cu absolvirea facultăţii, în viaţa lui Gleb au apărut simultan trei probleme care nu sufereau amânare. Prima – principală pentru el – era legată de faptul că ornitologii se întorceau în apartamentul lor şi tânărul cuplu trebuia să îşi caute o locuinţă. A doua problemă privea feudala instituţie a înscrierii în cartea de imobil. Viza de flotant la Leningrad îi expirase odată cu studiile, iar la una permanentă nu avea dreptul. În fine, cea de a treia problemă care trebuia rezolvată era un loc de muncă: dreptul la muncă era în URSS cea mai strictă obligaţie. Complicat la aceste probleme era faptul că erau legate inseparabil. Nodul strâns format de ele nu putea fi dezlegat – putea fi doar tăiat, dar, vai, pe o linie care trecea între el şi Katia. Ca să rămână împreună cu ea la Leningrad, Gleb trebuia să aibă viză – măcar de flotant. Fără asta nu putea nici să ocupe un loc de muncă, ceea ce însemna că nici nu avea cu ce să închirieze o locuinţă, pe care, de altfel, chiar dacă ar fi avut bani, nu o putea închiria fără viză. Viza i-a fost refuzată însă din cauza căsătoriei cu Katia, întrucât ea era străină. În mod neaşteptat, ca şi în cazul susţinerii lucrării de diplomă, ajutorul a venit din partea profesorului Besedin.

Profesorul a sunat la un lucrător de la comitetul executiv orăşenesc, care s-a dovedit a-i fi fost elev, şi l-a rugat pentru viza lui Gleb. I-a fost dată imediat. Un alt elev al lui Besedin, decanul Facultăţii de Filologie, a dispus ca Gleb şi Katia să primească o cameră separată la cămin şi i-a asigurat absolventului repartizarea la o şcoală din Leningrad. Îţi venea să crezi că oraşul era format din elevii profesorului. Când Gleb i-a împărtăşit această impresie, Besedin l-a bătut pe umăr, observând cu modestie că nu este mulţumit de toţi elevii săi în aceeaşi măsură. În august s-a întâmplat lucrul de care se temea Gleb de mult: a murit bunica lui. În iunie, după terminarea studiilor, se dusese pentru scurt timp cu Katia la Kiev: Katia voia să cunoască toate rudele lui Gleb. Pe toate nu a reuşit (Feodor era cu familia lui la ţară), dar le-a cunoscut pe mama şi pe bunica lui. Odată, când Katia şi Irina plecaseră după cumpărături, Antonina Pavlovna spusese pe neaşteptate: curând o să mor. Gleb ştia că ea nu aruncă vorbele în vânt, dar nu găsise ce să răspundă. Bunica – aşa i s-a părut lui – îi aştepta însă răspunsul, deşi, ce putea el să spună? Gleb tăcuse şi pentru că i se pusese un nod în gât. Înţelesese că discuţia era serioasă. Bunica se schimbase foarte mult: slăbise, parcă era mai albă toată şi devenise imaterială. Nu mai era Antonina Pavlovna – era chiar o bunică. În ziua plecării lui Gleb şi a Katiei, spusese din nou: curând o să mor. De data asta, Gleb răspunsese cu prefăcută linişte: toţi o să moară – şi eu o să mor. Bunica se uitase cu tristeţe la el şi spusese: doar că eu – mai devreme. Atunci lui i se păruse că brutalitatea aceea intenţionată avea să o înviorеze, că nu o să-i dea voie să se delase. După aceea a înţeles că greşise grav, şi nu şi-a iertat niciodată fraza aceea. Pentru prima dată în viaţă, bunica îi ceruse sprijin – în ceva cu adevărat greu. Iar el o lăsase singură cu moartea. S-a dus singur la Kiev pentru înmormântare: Katia era atunci la Berlin. Prohodul bunicii a fost la catedrala Vladimir. Preotul îi şoptea unui diacon tânăr textul moliftelor, ceea ce aducea a antrenament pentru prohod. Gleb simţea ceva nedesluşit şi sumbru, conştientizat de el mai târziu ca un presentiment al catastrofei. Problema nu era, fireşte, diaconul. Lui Gleb i se părea că podeaua se clatină, iar fresca lui Vasneţov, pe care o ştia din copilărie, parcă salvându-se de schimbările care aveau să vină, încerca să părăsească zidurile. Dintr-un loc întunecos s-a eliberat înainte de vreme un balaur şi, anunţând că ia hramul sub aripa lui, s-a rotit prin catedrală aruncând manierat foc pe nări. Curenţii de aer goniţi de el au făcut să se tragă brusc într-o parte flăcările înspăimântate ale lumânărilor, să freamete veşmintele celor care stăteau lângă sicriu şi să alerge scântei pe odăjdiile celor care prohodeau. Numai bunica şi-

a păstrat stăpânirea de sine. Vederea ei i-a liniştit pe cei de faţă şi le-a insuflat optimism. Două zile mai târziu, Gleb a zburat la Petersburg. L-a condus la aeroport Irina. Stând la cafeneaua Borispolski, i-a spus că demult o ceruse Cook în căsătorie, dar că, având grijă de bunica, nu putuse să accepte. Cu o seară înainte o sunase Cook şi ea acceptase. Asta nu însemna că pleacă imediat în Australia – avea de rezolvat multe probleme de rutină – dar lucrurile erau hotărâte. Irina vorbea alb, parcă stânjenită. Gleb a felicitat-o şi a rostit un toast pentru Irina şi Cook. Sună bine, a aprobat Irina, numai pentru asta şi tot merita să mă mărit cu el. Şi în clipa aceea Gleb a văzut că era fericită. Ea i-a povestit despre parcurile subtropicale din Brisbane şi despre ploile care nu se mai termină, despre aborigeni şi despre ocnaşi. Mai interesant decât orice (Irina a mai comandat câte un pahar de vin) e faptul că Cook al ei chiar descinde dintr-un ocnaş englez: acesta îi este logodnicul. Puţin a lipsit ca Gleb să piardă avionul. Cât a zburat, s-a gândit la bunica lui. Cu nasul lipit de geam, se uita atent la nori. Până la urmă a văzut-o. Mergea anevoie, gârbovită, în susul unui nor domol. Viaţa dincolo de nori amintea cumva de cea obişnuită: case, copaci, animale. Totul, inclusiv bunica, era alb, volatil, umed. Bunica se ducea spre o casă neguroasă şi mare, unde se părea că era aşteptată. În mâini ţinea o sacoşă, deşi de gospodărie nu se mai ocupa, de fapt, de mult. Odată nu mai ajunsese la magazinul alimentar (fusese ajutată să se întoarcă) şi de-atunci nu mai ieşise. Doar în curte. Magazinul a devenit de-atunci treaba Irinei, care şi-a îngrijit mama atât cât a fost nevoie. Bunica, sigur, înţelegea tot. Fiecare din cei doi oameni apropiaţi ei îşi începea propria viaţă, dar ea nu îşi avea locul în nici una din aceste vieţi.

13.01.14, PETERSBURG

Iau micul dejun cu Katia în apartamentul nostru din Petersburg. Zăngăne cuptorul cu microunde, unde sunt chiflele. Drept ecou, sună mobilul Katiei.

— SMS de la Vera. Întreabă dacă nu mai putem să rămânem câteva zile. Katia pune chiflele pe o farfurie. De ce taci?

— Nu-i simplu pentru fetiţă…

Mă întrerupe telefonul lui Nestor. Vrea să meargă mâine cu noi la aeroport – la ce oră să vină? Promit că-i dau răspunsul pe seară. Pun telefonul pe masă. Cu coada linguriţei, Katia împinge telefonul spre mine:

— O suni pe Geraldina că mai întârziem?

— Geraldina o să înnebunească.

— De înnebunit a înnebunit Anna. Când am stat cu ea – ei, atunci, la

computer… întâi m-am gândit să nu-ţi povestesc. Katia amestecă zahărul în cafea. Mi-a descris aventura voastră.

— Aventură e cuvântul potrivit.

— Între altele, în toate detaliile. Mi s-a părut că n-ar fi împotrivă să o repete.

— Anna e cu adevărat bolnavă. E în evidenţa spitalului de psihiatrie.

— Nu mă miră… Şi în condiţiile astea, copilul se luptă să trăiască. Katia se ridică şi împinge brusc scaunul. O sun pe Vera.

Ridic din umeri.

— Ce să-i spui, Katiuş? Că o s-o înlocuim pe mama ei? Hai să ne gândim cum să facem.

Dar Katia deja sună; pune telefonul pe difuzor. Vera răspunde parcă somnoroasă. Da, a trimis mesaj. Ieri seară Anna a avut o criză… Glasul Verei e acoperit de şuierul ceainicului. Ce fel de criză? De nervi. Anna a fost luată la spital. Katia se uită la mine. Îi spune fetiţei că venim imediat.

După o jumătate de oră suntem la Vera. Katia nu ştie cum arată un apartament după o criză de nervi şi se uită cu discreţie în toate părţile. Pare totul în ordine. Ba nu, nu totul. Privirea îi cade pe o crăpătură în geamul acvariului. Data trecută nu era – ea ar fi observat. Katia ia o hotărâre pe care acum nu mai e nevoie să o discute cu mine. Ia în braţe fetiţa şi o roagă să stea la noi – până se întoarce Anna. Katia vorbeşte liniştit, dar pe dinăuntru e tulburată.

Verei îi trebuie timp ca să îşi strângă lucrurile. Într-o valiză veche din pânză sunt puse haine, cărţi, casete… Acvariul – cum să lăsăm peştii? Sau să-i lăsăm şi să venim în fiecare zi să le dăm de mâncare? Eu unul cred că geamul crăpat se poate sparge în orice clipă, aşa că apa trebuie golită. În timp ce Vera adună tot ce îi trebuie, eu umplu două borcane de trei litri cu apa din acvariu şi încep să mut peştii în ele.

Vera şi Katia se uită din când în când cum manevrez plasa.

— Un virtuoz, nu se poate stăpâni Katia.

Spectacolul e neobişnuit, dar spectatorii consideră că ar fi lipsit de politeţe să râdă. După ce mut peştii în borcane, iau furtunul din suport şi îl afund cu capătul larg în apă. Celălalt capăt îl iau cu buzele şi trag cu putere aerul, după care trebuie să urmeze apa – pentru care e pusă pe jos o găleată. Dând peste cap cunoştinţele mele despre mişcarea lichidului (pe care o văd lentă, ca pe Volga), apa din acvariu se ridică în furtun într-o clipă. Înainte să apuc să îl îndrept spre găleată, jetul mă loveşte în gură, mi se revarsă pe faţă şi pe haine.

Katia şi Vera râd în hohote. Scuip apa în găleată şi râd şi eu.

Primul lucru pe care îl facem când ajungem pe Mîtninskaia Naberejnaia este să căutăm pe internet un acvariu nou. Îl alege, cu acordul mut al peştilor, Vera. Katia sună la magazin şi roagă să ni se aducă acvariul chiar acum. Auzind că cel mai apropiat termen de livrare este poimâine, îmi dă mie telefonul.

Acvariul este adus după o oră – aspectuos, cu un frumos suport pe măsură şi cu toate accesoriile care, după părerea personalului magazinului, le merg la inimă peştilor. Katia şi cu mine umplem cu apă găleată după găleată (din fericire, pentru asta nu e nevoie de furtun). Vera pune nisip în acvariu şi aranjează grotele. La sfârşit, sunt puse becurile, compresorul cu aer, filtrul şi încălzitorul.

Seara vin Nestor şi Nika. Om al datoriei, Nestor vrea să ştie din prag ora plecării de mâine, dar întrebarea lui rămâne fără răspuns. El nu se lasă şi repetă întrebarea altfel: când toată lumea se aşază la masă, ridică paharul şi ne urează mie şi Katiei drum bun la München (apropo, la ce oră plecăm?) Katia îl opreşte cu un gest şi propune să începem prin a bea pentru Anul Nou pe stil vechi: ea ţine foarte mult la această ciudată sărbătoare rusească.

— Zburaţi mâine? întreabă Vera.

Liniştea ei îi face rău Katiei. O mângâie pe Vera pe spate.

— Nu, nu zburăm mâine.

— Nestor ne urează cu anticipaţie, îl bat eu pe umăr pe Nestor. E simplu, el scrie o carte în care noi trebuie să plecăm până la urmă la München.

Nestor rămâne serios.

— Încerc doar să aflu când anume. Dar e deja clar că nu mâine. Ne învăluie pe toţi cu o privire lungă. Asta ar strica toată cartea.

1988 – 1989

Gleb şi Katia au mai stat la cămin încă un an. Katia şi-a continuat studiile, iar Gleb a intrat ca profesor la o şcoală din Petrogradskaia Storona[84]. A aşteptat cu entuziasm prima sa zi ca profesor. La urma urmelor, toată viaţa lui de până atunci, chiar dacă nu era deocamdată lungă, fusese numai elev. Primele luni la şcoală nu l-au dezamăgit. Intra ca un om matur în cancelarie, lua catalogul şi se ducea la oră. Preda limba şi literatura. Erau aţintiţi asupra lui ochi care nu îşi pierduseră încă seninătatea copilărească şi, poate, credulitatea. Sârguinţa cu care copiii (limba pe buza de sus) scriau cuvintele rostite de el era impregnată de certitudinea de neclintit că ordinea lumii, din

care el, Gleb, făcea parte cu lecţiile sale, este corectă. Din prea multă râvnă, elevii lui tot întrebau şi cereau lămuriri, şi lui îi plăcea asta. Privindu-i, Gleb se gândea că, în ceea ce îl privea, era puţin probabil să existe pe lume vreun om ale cărui spuse să le noteze atât de fără de rezerve. Lucrurile s-au schimbat cu totul în iarnă, când, din pricina bolii unui coleg, i-a fost mărită norma şi i s-a dat în plus clasa a noua. Acolo erau deja cu totul alte întrebări, dar mai cu seamă – ochi. Punând întrebări, noii lui elevi îşi fereau ochii sau, dimpotrivă, se uitau fără să clipească, şi în privirea aceea (aşa i se părea lui Gleb) nu era decât sfidare. Întrebările le puneau băieţii, dar cel mai tare râdeau fetele: ele înţelegeau că aceste lucruri se făceau de dragul lor. La lecţia despre *Crimă şi pedeapsă*, Gleb a fost întrebat de ce îi ia apărarea criminalului. Gleb a căzut în plasă şi a explicat cu de-amănuntul de ce studierea psihologiei criminalului nu înseamnă în nici un caz justificarea lui. Din celălalt capăt al clasei s-a făcut remarca, pe mai multe voci, că Gleb Feodorovici cunoaşte suspect de bine această psihologie. Când s-au stins hohotele de râs, o voce tristă a întrebat: dumneavoastră nu aţi ucis, Gleb Feodorovici? Vocea îi aparţinea lui Kriucikov, un flăcău înalt şi plin de coşuri dintr-o bancă din spate. Gleb, dându-şi seama că e momentul să treacă la fapte, i-a cerut să spună numele patronimic al lui Raskolnikov. Răspunsul a fost dat pe acelaşi ton trist: Feodorovici. Jubilarea a devenit generală, şi posomorâtul *stai jos*, *doi*, nu a făcut decât să o amplifice. Răspunsul ieşise nu numai caraghios, ci şi eroic. La ora următoare, când a fost vorba despre Sonia Marmeladova, Kriucikov, care prinsese aripi, a pus din nou o întrebare. Acum, că lămuriseră totul cu ucigaşii, îl interesa dacă Gleb Feodorovici studiase psihologia prostituatelor. Cei prezenţi au reacţionat râzând încet. După cum ar fi spus profesoara lor de engleză, era cam *too much*[85]. Gleb Feodorovici s-a uitat la Kriucikov simţind, în sensul deplin al cuvântului, ură. Vrei să te dai mare în faţa fetelor? Gleb s-a apropiat încet de elev. Uite ce e, mai bine n-o face pe contul meu. Şi dacă – ce? a întrebat reţinut Kriucikov. Expresia *să te dai mare* avusese efect asupra lui. Gleb a închis cu un pocnet cartea lui Dostoievski şi i-a pus-o lui Kriucikov drept în faţa ochilor. Vreau ca tu să înţelegi că după crimă urmează pedeapsă. Cu aceste cuvinte, Gleb a trecut la figura Marmeladovei. La sfârşitul lecţiei a întrebat, ca de obicei, dacă sunt întrebări. Mâna a ridicat-o din nou Kriucikov. Gleb a dat din cap impasibil. Gleb Feodorovici, am eu o întrebare: pentru ce-mi trebuie mie literatura rusă? Profesorul a ieşit de la catedră şi s-a îndreptat încet spre elev. Clasa a amuţit în aşteptarea aplicării unei palme. Judecând după toate, în

această fază a raporturilor li se părea tuturor ceva firesc. Apropiindu-se de Kriucikov, Gleb i-a spus încet: *ţie* literatura rusă nu îţi trebuie. E clar că tu, dragă, nu cu munca intelectuală o să te ocupi. O să devii vidanjor calificat, o să fii bun la schimbatul closetelor. O să ai capul plin de cu totul altceva. A sunat de recreaţie, şi Gleb a revenit la catedră. Văzând că elevii ies din clasă în tăcere, a ştiut că va regreta cele spuse. Kriucikov a fost teribil de jignit şi a încetat să îl mai salute. Ce-i drept, nici n-a mai deschis gura la lecţii. Convingându-se că titlul romanului nu e o vorbă-n vânt, s-au potolit şi toţi ceilalţi. Dar victoria nu l-a bucurat pe Gleb, şi şcoala a început să îl apese. A înţeles că pomul vieţii se arăta a fi cu totul altfel decât era descris de Goethe. De fapt, aceste cuvinte fuseseră rostite de Mefistofel. Dacă stăteai să te gândeşti, iată ce respinsese profesorul Besedin îndemnându-l să intre la aspirantură. Poate că era păcat că n-o făcuse: ar fi avut de-a face acum cu teoria gri şi s-ar fi bucurat de viaţă. Dar nu se mai putea schimba nimic. Semnase hârtia cu repartizarea şi trebuia să rămână la şcoală trei ani, iar profesorul, vai, murise la puţin timp după ce îşi susţinuse Gleb lucrarea. După, dar nu ca urmare, glumise trist Katia atunci. La data aceea absolvise şi ea facultatea. După ceva eforturi din partea soţului ei (era prima dată în viaţa lui că punea o pilă), a reuşit să intre la şcoala lui Gleb ca profesoară de germană. Acum trebuiau să îşi găsească urgent o locuinţă, fiindcă odată cu terminarea studiilor nu mai aveau nici o bază legală (iar nemaifiind Besedin – nici nelegală) de a mai sta la cămin. Subliniau în ziarul cu anunţuri variantele acceptabile, iar seara, cu monedele de două copeici strânse, se duceau la cabina telefonică de pe chei şi luau la rând apartamentele. Automatul înghiţea fără ruşine monedele şi nu făcea legătura, dar şi mai rău era că, după vreo cinci minute, începeau bătăi insistente în uşă. Drept care au recurs la o şmecherie: intrau în cabină pe rând, ca şi cum nu se cunoşteau, dar asta nu mărea cine ştie ce timpul avut la dispoziţie. Nu după mult timp, au reuşit să închirieze o garsonieră ieftină în Rjevka – raion-dormitor al oraşului care era chiar Leningrad, neavând nimic comun cu Petersburgul. După viaţa din centru, Gleb nu s-a putut obişnui mult timp cu clădirile, toate la fel, din panouri. Giganţi invizibili continuau să le semene, neobosiţi ca nişte jucători de domino. Uneori i se părea că le vede degetele ţepene de dimensiuni uriaşe, că le simte mirosul de Belomor[86] şi că le aude glumele sărace. Lui Gleb i se părea că una din aceste glume erau numele bulevardelor şi al străzilor din Rjevka. Bulevardul Fruntaşilor în Producţie. Bulevardul Institutorilor. Strada Muncitorii Fruntaşi. Bulevardul Industrial. Chiar pe Industrial era casa lor.

După câteva luni, denumirea nu i-a mai enervat – n-o mai observau. Acelaşi lucru s-ar fi petrecut probabil şi cu fruntaşii în producţie, şi cu muncitorii fruntaşi, şi cu altele şi mai deprimante. S-au aclimatizat uşor în această lume, adică şi-au făcut o lume a lor, astupându-i crăpăturile cu dragostea lor. Bulevardul Industrial a devenit bulevardul *lor*, şi avea urmele lui de arhitectură, locuinţa strâmtă s-a transformat în apartamentul *lor*, care s-a lărgit şi a devenit mai plăcut. La bătrâneţe, capacitatea asta dispare. Vine o vârstă când nu mai poţi încălzi prin tine mediul ambiant. Bătrânii îngheaţă. Ei nu îşi pot încălzi nici propriul corp.

20.01.14, PETERSBURG

Cină cu Katia şi cu Vera. Vera pune frumos cuţitul şi furculiţa pe marginea farfuriei.

— Voiam să întreb… Pe mine trebuie să mă ia şi să mă ducă la şcoală şoferul vostru?

— Dacă tot am angajat şofer, trebuie să ducă şi el pe cineva. Torn suc în pahare. Noi acum aproape că nu mergem nicăieri. Băiatul se descalifică.

— Eu vorbesc serios. În clasă ştiu toţi de maşină. Mi-e cam… Ei, cam ruşine.

Katia îi îndreaptă Verei bretonul căzut pe faţă.

— Dacă în clasă ştiu acest lucru, înseamnă că ştiu şi că explicaţia e medicală, nu astea ale lor, cum le spune…

— Fasoane? încearcă să ghicească Vera.

— Da-da, fasoane. Un cuvânt aproape franţuzesc.

Katia o sărută pe frunte.

— Azi am încercat să o anunţ pe Anna – spun eu. Şi nu m-au lăsat. Mi s-a spus: e prea devreme încă. Mai ales în privinţa dumneavoastră – adică a mea. N-am prea înţeles ce înseamnă asta.

Katia se uită la Vera. Vera lasă ochii în jos.

— Ei, se vede că mama s-a înfierbântat acolo.

— S-a înfierbântat…, repetă Katia dusă pe gânduri. *Ea* a spart acvariul?

— Da, cu un ghiveci cu flori. L-a aruncat în mine, dar n-a nimerit.

— Din ce cauză?

— A spus că vreau să i-l fur pe Gleb. Vera îşi acoperă faţa cu mâinile, şi vocea îi sună ca la anunţurile din troleibuz. Că Gleb e mort după ea, dar că stau eu între ei. A povestit că ea cu Gleb…

— Verocika… îi şterg nasul cu o batistă. Hai să cântăm ceva.

Sună telefonul Katiei.

— *Ja, hallo.*[87]

Mă duc cu Vera în camera de-alături, în care e sintetizatorul. Vera se aşază la el, îşi trece degetele pe claviatură. Iau cu grijă un acord în aceeaşi tonalitate. Degetele îmi tremură vizibil.

— Căsuţa se clatină. Mai iau un acord. Ameninţă cu prăbuşirea.

Vera îşi pune palma peste mâna mea.

— O să-ţi ţin mâna până se face bine, vrei?

— Mi-e teamă că o să trebuiască să o ţii mult.

Cu o mişcare de ţigancă, îmi întoarce mâna cu palma în sus şi o examinează atent.

— Mâna nu poate să nu se facă bine, altfel – ce dreptate e asta? Din degetele tale a ieşit aşa un tremolo, iar acum abia ţin un cuţit. M-am uitat la tine la masă. Îmi strânge palma. Vreau să îţi însufleţesc degetele, fiindcă acum sunt ca un mecanism.

— Un mecanism de stors premii. Îmi eliberez cu grijă mâna. Ce premiu vrei?

Vera stă pe gânduri.

— Uite, am cântat Albinoni, şi tu mi-ai ţinut isonul la sfârşit. Ce-ar fi să încercăm chiar de la început?

Îmi umflu obrajii şi mă încrunt. Vera ia câteva note din Adagio:

— Ţie nu-ţi place muzica asta?

— Ce tot spui! Doar că mi s-a recomandat să mă strâmb. De către medic, de altfel.

— Tare. Dar de muzică ce spui?

— N-o să te mint – nu e de bucurie.

— Când ai intrat, a fost ca şi cum… – Vera se întoarce pe jumătate cu scaunul rotativ. Bun, uite, mergi cu maşina ta, şi ea brusc îşi ia zborul. Poţi să îţi închipui cum zboară o maşină bună – să zicem, un Merţan?

— Nimic mai simplu. Şi un Jiguli poate. Dacă i se fixează nişte aripi.

Vera îşi apasă palma pe buzele mele.

— Uite că ai şi avut aripile astea! Hai să mai încercăm o dată.

— Treaba mea e soldăţească. Comut sintetizatorul în alt regim. Orgă?

— Orgă. Încearcă clapele, care sună neobişnuit. Şi vocea ta.

După măsurile introductive intru cu tema. Pe fondul orgii, vocea sună mai bine decât credeam. Asprimea notelor înalte e echilibrată de catifeaua celor joase. Din punct de vedere al artei vocale e total incorect – începând cu felul

cum e scos sunetul. În prag, cu mobilul în mână, ne ascultă Katia. Chipul îi e oglindă, degajă tragism. Ochii sunt larg deschişi şi nările tremură, la ea asta înseamnă mai mult decât lacrimi. Când se stinge ultima notă din Adagio ne îmbrăţişează în tăcere – întâi pe Vera, apoi pe mine.

— Adineauri a sunat Mayer – s-a copt ideea duetului vostru. I-am lansat-o zilele trecute, dar avea dubii. Acum e însă gata să-i fie producător, întreabă: ce-o să cântăm? Adagio!

Mă uit la Katia cu un lornion imaginar.

— Asta-i tot?

— Nu, nu-i tot. Tu cu Vera pregătiţi repertoriul şi Mayer organizează un turneu. Asta o să vă scoată din marasm pe amândoi. Sigur, Vera e încă mică, dar în asta stă forţa ei.

— Şi forţa mea în ce stă atunci? mă interesez eu. Că nu sunt mic.

— În faptul că eşti un bătrân impulsiv şi sucit. Unul care orice ar face pe scenă, tot se vine la el. Eşti de acord, fetiţă?

Dacă e de acord? Fetiţa. Dă din cap de câteva ori, se înroşeşte şi, odată cu roşeaţa, chipul ei dă la iveală tot fondul ei copilăresc.

— Mâine îi comunic lui Mayer acordul vostru. Katia mă ciupeşte de ureche. Sunteţi de acord, da? Îi spun totodată şi de Albinoni.

— Se spune că Adagio nu l-a scris Albinoni, spune Vera. Ci altcineva.

Katia îşi face mâinile pâlnie şi spune, nu se ştie de ce, în şoaptă:

— Remo Giazotto. Gleb l-a cunoscut cu puţin timp înainte să moară.

— L-ai cunoscut?

Vera îşi mută privirea la mine.

— Am cântat cândva această piesă. La început nu puteam deloc să înţeleg cum să o abordez, şi m-am dus la Florenţa, la Remo…

Închid sintetizatorul. Dar atunci încă nu ştiam că el e autorul. Nimeni nu ştia.

1990

Viaţa în Rjevka s-a dovedit a nu fi simplă, dar peste ani şi-au amintit de ea cu dragoste şi cu recunoştinţă. Obiceiul de a merge peste tot pe jos a trebuit dat uitării. Dimineaţa, pe Gleb şi pe Katia îi aştepta autobuzul plin ochi, care îi ducea la metroul plin ochi şi el. De fapt, nici nu îi aştepta. Speriaţi de aglomeraţia din staţie, de multe ori şoferii treceau fără să mai oprească. La întoarcere, Gleb şi Katia aveau problema inversă – uneori nu reuşeau să coboare, şi mergeau o staţie în plus. Coborau pe bulevardul numit de ei

Postindustrial, fiindcă era şi mai departe decât Industrialul. Pentru prima oară în viaţă, chiar se temeau să nu întârzie: acum nu îi aştepta un profesor universitar, ci două clase întregi. Deseori trebuiau să ia un taxi, ca să nu se alarmeze prea tare corpul didactic. În cel mai bun caz, aceste sosiri îi arătau pe Gleb şi pe Katia ca pe nişte oameni care se trezesc târziu, iar în cel mai rău – ca pe nişte răsfăţaţi ai soartei şi nişte petrecăreţi. Această din urmă bănuială atârna greu. Profesorilor, care se luptau pentru fiecare oră din norma lor, nu le venea uşor să se împace, de pildă, cu faptul că Gleb primise încă o clasă. Şi cu toate că mărirea salariului prăpădit al lui Gleb consta în nişte amărâte de ruble, aceste ruble nu erau deloc trecute cu vederea. Exista în mintea colegilor şi o altă sursă care îi făcea viaţa dulce lui Gleb: Katia. Ca fiică a unor profesori din Berlin, era imposibil să nu primească un sprijin de la părinţi. Colegii chiar socotiseră cam care era cifra acestui sprijin. În rest, se purtau cu simpatie cu tânăra pereche şi chiar îi dădeau sfaturi pedagogice. Simpatia ar fi putut fi mai mare dacă s-ar fi cunoscut în detaliu ajutorul dat Katiei de părinţi. El fusese moderat şi în anii studenţiei. Dar când Katia le-a scris că a început să lucreze, ajutorul a încetat. În locul sumei curente, aşa mică cum era, a primit felicitări că a intrat în activitate. Activitatea în sine îi plăcea însă Katiei. Îi plăceau copiii (îşi imagina că vor avea şi ei doi), într-o anumită măsură şi colegii şi chiar oamenii de serviciu, care o întâmpinau cu un enigmatic set de sunete – cu voce ridicată, dar binevoitoare. Acestor oameni le făcea plăcere să îşi închipuie că se salută cu profesoara în limba germană. Un sentiment deosebit i-l trezeau Katiei portretele clasicilor germani de pe pereţii cancelariei. După războiul trecut, atârnau cam strâmb, deşi nu se gândea nimeni să le aducă vreo vină. Katia le-a înţeles situaţia dificilă şi a pus toată căldura posibilă în salutul ei. La fel i-au răspuns şi clasicii: se plictisiseră demult de vigurosul *Guten Morgen* nemţesc. De schimbul matinal de amabilităţi ştia toată şcoala, ceea ce nu a făcut decât să schimbe în bine atitudinea faţă de Katia. Katia era un om ieşit din comun, iar faţă de oamenii de felul acesta, de obicei, sentimentele nu sunt rele. În afară de asta, Katia era, pur şi simplu, un om bun. Ceea ce a şi fost principalul motiv pentru care colegii nu o vorbeau de rău, femeile de serviciu o salutau, iar elevii nu îi stricau orele. S-a întâmplat ca în grupa de germană a Katiei să se afle şi Kriucikov cel dezamăgit de literatura rusă. Oricât ar fi de ciudat, dezamăgirea lui nu s-a extins şi asupra limbii germane. Îşi făcea cu sârguinţă cele mai grele teme pentru acasă, şi chiar şi le făcea excelent. La orele de geografie era gata să ajute la punerea ecranului şi instala diascopul. Aşa încât

Gleb a aflat cu uimire de la Katia că Kriucikov poate să fie un băiat responsabil şi că *nu se dă mare* câtuşi de puţin. Dar Katia nu s-a mărginit să spună acest lucru. În una din zile, l-a rugat pe Kriucikov să o ajute să ducă acasă două pachete cu cărţi. Kriucikov, gentleman în adâncul sufletului său, a luat fără multă vorbă geanta grea şi a însoţit-o pe Katia. Pesemne, a simţit că e o stratagemă, fiindcă, după ce a pus geanta la uşa apartamentului, a încercat să se retragă. Dar Katia (cum așa – să pleci?!) a spus că acum e pur şi simplu obligată să îl trateze cu un ceai. Înăuntru, e clar pe cine a văzut Kriucikov, dar nu a dat să plece. Prea ar fi semănat a fugă. Fără să se uite în ochii lui Gleb, Kriucikov a bâiguit ceva nedesluşit. Gleb i-a întins mâna: eşti supărat pe mine? Kriucikov a tăcut, dar i-a strâns mâna. După ce s-au aşezat la masă, Gleb a spus că vrea să îi ceară iertare musafirului. Kriucikov s-a înroşit. A desenat pe faţa de masă un triunghi şi s-a uitat pentru întâia oară la Gleb. Acuma, şi eu sunt vinovat. Am făcut pe grozavul. Fie uitat. *A făcut pe grozavul*, a şoptit Katia. S-a întors spre Gleb: dar tu făceai pe grozavul la şcoală? Ba bine că nu, *la marele fix*. După mişcarea buzelor Katiei, a fost clar că nu a lăsat să îi scape nici această expresie. Au urmat ceaiul şi tort. Având în vedere că rugămintea Katiei fusese făcută pe neaşteptate, era de apreciat cât de bine era pregătită. După tort, parcă de la sine, a apărut ideea că Kriucikov ar mânca şi un sandvici cu brânză. Dar poate şi nişte colţunaşi, pe care Katia i-a pus la fiert imediat, ocărându-se în gând că nu îl invitase pe băiat din capul locului la masă. După ce a mâncat şi sandviciul şi colţunaşii, Kriucikov a povestit cum, pescuind cu tatăl lui la copcă în Golful Finic, gheaţa a crăpat, s-a desprins, i-a dus în larg şi au fost salvaţi cu un elicopter. A mai spus că peştele din golf e gustos, dar e de apă dulce: Neva varsă o cantitate atât de mare de apă dulce, încât, pur şi simplu, golful nu are cum să rămână sărat. Dar Neva (aici Kriucikov a mai cerut un sandvici), oricât e de ciudat, nu e un fluviu, ci un adevărat canal între Ladoga şi Baltică, şi de-aceea nu se revarsă primăvara ca râurile. Neva se revarsă din pricină că vânturile foarte puternice dinspre Baltică o gonesc înapoi în albie. Kriucikov a vrut să mai spună şi despre inundaţii, dar a fost oprit cu blândeţe. Gleb s-a arătat încântat de erudiţia elevului. A mărturisit că nu a bănuit ce om profund e Kriucikov şi ce cunoştinţe diverse are. Când, după ce s-a scuzat, s-a întors de la toaletă, Kriucikov le-a spus gazdelor că numele de closet [*unitaz*] este legat de firma *Unitas*, care a produs acest obiect lipsit de pretenţii, dar important. Discuţia s-a terminat la miezul nopţii, aşa încât Kriucikov a fost trimis acasă cu taxiul. De atunci, băiatul a fost parcă altul. Când, la orele de

literatură rusă, era primul care ridica mâna, nimeni nu mai râdea. Ştiau cu toţii că răspunsul lui Kriucikov va fi cel mai complet, deşi, poate, un pic cam lung. După memorabila seară de pe bulevardul Industrial, viaţa pedagogică a lui Gleb a redevenit paşnică. Nu au mai fost răzvrătiri, relaţiile cu colegii s-au strâns zi de zi, şi chiar programa neagreată de Gleb a cursului de literatură rusă a reuşit să se schimbe puţin. Fără a anunţa în mod special acest lucru, el a diminuat studierea cam sufocanţilor clasici sovietici, iar în timpul câştigat le-a citit elevilor săi din Leskov şi, mai rar, din Platonov şi din Bulgakov. Care le-au plăcut elevilor. În una din zilele libere, a dus clasa lui Kriucikov la Komarovo, la mormântul Ahmatovei şi, dând de la unul la altul volumaşul zdrenţuit, elevii au citit pe rând din poeziile ei. Excursia s-ar fi putut numi ora astrală a lui Gleb ca pedagog, dacă nu ar fi fost o situaţie ciudată. În chiar *ora* aceea, Gleb a simţit brusc o oboseală. Chiar ceva mai mult: indiferenţă şi dezamăgire. A început să i se pară că drumul pe care mergea îl epuiza. Astfel încât, pentru prima dată în viaţa lui, Gleb a înţeles că succesul poate fi şi un sfârşit. Într-o seară din toamna aceea, la cină, el şi Katia se uitau ca de obicei la televizor. Văzând cum e luat cu asalt zidul Berlinului, Gleb a spus: uite unde e de mers acum, acolo e viaţă. O ştergem? O ştergem, s-a auzit ca un ecou Katia. Ca şi cum n-ar fi fost nimic, cina a continuat cu alte subiecte. Dar cuvintele lui Gleb – că fuseseră sau nu spuse serios – au surprins-o pe Katia: posibilitatea în sine de a pleca undeva nu îi trecuse prin cap. Vasăzică, această posibilitate exista. Şi încă ceva: Katia nu bănuise că revoluţia putea avea efect asupra lui Gleb. Ei i se păruse întotdeauna că el este un om interiorizat, indiferent la sfera socialului. Până la urmă, şi-a explicat cele spuse de Gleb prin faptul că şcoala îl obosise. Începuse s-o cam obosească şi pe ea.

01.02.14, PETERSBURG

Mă trezeşte în toiul nopţii un zgomot de paşi. Vine lumină din camera în care e sintetizatorul. Vera, care şi-a pus căşti şi a deconectat difuzorul, atinge pe rând clapele. Nu aude că am intrat. Ca să nu o sperii atingând-o, sting şi aprind lumina. Vera se întoarce şi îşi scoate căştile. O sărut pe frunte.

— Ce cânţi?

— Repet Adagio.

— Noaptea?

Mă aşez în balansoar.

— Ai spus că l-ai văzut pe Remo Giazotto. Cum ţi s-a părut?

— Un domn obişnuit, aducea a director de şcoală. Lucra pe undeva pe la radio. Preda. La sfârşitul anilor cincizeci a anunţat că a găsit un fragment dintr-o lucrare necunoscută de Albinoni – parcă şase măsuri – şi că a reconstituit-o.

— Pe baza a şase măsuri?

— Aşa a spus. Vrei nişte *mors*?

Vera dă din cap că da şi aduc din bucătărie două pahare cu *mors*.

— E aşa ciudat – buzele Verei, umede, lucesc – să atribui muzica ta altcuiva.

— Poate. De obicei se întâmplă exact invers.

— Dar odată ce acum se ştie adevărul, nu e corect să se spună că această muzică e de Albinoni.

— Sunt de acord. Interpretarea noastră poate fi anunţată aşa: Remo Giazotto, *Adagio Albinoni*. Deşi, oricum am anunţa noi, pentru ei doi nu mai are importanţă. Nici pentru muzică, de altfel.

După ce umblă prin cameră, Vera se aşază pe pervaz.

— Cântam şi mă gândeam că o astfel de muzică se poate scrie numai înaintea morţii.

— După Adagio-ul lui, Giazotto a mai trăit treizeci de ani. Dar într-un anume sens, tu ai dreptate. Cred că el chiar se pregătea pentru moarte. Se deprindea cu ea.

— Se poate să te deprinzi cu moartea?

— Pentru asta se dă destul de mult timp. O viaţă întreagă.

— Dar dacă nu se dă? Ridicându-se de pe pervaz, fetiţa se duce la măsuţa pentru ziare. Un catalog cu imobile italiene…

— Da, Katia şi cu mine voiam să te uiţi.

Vera se aşază în fotoliu, eu mă instalez pe pervaz.

— Pozzuoli… Unde-i asta?

— Lângă Napoli. Uite, aici – arăt pe fotografia portului – a debarcat apostolul Pavel în drum spre Roma.

— O fotografie pe cinste.

— Se simte până şi căldura, nu?

— Asta din cauza şopârlei de pe piatră. Şi aerul de deasupra lor, uite – e tulbure.

— Iar asta e vila. Îţi place?

— Am crezut că e muzeu. Chiar pe mal – abrupt. Te trezeşti şi vezi marea. Vera dă foaia. Fata asta seamănă cu Katia… Katia mi-a spus că a fost

dependentă de…

— A fost. Datorită ţie, totul e acum altfel… Iar asta e în Calabria, tot în sud. Scalea. Un orăşel care încape într-o tabacheră.

— Şi sună ca-n basme: Scalea… Tu vrei să mergi acolo?

— De ce *tu?* Noi. Bineînţeles, dacă nu ai nimic împotrivă.

— Şi mama? Alaltăieri am fost la ea cu Katia.

— Ştiu. Zilele astea va fi dusă la o clinică privată, iar acolo vom vedea.

Undeva, jos, trece primul troleibuz. Pârâit de trolee la îmbinarea cablurilor electrice.

Bine că Vera nu se duce mâine la şcoală: la recomandarea medicilor, i s-a dat scutire până în septembrie. Cu muzica, dimpotrivă, au sfătuit-o să continue – doar să nu se suprasolicite cu ea.

— E-adevărat?… Vera se uită pe fereastră. Știi, cu tine şi cu ea, în tinereţe?

— E adevărat.

— Mama mi-a povestit de trei ori asta. E convinsă că o iubeşti şi acum.

1991

19 august, dimineaţă. Pe Gleb l-a trezit telefonul: era tatăl lui. Fără să mai piardă vremea cu salutul, Feodor a întrebat: La voi se dă *Lacul lebedelor*? Semăna a parolă, dar Gleb n-a ştiut răspunsul. Putea, sigur, să răspundă cu o întrebare – nu cumva Feodor a început iar, asta mai lipsea, să bea? – numai că nu avea dreptul să îi pună tatălui său astfel de întrebări. În plus, după voce era clar că Feodor era treaz. El i-a spus lui Gleb că în ţară e revoluţie, iar la televizor se dă întruna *Lacul lebedelor*. Niciodată nu mi-a plăcut baletul acesta. E prea dulceag, iar eu nu sunt amator de dulciuri. Cunoscându-şi tatăl, Gleb se aştepta la o analiză detaliată a baletului, dar Feodor a fost succint. Cum se va termina povestea asta numai Dumnezeu ştie. Un singur lucru îţi spun: ai grijă, fiule, şi ţine minte că ai un frate, Oles. Ajutaţi-vă unul pe altul. După ce a tăcut puţin, a adăugat: de asta depinde declinarea substantivului drum. De-acum se va face la plural, căci în Rusia şi Ukraina nu va mai fi acelaşi drum. După ce a închis telefonul, Gleb a deschis televizorul şi a auzit „Dansul lebedelor mici“. Alegerea fondului muzical pentru revoluţie i-a plăcut. S-a uitat pe fereastră – totul era ca de obicei. Nici măcar coada la punctul de predare a ambalajelor de sticlă nu scăzuse. La momentul acela, era singur: Katia zburase la Berlin să îşi viziteze părinţii. Faptul că plecase singură îl nedumerise. Prima dată mai existase explicaţia că nu erau

căsătoriţi, dar acum nu mai era nici o explicaţie. Katia se mărginise la *aşa o să fie mai bine*, iar Gleb a considerat că era sub demnitatea lui să mai pună întrebări. După ce a văzut *Lacul lebedelor* până la sfârşit, nu a mai aşteptat să fie luat de la capăt şi a plecat la şcoală. N-a ştiut nici el de ce anume acolo. Poate pentru că toţi cei la care ar fi putut să sune erau plecaţi, iar de rămas acasă nu voia. La şcoală domnea liniştea şi mirosea paşnic a vopsea: o echipă de zugravi făcea ultimele retuşuri. Profesorii pregăteau clasele pentru începerea anului şcolar sau sortau în tăcere materialele de distribuit. Din când în când, şușoteau între ei. Despre ceea ce se petrecea în ţară vorbea tare numai profesorul Kruglov, care preda obiectul *stat şi drept*. Trecând dintr-o clasă în alta, el îşi informa colegii asupra faptului că, în sfârşit, statul şi dreptul se întorc. Celor mai puţin de nădejde colegi, printre care se număra şi Gleb, le-a comunicat sec că cei nevinovaţi nu vor avea de suferit. Promisiunea a stârnit plânsul celor două profesoare de engleză: ele au înţeles că principala învinuire la adresa lor va fi obiectul pe care îl predau. Lui Gleb, Kruglov i-a dat a înţelege că dispune de informaţii despre felul cum preda el literatura sovietică, dar (vocea lui Kruglov a sunat metalic) asta încă nu însemna că, automat, va fi considerat diversionist. La plecare, s-a întors: pe scurt, trebuie văzut ce şi cum. Dar când Gleb a întrebat cine va face acest lucru, Kruglov i-a aruncat sumbru: organele – şi a trecut mai departe. În cea de a doua jumătate a zilei, cadrele didactice au fost convocate de director, care le-a citit o clarificare asupra momentului actual primită de la comitetul regional. Singura frază care a aparţinut directorului a fost afirmaţia că nu se putea ca *acest lucru* să nu se întâmple. A spus-o cu tonul metalic al lui Kruglov şi, spunând, s-a uitat cu o privire plină de devotament la Kruglov. Intonaţia a făcut afirmaţia pe deplin loială puciştilor, aşa încât până şi Kruglov a dat aprobativ din cap. Dar directorul s-a dovedit a avea mai mult simţ al previziunii decât te puteai aştepta. După aceea, aceeaşi frază, rostită cu amărăciune, şi chiar cam confuz, a servit drept dovadă că el le-a opus rezistenţă complotiştilor. În schimb, Kruglov, pentru a fi susţinut puciul, a fost concediat. Totuşi, pe 19 august nimeni, nici măcar Kruglov, nu bănuise asta, şi lucrurile păreau fără speranţă. Plecând de la şcoală, Gleb a umblat mult prin oraş. A venit acasă abia pe seară şi, încă din prag, a auzit telefonul sunând. Era Katia, plângea. Cum Gleb nu răspunsese la telefon toată ziua, se gândise la tot ce putea fi mai rău. Katia l-a rugat să fie prudent şi i-a spus că vine cu avionul din seara următoare. Gleb a protestat. Respingând până şi ideea întoarcerii, a numit-o pe Katia nevastă de decembrist. Judecând după

suspinul din receptor, ironia a rămas neînţeleasă: fireşte, în RDG se ştia prea puţin despre decembrişti. E un mare noroc că eşti la Berlin, i-a explicat Gleb, fiindcă nu se ştie ce-o să fie mâine aici. Tocmai de asta şi vin, a răspuns Katia. Aceste cuvinte au avut ca fond ceva spus agitat în germană. După toate probabilităţile, în privinţa întoarcerii, părinţii Katiei erau de partea lui Gleb. După ce a închis, Gleb a pus la fiert nişte cartofi în coajă. A deschis radioul, dar lungimea de undă ştiută l-a întâmpinat cu o tăcere de mormânt. Gleb s-a simţit singur. Curăţând un cartof de coajă, şi-a amintit cu tristeţe minunatele tartine ale Katiei, care nu aveau nimic comun cu felul cum mânca el acum. Când aproape că terminase de mâncat cartofii, din radioul de care uitase s-a făcut auzit un fâşâit însoţit de o bolboroseală înceată. Ca putere a efectului produs, puteau fi comparate cu primul semnal radio trimis de Popov. Gleb s-a oprit din mestecat. Cineva şi-a dres glasul şi a anunţat că în eter este radioul subteran Oraşul Deschis. Glasului i-a luat locul un foşnet (cine sunteţi voi, locuitori de subsol?), dar după un minut, printr-un efort de voinţă, a ieşit iar în eter. Printre pârâituri şi fading-uri, a anunţat că în oraş vin tancurile diviziei Pskov. A chemat toţi bărbaţii din oraş să vină în Piaţa Isaakievskaia şi să apere Sovietul orăşenesc. A recomandat să se ia lucruri călduroase şi umbrela, fiindcă va fi de stat toată noaptea. Pârâit. Tăcere. Dar principalul, Gleb l-a auzit. Nici nu şi-a dat seama cum a ajuns umbrela în mâna lui: va să zică, se duce totuşi. Pentru o clipă s-a simţit vinovat faţă de Katia: îi promisese să fie prudent. A stat să se gândească. Ca să-şi ţină promisiunea, va fi prudent acolo, în Piaţa Isaakievskaia. Odată plecat, a văzut că lăsase umbrela în antreu, dar nu s-a mai întors. În oraş venea o divizie de tancuri, iar el, bravo, cu umbrela, era chiar de râs. A privit de jur împrejur. Bulevardul Industrial era pustiu. Gleb s-a uitat la ceas: trecuse de unu. Atât de mult îi luase mâncatul cartofilor. A hotărât să prindă un taxi – după cincisprezece minute, l-a prins. S-a aşezat în spate: aşa fac cei nedoritori de discuţie, cum era Gleb. Dacă dimineaţă căutase la şcoală interlocutori (îl găsise pe Kruglov), acum îi era recunoscător taximetristului pentru tăcere. Pe Bolşaia Morskaia, acesta a anunţat scurt: e baricadă, mai departe pe jos. Lui Gleb i s-a părut că era ceva dintr-un basm în cuvintele acelea – mai departe eu nu pot să merg, de-acum, mergi singur Ivan-ţarevici… Farurile maşinii au smuls detalii dintr-o construcţie informă care se întindea între un trotuar şi celălalt: un calorifer, un fotoliu fără picioare, iar pe deasupra – o liană de miazănoapte fără frunze: sârmă ghimpată. Pesemne că au găsit pe undeva sârma, a murmurat Gleb scoţând portofelul. Acum e suficientă pentru toată lumea, a

replicat taximetristul. A refuzat categoric să ia banii. Era hotărârea comună a taximetriei – dusul la Isaakievskaia era gratuit. Ocolind baricada chiar pe lângă zidul unei case, Gleb a luat-o spre piaţă. Acolo era o grămadă de lume şi chiar un aer de sărbătoare. Baricadelor care închideau străzile adiacente li se dădea ultimul lustru. Într-un loc unde mai trebuiau materiale la construcţia de apărare, s-a pus un autobuz al liniei 22. Miliţieni cu feţe binevoitoare turnau în sticle cocteiluri Molotov. De Gleb s-a apropiat un bărbat în haine de camuflaj şi a spus că nu pare posibilă închiderea totală a pieţei, că sunt prea multe spaţii deschise aici. Şi în afară de asta (şi-a aprins o ţigară), aveţi în vedere că vor veni aici *tencuri*. Tencuri. A pronunţat cu un *e* scurt şi rău. Ca să străpungă baricadele, *tencurile* nu trebuie decât să scuipe o dată. Acolo o să şi rămână cei care vor fugi când vor năvăli tencurile în piaţă. Sunt sugestiile dumneavoastră, a spus Gleb răspicat, belicos. Individul a ridicat din umeri şi s-a depărtat. Lui Gleb i-a trecut definitiv cheful de discuţii. În piaţă, unde toată lumea vorbea cu toată lumea, nu i s-a mai adresat nimeni. Această staţionare frăţească, braţ la braţ, în vederea pericolului care ameninţa, nu l-a încălzit. A simţit acut că moartea e plină de singurătate, că ea desface braţele de orice fel. Îi împrăştie pe cei îmbrăţişaţi, da, cum o să împrăştie tancul baricada aici. Tencul. Uitându-se la monumentul lui Nicolae I, Gleb s-a gândit că atunci când vor intra tancurile în piaţă, chiar va fi inutil să fugi. Mai bine te lipeşti de soclu, dai aerul afară din piept şi aştepţi. Tancul nu se poate apropia lipit de soclu, îl împiedică tunul. Sau nu-l împiedică – lui Gleb i-a venit să râdă. Între timp, divizia Pskov se apropia – după cum anunţa difuzorul de pe zidul palatului Mariinski. Un difuzor lipsit de veselie, înclinat spre horror. A început să spună despre Moscova, a pomenit că pe şenila unui tanc reuşise să se înfăşoare prima victimă. Trecând pe lângă o maşină a Salvării, Gleb a încercat să îşi închipuie ce fel de schilodiri o să fie. N-a izbutit. Obosise. Fantezia nu mai lucra în toiul nopţii. Gleb a avut impresia că, dacă ar fi apărut atunci întreaga divizie, nici nu s-ar fi speriat – se instalase abrutizarea. Dar divizia nu a apărut. Spre dimineaţă s-a anunţat că oamenii se pot împrăştia. Cineva de lângă Gleb a spus că, în drum, tanchiştii şi-au scos din funcţiune maşinile, aşa că până la urmă a trebuit să se comande oprirea. Tanchişti… Lui Gleb i-a venit în minte: taximetrişti. Pe Nevski a luat fără probleme un taxi. Lăsându-se pe spate în scaun, a simţit că adoarme. Taximetriştii (s-a gândit) nu şi-au scos totuşi din funcţiune maşinile. N-au avut sarcina asta. Şi a simţit o bucurie paşnică.

06.02.14, PETERSBURG

Iau dejunul cu Nestor la un restaurant din Petrogradskaia Storona.

— Să revenim la ce povesteai despre Piaţa Isaakievskaia; n-ai nimic împotrivă, nu? Nestor cufundă încet lingura în supa de ciuperci. Vreau să precizăm câte ceva. Cum de erai acolo? Parcă nu erai amator de astfel de reuniuni.

— Nu sunt amator acum. Dar atunci puteam să iau parte. Pe atunci, Nestor, eram cu totul altul. Plus, totuşi, radioul în ilegalitate, patria în pericol, toţi bărbaţii oraşului… Asta te pune în mişcare.

— Adică acum nu te-ai duce în Isaakievskaia?

— În nici un caz. Mănâncă supa – rece n-o să fie bună.

— Mănânc… Dar poate că acum ai devenit, pur şi simplu, mai prudent?

— Viaţa mea a luat în ultimul timp o astfel de întorsătură, încât am început să mă tem mai puţin. Prind privirea atentă a lui Nestor. Eu, dragul meu, sunt foarte greu de speriat acum. După cum şi de convins încotro s-o iau.

— Ei, dar, să zicem, pentru o idee? Orice idee măreaţă are nevoie să fie apărată.

— N-are nevoie de nimic! Apăr-o în sinea ta.

— Mă tem că problemele întregului popor nu le rezolvi în sinea ta.

— Dar nici nu trebuie să rezolvi problemele poporului – doar vezi cu ce se termină asta de obicei. Rezolv-o pe a ta. S-o rezolve fiecare pe a lui – şi poporul o să fie în ordine.

— Sună coerent… La urma urmelor, cartea nu e despre mine. Sarcina mea e să redau fără erori ceea ce povesteşti tu.

— Ce am citit până acum e fără reproş. Termin de mestecat o bucată de carne. Ca *steak*-ul ăsta.

— Înseamnă că nu degeaba te-ai luptat cu puciştii. Ei n-ar fi admis niciodată un *steak* ca ăsta.

— Crezi?

— Mâncarea trebuia să rămână negustoasă – ăsta a fost rostul puciului.

Îmi şterg gura cu şervetul.

— Ştii unde e greşeala ta? Tu consideri că de dragul unui *steak* bun trebuie schimbat un sistem. Eu cred însă că nu trebuie decât să înveţi să găteşti bine. Iar sistemul – se va îndrepta.

— De-asta şi e sistem, că are în el o mulţime de sarcini!

— Păi da, are. Numai că astea nu sunt sarcinile mele. Sunt mii care îşi riscă

viaţa pentru ca în final, după cum se vede, câţiva domni să privatizeze pe te miri ce sondele.

— Nu ţi se pare că exagerezi?

Faţa mea ia expresia *siguranţă de neclintit*. Îi ia locul *gata să cedeze* – nu-mi pare rău.

— Exagerez, bineînţeles.

Chelnerul aduce îngheţată şi cafea. Le pune cu o accentuată politeţe. După ce se codeşte, mă roagă să îi dau un autograf. Posibilitatea de a primi un autograf ridică de la mesele vecine câteva persoane. După ce le cer numele, mă semnez pe foi de blocnotes, pe şerveţele, pe meniu. Ultima se apropie o doamnă în vârstă. Umeri goi tatuaţi. Cercei-lanţuri, vreo duzină şi jumătate de brăţări – totul din argint. Jeanşi negri, vestă, nituri.

— Pentru Ţariţa Ira, vă rog. – Întâlnindu-mi privirea (*mirare prost ascunsă*), scotoceşte în poşeţică. – Aşa e în actul de identitate. Iată…

Încuviinţez din cap şi scriu. Zornăind din brăţări, Ţariţa Ira îmi întinde mâna. Elegant, pot să spun – maiestuos. Ating mâna cu buzele.

— Ce i-ai scris? vrea să ştie Nestor. I-ai urat domnie liniştită?

— Ei? O transformare ca în basme!

1992

Într-o dimineaţă senină de aprilie, în viaţa lui Gleb a apărut din nou Kleşciuk. A telefonat şi a întrebat dacă îşi poate lua zborul pentru o discuţie. Fără să mai aştepte răspunsul, a anunţat că şi-a luat bilet pentru avionul de a doua zi. În cele din urmă, Gleb a înţeles despre cine era vorba. Şcoala de muzică, solfegiu, alcătuirea trisonurilor. Toate astea păreau acum atât de departe, încât nu i-au venit imediat în minte. Kleşciuk cel omorât de zeci de ori în duel se dovedea nu numai viu, ci şi ferm hotărât să apară la Petersburg. Vino, a răspuns anemic Gleb: nu pricepea de ce nu puteau discuta la telefon. Şi Kleşciuk a venit. Era tot gras, dar acum emana mirosul specific al banilor. Ceea ce se exprima nu numai în sensul propriu al cuvântului (Kleşciuk mirosea a colonie străină), ci şi în scârţâitul scurtei scumpe din piele şi în lănţişorul atârnat neglijent al ceasului; în fine, în felul cum se purta Kleşciuk se simţea că omul era prosper. Învăţase, probabil, să facă trisonuri, şi-a spus Gleb, dar s-a dovedit că nu avea dreptate. Originea bunăstării lui Kleşciuk era de altă natură. El a povestit că, până nu demult, cântase la acordeon într-un restaurant din Kiev. S-a întâmplat că odată i-a picat un noroc chior: Ivasik, care lua cina la restaurant, a avut chef să cânte şi i-a cerut lui, lui Kleşciuk, să

îl acompanieze. Auzind că Gleb nu ştia despre cine e vorba, Kleşciuk s-a mirat şi s-a lansat într-o lungă relatare despre Ivasik, unul din cei mai renumiţi întreprinzători din ziua de azi. Atâta a înşirat ce vindea şi revindea Ivasik, că Gleb a început să piardă firul. Kleşciuk, pesemne, a simţit, pentru că firul s-a rupt brusc la comunicarea că acum întreprinzătorul se ocupă cu *retailul* legumelor. Aici, spre a aprecia impresia produsă, Kleşciuk a tăcut. Politicoasă, văzând că tăcea şi Gleb, Katia a lăudat legumele ca aliment folositor pentru sănătate. Kleşciuk şi-a scos fără grabă pipa şi a aprins-o. Vedeţi… Fumul aromat ieşea odată cu fiecare nouă porţie de cuvinte a lui Kleşciuk. Vedeţi, folosul legumelor s-a dovedit mai mare decât se consideră de regulă: ele l-au făcut pe Ivasik milionar. Iar milionarului Ivasik (fumul se ducea în rotocoale) îi place foarte mult să cânte. Întotdeauna i-a plăcut. Adică, nu că ar fi un Pavarotti, dar nici n-ai numi respingătoare vocea lui, şi nimereşte perfect tonalitatea. Şi uite, la o lună de la istorica întâlnire, milionarul Ivasik l-a invitat pe el, pe muzicantul de restaurant Kleşciuk, la restaurantul său. Coniac franţuzesc, icre, separeu – pe scurt, tot ce pot oferi legumele omului. Când cheful era în toi, patronul, parcă în treacăt, a întrebat: dar ţii minte ce grozav cântarăm noi? Cum să nu ţin minte, a răspuns (buzele pline de icre) Kleşciuk. Cum m-ai acompaniat? Ba încă ce l-am acompaniat, şi-a amintit Kleşciuk. În clipa aia, un cântăreţ ambulant aduce un acordeon, şi Ivasik zice: hai, frate, cântăm? Şi-a cântat toată seara, se scălda-n lacrimi şi se minuna cum se potrivea Kleşciuk la tot ce cânta el. Iar când a sfârşit cu cântatul, a întrebat: îţi place cum cânt, Kleşciuk? Acum l-au podidit lacrimile şi pe Kleşciuk: grozav! Interpretul s-a posomorât: dar unora de la conservator, hm, nu le place… De invidie, s-a indignat Kleşciuk, invidie faţă de talentul adevărat… Javre, a fost de acord Ivasik. Făcuţi profesori la repezeală. Dar nici tu nu cânţi prost. Kleşciuk nu s-a apucat să obiecteze şi, ăsta-i adevărul, a trecut sub tăcere că la vremea lui nu fusese primit la conservator. Trisonurile? a întrebat Gleb. Chiar ele, a oftat Kleşciuk. În continuare a spus că, după cum a ieşit la iveală, Ivasik hotărâse să le facă o plăcere prietenilor şi să pregătească pentru ei un mic concert. Kleşciuk şi-a arătat imediat mirarea că o persoană atât de talentată nu vrea să facă plăcere unui public larg. Ivasik, în care mocnea încă o scânteie dintr-o îndoială sănătoasă, a întrebat dacă publicul chiar va fi interesat de cântatul lui. Drept răspuns, Kleşciuk a desfăcut braţele şi a părut sufocat de preaplinul a ceea ce simţea. Bineînţeles că va fi! Pentru că, dacă nu-l va interesa cântatul lui Ivasik, ce-ar putea să intereseze un astfel de public? Dar nici nu ştiu notele, a

mărturisit Ivasik. În acel moment, Kleşciuk a văzut în el ceva lipsit de apărare. Dar, după cum a recunoscut, icrele negre i s-au urcat la cap şi nu s-a mai stăpânit. I-a spus lui Ivasik că, din câte ştie el, nici Pavarotti nu folosea notele, şi cu toate astea nu este cel din urmă om în arta vocală. Ivasik a presupus timid că vocea lui nu poate fi totuşi comparată cu vocea lui Pavarotti, la care Kleşciuk i-a răspuns că el este un tenor liric înnăscut, lucru pe care Ivasik însuşi este posibil să nu îşi fi dat seama. Ivasik chiar nu îşi dăduse seama, mai mult decât atât, nici nu bănuise existenţa unei asemenea voci. Kleşciuk s-a apucat să îl convingă pe omul de afaceri să înceapă o carieră de solist şi i-a propus ca el, Kleşciuk, să îşi dedice acestui scop toată puterea şi toată priceperea – evident, în numele artei. Proiectul a ajuns la maturitate instantaneu şi a constat în următoarele. Pentru acompanierea stelei care răsărise a fost creat un cvartet: acordeon, vioară, chitară şi contrabas. De fapt, cvartetul putea fi şi cvintet, şi sextet, dar, trecându-şi în revistă candidaţii de nădejde, lui Kleşciuk i-au ieşit doar patru. Denumirea colectivului se impunea de la sine: Cvartetul Ivasik. Tenorul liric a zâmbit confuz, dar nu a obiectat. A rugat numai să nu fie cooptaţi conservatorişti. Kleşciuk – iar acesta a fost ceasul răzbunării conservatorului – l-a încredinţat că acest lucru este exclus: nici unul din candidaţii la Cvartetul Ivasik nu a studiat nici o zi în această instituţie. La ce v-au ajutat trisonurile voastre, se gândise el înşirându-i lui Ivasik numele instrumentiştilor. Printre ele era şi numele lui Gleb. Anume pentru Gleb zburase Kleşciuk la Petersburg. Pipa conducătorului cvartetului fusese deja îndesată de câteva ori, şi inelele de fum scoase de ea păreau acum zerouri ale milioanelor omului de afaceri Ivasik. Mai întâi, Gleb a refuzat. A numit asta curată aventură şi a spus că nu va lua parte la ea. Dar Kleşciuk nu degeaba preferase discuţia personală uneia la telefon. Aici nu se putea închide telefonul – nici măcar să se spună simplu *nu* nu se putea. În spatele musafirului erau sute de kilometri biruiţi, el avea dreptul la o discuţie. Şi a profitat de acest lucru. Trecând uşor peste cuvântul *aventură*, Kleşciuk s-a interesat cât primeşte pe lună profesorul Ianovski. Cât-cât, a mai întrebat o dată Kleşciuk cu palma pâlnie la ureche. Suma era atât de mică, încât nici nu o auzea. Conducătorul cvartetului i-a oferit lui Gleb un salariu de cincisprezece ori mai mare. Plus onorariile. Plus o viaţă interesantă. Ce numeşti tu viaţă interesantă? a vrut să ştie Gleb. Călătorii, apariţii… Pentru prima oară, Kleşciuk i s-a adresat Katiei. După mine, orice viaţă e mai interesantă decât aia de şcoală, îm? Katia a ridicat din umeri: dumneata vorbeşti aşa pentru că nu ai lucrat niciodată cu copiii. N-am lucrat,

a încuviinţat Kleşciuk. Bem pentru întâlnirea noastră? A umblat prin geantă şi – ca ultim mijloc agitatoric – a scos de-acolo coniac şi icre. Din partea Ianovskilor au apărut pe masă macaroane şi şproturi. Gleb a avut cuvinte de apreciere pentru Kleşciuk: acesta nu a mai făcut nici o încercare de presiune. A evocat şcoala de muzică. La rugămintea lui, i-au prezentat amândoi Katiei scena duelului – Kleşciuk a căzut cu aceeaşi nepricepere. În schimb s-a mai găsit în geanta lui o sticlă de coniac. Spre sfârşitul serii, Gleb l-a întrebat pe Kleşciuk ce repertoriu vede pentru el. Înainte de a răspunde, Kleşciuk şi-a pus un pahar plin ochi. Mă tem că n-am cu ce să te bucur: nu e Stravinski şi nici măcar Şostakovici. A dat paharul peste cap. Dar lucrurile bune le putem cânta şi fără Ivasik. Cum avionul lui Kleşciuk pleca abia dimineaţă, Katia i-a propus să rămână peste noapte. Hotel, a spus scurt Kleşciuk. Evropeiskaia. Era vizibil beat. La plecare, i-a lăsat lui Gleb cartea lui de vizită. Am să mă gândesc, a promis Gleb. Spui aşa ca să scapi acum de mine, a oftat Kleşciuk. Dar eu ştiu că chiar o să te gândeşti, a suspinat apoi. Şi o să accepţi.

24.02.14, PETERSBURG-KIEV

Din Kiev, dis de dimineaţă, sună Oles. Răspunde Katia, dar Oles mă cere pe mine. Iau receptorul, deşi deja mi-e totul clar. Niciodată nu sunase Oles aşa de devreme.

— A murit tata, spune Oles în ucraineană. Îl înmormântăm poimâine.

— Vin cu primul avion.

— Ascultă, frate… În Kiev nu e linişte – ai grijă.

Făgăduiesc. Nu pot crede că tata nu mai e. Mă doare.

Reuşesc să îmi iau bilet la cursa de seară. Katia vrea să vină cu mine, dar îi interzic: la urma urmelor, trebuie să rămână cineva cu Vera. Katia stă în cumpănă. Îşi aminteşte de evenimentele din 1991 şi se teme să nu mă vâr în ceva.

— Ştii, mă duc să-l înmormântez pe tata, n-am nici o treabă cu beleaua lor. Mi-ajunge a noastră.

— Să nu *aibă ea* treabă cu tine.

— Katiuşa…

Cu pregătirile şi discuţiile cu Katia, cât pe-aci să scap avionul. Ajung la Pulkovo cu câteva minute înainte de terminarea îmbarcării… Adică, nu, după ce s-a terminat: am fost aşteptat. Cu puţin înainte de miezul nopţii, aterizez la Borispol. Grănicerii zâmbesc politicos – m-au recunoscut.

— Scopul vizitei dumneavoastră?

După cum pronunţă, se vede că nu stăpânesc încă bine limba. Eu o stăpânesc mult mai bine.

— Înmormântarea tatei.

— Condoleanţe…

Grănicerii îmi strâng pe rând mâna. De ce-am trecut la ucraineană cu ei? Cu tata nu treceam. Oare nu pentru că relaţia noastră era mai de profunzime decât politeţea?

Tata. Martorul fostei mele vieţi. El a plecat, dar trecutul a rămas – el, trecutul, n-are nevoie, fireşte, de mărturii. Când se fură o sculptură antică dintr-un muzeu, acest lucru nu anulează istoria Antichităţii. Antichitatea are o sculptură mai puţin, asta-i tot.

Dacă pornim de la ordinea firească a lucrurilor, între mine şi moarte stătea tata. Era acel prim flanc care va pieri în luptă. Acum acest flanc sunt eu. Iar lupta, se ştie dinainte, e pierdută, nimeni nu a câştigat-o încă.

Un taxi mă duce la hotel. Trecând peste Nipru, mă închin la Lavră[88] – mă închin la ea de câte ori vin. Apa Niprului e neagră, pe ea lunecă sloiuri de un alb murdar. Nu i-am spus lui Oles la ce oră e aterizarea, ca să nu vină să mă întâmpine. Pentru că atunci ar fi trebuit să rămân peste noapte la el şi la Galina, ceea ce nu vreau.

Hotelul e pe Vladimirskaia. Sunt întâmpinat la intrare, mi se cere permisiunea de a se fotografia cu mine. După ce îmi las geanta în cameră, plec să mă plimb puţin. Acum câteva ore eram acasă, iar acum – în cu totul alt loc. Mai exact, în ambele locuri deodată. Un sentiment acut de bucurie pentru dispariţia spaţiului. Să îl savurez repede, fiindcă a doua zi dispare.

— Mă plimb puţin, spun trecând pe lângă portar.

— Îmi permit să vă dau un sfat: nu vă duceţi pe Kreşciatik, e periculos acolo acum.

— Sigur că da…

Ajung pe Vladimirskaia până la Proreznaia şi cotesc spre Kreşciatik. Sunt liniştit în sufletul meu. Sunt parte a oraşului în noapte. Mi-am petrecut aici copilăria, ea îmi serveşte de pavăză. Merg, nevăzut pentru ceilalţi, într-un nor de amintiri. Ating cu palma casele, fiindcă le cunosc pe fiecare în parte: cândva intram sau, pur şi simplu, treceam pe lângă ele. Oprindu-mă, stăteam de vorbă cu câte cineva – când, cu cine? Cu piciorul pus pe piatra unei borne. Cuvintele se agaţă în memorie nu de interlocutor, ci de loc. Apari după zeci de ani, iar cuvintele sunt aici, atârnă, poftim, ca înainte – de case, de copaci – ca noi-nouţe. Dar borna nu e. Ca să nu mai spun de interlocutor.

Începe o ploaie măruntă, şi mă duc sub cel mai apropiat portal. Picăturile sunt amestecate, ca iarna, cu fulgi de zăpadă. Uite, tot din cele neuitate: mă ascundeam de ploaie pe sub portaluri. De boltă atârna la capătul unui fir un beculeţ. Se legăna, mişca umbre. (Încet-încet, se opreşte ploaia.) Acum e aici un corp de iluminat economic – întruchipare a nemişcării. Dar beculeţul din copilăria mea nu economisea nimic, doar se legăna şi-atât.

Maidanul e luminat de focuri. Ard în faţa corturilor, pe fostul carosabil. Unul din corturi e împrejmuit cu un gard de nuiele, iar după gard sunt un unchiaş şi o babă. Cizme de pâslă şi cojoace, o gamelă pe foc. Legat de picior, un cocoş. Totul văzut cândva de mine, şi nu numai o dată. Ce-o fi – vara în sat? Muzeu în aer liber? Poate – dacă n-ar fi un munte de pneuri de maşini în spatele cortului.

Încetinesc pasul. Dau bună seara.

— Beţi un ceai? întreabă femeia.

— Beau, mulţumesc.

Unchiaşul (o ţigară între degetele anchilozate) împinge spre mine pachetul. Baba pune într-o cană un pliculeţ cu ceai, toarnă cu un căuş apă din gamelă şi mă serveşte.

— Dar asta ce-i? – arăt spre o ciudată construcţie de mai departe.

— Asta-i o catapultă, răspunde baba.

Se miră, probabil, că nu ştiu cele mai simple lucruri. Simt o revărsare de veselie, fiindcă înţeleg: e vis. Sau nu: e decorul pentru vreo piesă. Gata cu povestea: Kreşciatikul, gardul, catapulta. Dar cei doi sunt adevăraţi, de la ei vine căldura. Cana cu ceai îmi arde palma. Întreb:

— Cum e să trăieşti aici? Nu-i greu?

Unchiaşul stinge ţigara pe cutie.

— Ba e greu.

— N-avem de lucru, nu suntem obişnuiţi aşa. Baba scoate o mătură netăiată din spate. Eu fac mături, dar ce să faci cu ele aici? Altceva ce să lucrez?

— Stai jos!

Gura unchiaşului se întinde într-un zâmbet, faţa – armonică.

— Dar de ce staţi aici?

Unchiaşul şi baba se uită unul la altul. Din întuneric apare o siluetă în manta.

— Care eşti aşa de curios pe-aici? Nou-venitul e încruntat. Actele!

Scot paşaportul. Am două – german şi rusesc, dar pe cel german l-am lăsat

acasă. Încep să înţeleg că asta nu e bine. Mă uit la mantaua bine lucrată a comisarului. De regulă, mantalele n-au nici o formă, dar asta stă ca turnată. Şi cizmele tot aşa. E spilcuit foc.

Baba intervine:

— Mîkola, lasă-l în pace, vorbeşte ucraineana.

— Ucraineana, spui? Cu atât mai rău. Arată faţa paşaportului meu. Maica Rusie. Pune întrebări pe-aici fiindcă e provocator şi spion. – Către mine: Ridică-te. După mine.

Mă ridic şi îmi iau rămas-bun de la bătrâni.

— La revedere, spun ei.

Mîkola se uită la ei în derâdere.

— Revedere pe lumea ailaltă. Scoate din buzunar un pistol şi mi-l împunge în coaste. Un pas într-o parte şi te-mpuşc.

— Mîkola…

El se întoarce spre bătrâni:

— Şi cu voi stau eu de vorbă. Contra…

Merg pe lângă corturi şi simt pistolul lipit de mine. Aud cum poalele mantalei se lovesc de cizme. Nu, asta nu e vara în sat. Şi nici chiar august ’91 – pare că e mult mai serios totul. Mîkola mă duce într-un cort mare cu steag galben şi albastru. Începe un interogatoriu. Conştientul refuză să creadă ceea ce se întâmplă şi propune propriile variante. Vis. Film în vis. Vis în film.

Dar ceea ce se petrece chiar se petrece, şi eu stau în mijlocul cortului, şi în faţa mea, răsturnat, şade Mîkola. Aminteşte de un tablou – ca şi în cazul meu, un interogatoriu al cuiva. Rău şi oacheş. *De ce l-am iubit, de ce l-am iubit pe Ivanka cel oacheş?* Chiar aşa – de ce? Pare-se că degeaba. Interesant, oare o să aibă loc concertul cu Vera? Dacă da, trebuie inclus neapărat cântecul ăsta.

— Pentru cine lucrezi? Ştiu că pentru Moscova – pentru cine concret??

Spus clar, cu o intonaţie ireproşabilă.

Aş vrea să fie vis. Pentru ca dimineaţa care a început azi la Petersburg să continue, iar eu să fiu încă în pat. Sunt vise din acestea care ţin mult, când ţi se pare că te-ai trezit, te-ai şi sculat din pat, ai plecat – să zicem – la aeroport, ai zburat undeva… Mă cuprinde apatia. Dacă o să mă împuşte, Mîkola o să mă scape, în general, de multe neplăceri. TT[89] ca remediu la Parkinson.

— Taci? Mîkola ridică pistolul.

Ridic din umeri.

— Te întreb, câine de Moscova, de ce-ai învăţat limba noastră, de ce le-ai pus întrebări proştilor ălora? Ai vrut să-i faci trădători?

— Bineînţeles că nu.

— Te joci cu nervii mei? Ştiu sigur că eşti spion, dar nu te duc să fii judecat, că n-o să te împuşte. Dar eu te împuşc.

Mîkola se face roşu. Dar parcă în acelaşi timp se face negru, dacă se mai poate în vreun sens. Teribil înger al revoluţiei.

— Ascultă, doar suntem un singur popor…

— Chiar? – Mîkola trece brusc la un ton calm.

— Un singur popor? Mîkola suflă în ţeavă. Nu, nu suntem „un singur popor“. Aici te înşeli rău. Voi sunteţi duşmanii poporului meu. Iar acum ascultă-mă cu atenţie. Ridică cocoşul. Îţi dau un minut ca să răspunzi la ce te-am întrebat. După un minut te împuşc.

Îşi trage teatral mâneca. Tot aşa spectaculos, îmi zic, o să mă şi împuşte. Îmi pare rău că nu e aici Kleşciuk – ar fi văzut, în fine, cum se cade cu adevărat. La propriu, cea din urmă încercare a profesorului.

Să recunosc? Ce? La ce bun? Şi să-i dau motiv să mă împuşte? Dacă acum mai are cât de cât dubii… Dar Mîkola nu arată a om care să aibă dubii. El e convins de dreptatea lui.

Paşi şi foşnet al pânzei de cort. Mîkola se uită la cel care a intrat.

— Văd că aici la voi e încordată atmosfera.

Cel intrat arată spre pistolul din mâna lui Mîkola.

Se întoarce spre mine. Seamănă cu Egor, pe care nu l-am mai văzut de la terminarea şcolii. Egor? Se uită la mine. Face cu ochiul. Egor. Iată, vasăzică, unde e.

— Am prins un spion.

Vocea lui Mîkola e nemulţumită. A fost sustras de la treabă.

— De unde şi până unde spion! râde în hohote Egor. E Gleb Ianovski, chitarist-virtuoz, suntem rude.

— Am văzut eu ce virtuoz… Îndeamnă la trădare.

— Nici pomeneală – obiectez eu.

— Să taci!!! urlă deodată Mîkola. Se ridică în picioare. Pan Egor, ştiţi cât vă respect...

— E bine că mă respecţi. Atunci renunţă la chestia asta.

— Aşa că vă rog: nu vă amestecaţi.

Pan Egor e tot vesel. Scoate o ţigară, duce bricheta spre ea. Brusc: o mişcare cu piciorul, pistolul zboară în tavanul cortului şi cade lângă mine.

— Aşa vorbeşti cu mine, spurcatule?

Egor nu mai râde. Privirea lui e calmă şi rea. E clar că nici înainte nu

râsese. Mîkola se ridică, dar parcă şovăie.

— Dar acum ia pistolul de jos – lui Mîkola îi tremură buzele – şi dă-mi-l.

— Să vi-l dau? De ce să nu vi-l dau?

Cu o lovitură în faţă, Egor îl pune jos pe Mîkola. Acela bâjbâie fără putere cu mâinile pe jos, mişcări pe care eu mi le amintesc. Chelul cu maşina. Scrumiera… Egor îl ridică pe Mîkola de guler ca să-i mai dea una, dar în ultima clipă se opreşte. Faţa lui Mîkola e numai sânge. Egor îl zvârle pe jos.

— Mai vrei?

— Nu, horcăie Mîkola.

Egor mă scoate din cort. Mergem pe lângă focuri, care par să fie mai puţine acum. Kreşciatikul adoarme şi el la un moment dat. Miroase a primăvară.

— Ce-i cu tine aici?

Egor trece la rusă.

— Am venit pentru înmormântarea tatei.

— A murit, deci… Păcat. N-o să vin la înmormântare, să mă ierţi. Face cu ochiul, dar cumva nefiresc. Pe mine nici nu m-au înştiinţat.

Mai face o dată cu ochiul, şi abia acum îmi dau seama că e un tic nervos.

— N-am auzit atâţia ani de tine…

— Şi slavă Domnului. De asta e mai bine să nu auzi, pe cuvânt… Egor mă bate pe spate. Eu însă te-am urmărit de departe, virtuozule, în toţi anii ăştia.

La cotitura spre bulevardul Şevcenko, Egor se opreşte.

— Bine, ne luăm rămas-bun.

— Mulţumesc, frate. Îl îmbrăţişez pe Egor, mai exact – încerc să-l îmbrăţişez, fiindcă Egor stă nemişcat. Cred că mă împuşca.

— Ei, e puţin probabil. Mîkola e un fost artist, o fiinţă inofensivă. I-a trebuit doar o scenă de efect.

— Păcat că n-a folosit catapulta. Nu se pricepea, da?

— Se vede că nu. Gleb, frate… Egor se uită la castanii imenşi, întunecaţi. Du-te de-aici, altfel te împuşc eu. *Cine nu e gata, îl iau cu lopata*, ţii minte? Îşi aprinde o ţigară. Salutări maică-tii. Tot visa să plece undeva… A plecat?

— În Australia.

— Ţara ocnaşilor… Transmite-i că o să-i fac o vizită.

— Ai de gând să te duci la Brisbane?

După ce trage adânc din ţigară, îi dă un bobârnac în sus. În ramurile goale ale castanului ţâşnesc scântei.

— Exact. Egor face câţiva paşi în întuneric. Se întoarce. Sub escortă. Acum în loc de Siberia avem Australia.

1992

Kleşciuk a avut dreptate: Gleb s-a gândit şi a acceptat să cânte pentru Ivasik. I se părea că viaţa intra într-o fundătură şi s-a hotărât să facă un ocol. Chiar dacă pentru asta era nevoie să dai mult înapoi – aşa aprecia ceea ce făcea la Ivasik. Hotărârea a fost luată împreună cu Katia. Ei îi făcea plăcere să predea la şcoală, dar cu tot atâta plăcere a plecat. Noul segment al drumului vieţii făgăduia deschideri, fiindcă, spre deosebire de alţi nemţi, Katia ştia că în ucraineană substantivul *drum* e de genul feminin. La rugămintea directorului şcolii, Gleb şi Katia au rămas până la sfârşitul anului şcolar, iar pe 1 iulie au plecat la Kiev. Li s-a pus la dispoziţie un apartament cu două camere pe strada Solomenskaia. Kleşciuk i-a lămurit că era unul din apartamentele lui Ivasik, destinate întâlnirilor de lucru într-o atmosferă neoficială. Judecând după afişele erotice de pe pereţi şi după rezerva de contraceptive din dulap (toate i-au fost puse în braţe lui Kleşciuk), aici se rezolvau probleme care nu aveau legătură cu legumele. Mobila empire şi mânerele aurite de la uşi, care decorau un apartament de două camere într-un bloc din panouri, au fost enervante la început. Dar mobila era moale, mânerele mergeau uşor, aşa că s-au împăcat cu ele. Mai greu de împăcat a fost cu repertoriul lui Ivasik. Care consta în cea mai mare parte din mostre de cântece naţionale – Gleb nici nu îşi putuse imagina că va cânta vreodată aşa ceva. De fapt, aici nici nu era vorba de cântat, cum nu era vorba despre muzică şi despre versuri. Era de presupus că se vor scoate trei acorduri şi cam tot atâtea cuvinte. De cuvinte răspundea Ivasik. Era un tip de vreo doi metri, solid, care cânta cu voce slabă şi înaltă. Vocea numită de Kleşciuk tenor liric tremura, iar la notele înalte cânta în falset. Lipsa tenorului era compensată de Ivasik prin lirism: îşi arcuia buzele şi mişca din sprâncenele stufoase. Mimica lui arăta nefiresc, era artificială şi te ducea cu gândul la un teatru de păpuşi. După ce a făcut cunoştinţă cu Ivasik, Gleb a încercat să îşi imagineze cine mânuia această uriaşă păpuşă sprâncenată, şi n-a fost în stare. În timp ce Ivasik, ale cărui sentimente nu erau păpuşăreşti, nu scăpa ocazia să verse lacrimi amare. Aşa s-a întâmplat la interpretarea cântecului *Ultimul marş forţat*, care îl readucea în anii de armată ai tinereţii lui. Despre fata care nu i-a fost credincioasă soldatului în termen povestea cruda romanţă *Scrisoare din Murmansk*. Compoziţiile *Născut în satul Avangardnîi* şi *Am venit din nou* erau schiţe lirice, şi tensiunea lor emoţională era generată de faptul că solistul crescuse în neştiutul Avangardnîi. Dar Ivasik era deosebit de pătruns de

cântecul *Parfum cu bergamotă*, după a cărui interpretare faţa mare a acestui om strălucea de lacrimi. În cercurile comercialo-criminale primise chiar porecla Bergamot, care definea atât pasiunile muzicale, cât şi – căci aşa suna acest cuvânt – constituţia interpretului[90]. Rămânea de neînţeles ce anume provoca lacrimile – conţinutul cântecului sau propria interpretare. Pesemne, şi una, şi alta. Perioada de repetiţii n-a fost lungă: două săptămâni. Repetiţiile au fost necesare cu precădere pentru Ivasik-Bergamot. Problema lui ca vocalist consta în faptul că nu interpreta exact melodiile cântecelor. Nu că ar fi fost un fals total şi grosolan – doar că la el unele note nu erau la fel cu cele ale compozitorului. Diferenţa nu părea să fie mare, dar pe Gleb tocmai această aproximaţie îl înfuria cel mai mult. Mai bine, se gândea Gleb, să fie minciună pe faţă – ar fi mai cinstit. Odată cu cuvântul *minciună* şi-a amintit-o pe profesoara de muzică şi s-a bucurat că ea nu avea cunoştinţă de cariera lui muzicală. Gleb ar fi vrut mult să o viziteze, dar ştia că în acest caz ar fi trebuit să îi spună de Bergamot. Şi nu s-a dus. Era însă cineva pe care nu putea să nu îl viziteze: tatăl lui. S-a dus cu Katia la el la masă, şi Feodor i-a primit cât se poate de binevoitor. În timp ce Galina şi Katia stăteau de vorbă la bucătărie, Feodor a întrebat încet: Unde e maică-ta? În Australia, a răspuns, contra voinţei lui, Gleb. S-a măritat? Gleb a dat din cap că da. Cu cineva de-acolo? Da… Eu nu l-am văzut.

A intrat Oles, şi Feodor i-a spus: Du-te şi ajută-le pe femei. Le-am ajutat deja (scârţâit al fotoliului lui). Mai ajută-le.

După ce Oles şi-a dat ochii peste cap şi s-a dus la bucătărie, Feodor a întrebat: Fiule, de ce te-ai legat cu acest Ivasik? E un ticălos. Gleb a ridicat din umeri. Banii nu sunt totul. Dezvoltă ce ţi s-a dat – şi ţie ţi s-a dat mult.

Era prima dată când tatăl îi recunoştea talentul. Doar în privinţa banilor nu avea dreptate: nu ei fuseseră principalul motiv al hotărârii pe care o luase Gleb. A vrut să îi spună tatălui său că tot ce se întâmplase era o încercare de a da un ghiont sorţii, dar era ceva greu de explicat. Şi nu i-a spus. Încercarea – el vedea deja acest lucru – nu fusese reuşită, dar, ca să nu se agite, lăsase deocamdată lucrurile aşa. În general vorbind, noul mediu în care se afundase era, într-un anume sens, interesant. În Cvartetul Ivasik cântau oameni remarcabili. Pe violonistul Tereşcenko – un flăcăiaş mititel de tot şi pistruiat – şi-l amintea încă din şcoala de muzică. Era pomenit des ca fiind un copil minune şi o stea în ascensiune. Toată lumea ştia că Tereşcenko avea capacitatea de a asculta o bucată de mici dimensiuni şi de a o repeta apoi fără nici o greşeală. Era mândru de faptul că, spre deosebire de ceilalţi, nu trebuia

să stea câte patru ore pe zi în faţa notelor. S-a spus însă că acest dar i-a jucat o festă, fiindcă o înţelegere în profunzime apare după ce repeţi de o sută de ori, atunci intră ea prin toţi porii. Nu a fost cazul lui Tereşcenko. El nu a făcut o carieră muzicală şi nu a ajuns stea. Într-un fel, Tereşcenko a şi rămas un copil minune. Cine ştie de ce, nu s-a dezvoltat nici din punct de vedere muzical, nici din punct de vedere fizic: nu a crescut mai mult de un metru şi cincizeci. Dar capacitatea de a memora de la prima ascultare a rămas. Violonistul o demonstra în diverse programe de televiziune – de la cele muzicale până la cele gastronomice, ucrainene şi ruseşti. Totuşi, orice lucru îşi are limitele sale. Chiar dacă era foarte mic de statură, omului nu îi era uşor să facă pe copilul la nesfârşit şi, încet-încet, s-a săturat şi lumea de atracţiile cu memorarea. Invitaţiile au început să fie tot mai rare. În acest sens, Cvartetul Ivasik a picat cum nu se poate mai bine. Cel de al patrulea membru al cvartetului, ritmul şi energia lui, era contrabasistul cu sonorul nume de familie Targoni. Numele i s-a părut lui Gleb roman, iar Targoni chiar era oacheş, cu un luciu de aramă – amintea de un roman din vechime. În scurt timp, ce-i drept, a devenit clar că nobila culoare a feţei era de provenienţă alcoolică. Contrabasistul era veşnic beat. Alcoolismul lui, care se exprima printr-o moleşeală, nu ducea la scandaluri sau încăierări. Formele lui de manifestare erau privirea stinsă, capul lăsat cu vinovăţie în jos şi un laconism care trecea în muţenie. Cu toate acestea, Targoni îşi emitea pum-pum-pum-ul cu o precizie de metronom. Nu lipsea de la nici o repetiţie şi chiar nu întârzia niciodată. După o pregătire de două săptămâni, apariţiile în public au urmat una după alta. Bergamot a făcut o pasiune pentru rolul său de solist vocal şi, aproape în fiecare seară, apărea pe estradă în smoking şi cu papion. La început a fost estrada restaurantului care îi aparţinea. Întâi ieşea Kleşciuk ca prezentator şi le anunţa celor de faţă incredibila şansă pe care o aveau. Ea consta în posibilitatea de a auzi un excepţional interpret, care, în pofida faptului că era foarte ocupat, găsea timp pentru a face o bucurie clienţilor restaurantului său. Ca mic adaos la darul principal, în cinstea recitalului acestei stele care răsărea era anunţat un rabat de doisprezece la sută la nota de plată. Tenorul liric, în care se trezea din când în când negustorul de legume, a încercat să reducă rabatul la zece la sută, dar când Kleşciuk i-a amintit că arta cere sacrificii, a încetat să se opună. Această măsură a ridicat, într-adevăr, numărul clienţilor în zilele cu program; pentru rabat, mulţi erau gata să-l asculte pe Bergamot. În scurt timp, el a început să creadă că toată lumea abia aştepta apariţiile lui, iar când nu apărea, restaurantul arăta ca un refugiu

pentru orfani. Dar eu, spunea el răsfăţându-se, nu pot să fiu prizonierul artei mele şi să cânt acolo în fiecare zi. De fapt, îi plăcea să fie prizonierul artei sale. Mult.

Note

81. Trimitere la fabula *Slon i moska* (*Elefantul şi javra*) de I.A. Krîlov.
82. Goethe, *Faust*, traducere de Ştefan Aug. Doinaş, Editura Univers, Bucureşti, 1982, p.101.
83. Băutură tradiţională nealcoolizată, din fructe de pădure.
84. Una din zonele istorice ale Sankt-Petersburgului.
85. Prea mult (engl.).
86. Marcă rusească de ţigări.
87. Da, alo (germ.).
88. Lavra Peşterilor – mănăstire istorică creştin-ortodoxă fondată în 1051.
89. Pistol semiautomat.
90. Aluzie la cuvântul rusesc *beghemot*, care înseamnă „hipopotam“.

25 – 26.02.14, KIEV-LOZOVOE

Mă trezesc târziu şi îl sun pe Oles.

— Unde eşti? întreabă Oles.

— La hotel.

— E totul în ordine?

Îmi frec fruntea. Bună întrebare. Oles spune că mâine la opt dimineaţa vor veni să ia trupul tatei la morgă. Galina a hotărât să îl înmormânteze nu la Kiev, ci în satul Lozovoe, de unde era mama lui. În ultimii ani, Feodor petrecea vara acolo.

— Tatei îi plăcea la Lozovoe, explică Oles. Mama spune că în cimitirul din sat o să aibă mai multă linişte.

Sună Katia. Spune că Vera i-a arătat un cântecel minunat despre nişte raţe. I l-au şi trimis lui Mayer, care e entuziasmat: este exact ceea ce trebuie pentru concert. Vera şi cu mine îl vom cânta în doi. Katia mă roagă să nu plec din hotel – promit. Şi nu plec.

Se vede că viaţa, care pare că a luat-o la vale, mi-e dragă şi aşa. Mă gândesc ce brusc şi prosteşte se poate sfârşi totul. Acest artist putea, foarte simplu, să-mi tragă un glonţ în frunte. Să intre în rol conform sistemului lui Stanislavski.

În dimineaţa următoare ajung la morgă la opt fără un sfert. Oles şi Galina sunt deja acolo. Ne îmbrăţişăm în tăcere. La ora opt este scos de la morgă căruciorul cu sicriul. Precum un sculptor care trage pânza de pe opera sa, omul de la morgă dă la o parte ţesătura fină şi transparentă de pe faţa tatei. Tata e liniştit şi nu seamănă deloc a mort. Chiar mi se pare că văd o rumeneală pe obrajii lui. Oles îmi prinde privirea şi spune în şoaptă:

— Fond de ten.

— Am vrut să fie frumos şi în sicriu.

Galina mângâie faţa lui Feodor.

— Recepționați lucrarea, ne propune autorul.

Îi dau câteva bancnote, arăt degetul mare. Sicriul este acoperit cu capacul şi pus într-un Gaz. În care stă şi Galina. Pe mine mă invită Oles în maşina lui. Până la Lozovoe sunt o sută cincizeci de kilometri. Prima porneşte maşina lui Oles, ca să arate drumul. La ieşirea din Kiev, orizontul se acoperă cu nori.

— Numai să nu plouă. Mai bine zăpadă…

Mă uit întrebător la fratele meu.

— Mi-e frică să nu-i strice tatei machiajul, mă lămureşte el.

Mi se pare că eu semăn cu tata mai mult decât Oles. Trăsăturile lui nu sunt atât de pronunţate ca cele moştenite de mine de la Feodor. Şi firea mi se pare că e mai moale. De fapt, nu ştiu nimic despre fratele meu. Aproape nimic: parcă mi-a spus tata că lucrează ca inginer. Îl observ pe furiş pe Oles. El se uită la drum. În tăcere. Îşi muşcă buza de jos.

— Şi cum e acolo la voi în Rusia?

— Acolo?

— Păi, doar nu aici… De-acolo e toată boala asta.

— Te cam grăbeşti cu concluziile.

— Doar n-o să-mi spui că America a inventat toate astea.

— Uneori nu trebuie să inventezi nimic. E de-ajuns să pui un chibrit dedesubt şi merge totul de la sine.

Oles se întoarce spre mine.

— Spune, frate: nu-ţi pare măcar puţin rău de Ucraina? Doar te-ai născut, ai crescut aici. Nu te doare inima?

— Mă doare. Rusia şi Ucraina sunt pentru mine un singur pământ.

— Pentru noi nu e „unul singur“.

— Spune mai rar *noi*. *Eu* înseamnă mult mai mult.

Fără să îşi desprindă privirea de la drum, el dă din cap.

— Asta, iartă-mă, frate, e fantezia ta. Când se luptă mii, *eu* nu înseamnă nimic.

— Adu pacea în tine, şi miile din jurul tău se vor salva.

— Asta ai scornit-o tu?

— Asta e din Serafim de Sarov[91]. În cazul nostru: pacea între oameni începe de la pacea din om.

— Serafim e rus, râde Oles. Nu ştiu dacă se poate avea încredere în el.

Învârt un deget la tâmplă. Fratele meu mă cuprinde cu brațul pe după umeri.

— Tata mi-a spus să te ascult...

Restul de drum îl facem în tăcere. Chiar înainte de Lozovoe începe o lapoviţă, şi Oles dă drumul la ştergătoare. Odată cu prima lor mişcare, ploaia se opreşte. Parcă şi Oles întru câtva.

După ce străbate satul, maşina se opreşte lângă biserică. Un minut mai târziu vine şi Gaz-ul. Se apropie de maşini nişte oameni. Pe urmă pleacă. Mişcare browniană tipică. Se salută, se bat unul pe altul pe umăr. Înţepenesc cu mâinile încrucişate la piept (după ce le-au vârât în buzunare), din când în când îşi scarpină cu un hârşâit de şmirghel obrajii. Fumează. Oles deschide

uşile Gaz-ului şi scot împreună cu el sicriul. Se apropie câţiva bărbaţi. Apucă de mânere, intrăm cu sicriul în biserică. Se dă jos capacul de pe sicriu şi se pune la căpătâi o ramă cu găuri – pentru lumânări. Ceva ce n-am văzut niciodată.

Oles spune că trebuie să mergem pe uliţa de-alături după Iavdoha. Nu ştiu cine e Iavdoha şi dacă trebuie să merg şi eu după ea. Urc totuşi în maşină cu Oles. Mergând încet, ajungem la hata[92] Iavdohei. Peste câteva minute se arată şi Iavdoha. E îndoită din şale în unghi drept şi merge sprijinindu-se în două cârje. Mişcările mâinilor şi picioarelor amintesc de mişcările unei schioare. O schioare foarte bătrână şi respectabilă, pentru care nu există pe această lume suficiente concursuri demne de ea. Iavdoha mă roagă să o las pe scaunul din faţă, pentru că în spate nu are cum să intre cu cârjele. Înţeleg că prezenţa Iavdohei are un sens anume, chiar dacă deocamdată nu e clar.

Înainte să înceapă prohodul, se apropie de sicriu o femeie cu două sfori şi îi leagă tatei picioarele la glezne. Vrea să lege şi mâinile, dar mâna dreaptă a înţepenit întinsă pe lângă corp. Aproape că şi mie.

— Nu se îndoaie...

Se aude vocea Iavdohei:

— O îndoi eu.

Iavdoha se apropie de sicriu şi îi dă femeii cârjele. Îmi feresc privirea, dar tot văd cu coada ochiului cum, cu o putere neaşteptată, Iavdoha îndoaie braţul tatei. Braţele, îndoite amândouă, sunt legate. În aceste braţe m-a purtat cândva pe mine, pe sub pleoapele acestea i-au curs lacrimi. Iar acum braţele nu se mai îndoiesc, pleoapele nu se mai ridică: el m-a purtat, el a plâns?

Începe prohodul. Biserica e plină de lume, simt pe mine zeci de priviri. Apare neplăcuta senzaţie că la această înmormântare decedatul sunt eu. Da, la urma urmelor, tata e o parte din mine, oricum ne-a fost cursul vieţii.

Sfârşind slujba, preotul întreabă:

— Aţi dezlegat mâinile şi picioarele?

— Le-am dezlegat, părinte.

— Apoi scoateţi afară pe robul lui Dumnezeu Feodor.

Sicriul e ridicat de şase bărbaţi (de data asta, eu şi Oles nu luăm parte) şi, fără să se pună capacul, e scos din biserică. La uşă stă un Jiguli cu remorcă. Sicriul e pus pe remorcă. Ca pe afet. Lozovoe îi dă tatei ultimul onor formând un cortegiu.

Procesiunea porneşte. În faţă e un om cu crucea, puţin mai în spate sunt doi oameni cu prapuri, pe urmă preotul cu corul, pe urmă Jiguli-ul cu tata pe

remorcă, după remorcă Galina, Oles şi eu, după noi Iavdoha în cârje, doi câini de curte în părţi, iar pe urmă tot satul. Jiguli-ul merge încet, dar drumul de pământ e cu hârtoape. Braţele tatei (mai ales cel drept, îndoit de Iavdoha) încep să se ridice puţin. Coatele odihnesc încă pe pântec, dar, uite, palmele plutesc deja prin aer. E de înţeles că tata, culcat în sicriu, stă de vorbă cu cerurile. Mâinile i se leagănă, ceea ce dă discuţiei un aer liniştit şi chiar degajat.

Până la cimitir e cam o jumătate de kilometru. La fiecare sută de metri, procesiunea se opreşte, şi preotul, acompaniat de cântăreţi, spune prohodul.

— I-a telefonat mama ta, spune Oles. Acum vreo jumătate de an. Au stat mult de vorbă.

Merg cu capul plecat.

— Despre ce?

— Nu ştiu. A fost trist. A spus doar că a fost sunat de la Brisbane.

Când primii bulgări de pământ izbesc sicriul tatei, rămân uimit de sonoritatea loviturilor. Parcă sunt de tobă şi nu se potrivesc deloc cu liniştea acestei înmormântări. După ce se acoperă mormântul, toată lumea merge la parastas, la bufetul de la gară, direct prin cimitir. Când să pornesc după ei, cineva mă opreşte:

— Rudele merg pe alt drum.

Mi se arată drumul pe care se cuvine să meargă numai rudele răposatului. Puţin de tot mai în spate este Oles. La vreo treizeci de metri după noi e Galina. Vorbeşte la telefon.

Oles mă ajunge din urmă.

— Frate, am tot vrut să te întreb: ce e cu mâna ta?

— Ei, o nimica toată…

La parastas, Oles şi cu mine stăm de o parte şi de alta a Galinei. Ea stă nemişcată şi tăcută. Când parastasul e pe sfârşite, Galina ne apropie capetele şi spune încet:

— Plângeţi, băieţi… Azi-noapte pe Maidan l-au omorât pe Egor.

— Ce spui?

Oles o strânge de mână.

— A fost împuşcat în spate. Imediat după ce-a fost îngropat tatăl vostru am primit telefonul.

Scoate, cine ştie de ce, telefonul şi îl pune în faţa ei. Oles se uită îngândurat la display-ul care licăreşte.

— Orice ar fi făcut, e fratele tău. Tu eşti în viaţă, iar el e mort. Iartă-l.

Galina se ridică şi se închină. Iartă-ne şi pe noi, Doamne, că ne-am temut de el cât a trăit. Acum tatăl vostru l-a luat cu el, ca să nu mai facă rău aici.

Înseamnă că, în toţi aceşti ani, le-a fost frică de răzbunarea lui Egor pentru naşterea lui Oles. Pentru că l-au dat la internat după ce a încercat să îl omoare pe Oles. S-au aşteptat că el va veni şi va săvârşi ceea ce începuse.

Îi spun Galinei:

— Ştiu o situaţie când a salvat un om.

Ea mă îmbrăţişează.

— Cred că pentru asta îi vor fi iertate multe păcate.

În ochii ei se văd pentru prima oară lacrimi.

— Cine l-a omorât? întreabă Oles.

— A fost împuşcat în spate – nimeni nu ştie.

Nu-i aşa. Eu ştiu.

1992

La sfârşitul lui septembrie, Kleşciuk a reuşit să cadă la învoială în privinţa unui concert al Cvartetului Ivasik cu un solist de la Casa Ofiţerilor. Nu a fost deosebit de complicat, fiindcă legumele erau livrate şi armatei. Reprezentanţii forţelor armate au arătat cel mai viu interes pentru creaţia lui Bergamot. Iar când lucrurile au devenit clare în privinţa recompensei pentru susţinerea artei, au promis să asigure o ocupare completă a sălii. Au garantat că spectatorii vor atârna şi de lustre. Pentru a nu se crea impresia că admiratorii cvartetului sunt numai bărbaţi, cadrelor ofiţereşti tinere li s-a ordonat să vină cu soţiile. Se înţelege de la sine că a fost atras şi întreg personalul tehnic, format cu precădere din femei. S-a promis ca numărul total de femei să ajungă la treizeci la sută. Kleşciuk, cu galanteria şi cu umorul proprii lui, le-a rugat pe femei să nu se atârne de lustre. S-a râs. Dar, spre mirarea lui Kleşciuk, când a venit vorba despre aplauze, a ieşit la iveală că ele sunt trecute într-o rubrică anume – cu tarife de la *primire caldă* până la *ovaţii frenetice*. Kleşciuk a plătit pentru ovaţii frenetice, dar şi pentru *bravo!* şi *bis!*, care erau plătite în funcţie de numărul de strigăte. În afară de aceasta, organizatorilor concertului le-a fost alocată o sumă substanţială pentru cumpărarea de buchete de la florărie. Succesul concertului a fost colosal. Capelmaistrul a dirijat din fosă aplauzele cu o precizie militară. De câteva ori, din pricina ovaţiilor care nu mai conteneau, tenorul liric nu a putut ataca următoarea piesă. Transpirat şi fericit, liniştea publicul prin gesturi, dar publicul nu se liniştea, întrucât primise ordin să asculte numai de capelmaistru. Dar, cum nu putea să vadă ce

se petrece pe scenă, capelmaistrul se orienta după cronometru. *Bravo!* şi *bis!* strigau soţiile ofiţerilor, ceea ce dădea reacţiei sălii un caracter uşor isteric. Sala a ajuns la epuizare. Publicul se ambalase cu adevărat şi, chiar din prima parte, răsunaseră strigăte neplătite. La vederea fericirii patronului, a început să strălucească şi acordeonistul Kleşciuk. Degetele îi alergau richterian pe claviatură, iar masivul instrument aproape că zbura – până când au început să li se înmâneze buchetele. Buchete au fost multe – chiar mai multe decât se aşteptau – dar toate, fără excepţie, erau de romaniţe. Ceea ce pentru Kleşciuk nu a constituit o enigmă: nici vorbă de florărie. De la înălţimea scenei puse la dispoziţie, văzuse perfect poligonul din apropiere, de unde companiile mobilizate culeseseră romaniţele. Kleşciuk a început să cânte categoric şi înverşunat, privindu-l ţintă pe generalul-maior, presupusul autor al ideii. Generalul-maior se uita fără să clipească la scenă. Din când în când, îşi lipea palma de buze – adică rămânea fără cuvinte, copleşit de lira vrăjită a lui Bergamot. Dar pe solist l-au bucurat şi romaniţele. Ce romantic, i-a aruncat el din mers lui Kleşciuk, căruia i-a venit inima la loc. Singurul ghimpe major a fost lipsa aplauzelor după ce s-a dat bisul. Această neaşteptată linişte s-a explicat prin faptul că fusese plătită numai partea de bază a concertului, iar capelmaistrul, neavând indicaţii anume pentru ce era în plus, eliminase aplauzele frenetice. Le eliminase pe toate: după bisul la prima piesă, în sală s-a lăsat o linişte de îţi ţiuiau urechile. Dar – numai după primul. După al doilea, Kleşciuk a ieşit în avanscenă şi a început să bată ritmic din palme, ocazie cu care a izbutit să îl ameninţe cu pumnul pe generalul-maior. Acela aţipise (bobiţe de colesterol în cutele pleoapelor pe jumătate închise), dar, cât ai clipi, s-a scuturat şi i-a arătat capelmaistrului degetul mijlociu, moment în care au început să răsune nişte aplauze mai ceva decât până atunci. În dimineaţa următoare, despre triumful lui Bergamot au scris toate ziarele din Kiev. Cronicile recunoşteau unicitatea stilului, care stil era al lui Kleşciuk. Pe un ton confesiv, autorii mărturiseau că, ducându-se la concert, se gândiseră la o primire caldă făcută, eventual, unei stele care răsare, dar nici nu le trecuse prin minte că ea avea să se transforme în nişte aplauze frenetice. O jumătate din articole chiar aşa erau intitulate: *Burhlivi opleski.* Unii au remarcat incandescenţa emoţională, care fusese atât de mare încât, după bisul la primul cântec, spectatorii nici nu au mai fost în stare să aplaude (după aceea şi-au revenit). Oferirea de romaniţe cu toptanul, fapt greu de explicat, a fost trecut sub tăcere de ziare. Citind articolele, Bergamot a plâns în hohote, ceea ce pe Kleşciuk chiar l-a surprins puţin. Bergamot cunoştea organizarea concertului

în cele mai mici amănunte (doar o şi plătise), ştia cine scrisese *ciorna* pentru corespondenţi, dar, iată, nu s-a liniştit până nu a citit toate articolele-gemene. Şi la fiecare s-a scăldat în lacrimi. Kleşciuk s-a străduit să stârnească interesul celor mai diverse grupuri sociale şi a distribuit ecouri în publicaţiile de limbă rusă şi ucraineană, pro- şi antioccidentale, muzicale, sportive şi de grădinărit. Rămăsese pe dinafară numai revista *Palindrom*, în care materialele informative erau publicate sub titluri-palindromuri. Redacţia nu a găsit palindromurile necesare (era formată numai din doi oameni), dar le-a folosit cu dibăcie pe cele deja existente. Fiind mică şi modestă, revista a venit ea singură în întâmpinarea lui Kleşciuk cu oferta de a plasa în condiţiile respective în paginile revistei (care, în concordanţă cu numărul colaboratorilor, erau două) o referire pozitivă. Neapreciind la justa lui valoare rolul palindromului în viaţa socială, Kleşciuk a trimis pur şi simplu revista undeva. În final, singura referire negativă la concert a apărut în *Palindrom*. Se intitula „Cum a căzut Kleşciuk în fund“[93]. Următoarea culme pe care a vrut să o cucerească Kleşciuk a devenit Oktiabrski, palatul culturii. Aflând acest lucru, violonistul Tereşcenko şi contrabasistul Targoni au întrebat de ce anume Oktiabrski. Deoarece concertul va avea loc în octombrie, a răspuns Kleşciuk. Gleb a clătinat din cap şi a spus că palatul este mare, iar pe organizator îl va pierde megalomania. L-au cuprins îndoielile până şi pe Bergamot care, în ciuda triumfului, păstra urme de sănătate a gândirii. Modestia sa înnăscută l-a făcut să se opună şi propunerii de înregistrare televizată a concertului: vădit lucru, nu se aştepta ca popularitatea lui să fie atât de mare. Dar Kleşciuk, care, potrivit cuvintelor sale, se simţea cutezător, nu mai putea fi oprit. El a îndemnat la debarasarea de atitudinile defetiste şi a spus că ştie secretul succesului. De această dată, el consta în schimbarea auditoriului ţintă. Acesta, în cazul de faţă, aveau să fie pensionarii: Kleşciuk găsise, chipurile, cheiţa pentru inimile lor. Spre uimirea lui Gleb, calculul lui Kleşciuk a fost şi de această dată exact. S-a dovedit că inimile pensionarilor sunt sensibile la două lucruri: gratuitate la bilet (biletele erau distribuite prin asigurările sociale) şi produse alimentare la pachet. Observând că cele două componente rimează, Kleşciuk le-a dispus, într-o mică scară maiakovskiană, pe o reclamă care a fost lipită prin oraş. A încercat să pună în rime şi conţinutul pachetului, dar până la urmă a fost nevoit să renunţe. Dacă perechea *castraveţi – isteţi* (un compliment la adresa pensionarilor) mergea de bine-de rău, *hrişcă* şi *ridiche,* după părerea lui Gleb, nu rimau. Şi chiar dacă Kleşciuk nu a fost de acord, cele două sortimente au fost indicate, cu

asterisc, în proză. Unde era amplasată şi informaţia că pachetele vor fi date la ieşire. Gleb l-a sfătuit pe Kleşciuk să scoată chestia cu ieşirea, dar acesta s-a opus categoric. Se temea că pensionarii (îi cunoaşte el) se vor împrăştia de îndată ce vor primi pachetele. Mai mult decât atât. Prevăzând că, în cazul acestui auditoriu, vor fi mai greu de obţinut ovaţii frenetice, Kleşciuk a anunţat concurs pentru cel mai temperamental spectator. Un juriu cu autoritate trebuia să stabilească câştigătorul şi să îi înmâneze o sacoşă mare cu mostre din ceea ce comercializa solistul. La început au intervenit şi aici muzele (*spanac – păstârnac*), dar, ajungând la *varză murată*, care nu încăpea nicicum în format, au dat în mod laş înapoi. Neputând face nimic cu dimensiunea, Kleşciuk a spus, bine, varză, dar murată nu, imposibil. Era deja gata să înlocuiască la tipar varza murată cu curechi, ceea ce nu era cu nimic mai prejos, dar Bergamot a interzis: el dorea să fie prezentate numai produse prelucrate în profunzime. La drept vorbind, şi concertul prezentat la palatul Oktiabrski era un astfel de produs. Prelucrarea îl privea în primul rând pe tenorul liric. Pentru fiecare cântec se înregistra o fonogramă, vocea lui Bergamot fiind potenţată de vocea lui Soloviov, artist al poporului al URSS. Solistul de operă câştigase acest drept ieşind învingător la concursul închis pentru cea mai bună imitare a lui Bergamot. Concurenţii au putut să cunoască stilul lui interpretativ şi şi-au însuşit particularităţile care îl caracterizau. Bergamot era peltic – şi pelticăiau şi ei, cânta el *cata* (la cântecul *Gata cu lacrimile*), cântau şi ei *cata*. La un moment dat, cei care cântau au avut probleme cu cuvântul *asvalt*. Consultatul pentru vorbirea de scenă, după ce a pus în balanţă tot ce era pentru şi contra, a ajuns la concluzia că, în contextul dat (cântecul *Tras în asfalt*), această pronunţie este singura posibilă. De ce apăruseră pretenţii tocmai la acest cuvânt a rămas o enigmă: nu era cea mai săritoare în ochi particularitate a pronunţiei lui Bergamot. După ce toate cântecele au fost înregistrate, zece zile s-au dus cu repetiţiile – Bergamot a fost învăţat să facă play-back. Pregătirea pentru concert a fost multilaterală, a luat o groază de timp şi de mijloace, dar, aşa cum fusese stabilit, concertul a avut loc în octombrie. Bergamot a fost bun. Deschidea inspirat gura, primind în ea, notă după notă, sunetele ce curgeau liber din difuzor. Între cântece rostea câteva fraze, citând, ca şi cum îşi amintea întâmplător, din Dostoievski, Joyce (textele de învăţat le alegea Kleşciuk), dar şi Gianni Rodari, pe care i-l citiseră în copilărie. Frazele din *Cepelică* făceau sala să se însufleţească şi le îngăduiau spectatorilor să se uite la legume cu alţi ochi. Pe lângă eroul principal, Bergamot o făcea şi pe signor Roşie, signor Ridiche şi signor

Fasole. Pe cumătra Dovleac n-a făcut-o, întrucât nu făcea parte din pachetul cu produse. Mai târziu, în presă s-a menţionat că interpretul îmbină o deosebită erudiţie cu un fin simţ al umorului. În general vorbind, gustul rafinat al lui Bergamot s-a bucurat de nişte elogii deosebite în cronici. Interpretarea neclasică, eufemistic vorbind, a repertoriului în stil de operă a fost declarată a fi un nou stil muzical: chanson de operă. Pensionarii nu au trişat nici ei. În speranţa de a obţine premiul spectatorului, pensionarii, după cum au spus ziarele, *s-au aprins* în asemenea măsură, încât fanii rockului *s-au odihnit*. Revista *Palindrom* a avut însă un articol zdrobitor drept comentariu al evenimentului, în care i-a acuzat pe organizatori de gudurare pe lângă pensionari şi chiar de mituire a lor. Titlul articolului, dispus pe coloana întâi (*Mîli jopu pojîlîm* – „Le-au spălat curul bătrânilor“ reflecta destul de exact conţinutul. Revista nu s-a mărginit la o critică având caracter general, fără atacuri la persoană. Acelaşi număr a cuprins un portret al violonistului Tereşcenko („M-au tăiat cu ferăstrăul – sunt pitic“), cu totul negativ şi conţinând, printre altele, aluzii la statura lui. Aceste lucruri (un artist este uşor de jignit) l-au întristat cu adevărat pe Bergamot. A luat legătura cu redactorul de la *Palindrom* şi l-a întrebat dacă îi place baseball-ul. Coincidenţa a făcut ca, în timp ce redactorul răspundea, să intre în încăpere câţiva inşi cu bâte de baseball şi să facă praf toată tehnica din redacţie. Astfel încât atitudinea redactorului faţă de baseball a rămas necunoscută. După trei săptămâni, televiziunea a prezentat înregistrarea concertului care făcuse senzaţie. În jumătate din prim-planuri fuseseră luaţi bătrânii. Pensionari dansând pe scaune, năvălind pe scenă, aruncând flori interpretului (de această dată buchetele fuseseră cumpărate, preventiv, de Kleşciuk) şi legănându-l pe braţe. Ca model de spirit activ la o vârstă înaintată, aceste cadre au făcut ocolul lumii. Au fost văzute şi în oraşul Vladivostok, unde au atras atenţia oftalmologului Sudaruşkin, fost la timpul său victimă a unei piramide financiare. În Ivasik cel legănat pe braţe de pensionari, el l-a recunoscut pe constructorul piramidei, Vitali Bezborodov, cunoscut în Vladivostok sub porecla Tutankhamon. Da, numele şi, într-o oarecare măsură, înfăţişarea artistului erau schimbate, dar acest lucru nu l-a împiedicat pe oftalmolog să îl recunoască în el pe cel care îl jecmănise. Sudaruşkin a înţeles pe dată pe banii cui e legănat Bezborodov şi a sunat la procuratură. La întrebarea procurorului dacă Ivasik este în mod sigur dispărutul la un moment dat Bezborodov, Sudaruşkin a răspuns că asta se vede cu ochiul liber. Procesul de escrocherie a fost redeschis, a urmat o cerere de extrădare şi, la mijlocul lui decembrie,

Ivasik-Bezborodov a fost adus sub escortă la Vladivostok. Înainte de Anul Nou, Cvartetul Ivasik s-a întrunit pentru ultima oară. Fără instrumente, la restaurantul La Greiere. Arestarea solistului a fost pentru toţi un şoc – în special pentru Kleşciuk, care începuse să trateze cu Monserrat Caballe pentru un concert împreună cu Bergamot. Şi-a amintit cu tristeţe că tenorul liric nu voia să fie filmat… Parcă simţea ceva, a avansat contrabasistul Targoni. Era deja beat mort. Gleb a zâmbit: Bergamot al nostru e o victimă a artei… Era însetat de glorie, a spus gânditor violonistul Tereşcenko. Pe obrazul lui Targoni s-a rostogolit o lacrimă: este o victimă a acestei sete… mai exact, a setei lui de sacrificiu… Groaznic… Negăsind cuvântul potrivit, Targoni a desenat în aer ceva ciudat. E groaznic pentru gândac să trăiască pe căţea, i-a suflat Gleb. Targoni şi-a ridicat spre el ochii plini de suferinţă: pentru gândac, vedeţi voi – şi a avut un zâmbet – e îngrozitor, dar are linişte… Nu mai ştiu cine a spus… Jukovski, i-a dat Kleşciuk răspunsul. Zvârlind cu cotul farfuria de pe masă, Targoni a început să strige de s-a auzit în tot restaurantul: viaţa e dură, şi fiecare gândac e o victimă! Fiecare e o victimă!

17.04.14, PETERSBURG

Am cincizeci de ani. Hotărâm să serbăm jubileul acasă, în cercul cel mai restrâns. Pe lângă sărbătorit şi Katia, la masa festivă stau Vera şi Nestor cu Nika. Şi Anna. Ideea de a fi invitată îi aparţine Katiei. Mie mi s-a părut că a o invita pe Anna este, la propriu, o nebunie, dar Katia a spus că pentru Vera e important. Am cedat.

După lungi discuţii, doctorul curant şi-a dat avizul pentru ieşirea Annei din clinică pentru o seară – pe răspunderea mea. A avertizat că este un risc şi i-a interzis categoric Annei orice picătură de alcool. A spus *álcool*, pronunţie care a făcut şi mai evident pericolul. Da, în ultimele săptămâni, Anna fusese mai calmă, dar acest calm nu se datora atât ameliorării situaţiei ei (ceea ce, de fapt, nici nu exista), cât acţiunii tranchilizantelor. Înaintea plecării a primit o doză dublă.

Stând la masă, Anna are aerul unei somnambule. Îşi economiseşte cuvintele şi mişcările, stă dreaptă şi se uită în gol. Chelnerul chemat să servească se uită la Anna cu respect. Vede în ea oaspetele de onoare al serii, un model de reţinere şi de aristocratism. Îi pune în faţă un suc de portocale făcut pe loc.

— Suc – comentariul Annei este sec şi la obiect.

Katia aduce un maldăr de telegrame de felicitare şi începe să le citească.

— Katiuş… – opresc cu un gest de dirijor citirea lor. Ne lipsim de asta. Şi decuplează telefonul, da?

Katia dă drumul telegramelor pe pervaz.

— Glebuşka, nu se poate aşa. Dacă sună deodată cineva care chiar e important…

— De exemplu, cine?

Îmi iau un aer ironic.

— Deodată – preşedintele Germaniei? – Nika întinde un şervet pe genunchii Annei. – Sau mama, îm?

— A sunat telefonul meu, zic gânditor. – Cine e?

— Beghemot.

După ce dă această variantă de răspuns, Anna e din nou absentă.

Nestor toastează pentru sărbătorit. Toată lumea, cu excepţia Annei, bea. Nika îi dă sucul, dar Anna îi împinge fără drept de apel mâna.

— Mamă, bea sucul, o roagă Vera. Hai, te rog.

Rugămintea rămâne neîndeplinită. Katia îi face semn pe furiş Verei să nu insiste. Chelnerul aduce felul cald.

Iar pe urmă vorbesc eu.

— Vreau să bem pentru debutul nostru, al Verei şi al meu. Este important în egală măsură pentru fiecare din noi. Repetăm deja de două luni, şi pentru mine au însemnat şaizeci de zile de fericire.

Katia anunţă că i-a telefonat Mayer şi i-a spus că trebuie să ne orientăm în principal spre lucruri cunoscute Verei – cele cântate de ea la concursuri. Da, şi v-a sfătuit să includeţi în repertoriu o piesă pentru copii, pentru a sublinia vârsta fragedă a Verei. Mayer a mai cerut ceva, dar Katia a fost întreruptă brusc de Anna.

— Şaizeci de zile de fericire. Fetiţo, nu ţi-e ruşine?

Vera se îndreaptă şi îşi priveşte mama. Anna nu se uită la nimeni. Katia îşi dă seama că planul ei de a-i face Verei o plăcere a fost greşit, dar nu poate să facă nimic. Nestor şi cu mine aruncăm nişte pleduri pe noi şi ieşim să fumăm în balcon. Închidem uşa după noi şi ne aşezăm în fotoliile împletite.

— Chiar o să cânți la acest concert? întreabă Nestor.

Urmărim fără sonor, prin geam, discuţia din cameră.

— Nestor, voiam să îţi spun ceva. Nu e poate foarte jubiliar… Am Parkinson.

În privirea lui Nestor nu e mirare.

— Ştiu, Gleb.

— Ţi-a spus Katia? De fapt, ce importanţă are?
— Mi-am dat singur seama. Acum două luni – după mâna ta dreaptă. Pui cuţitul în ea cu stânga. Am observat cum scrii: nu fără greutate. Ei, şi tremurul, bineînţeles. Nu e încă foarte vizibil, dar eu văd – tata a avut Parkinson.
— Katia suferă din cauza bolii mele mai mult decât mine. Îi spun că lucrurile sunt deocamdată în regulă. Deşi cred că ea vede tot.
— Poţi să n-ai nici o îndoială.
— Se repede să îmi dea paltonul, mă ajută să mă încalţ. Încep să mârâi la ea: deocamdată sunt în stare să fac totul singur. Dar nimeresc mâneca abia a treia oară… Nestor, ce să fac?
— Vezi, boala asta nu e numai fizică. Ea e însoţită de o depresie profundă. Trebuie s-o scoţi la capăt măcar cu asta.
În cameră, femeile se uită în tăcere la bărbaţii care fumează. Brusc, Anna apucă paharul meu cu whisky şi, din trei înghiţituri, îl bea pe tot. Pe bărbie se duc la vale cubuleţele de gheaţă sărite din pahar. Anna râde în hohote. Văd cum, la cererea Katiei, chelnerul ia sticlele – toate, cu excepţia apei minerale. El reuşise deja să înţeleagă că imobilitatea Annei nu era deloc un semn al reţinerii. Era semnul a ceva opus.
Nestor (el stă cu spatele la geam) îşi aprinde o nouă ţigară de la cea terminată. Nu observă nimic. Eu observ, dar nu vreau să îl întrerup.
— Din când în când, tata refuza să ia medicamentele, spunea că vrea să crape mai repede. Iar mama şi cu mine trebuia să îi inventăm motive pentru a trăi.
— De pildă?
— Ei, îi spuneam că avem nevoie de el. Da… Noi îi spuneam, iar el striga: în calitate de lanţuri la picioare?! Mama avea o răbdare de înger. Îl mângâia pe cap, spunea că avem nevoie de el în orice calitate – numai să fie cu noi. Tata ştia că e adevărat şi se linişte a. Uneori. Uneori – nu. De la strigăte trecea la vorba înceată, tragică: el, de, înţelege că noi avem dreptate, dar un om cu temperamentul şi cu profesia lui nu e făcut să trăiască între patru pereţi, cum nu e făcută pasărea pentru colivie.
— Dar ce era el de profesie?
— Actor, înţelegi? Actor. Aici a fost, cred, jumătate din nenorocirea lui – ca şi a noastră. Noi am rămas singurii lui spectatori, iar el nu şi-a precupeţit puterile. Lanţurile la picioare, pasărea în colivie. Intonaţii teatrale. Nestor s-a strâns mai bine în pled. Trebuie spus că în colivie s-a închis singur: nu voia

să îi fie văzute faţa ca o mască şi mâinile care îi tremurau. Sub reflector fusese eroul-amant, aşa era obişnuită lumea să îl vadă.

— Spui tot timpul – era. A murit?

— Da. Dar nu de Parkinson. În timpul unuia din aceste spectacole i-a cedat inima. Într-un fel, a murit pe scenă. Actoria e o profesiune periculoasă.

— Oho, periculoasă…

Îmi vine în minte Mîkola.

— Nu-mi vine uşor să povestesc toate astea, dar e experienţa pe care o am. – Nestor se ridică şi îşi scutură scrumul de pe genunchi. – Poate te va ajuta cumva.

— Probabil că întâi şi-ntâi trebuie să te împaci cu gândul – atunci o să fie mai uşor şi cu trupul.

— Da, este exact ce n-a putut să facă tatăl meu.

Ne întoarcem în sufragerie. Katia îmi arată din ochi spre Anna. Îi fac semn că am văzut totul.

— Spuneai de rugămintea lui Mayer, i se adresează Vera Katiei. – Cu un cântec pentru copii. Eu am un cântecel, dar cred că n-o să meargă.

— De ce, Verocika?

— Ei, e un cântecel al meu – şi cuvintele, şi muzica. Doar aşa, pentru acasă. Nu e de cântat cu Gleb…

— Ei, nu e! Anna înhaţă un pahar şi îl aruncă în Vera. Vrea să mi-l ia!

Paharul o nimereşte pe Vera în umăr şi se sparge pe pardoseală. Pe feţele celor aşezaţi sunt picături galbene de suc. Nika îşi desprinde de pe nas fire de portocală. Păstrându-şi stăpânirea de sine, zâmbeşte: sucul e proaspăt stors, nu e concentrat. Mâna Annei se întinde spre o sticlă cu apă, dar Katia reuşeşte să i-o ia înainte. În clipa următoare, Nestor şi cu mine o ţinem de braţe pe Anna.

Ea se smulge şi ţipă. Nestor strigă că trebuie legată, dar nimeni nu ştie cum trebuie procedat. Este adus un ghem din bucătărie şi se desfăşoară sfoara. Katia protestează: i se pot strangula vasele. Dispare pentru o clipă şi reapare cu o pereche de bretele de-ale mele de pantaloni. Încerc să leg cu ele mâinile Annei, dar bolnava se împotriveşte cu o forţă neaşteptată.

Sare în ajutor chelnerul. După ce le porunceşte bărbaţilor să o ţină strâns pe Anna, îi leagă repede mâinile şi picioarele şi o culcă pe covor. Odată lăsată în pace, Anna amuţeşte. Fără să clipească, se uită de jos în sus la cei care stau în picioare. Răsuflăm cu toţii a uşurare. Cu respect, Nika numeşte artă felul cum s-a descurcat chelnerul cu bretelele. Acesta explică binevoitor că a deprins

această artă la poliţie, unde a lucrat înainte de restaurant. El este singurul care îşi păstrează prezenţa de spirit. Întreabă când să servească desertul. Nimeni nu mai vrea desert – cu excepţia Annei. Ea nu are nimic împotrivă. Îşi iau toţi la revedere de la chelner, căruia i-au fost plătite serviciile suplimentare.

Îi telefonez doctorului curant al Annei, dar nu răspunde. După ce ne sfătuim între noi, chemăm Salvarea. Echipa care soseşte îi face Annei o injecţie şi o duce în dormitor. După ce adoarme, îi sunt dezlegate mâinile şi picioarele. Pare că va dormi până dimineaţă, dar trebuie supravegheată continuu.

Sună doctorul curant: a găsit apelul pierdut. A făcut scandal? Păi da, foarte regretabil. Doar a avertizat ce se poate întâmpla şi, dacă nu ar fi fost rugămintea personală a lui Gleb Feodorovici, n-ar fi… Acum bolnava nu trebuie tulburată, iar dimineaţă va veni el cu sanitarii.

Nika pleacă acasă, iar Nestor – pentru orice eventualitate – rămâne de veghe cu mine în dormitor.

— Ştii, Nestor, ce-mi face mie rău? Torn în pahare whisky. Lipsa de speranţă.

Anna geme fără să deschidă ochii.

— Copii, pregătiţi-vă pentru şcoală… Vera, haidem!

Trec la şoaptă.

— Îmi amintesc că pe la zece ani mi s-a împlinit un vis: mi s-a cumpărat un aparat de radio. Ieftin, păcătos, dar ce fericit am fost! Şi uite, tocmai aparatul ăsta a căzut de pe dulap şi s-a spart. Asta e cu visele. L-am dus cu bunica la un atelier. Credeam, nu ştiu de ce, că o să-l repare – nu arăta chiar fără de speranţă. Dar meşterul l-a învârtit în mâini şi a spus: nu se poate repara. La început nici n-am înţeles cuvintele acelea. Am întrebat: şi ce să facem? El a ridicat din umeri: să-l aruncaţi. Individul ne-a şi explicat ce piese se distruseseră, dar pe mine mă apucase deja isteria…

— Copii, pregătiţi-vă pentru şcoală! comandă Anna în somn.

Ciocnesc în tăcere cu Nestor.

— Chiar şi acum, când îmi amintesc istoria asta, cel mai îngrozitor lucru a rămas pentru mine propoziţia aia idioată: nu se poate repara. Să o fi spus mai simplu: eu nu pot, mă rog, să-l repar, sau ceva acolo – mi-ar fi fost mai uşor. Dar în propoziţia aia era irevocabilul total: şi că acum nu aveam să mai ascult radioul şi că nu erau bani pentru unul nou. Uite, propoziţia asta îmi sună în cap acum. Corpul tău, mi s-a spus, nu se poate repara. Nu mi-au spus: aruncă-l, dar asta se înţelege de la sine. Şi speranţă de a mă agăţa de ceva n-am, pur

şi simplu, nu am de ce!

— Gleb, dragul meu, din fericire nu ai întru totul dreptate. Acum aparatul tău nu s-a spart. Da, merge mai prost, dar merge.

— O să meargă din ce în ce mai prost, până o să se oprească…

Anna deschide ochii.

— Beghemot a cântat demult… Pu-pu-pu-pu. Ochii Annei se închid. Trompetă bas.

— Se poate prost de tot. Nestor dă din cap în direcţia Annei. Compară.

— Slabă consolare…

Îndrept pledul care a alunecat de pe Anna. Ea se ridică în capul oaselor. Părul e ciufulit, privirea rătăceşte.

— Copii, la şcoală… Vera, unde eşti fetiţă? Beghemot… Dirijează. Pu-pu-pu-pu. Patru pătrimi.

Se întinde şi adoarme.

Moţăie şi Nestor deja.

Iar eu scriu.

1993

După arestarea lui Bergamot, Gleb şi Katia au mai stat la Kiev câteva săptămâni. Nu aveau idee ce puteau să facă în continuare. Să se întoarcă la Piter nu voiau: era limpede că această etapă din viaţă se încheiase. Problema s-a rezolvat de la sine când, într-o dimineaţă însorită de ianuarie, au sunat la uşă portăreii. Le-au cerut ca într-o oră să elibereze apartamentul, care se dusese odată cu o lovitură de ciocan în contul amortizării datoriilor lui Bergamot. Portăreii nu i-au scăpat din ochi cât au împachetat lucrurile, dar le-au dat voie să ia orice. Pesemne că nu se aşteptaseră să primească atât de uşor controlul asupra teritoriului. După vreo două ore, un taxi burduşit a demarat din faţa casei lui Bergamot. Gleb şi Katia au petrecut noaptea la un hotel, iar în ziua următoare (Gleb avea deja viza germană) au plecat cu trenul la Berlin. Aleseseră trenul, şi nu avionul, fiindcă aveau multe lucruri. Cât despre hotărârea de a pleca în Germania, ea – lucru dovedit, de fapt, şi de viză – nu fusese bruscă. Nu fusese exclusă o astfel de evoluţie a evenimentelor, deşi nu se poate spune că soţii Ianovski făcuseră ceva în acest sens. Gleb, iar Katia şi mai mult, se gândea la complicaţiile care puteau să apară la Berlin. Dar nici Gleb, nici Katia, nu prevăzuseră amploarea acestor complicaţii. Care au început, odată ajunşi la Berlin, chiar din gară:

Părinţii Katiei nu şi-au făcut apariţia. Ea a făcut o încercare slabă de a

explica această neîntâmpinare, deşi ea le era deja clară amândurora. Ei nu vorbeau niciodată despre părinţii Katiei, dar Gleb înţelesese: faptul că niciodată Katia nu îl invitase să vină cu ea la Berlin nu era întâmplător. Și-a cunoscut noile rude în uşa apartamentului de pe Vinetastrasse. Ei şi-au salutat ginerele fără cine ştie ce bucurie, iar după aceea s-au uitat în tăcere cum Katia şi Gleb își aduc lucrurile dintr-un taxi burduşit. Katia părea a nu observa primirea rece. Zâmbea cu zâmbetul ei dezarmant şi povestea ce greu a fost să-i convingă pe vameşi că ea şi Gleb nu sunt contrabandişti. Nu a dezarmat pe nimeni. Părinţii au continuat să stea în picioare cu feţele împietrite, iar istoria cu vameşii nu i-a făcut să râdă. Şi nici nu existase. Gleb simţea o milă sfâşietoare pentru soţia lui. Şi dragoste. Mama Katiei l-a întrebat ceva repede. Lui i s-a părut că mult prea repede. Îi verifica germana, sau ce? Katia, văzându-l pe Gleb încurcat, i-a tradus imediat: mama întreabă cu ce vrei să te ocupi în Germania. Uite, tu, de pildă, poţi să fii traducătoare pentru soţul tău, a zâmbit pentru prima dată Gertner-tatăl. Bineînţeles, dacă îţi va da cineva un salariu pentru asta. Dar cu ce se va ocupa el? În Germania nu există deocamdată o astfel de profesie – să tai frunză la câini. Gleb s-a gândit ce să răspundă, dar şi-a dat seama că nimeni nu aştepta vreun răspuns. Nu i s-a mai dat atenţie, discuţia a continuat între soţii Gertner. De la primele sunete ale ştirilor TV, au dispărut în salon şi nu s-au mai arătat în seara aceea. Doar înainte de culcare, Gleb s-a ciocnit la toaletă de *Frau* Gertner, care i-a spus repede ceva. Gleb nu a înţeles nici de data asta – ea a dat din mână a lipsă de speranţă. Când Gleb a chemat-o pe Katia, Gertnera a spus clar că, într-adevăr, Katia are acum o ocupaţie excelentă – să îi acorde servicii de traducător lui Gleb. Pe lângă, desigur, toate celelalte servicii. Katia s-a înroşit, iar Gleb a tras concluzia că soacra, după cât se vedea, ştie să vorbească clar. Ceea ce se întâmplă atunci când vrea să fie auzită. Katia şi-a întrebat mama ce anume a vrut să îi spună lui Gleb, dar aceasta nu şi-a mai amintit. *Frau* Gertner a plecat în camera ei (părinţii dormeau separat), iar Gleb şi Katia în a lor, care fusese camera Katiei. Era o cameră mică, în care se aflau un dulap, o masă de scris şi patul de copil al Katiei, în care Gleb nu avea cum să încapă. Înainte de culcare, Katia i-a găsit în debara un pat pliant, apoi au mâncat amândoi câte un baton mic de ciocolată; batoanele, spre mirarea tăcută a lui Gleb, fuseseră cumpărate de Katia în gară. Acum i-a fost clar: soţia lui ştiuse că le puteau fi de folos. Pe urmă au întins patul pliant. De bine-de rău, Gleb s-a culcat pe el, dar i-a fost imposibil să adoarmă. După respiraţia reţinută a Katiei, şi-a dat seama că nici ea nu dormea. Mila pe care o simţea pentru ea a trecut în

duioşie. În scârţâitul arcurilor (dar s-a gândit că nu se-aude), Gleb s-a dat jos din patul pliant şi şi-a sprijinit un genunchi de patul Katiei. Să se culce lângă ea a fost chiar complicat: a trebuit să îşi pună o mână şi un picior pe Katia. Suportă-i pe ai mei, a spus ea în şoaptă, deşi nu trezesc decât repulsie. Gleb şi-a apropiat buzele de cele ale Katiei: nu simt repulsie faţă de ei, pentru că te-au născut pe tine. Ea i-a înfăşurat gâtul cu braţele. Eu o să îţi nasc pe cineva mai bun. Îmbrăţişează-mă… Dimineaţă, când au ieşit din cameră, părinţii Katiei luau micul dejun în bucătărie. Au comunicat că în vreo cincisprezece minute termină şi atunci pot lua micul dejun şi Katia şi Gleb. Au mai comunicat că pentru *acest* mic dejun pot să ia alimente din frigider, dar că pentru viitor trebuie totuşi să îşi cumpere separat. Li se alocase în frigider un raft. Katia a vrut să plece chiar atunci la magazin, dar Gleb a strâns-o pe furiş de mână: nu pune gaz pe foc. Katia n-a pus gaz pe foc. Era şi aşa suficient. Gleb a văzut cum îi tremurau din când în când buzele. Katia simţea obidă şi, în acelaşi timp, ruşine. Nu se aşteptase la ceva bun de la venirea lor, aşa că obida era mai curând mânie, dar ruşinea rămânea ruşine, fiindcă totul avea loc sub ochii lui Gleb. Se înfundaseră amândoi într-un spaţiu fără aer. O gură de aer a apărut, seara, în persoana unchiului Kurt. Unchi îi venea, de fapt, doar tatălui Katiei. Era fratele răposatului lui tată. Unchiul Kurt, care purta acelaşi nume de familie ca şi nepotul său, era, potrivit spuselor Katiei, exact opusul acestuia. Faptul că ea îl numise pe tatăl ei nepotul unchiului Kurt nu i-a scăpat lui Gleb. Observând relaţiile din familie, el a înţeles că dintre toţi Gertnerii, Katia îl iubea numai pe acest bătrân. Care apăruse fără să fi fost invitat. Mai exact, invitaţia fusese făcută după ce el spusese că va veni să îi vadă pe Katia şi pe soţul ei. Kurt Gertner era un pictor cunoscut, tablourile sale se vindeau cu preţuri mari, iar el era singur. Acestea erau trei cauze care, după părerea Katiei, îi determinaseră pe părinţii ei să ţină cont de el. Făceau des presupuneri în legătură cu testamentul lui şi, când veneau în contact cu el, se arătau, pentru orice eventualitate, în cea mai bună lumină. De altminteri, unchiul Kurt nu arăta a persoană care se pregăteşte să moară în viitorul apropiat. Era un bătrân înalt şi bine făcut, care amintea de Hemingway. După ce a îmbrăţişat-o pe Katia, i-a strâns cu putere mâna lui Gleb. L-a întrebat: cum merge, tavariş? Merge excelent, a răspuns Gleb şi i-a lăudat rusa. Şcoală bună, a spus (oftat compătimitor) *Frau* Gertner. Bună, a confirmat unchiul Kurt şi a adăugat că are cele mai frumoase amintiri despre Rusia. Katia, zâmbind, a explicat că unchiul Kurt petrecuse câţiva ani în prizonierat la ruşi. Unchiul a dat din cap

cu o expresie serioasă a feţei şi a spus că prizonieratul nu e cea mai rea cale pentru studierea unei ţări. N-a fost, poate (i-a făcut cu ochiul lui Gleb), staţiune balneară, dar experienţa căpătată l-a călit pentru toată viaţa. Şi l-a făcut să și înţeleagă viaţa. Unchiul Kurt îi iubea pe Bulgakov şi pe Tarkovski şi – ceea ce pentru Gleb a fost cel mai important – susţinuse la vremea ei decizia Katiei de a studia în Rusia. Când a început pregătirea cinei, Katia şi-a întrebat mama dacă ea şi Gleb trebuie să şi-o pregătească separat, dar *Frau* Gertner a răspuns că, bineînţeles, nu trebuie. A râs. S-a înroşit. Avem glumele noastre de familie, i-a zâmbit unchiul Kurt lui Gleb. Fiecare familie are glume (Gleb a răspuns la zâmbet), e normal. Katia a ridicat din umeri: ale noastre sunt cam ciudate. Era vădit că porneşte la atac, dar unchiul Kurt a făcut pace: las' să se obişnuiască Gleb, doar acum e membru al familiei noastre. A ridicat paharul pentru familie şi după cină. A deplâns faptul că Barbara, sora Katiei, se afla acum departe. S-a smuls de-aici, săraca, i-a şoptit Katia lui Gleb, învaţă pe lângă un doctor din Manchester. Înainte de a pleca, unchiul Kurt a avut de vorbit ceva în secret cu tânăra pereche, aşa că s-au dus în odaia Katiei. Figura bătrânului era tristă. Trebuie s-o ştergeţi de-aici, a spus el pe neaşteptate, aceşti păsărari o să vă lase fără pene. Katia şi-a întors faţa. Unchiul Kurt a mângâiat-o pe cap: o să încerc să găsesc ceva. Dar deocamdată (a scos un plic umflat şi i l-a înmânat lui Gleb), primiţi darul meu de nuntă. Cum era asta la Cehov? Flori târzii…

30.04.14, PETERSBURG

Vera şi cu mine ne pregătim pentru concert. Vera stă la sintetizator, eu mă uit peste umărul ei la note.

— O să cânt eu primul cuplet, iar pe urmă o să încercăm împreună, bine?

— Bine… Dar ce-ar fi să cânţi tu singură acest cântec?

— Nu-ţi place?

— Dimpotrivă, chiar foarte mult. Numai că mi se pare că aici trebuie cântat cu vocea ta de înger, iar zumzetul meu ar strica tot.

— Atunci, bine. Cântecul cade. Vera închide cu zgomot notele. Ştii, mie nici nu-mi plăcea cine ştie ce.

Îmi pun mâna pe umărul ei.

— Verocika, totul va fi aşa cum hotărăşti tu. Cântă-mi prima strofă.

Vera dă din cap că nu. Îşi ciufuleşte părul pe frunte. Faţa îi redevine galbenă.

— Haide, te rog!

Îi potrivesc părul.

Vera alunecă de sub mâna mea şi se uită atentă la mine. Deschide notele, îşi trece degetele pe deasupra clapelor. Pe urmă le atinge. Începe să cânte.

(1) ♩=65

Voce

Di-mi-nea-ță de basm, neant fre-mă-tă-tor, un stol de ra-țe

Pian

Voce

s-a-nșu-ru-bat în cer, un stol de ra-țe s-a-nșu-ru-bat în cer.

Pian

— *Un stol de raţe părăsit-a lacul* – intru eu în strofa a doua.

Vera ia mâinile de pe claviatură.

— La începutul acestei strofe în loc de *la* este *do.*

— Am înţeles, strofele pare încep cu *do*: *Un stol de raţe/ Părăsit-a lacul,/ În faptul dimineţii/ Cu cer trandafiriu…*

— *În zbor tăcut/ Doar zbor şi-atât/ De parcă lac e cerul/ Aidoma.*

— *De parcă-n cer e lacul/ Aidoma,* – intru şi eu la refren. – Şi-acum eu: *Plutesc în acalmie/ Acelea ce-au ajuns/ De dragul simetriei/ Cu capul în jos…* Normal! *De dragul simetriei/ Cu capul în jos.* Încercăm în doi: *Apoi e moleşeala, ce vine din succes./ Ei, dar tot o să plătească/ Ceea ce au părăsit.* Refren – doar tu.

— *Ei, dar tot o să plătească/ Ceea ce au părăsit.*

În uşă, radiind, stă Katia. Ambele degete mari sunt ridicate – gest propriu ei. Vera dă emoţionată din mână: ea nu ştie încă să primească laude. O sărută pe Katia şi pleacă la ea în cameră. Dau să plec şi eu în biroul meu, dar Katia mă opreşte. Închide uşa.

— Chiar adineauri au sunat de la spital… În lipsa ta, am fost la spital

pentru analize… Katiei i se taie vocea. Totul e destul de prost. Foarte prost, înţelegi?

— Stai… Ce-au spus concret?

— Vera are probleme cu bila. Începe să i se verse prin corp… Ai observat ce galbenă e? Sângele nu i se curăţă bine. Când ajunge aşa la creier, omul devine agresiv şi imprevizibil. M-au avertizat că acest lucru se va manifesta foarte curând.

Se manifestă deja… Una e prognoza medicală, şi alta ce observi tu singur. E ceea ce o aşteaptă pe Katia în ceea ce mă priveşte.

Întreb:

— Ce propun ei?

— Urgent la spital. N-am putut să-i spun ei imediat.

Scot telefonul din buzunar, sun la Mayer şi îi transmit cele spuse de Katia. Promite să sune într-o oră.

Eu – Katiei:

— O să ne sune. Stai jos, nu sta aşa.

— Aşa – cum?

— Deznădăjduită.

Katia se aşază în fotoliu, eu – pe scaunul rotativ de la sintetizator. Cu un deget cânt melodia cântecului. Apare Vera în pijama, a venit ca de obicei înainte să se culce.

— Deci e în ordine cântecul?

Katia zâmbeşte:

— Doar vezi – el nu se poate opri.

O sărutăm amândoi pe Vera şi ea se duce la culcare.

Sună Mayer – fix la o oră după convorbirea noastră. Punctual. Eficient. Scump la vorbă. Verei i s-a pregătit un loc la o clinică din Berlin. În două zile plecăm.

1993

Cunoştinţa cu unchiul Kurt a insuflat speranţă. A fost mai mult decât faptul că darul lui regesc (în plic erau 20 000 de mărci) făcea posibilă fuga. Era un sprijin însuşi gândul că undeva nu departe, în acelaşi oraş cu ei, trăieşte cineva care, în caz de forţă majoră, va găsi o soluţie. Iar cazul de forţă majoră se apropia vertiginos. Cele trei săptămâni petrecute la Berlin nu s-au deosebit prea mult de prima zi petrecută acolo. În comunicarea cu Gleb, părinţii Katiei au folosit ca şi înainte vorbitul în viteză şi datul ochilor peste cap când el nu

înţelegea ce i se spunea. Uneori treceau demonstrativ cu el la vorbitul rar, cu verbele la infinitiv şi cu substantivele la nominativ: zăpadă – încălţăminte a se usca, lumină – a nu arde de pomană. Toate mizeriile despre el îi erau spuse Katiei într-un recitativ tărăgănat şi desluşit, în prezenţa lui. Odată, *Frau* Gertner l-a invitat printr-un semn la toaletă. După ce a deschis uşa, i-a arătat pe colacul closetului: picături, cineva a stropit. Auzind construcţiile limbii folosite de mama ei, a apărut imediat Katia. Gleb încerca să explice că, atunci când foloseşte closetul, el ridică întotdeauna capacul. Katia i-a spus mamei ei că picăturile puteau fi de la cine turna în closet infuzia veche din ceainic (de turnat în chiuvetă era interzis). În versiunea lui *Frau* Gertner, de stropit *aşa* putea totuşi numai *cineva care urina stând în picioare* (cuvântul folosit de ea era *Stehpisser*). Dar când Katia i-a amintit de prezenţa în apartament a încă unui *Stehpisser*, *Frau* Gertner i-a strigat să nu îndrăznească să vorbească aşa despre tatăl ei. Strigătele l-au făcut să iasă pe Gertner-tatăl. Auzind de ce era bănuit, numai că nu s-a sufocat de indignare şi chiar a ridicat mâna la Katia. Gleb, care nu dormea, într-o clipă a şi fost lângă Katia. Katia l-a împins pe Gleb în camera lor şi a închis uşa după el. De după uşă ajungeau până la el ţipetele lui *Frau* Gertner şi, printre altele, pomenirea luptei Stalingradului pe care el, Gleb, avea să o dea în curând acolo. Locul ţipetelor a fost luat brusc de vorba calmă a Katiei, care aproape că nu se auzea. Gleb a apăsat cu grijă clanţa, crăpând puţin de tot uşa. Katia spunea sacadat că dacă pleacă în clipa aceea cu soţul ei, părinţii nu o vor mai vedea niciodată. Judecând după toate, o astfel evoluţie a evenimentelor nu îi speria. Discuţia apropiindu-se evident de sfârşit, Gleb s-a depărtat de uşă. Intrând, Katia a spus brusc, calm, că trebuie să se pregătească de plecare. Gleb nici nu a întrebat principalul: unde. A şi scos din dulap valiza. Katia a luat *Pagini aurii* şi a început să sune pe la hoteluri. A găsit unul din cele mai ieftine şi a rezervat o cameră. Pe urmă l-a sunat pe unchiul Kurt: *o ştergem.* Plecăm chiar acum la hotel… Unchiul Kurt a salutat hotărârea cu ştersul, dar a fost categoric împotriva hotelului. A dispus să anulăm rezervarea şi să venim la el la atelier. Poate că n-o fi de cinci stele, a spus el, în schimb e, în felul lui, exotic. Când Katia şi Gleb erau deja la uşă, au apărut părinţii Katiei. Te-ai gândit bine? a întrebat-o tatăl. Numai asta am făcut – în toate cele trei săptămâni. Katia a spus: *Schluss*[94]. Şi a fost într-adevăr *Schluss*. Nu s-a mai dus la părinţi. I-a văzut de câteva ori la evenimente de familie – la acelaşi unchi Kurt – dar la ei nu s-a mai dus. Ca şi sora ei Barbara, care nu s-a mai întors nici ea acasă. După ce şi-a terminat învăţătura la Manchester, Barbara şi-a găsit un loc la o clinică müncheneză:

şi-a ales Münchenul ca să fie mai aproape de Katia. Iar Katia şi Gleb erau acolo mulţumită unchiului Kurt. Care, după ce îşi vizitase rudele în ziua când sosiseră, îi ceruse imediat ajutor prietenei şi admiratoarei sale Anna Kessel, galeristă la München. După ce l-a ascultat cu atenţie pe unchiul Kurt, ea a fost de acord că situaţia tinerei perechi poate fi apreciată drept *kritisch*[95] şi a promis să îşi întrebe prietenii cum ar putea fi ajutaţi. Totul era propice căutărilor. La galeria Annei se adunau oameni din cele mai diverse sfere, inclusiv oameni care puteau da un răspuns practic la o întrebare, iar ea se pricepea să întrebe. Anna a rezolvat destul de repede sarcina primită. I-a comunicat unchiului Kurt că funcţia de *bundeskanzler* era ocupată, dar s-au găsit două locuri vacante care puteau fi încredinţate celor doi tineri pentru început. Katiei i s-a propus un post de traducătoare din rusă în germană – cu precădere în domeniul expoziţional. Gleb era primit ca îndrumător la colegiul teologic St. Thomas. Toate aceste noutăţi au fost anunţate de unchiul Kurt în prezenţa unui mare număr de celebrităţi atârnate în atelierul lui. Celebrităţile (unele nu aveau încă gură şi ochi) au reacţionat reţinut, în schimb recunoştinţa Katiei şi a lui Gleb nu a cunoscut margini. Postul de îndrumător găsit de Anna nu era foarte bine retribuit, dar prezenta un mare avantaj: le rezolva problema locuinţei. Contra unei sume simbolice, Katiei şi lui Gleb li s-a pus la dispoziţie un mic apartament de două camere, chiar în incinta colegiului. După ce au mai petrecut câteva zile în atelierul unchiului Kurt, au plecat în capitala Bavariei. Gleb a mers pentru prima dată cu un tren de mare viteză. A admirat liniile şterse ale caselor, copacilor, gărilor, culorile lor care se amestecau. Un singur lucru nu exista – zgomotele: trenul mergea în liniştea absolută, aproape de studio, pe care Gleb o ţinuse minte de când înregistrase fonograme pentru Bergamot. La gara din München au luat un taxi. Scoţând nişte gemete slabe (la lucrurile proprii ale Ianovskilor se adăugaseră cadourile unchiului Kurt), maşina s-a strecurat în traficul stradal. După o jumătate de oră a intrat pe porţile colegiului – cântând oarecum la fel, dar în major. Noua viaţă îi întâmpina cu un vesel scârţâit de automobil. Pe drum i-a revenit strălucirea culorii care pălise, iar şoferul a întinerit puţin.

05.05.14, BERLIN

Salon de lux la spital. Vera este deja de trei zile aici, i se fac investigaţii complete. Apare doctorul şi, cu scuze, mă roagă să ies pentru câteva minute.

— Şi, în general, du-te şi plimbă-te pe undeva, spune Vera. Ce rost are să umblăm toţi pe-aici?

Doctorul înţelege perfect cele spuse după mimică şi îi spune Verei în engleză:

— În locul tatălui dumitale, eu m-aş duce la Tiergarten, e frumos acum acolo. Iar mama o să ne ajute cu germana.

Pe faţa Verei apare un zâmbet:

— Auzi… tată? Imediat la Tiergarten, tată.

Cuvântul îi place. Iau poziţia de drepţi şi dau onorul. Katia îmi îndreaptă gulerul:

— Avem un tată care e om de înţeles. E convenabil un tată de felul ăsta.

— Dar mama cum e? Nu e la fel?

Katia, după o pauză:

— E foarte complicat la noi în privinţa mamelor.

Doctorul ia stetoscopul. Impasibil.

— Deschidem gura, aşa… Cu părinţii, în general, sunt numai neplăceri. Spune *a-a-a*… Aşa e încă de la părinţii creaţiei. Încă o dată: *a-a-a*… Excelent, Netrebko se poate odihni. Şi acum ne dezbrăcăm până la talie…

Ies din salon. Un taxi mă duce rapid până la Tiergarten. Care e înverzit şi însorit. De ce-o fi în toată lumea verdeaţă şi soare, numai la Petersburg nu? Acolo frunzele abia prind să răsară, iar aici sunt în toată splendoarea. Nu mai zic nimic despre soare. Părăsind aleea, mă aşez pe o bancă. Rari trecători pe alee şi raţe pe apă. Viaţă de parc şi viaţă de lac. Nu de spital.

După ce îmi cere permisiunea, la celălalt capăt al băncii se aşază un bătrân. Pălărie, baston: Berlinul care se duce. Raţele se scufundă caraghios după hrană – doar coada şi labele la suprafaţă. *Plutesc în acalmie acelea ce-au ajuns* (simt pe mine privirea bătrânului) *de dragul simetriei cu capul în jos*. Ce o să fie cu Vera? Sunt străin în sânul acestei frumuseţi, iar Vera – cu atât mai mult.

— Parkinson?

Mă întorc spre bătrân şi nu-mi ascund mirarea. El îşi ridică puţin pălăria.

— Aveţi Parkinson? – Bătrânul arată spre mâna mea care tremură. – Iertaţi-mă, nu din curiozitate întreb, ci din dragoste.

Aşa, vasăzică. Simt un aflux de energie, exact cât trebuie ca să fiu grosolan şi să plec. Dar bătrânul radiază de bunăvoinţă. Mâna lui, care stă pe baston, tremură – mult mai tare decât a mea. Ei, fie. O fi suficient acest motiv pentru a chestiona – mai ales, în Germania? Totuşi, iritarea trece.

— Dar dumneavoastră, colega?

— Colega! Zâmbind, ridică puţin pălăria încă o dată. Colega Martin. Iar

dumneavoastră sunteţi colega Gleb. Celebrul. Aveţi un aer foarte trist, vă gândiţi la boala dumneavoastră…

— Nu aţi ghicit.

— Înseamnă că vă gândiţi cum să trăiţi acum.

Mă uit în ochii albaştri ai lui Martin.

— Şi îmi veţi spune dumneavoastră?

— Sigur! Fiindcă eu am trecut deja prin toate acestea. Altfel nu ar fi avut sens să vorbesc cu dumneavoastră.

Martin tace, are ochii închişi. Apa se acoperă de vălurele, şi vântul goneşte frunzele de anul trecut spre insuliţa din mijlocul lacului. Tot într-acolo se îndreaptă şi raţele.

— Care este principala dumneavoastră nemulţumire legată de boală? întreabă Martin fără să deschidă ochii.

— Faptul că este nevindecabilă.

— Dar bătrâneţea e vindecabilă? Dar moartea? Se uită la mine cu vioiciunea dinainte. Ele nu sunt mai puţin reale decât boala noastră, dar faţă de ele nu avem o frică acută. Înţelegem în linişte că într-o bună zi…

— Aşa este. Numai că nici despre bătrâneţe şi nici despre moarte nu se spune că sunt nevindecabile. Cuvântul este fără nici o speranţă! Mai fără de speranţă decât moartea.

— Înseamnă că dumneavoastră vă temeţi nu de fenomene, ci de cuvinte.

— Bătrâneţea şi moartea sunt ceva trist, dar firesc. Pe când boala…

— Boala e şi ea firească.

Tac o vreme.

— Pentru cine?

— Păi şi pentru dumneavoastră, şi pentru mine – pentru mai cine? Nu luaţi boala ca pe ceva exterior. Iubiţi-o, e a dumneavoastră, e de-a dumneavoastră!

— Optimistă viziune. Adică ea mă va scutura ca pe o frunză toamna, iar eu să mă bucur?

— Să vă gândiţi: ce om fremătător sunt.

Îmi vine să râd.

— Martin, aţi uitat de fenomenele însoţitoare! Nici să le pomenesc nu vreau.

— Puteţi fi mândru că e numai atât.

— Va veni o zi când va fi o problemă şi să merg prin cameră.

— Uneori, camera e mai mare decât lumea întreagă. Principalul e să nu vă amărâţi de ceea ce nu a venit încă. Că atunci ar fi un dublu necaz: primul –

Parkinsonul, iar al doilea – deprimarea. Începeţi să ajutaţi pe cineva, o să vă fie de ajutor şi dumneavoastră. Pe lume sunt oameni cărora le e mult mai rău decât dumneavoastră.

— Am început. S-a întâmplat de la sine.

— E mai uşor?

— E mai greu, Martin. Mult mai greu.

1993

Colegiul St. Thomas era o instituţie de învăţământ în scop de binefacere. Partea de învăţământ prevedea primirea unei formaţii teologice şi era considerată ca o completare a studiului universitar. Activitatea de binefacere a colegiului se manifesta prin îngrijirea unor persoane cu probleme psihice sau fizice, care locuiau tot acolo, în nişte corpuri anume.

Încă în ziua sosirii, a avut loc întâlnirea lui Gleb cu rectorul colegiului, pater Peter (i se spunea, pe scurt, PP), şi a fost semnat un contract de muncă de şapte pagini. Cu o minuţiozitate nemţească, erau enumerate acolo obligaţiile şi drepturile noului îndrumător, inclusiv toate excepţiile de la obligaţiile şi drepturile specificate. Ca să spunem pe scurt, Gleb avea două sarcini principale: să îi înveţe pe viitorii teologi limba rusă şi (în mod surprinzător) să cânte la chitară. Şi una şi cealaltă erau considerate necesare pentru formarea teologică. Limba rusă le permitea cursanţilor accesul la teologia ortodoxă, iar chitara – la frumos, pentru că (aici PP şi-a permis să zâmbească) un adevărat teolog are neapărată nevoie de frumos. PP i-a propus lui Gleb să treacă la *tu*: aici, numai aşa se adresează fraţii şi surorile. Gleb a răspuns: cu plăcere. PP l-a rugat să îi transmită acest lucru şi Katiei, iar Gleb a promis. El şi Katia deveneau ai locului, ceea ce a fost plăcut pentru ei. Li s-a oferit posibilitatea de a comanda micul dejun şi prânzul la bucătăria comună – ieftin, dar gustos. În general, Gleb şi Katia s-au convins repede că viaţa teologică era orânduită cât se poate de raţional. Cei care se gândesc la cele cereşti organizează bine şi cele pământeşti. Principalul avantaj al situaţiei lor actuale era absenţa părinţilor Katiei. Cele trei săptămâni de viaţă sub acelaşi acoperiş cu ei li se păruseră într-o asemenea măsură interminabile şi fără de speranţă, că nici nu mai credeau în posibilitatea vreunei schimbări. Principala victimă a acestor trei săptămâni fusese Katia: ei îi fusese cel mai greu. De-a lungul anilor, pe Gleb l-a mirat faptul că ea, buna şi atoateiertătoarea Katia, nu şi-a schimbat atitudinea faţă de părinţi. Odată, Gleb a întrebat-o dacă nu vrea să îi ierte, dar Katia a răspuns că nici nu e vorba de iertare: ea, pur şi

simplu, nu poate să îi vadă. Chiar şi mai târziu, când Gleb (aşa s-a întâmplat) le-a plătit un tratament costisitor şi cuplul Gertner s-a purtat deja cu totul altfel, Katia a făcut tot ce i-a stat în putinţă ca să reducă la minimum contactul cu ei. Gleb a înţeles că aici nu era vorba numai de cele trei săptămâni, ci de copilăria petrecută cu părinţii. Barbara, sora Katiei, nu-l dusese la ei pe soţul ei (pe care nici nu l-a avut în adevăratul sens al cuvântului), dar relaţiile ei cu părinţii nu se deosebeau de cele ale Katiei. La München, Gleb şi Katia au uitat pur şi simplu de părinţi. Le plăceau noile ocupaţii, care nu erau poate formidabile, dar dădeau vieţii lor un nou impuls. Katia traducea din rusă şi în rusă (rusa i-o corecta Gleb) cataloage de expoziţii şi documentaţii pentru câteva firme din München, care colaborau cu Rusia. Făcea şi traducere simultană, ceea ce la început a fost destul de complicat. Deseori, persoanele care vorbeau (aici erau numite speakeri) uitau de traducător şi traducerea trebuia făcută pe segmente mari. Pentru aceste cazuri, colegii au sfătuit-o pe Katia să aibă un carnet în care să noteze cuvintele cheie, de care să se agaţe memoria. Erau însă şi speakeri care aşteptau traducerea după fiecare frază, ceea ce părea a uşura lucrurile. În realitate nu era aşa. Traducerea frază cu frază făcea să se observe cele mai mici greşeli ale traducătorului. Salvarea a fost că, odată cu trecerea timpului, greşelile Katiei au fost tot mai puţine. Experienţă a căpătat şi Gleb. Dacă la început folosea la lecţiile de chitară amintirile sale de când era elev şi îndemna în principal să se cânte nuanţat, în timp, lista cerinţelor lui s-a extins considerabil. S-au arătat doritori să studieze cu el trei oameni – din care unul era începător. Începătoare. Beata Bauer, înaltă (mai înaltă decât Gleb), blondă, din Hamburg. Îndemnul de a cânta nuanţat nu era şi pentru ea, fiindcă deocamdată nu ştia să cânte. În faţa Beatei stătea cea mai simplă sarcină: învăţarea felului în care se scot sunetele – aşa încât ea nu putea face parte din grupa comună. Deocamdată, Gleb îi forma mâna, aşa cum i-o formase şi lui cândva Vera Mihailovna. Mâna dreaptă trebuie să imite deasupra coardelor o căsuţă (căsuţă, a repetat serioasă Beata), iar atunci acoperişul ei nu se poate prăbuşi. A vârât, aşa cum făcea Vera Mihailovna, un deget al Beatei în căsuţă, spre a arăta ce bine stă acoperişul. Degetul a fost prins pe loc. Gleb (gâză uşuratică, intrată într-o floare de pradă) a ridicat sprâncenele, dar Beata nu a dat drumul degetului. Aşa nu ai să reuşeşti să cânţi, a spus el liniştit. Dar eu vreau să cânt, a replicat fata, vreau foarte mult. Gleb a înţeles că se prefigurează o situaţie nemuzicală şi a hotărât că, în acest caz, cel mai bine este să îşi menţină calmul. Ceea ce, în general vorbind, nu era chiar aşa de

simplu. Se simţea derutat, şi Beata (degetul se afla încă în puterea ei) simţea asta. Dar Gleb era mai în vârstă, iar în astfel de situaţii acest lucru înseamnă mult. A decelat la eleva lui ceva ce nu l-a lăsat să o ia în serios. Când Beata i-a eliberat degetul, Gleb a zâmbit: ei, ce facem, începem să studiem? Începem, a pufnit în râs Beata, problema e numai – cu ce? Cu mâna stângă (a arătat spre mâna ei stângă): nu e mai lipsit de complicaţii decât cu dreapta. Beata şi-a scuturat mâna stângă, şi brăţările ei de lemn au plecat spre cot. Da, stânga, sigur – stânga, am uitat cu totul de ea. În chip curios, Beata era de două ori începătoare: hotărâse să studieze cu Gleb şi limba rusă. Domeniu în care situaţia s-a configurat simetric cu domeniul muzical. Erau trei cei care studiau rusa. Doi erau familiarizaţi într-o anumită măsură cu limba, aşa încât putea lucra cu amândoi odată. Cu Beata era însă nevoie şi aici să lucreze individual. Capacitatea ei de a asimila noul era formidabilă. Beata urma atât teologia, cât şi psihologia. Gleb nu ştia cum învăţa ea la universitate, dar judecând după succesele pe care le avea la cursurile lui, stătea foarte bine şi cu teologia şi cu psihologia. Gleb a rămas uimit de cât de asemănătoare erau lecţiile paralele de muzică şi de limbă – chiar aveau loc în aceeaşi sală de curs. Iar principalul era aici că muzica era limbă, iar limba era muzică. Beata a învăţat foarte repede bazele notaţiei muzicale şi, la fel de repede, alfabetul rus. După câteva lecţii cânta deja fraze muzicale simple, însoţindu-le cu cuvinte în limba rusă. Uşurinţa degetelor şi-o antrena cu studii, iar uşurinţa vorbirii – cu exerciţii de dicţie. *Păşea Saşa pe şosea şi-un pandişpan sugea.* Păi de ce sugea – de ce nu ronţăia? s-a mirat Beata. Era foarte uscat pandişpanul? Da, din cale-afară de uscat, i-a dat dreptate Gleb. Un pandişpan făcut fără respectarea tehnologiei. Iar în plus, poate că Saşa nu avea dinţi… Aşa. *În curte-i iarbă, pe iarbă-i varză.* Beata a remarcat imediat că varza nu se păstrează pe iarbă, ci în cămară. Dacă chiar e de pus ceva pe iarbă, mai bine să se pună nenorocitul de pandişpan – să se mai moaie puţin. Când a auzit ce *groaznic* e *pentru gândac să trăiască pe căţea*, doar a râs. Dar de ce trăieşte pe căţea dacă e ceva groaznic pentru el? Gleb s-a uitat gânditor la ea: pentru că acela e locul lui, Beata.

25.05.14, BERLIN

Ies cu Vera din clinică. Uşile cu arcuri se închid în urma noastră. Maşina se îndreaptă spre aeroport. Zburăm la Petersburg. Unde Katia a zburat cu două zile mai devreme, ca să pregătească totul pentru venirea Verei. Starea ei a fost stabilizată, dar boala continuă să evolueze. Foarte curând are să fie

nevoie de un transplant de ficat, ceea ce numai simplu nu e. Se preconiza ca, în următoarele săptămâni, Vera să rămână sub observaţie la Berlin, dar ea a vrut să petreacă acest răstimp la Petersburg. Şi să fie sub control medical acolo. La primele semne de înrăutăţire vom zbura din nou la Berlin.

Maşina se opreşte la un semafor. Vera coboară geamul. Roşu. Strada e traversată de un grup de biciclişti. O observ pe furiş pe Vera – zâmbeşte. Galben. Faţa îi e galbenă şi ea. Simt urcându-mi-se un nod în gât. Maşina se mişcă şi, fără să mai aştepte verdele, ia startul. E prima în fluxul de maşini.

— Ne-au interzis să ne pregătim pentru concert? întreabă Vera.

— Cine?

— Doctorii.

De fapt, sigur, au interzis. Au vrut să interzică, dar eu am reuşit să îi înduplec. Anularea concertului, am demonstrat eu, ar fi cea mai mare lovitură pentru fetiţă, în timp ce repetiţiile, dimpotrivă, ar fi un stimul pentru însănătoşire. Dacă nu se suprasolicită. Doctorii au acceptat de bine-de rău şi au cerut chiar asta: să nu te suprasoliciţi.

— Doctorii salută orice fel de a fi activ. Aşa că de mâine începem din nou să repetăm. Bineînţeles, dacă nu te-ai răzgândit…

— Nu spera. Se strânge la umărul meu. Râde tare. Tată… Eşti tatăl meu, nu?

O sărut pe tâmplă.

— Iar tu eşti fiica mea.

Conform situaţiei prezentate de clinica de psihiatrie, Anna a fost decăzută din drepturile de părinte: ea va rămâne acolo pe o perioadă nedeterminată. Se pune fie problema unei tutele, fie a unei înfieri – nu îmi sunt clare aceste nuanţe. Oricum s-ar numi asta, noi o considerăm deja fiica noastră.

Avionul ia înălţime. Ieşind din clăbucii de abur, este acum de cealaltă parte a norilor. Aminteşte de o raţă din cântecul Verei. Dimensiunile lui reale se pierd în spaţiul infinit, iar văzut de jos e mai mic decât o raţă. Vera se uită pe fereastră. Întoarce capul.

— Auzi, dar acest Giazotto… Mă tot gândesc: de ce i-a atribuit el muzica sa lui Albinoni?

— Mă tem că e ceva ce n-o să mai aflăm.

Stewardesa aduce suc de răchiţele şi mă roagă să îi dau un autograf.

— Poate i s-a părut că nu este demn de această muzică? Vera ţine sucul lângă fereastră, şi norii devin de un roşu aprins. Că nu o merită?

— Ei, da, probabil… S-o fi gândit cam aşa: uite ce dar pe care nu-l merit.

Ori ceva în genul ăsta.

— Dar tu ce crezi, că era nemeritat?

— Păi orice dar e nemeritat. Important este numai să dispui corect de el. Giazotto şi-a găsit propria soluţie.

Stewardesa vine cu un cărucior cu ziare. Vera ia unul. Începe să îl răsfoiască de la coadă. Îmi dă un ghiont:

— Uite ce scrie aici, că Australia nu există.

— Splendid.

— Nu, chiar, o fetiţă suedeză a demonstrat că Australia e o născocire, un miraj. Cine a văzut-o cu ochii lui? Tu ai văzut-o?

— Nu, n-am văzut-o.

— A fost născocită în Anglia, când condamnaţii erau executaţi în masă. Ca să nu li se revolte rudele, li se spunea una-alta, şi chipurile că fusese trimis în Australia. Du-te şi vezi dacă e în Australia sau nu… – Râde. Tu mai crezi că Australia există?

— Uite, acum chiar că nu mai ştiu. Poate chiar nu există Australia.

1993

Viaţa la colegiu era orânduită aşa. De la 7.30 până la 10.00 se putea lua micul dejun în sala comună. În care scop, trebuia ca în ajun să îţi treci numele pe o listă. Prânzul se servea la ora 13.00. Pentru cei care îl luau în trapeza comună, exista o listă pentru prânz, cu indicaţia *cald*, în timp ce pentru cei care doreau să mănânce mai târziu sau la ei în cameră, era indicaţie *rece*. În acest caz, respectivii îşi găseau prânzul în unul din frigidere (fiecare îşi avea raftul său) şi îl putea încălzi în cuptorul cu microunde. Bucătăria colegiului nu prepara şi cina, evident, în ideea că mâncatul seara e dăunător. Gleb şi Katia preferau să ia şi micul dejun şi prânzul la comun. Le plăceau discuţiile cu toată lumea. Prieteni nu aveau la München, aşa încât trapezele colective suplineau lipsa de comunicare. Discuţiile de la masă erau cu atât mai interesante, cu cât la colegiu nu locuiau numai nemţi, ci şi străini. Uneori, conversaţiile de la masă se lungeau şi câteva ore. În aceste ore, Gleb a aflat multe lucruri despre Germania şi despre Europa Occidentală în ansamblu. Despre Statele Unite, Brazilia şi două state eminamente sudice: Coreea de Sud şi Republica Sud-Africană. În acelaşi timp, cu fiecare discuţie i se părea că ştie tot mai puţin despre Rusia, care nu semăna cu nici un stat din lume. Nu erau în ea nici meticulozitatea germană şi nici bogăţia americană, acolo nu ştiau să joace fotbal şi nu exista o populaţie neagră. Când interlocutorii l-

au întrebat cum defineşte el Rusia actuală, Gleb nu a avut un răspuns clar. Putea să spună despre bogăţiile ei naturale, dar ele nu făceau populaţia mai bogată, aşa încât chiar existenţa lor în adâncurile pământului începuse să fie pusă la îndoială. Putea să amintească de întinderile Rusiei, dar ele se restrânseseră vertiginos – şi nu numai în ceea ce priveşte exotica Asie, ci şi Ucraina, care îi este rudă. Ucraina fusese parte a patriei lui în cel mai profund sens al cuvântului. În străinătate fiind, Gleb începuse să aibă, fizic, senzaţia că ceea ce era înainte o singură ţară se desfăcuse în bucăţi, şi acum acestea îi fugeau de sub picioare ca la cutremur, iar el stă chiar deasupra unui hău şi simte că în curând se va prăvăli în el. Senzaţia aceasta era atât de puternică, încât chiar i-a vorbit la un prânz despre ea lui PP. I-a descris plastic cum îi fuge pământul de sub picioare şi cum (gest de apucare) nu are de ce să se ţină. Ţine-te, dragul meu, de cer, l-a sfătuit PP, înfăşurând spaghete pe furculiţă. Când sub picioare se întâmplă aşa ceva, e mai bine să te ţii de cer. A rostit asta simplu, ca pe ceva care se înţelege de la sine. A băut cafeaua, şi-a şters buzele cu şerveţelul şi a plecat degrabă la birou. Fraza avea toate şansele să devină proverbială dacă apărea în Rusia. Dar nemţilor nu le fugea pământul de sub picioare, iar aici nu aveai cui să o repeţi. Exista la colegiu o altă frază, cu nimic mai prejos, de fapt, decât prima, şi care devenise un fel de salut cotidian. O rostise grădinarul Piltz în timp ce turna pe peretele paharului bere nefiltrată: voi, ruşii, sunteţi încă romani ori deja italieni? Formal, era o întrebare, dar Piltz o rostise ca pe o *sentinţă*, pentru că, dacă întrebi aşa, se înţelege că imperiul s-a prăbuşit şi că sunt deja italieni. Prima dată i-a pus această întrebare lui Gleb umblând cu degetul pe ziar, dar pe urmă cu un aer care spunea că era ceva din capul lui. Omeneşte vorbind, Gleb ar fi preferat să fie italian, dar şi comparaţia cu romanii avea meritele ei: parcă îi îmbrăca în togă – pe el, pe bunica, pe Lesia Kirilovna, pe Kleşciuk şi pe toţi cei care trăiseră odată în URSS. Şi parcă îi făcea să vorbească pe un ton declamator. Zicerea cu romanii şi italienii a fost repetată de Piltz de zeci de ori. De fapt, nu la fel se întâmpla cu toate frazele. Altfel a fost cu enunţul că nu există lege fizică potrivit căreia gazul merge dinspre răsărit spre apus, aşa încât e mai bine ca ruşii să nu fie provocaţi. Această frază a fost rostită de grădinar numai de câteva ori. Cu toate acestea, în colegiu exista o persoană care făcea tot ce putea ca să îi provoace pe ruşi. Aceasta era Beata. Succesele dobândite în studierea limbii ruse îi lărgiseră posibilităţile în atitudinea faţă de Gleb. De pildă, studiind aspectul verbului (cel mai dificil capitol al gramaticii ruse), Beata s-a arătat foarte atentă faţă de explicaţia că aspectul imperfectiv indică

nu numai că acţiunea nu este încheiată, ci şi faptul că se repetă, după cum şi o mişcare dus-întors. Dacă înţeleg bine, a spus ea gânditoare, pentru descrierea acţiunilor cu caracter erotic se foloseşte aspectul imperfectiv? Şi şi-a legănat degetul lung în chip de metronom. Da, a răspuns politicos Gleb, mai ales dacă aceste acţiuni s-au dovedit imperfecte. Cu cât lucra mai mult cu ea, cu atât îi era mai clar: aceste mici impertinenţe nu invitau la mai mult, căci Beatei nu îi trebuia mai mult. Ceea ce se vedea şi din faptul că Beata îşi făcea jocul sub nasul Katiei, aşa încât nu trecuse din capul locului de o anumită limită. Eleva lui era ceea ce în limba rusă este desemnat cu un cuvânt industrial: *dinam*. Ea ajungea la numărul limită de turaţii, dar era o mişcare în gol. Când Beata a trecut de la construirea unor fraze la crearea de texte legate, Gleb i-a propus să aleagă teme de conversaţie. Beata a întrebat dacă poate să aleagă ca temă de conversaţie prima experienţă sexuală. Gleb a răspuns că da, sigur că poate – dacă ea există. Şi Beata a început să îşi împărtăşească experienţa. Rusa ei stricată împreună cu caracterul cam fantastic al descrierilor dădea impresia de scorneală curată. Şi când Beata (*ei, ce zici?* spuneau ochii ei albaştri) a tăcut, Gleb a spus scurt: gogoşi. A spus: sunt sigur că în acest caz lipseşte experienţa – chiar cea dintâi, că faptele sunt înlocuite în relatare cu cuvinte şi că, în mod evident, toate acestea servesc ca descărcare psihologică (sexuală?). O astfel de descărcare (Gleb şi-a scos puloverul şi a rămas în tricou), Beata nu şi-ar fi permis-o niciodată cu un compatriot, deoarece cu compatrioţii are relaţii care nu se cer revizuite. Altceva e cu el, cu Gleb. Desfăcându-şi cureaua ceasului, Gleb a făcut constatarea că el şi Beata sunt oameni de pe planete diferite şi că relaţiile lor nu sunt reglementate de nici un fel de convenţii. Tocmai de aceea, Beata este îndreptăţită să se comporte aşa cum se comportă. Dar întrucât o interesează atât de mult tema erotică (Gleb şi-a scos tricoul), el este gata să îi ofere o oarecare experienţă. Gleb şi-a desfăcut cureaua pantalonilor. Pur şi simplu, spre a furniza materialul pentru tema de conversaţie. Şi-a descheiat nasturele şi a tras fermoarul. Ţinându-şi ginşii cu mâinile, s-a dus la uşa sălii şi a făcut să i se audă încuietoarea. A dat drumul mâinilor şi pantalonii i-au căzut la picioare. Când a pus mâinile pe chiloţi, Beata a spus: te rog, nu face asta. Faţa îi era roşie ca focul – cum o au numai blondele cu piele fină. Învârtea nervos în mâini un creion, pregătindu-se parcă să facă o listă cu cele scoase de Gleb de pe el. Dacă aş fi ştiut că iei totul atât de în serios… Beata, draga mea, îl iau absolut neserios, tocmai asta e. Şi nu vom avea nimic – nici prima, nici a doua experienţă. Gleb şi-a pus fără grabă şi în ordine inversă lucrurile. Când

se afla deja în uşă, Beata i-a spus deodată că erotica fusese gândită de ea ca parte a unui experiment ştiinţific. Lucrarea ei de diplomă reunea cele două specializări şi se numea *Psihologia păcatului*. Cercetătoarea a recunoscut că s-a încurcat cu totul în material. Creionul i se lovea de degete. Gleb a aşezat-o pe Beata pe un scaun, a sărutat-o pe frunte şi a ieşit din încăpere. Stând în picioare nu ar fi ajuns la fruntea ei.

16.06.14, MÜNCHEN

Cu o săptămână înainte de concert, Vera, Katia şi cu mine am zburat la München. La aeroport ne-a întâmpinat Mayer, care, înainte de asta, venise la Petersburg. După ce ne-a ascultat pe Vera şi pe mine, a modificat de câteva ori felul cum fuseseră concepute concertul şi prezentarea lui în presă. Acum, când planurile s-au definitivat, Mayer trece la punerea lor în practică.

Din punctul lui de vedere, ca să abordăm noul, noi trebuie să spunem răspicat la revedere vechiului. Prima lui rugăminte la aeroport este să le povestesc ziariştilor despre boala mea. Îmi arăt îndoiala, dar mai degrabă de formă. Încă în avion i-am spus chiar eu Katiei că e timpul să *mă despic*. Katia ştie: a mă despica înseamnă a mă destăinui. E de acord: e timpul, altfel o să ajungă să pară un secret bine păzit. Ar fi o prostie.

Producătorul o roagă şi pe Vera să povestească despre boala ei. În privinţa asta sunt gata să mă cert cu el, dar, spre mirarea mea, Vera primeşte rugămintea lui ca pe ceva de la sine înţeles. Faptul că pe scenă se produce o fetiţă bolnavă, îi spune Mayer, este un stimulent pentru mii de bolnavi, îi poate face să lupte pentru sănătatea lor – chipurile, de aceea şi trebuie să povestească în public despre suferinţa ei. Vera acceptă să facă acest lucru când va fi cazul. Cazul, după cum iese la iveală, a fost planificat de Mayer pentru astăzi, iar peste patru ore va avea deja loc întâlnirea cu presa.

Părerea mea despre planul producătorului este mai puţin romantică. Înţeleg că Mayer nu e sigur nici de mine, nici de Vera. Tema medicală o avansează ca pe o justificare a unui posibil insucces. Pretenţiile sunt altele faţă de bolnavi. În cazul lor este apreciată nu atât calitatea, cât actul în sine. Sunt bolnavi, dar cântă. Oricum am cânta, nimeni nu va cere banii înapoi, iar Mayer ştie acest lucru.

Principala lui descoperire o constituie Vera cu talentul ei. Minunata ei tehnică de a cânta şi farmecul ei natural. O impresie deosebită îi făcuse lui Mayer cântecul Verei, pe care îl dăduse chiar el la tradus. Vera îl va cânta în engleză. Cântecul acesta, pe cât de copilăresc, pe atât de impresionant, era

exact ceea ce îşi dorea el.

După-amiază, mergem cu Mayer la Olympiahalle. Aici vom repeta o săptămână întreagă cu o orchestră simfonică şi cu un cor de copii. Deocamdată sunt aici numai ziarişti. Sunt risipiţi la parter într-un semicerc neregulat. În faţă de tot este pusă o masă cu tăbliţe. În centru – Vera, în părţi – eu şi Mayer.

Simt emoţie. Nu mi s-a mai întâmplat niciodată ceva asemănător. La cele mai importante concerte am făcut faţă uşor emoţiei, dar astăzi parcă nu reuşesc. Trebuie să vorbesc despre încheierea carierei de muzician – după atâţia ani de succes.

Mayer rosteşte cuvântul introductiv. Cu iluminatul de aici, seamănă cu Luther. Gras, îngândurat, îşi expune tezele – nu sunt deloc multe. Încheind, îi invită pe ziarişti să pună întrebări. Cineva se apropie de scenă cu un buchet, strigă că este pentru mine. Iau buchetul şi nu mă întorc la locul meu, stau la marginea mesei. Mă uit la Katia – ea încuviinţează din cap: da, soţiorule, aşa şi trebuie să stai. Solemnitatea e păgubitoare în astfel de cazuri. Mayer îmi aduce un microfon – nu ştiu de ce, în vârful picioarelor. Cu mâna întinsă.

Întrebarea e pusă de o ziaristă tânără – din semiîntuneric, cu un nimb contre-jour deasupra capului.

— Domnul Mayer a făcut deja aluzie la anumite circumstanţe medicale… – Frecarea carnetului de microfon produce un hârâit răsunător. – Ne puteţi spune mai în detaliu despre aceste circumstanţe, deoarece…

Microfonul cade cu zgomot şi se rostogoleşte sub fotoliu.

— V-am înţeles întrebarea. De fapt, pentru asta am şi venit astăzi. Ridicându-mă în mâini, mă aşez comod pe masă. Vreau să vă anunţ că îmi închei cariera de chitarist. Prin sală trece un suspin. Câteva exclamaţii nedesluşite. Cauza este boala.

— Ce fel? – strigăt de sub fotoliu şi (microfonul a fost găsit) un fâşâit. Ce boală?

Mayer dă din mână spre ziarista care nu se vede.

— U-uu… Reveniţi, *Fräulein*!

Râs în sală. *Fräulein*, care e în genunchi, se ridică înroşindu-se.

— Am boala Parkinson, nu îmi mai pot folosi mâna dreaptă. Ridic braţul drept şi îl scutur, ca la un dans ţigănesc. E pe drum şi stânga. Tremor… Aproape tremolo. Un tremolo din acela nesfârşit al propriei persoane.

Rumoare în sală – la asta nu se aşteptau. Microfonul trece în flancul opus.

— Văd că nu vă pierdeţi cu firea.

— Nu mă pierd.

Apărându-mă de lumina reflectoarelor, încerc să îl văd pe cel care a vorbit. Un flăcău de vreo douăzeci şi cinci de ani. Jeanşi, pulover. Mânecile trase până la cot.

— Tot respectul. Dar. Dacă nu greşesc, Parkinsonul afectează şi vocea.

— Aceasta nu este o conferinţă medicală. Mayer se ridică. Aveţi vreo întrebare?

Flăcăul, liniştit, lasă să se vadă că, bineînţeles, are.

— Merită ca în astfel de condiţii să începi o carieră de cântăreţ? Iertaţi-mă, dar este o întrebare firească.

— Cel mai important este omenescul, comentează Mayer. Uneori nu îţi dai seama cum ziaristul se transformă în măcelar.

— E-n ordine, răspund. Voi cânta până voi rămâne fără voce. O să îmi cresc fiica… Arăt spre Vera. – Prin semne.

Nu râde nimeni. La un semn al lui Mayer, microfonul trece la o doamnă în vârstă.

— Se poate spune că fiica este noul sens al vieţii dumneavoastră?

Întind mâna spre Vera cu palma în sus. Vera o plesneşte zgomotos.

— Se poate.

Vine rândul Verei. Mayer spune despre boală. Vera este rugată să spună cum se luptă cu ea. Ea îşi desface braţele. Merge la doctori, asta e clar. Şi repetă cu Gleb. Repetiţiile sunt un adevărat medicament, fără ele, chiar… Uneori are o stare de spirit bună, dar uneori se teme că moare. Atunci nici muzică, nici repetiţii – nimic. În general, nimic. Nu ştie de ce povesteşte toate astea – că nu asta voia să spună. Da, uite, Gleb şi Katia au botezat-o nu demult.

Mayer ne roagă pe amândoi să cântăm. Vera se aşază la pian şi cântăm *Raţa*. Odată cu ultima notă – o explozie de aplauze. Ne aplaudă ziariştii şi muncitorii de pe scenă. Ridicând braţele cu instrumentele, ne felicită interpreţii orchestrei simfonice, care încep deja să se strângă pentru repetiţie. Intrând în scenă în ordine, copiii din cor agită panglici de toate culorile. Sunt cuprinse de ovaţii şirurile de fotolii până atunci goale de la Olympiahalle, dar despre asta ştie numai Mayer. De frenezia sălii cu mii de spectatori se bucură deocamdată numai el. Are însuşirea de a auzi înainte de vreme ceea ce este de neauzit pentru alţii.

1994–1995

Cam la un an după venirea la colegiu, cuplul Ianovski a făcut cunoştinţă cu locatarii alienaţi mintal. Aceste persoane erau cazate în trei corpuri separate, fără ca viaţa lor să fie câtuşi de puţin izolată din această cauză. Se plimbau prin curtea comună, îşi aruncau privirea prin clădirile teologilor, iar uneori luau parte la trapezele comune. Lunga denumire de *alienaţi mintal* nu corespundea întru totul situaţiei lor. Mulţi îşi aveau bolnav nu numai sufletul, ci şi trupul. Unii aproape că nici nu aveau trup: în fotolii de invalizi zăceau crenguţe şi păstăi cu degetele răsucite ridicate spre cer. Când abia venise, Gleb se temea de ei. Aşa se şi explică faptul că la început nu a avut aproape nici un contact cu locatarii celor trei corpuri separate. Spre deosebire, de altfel, de Katia. Gleb era aproape de leşin când Katia se apropia de ei cu o batistă şi le ştergea saliva care le curgea. Sau le potrivea căciulile tricotate pe capetele lor mici, ca nişte tigve decorative. Când PP organiza prânzuri comune cu ei, lui Gleb îi stătea mâncarea în gât. De fapt, nici nu îi ajungea până în gât. Uitându-se la feţele şi la braţele mutilate de boală, îi era peste puteri să ia fie şi o înghiţitură. Cu timpul, toate aceste lucruri s-au schimbat. Observându-i pe alienaţii mintal, a înţeles că bolile lor nu sunt la fel şi că fiecare se manifestă în felul său. Trăiau la colegiu şi unii care nu arătau bolnavi. Înfățișarea lor aproape că nu indica deviaţii psihice. Cu unul din ei, Franz-Peter, cei doi Ianovski s-au împrietenit. Prima dată l-au văzut pe Franz-Peter în timpul vizitei de cunoaştere a colegiului, făcută cu PP. Pe drum, care trecea pe lângă terenul de fotbal, gonea o cabrioletă. Gonea, din fericire, cu viteză moderată, pentru că nu avea pedală de acceleraţie. Erau două pedale legate printr-un lanţ cu roţile – învârtirea lor asigura deplasarea automobilului. Mai simplu spus, maşina se deplasa acţionată de picioarele şoferului. Care şofer era Franz-Peter. Nu viteza, ci expresia chipului lui Franz-Peter îngăduia să spui despre cabrioletă că *gonea*. Înverşunarea cu care învârtea pedalele. Pur şi simplu, a zburat pe lângă excursionişti şi s-a oprit la vreo zece metri de ei. Cu un mers obosit, de conducător auto, Franz-Peter s-a apropiat de grupul încremenit şi a spus: de o prietenie trebuie să ai grijă. Încântat de impresia produsă, a adăugat: eu mă duc acum la o *fräulein* pentru a mă, ca să spun aşa, reabilita. Se plesnea cu mănuşile peste mână şi ţinea în dinţi un chibrit. Şi gestul, şi intonaţiile, şi chiar şi chibritul dintre dinţii lui Franz-Peter mai fuseseră văzute cândva de Gleb, numai că nu îşi putea aminti unde. Aceeaşi senzaţie o avea şi Katia. Mai târziu şi-au dat seama că gesturile şi cuvintele i se trăgeau lui Franz-Peter de la televizor. Franz-Peter nu era un simplu spectator, ci cea mai exactă şi mai necruţătoare copie a moderatorilor

de show-uri TV şi a actorilor de telenovele. Cu cât apăreau mai convingător aceşti oameni în interpretarea lui, cu atât arătau mai vulgar şi mai primitiv pe ecranul TV. Deosebit de reuşit reda Franz-Peter felul de a vorbi al persoanelor oficiale, care apăreau la televizor la fel de des ca showman-ii. Numeroasele *nu este oportun*, *în circumstanţele create*, *este de subliniat* zburau din el cu perseverenţa unui tonomat care, chiar dacă nu se omoară cu puritatea sunetului, merge întruna. Din când în când, venea pe la familia Ianovski, iar ei îl tratau cu ceai şi cu prăjituri. Franz-Peter le povestea cât de puţin simplă e soarta unui om care este solicitat de toată lumea. El e consultat tot timpul de administraţia fabricii de autobuze la care lucrează. Cum, lucrezi? i-a scăpat Katiei, rămasă pentru moment perplexă. Zi şi noapte, a confirmat Franz-Peter cu o expresie de oţel întipărită pe faţă. Cel mai surprinzător lucru era că el chiar lucra acolo. De două ori pe săptămână, în cadrul terapiei prin muncă, era dus la fabrica de autobuze, iar acolo mătura şpanul. S-a întâmplat că, odată, venind la ei, Franz-Peter l-a găsit pe Gleb singur. În lipsa Katiei, gazda nu i-a putut oferi musafirului decât nişte franzelă cu lapte. Aşa ceva refuz categoric, a rostit cu demnitate Franz-Peter. Îndreptându-se spre ieşire, a mai spus că speră să primească prăjituri la micuţa Daniela. Gleb i-a urat noroc la micuţa Daniela şi a spus că el nu ştie despre cine este, de fapt, vorba. Franz-Peter a recunoscut oftând că nici el nu ştie – el e extrem de sincer în relaţiile cu prietenii. La plecare, a spus: viaţa este o lungă deprindere cu moartea. A spus-o parcă printre altele. Fără vreo legătură anume cu discuţia dinainte. După ce şi-a condus musafirul, Gleb şi-a pus scurta, s-a dus, nu se ştie de ce, la calendar (15 aprilie) şi şi-a pus portofelul în buzunarul jeanşilor. A coborât şi a traversat curtea. Voi, ruşii, sunteţi încă romani sau sunteţi deja italieni? l-a întrebat grădinarul Piltz. Gleb a dat din mână către el, nici n-a mai încercat să-i răspundă. Nu, e clar, Franz-Peter e mai întortocheat: lungă deprindere cu moartea… Gleb s-a dus sub şopronul unde se ţineau bicicletele. După ce s-a înălţat în şa, s-a aşezat comod şi a ieşit pe stradă. Nu ştia unde se duce, îl gonise ceva din casă. Ştia numai că tot ce avea să vadă acum îi va rămâne în memorie. Până şi cel mai banal lucru: i se mai întâmplase asta şi, de fiecare dată, primăvara. Memoria, ca o cameră video pornită brusc, se îndrepta singură spre ce era ieşit din comun şi începea să filmeze. Precum un serial BBC, prindea fiecare fir de iarbă al gazonului, cu picături de ploaie pe el, şi o frunză lipicioasă din copac şi, să zicem, o pânză tremurătoare de păianjen – tot ce filmează cu atâta plăcere BBC-ul. Şi mai mult – o pisică lingându-se pe capota caldă încă a

unei maşini. Culcat sub maşină, un bărbat cu un radio (postul cu muzică clasică) şi cu o trusă de lucru. Concert pentru vioară şi chei de piuliţe, fiecare zdrăngănind în felul ei, în funcţie de număr. Pisica şi-a întrerupt spălatul, interesată de impresia produsă. Întinzându-se. A admirat picioarele care se iveau de sub maşină. Către Gleb: i-am spus, pe scurt, de dimineaţă, să se uite la cutia de viteze, poţi să-ţi iei, zic, radioul şi să asculţi muzică clasică, cla-si-că, fără vreun tirlim-bom-bom bavarez, că a-nceput deja să se clatine creaţia populară, cimpoiul, mai ales, e mai rău decât cuiul pe sticlă, dar el mie: n-ai teamă, pisi, nu-i decât juma' de oră, chipurile, de muncă; şi uite, stăm de pomană aici de o jumătate de zi, de o jumătate de zi, că dacă mâinile nu se pricep, ce să repari cu ele? Făcându-i cu ochiul lui Gleb, a tăcut. El a pedalat mai departe, camera lucra, se vedea luminiţa ei roşie. 15 aprilie, soare difuz. A mers pe lângă terenul de tenis – un zid din viţă-de-vie împletită ascundea jucătorii. Se auzea cum racheta lovea mingea. Viaţa ca o lungă… Spuneţi, vă rog, ce filozofic – doar nu Franz-Peter a gândit asta. Poate mica Daniela? Gleb era convins că ea nu era inventată. Probabil că fata păşise în mintea pe jumătate întunecată a lui Franz-Peter dintr-un serial latino-american. Mica Daniela… În serialele astea toate fetele se numesc aşa. În concordanţă cu cele două nume ale sale, Franz-Peter combina în capul lui ficţiunea cu realitatea. Rezultase ceva real. Gleb, spectator ideal, trecea pe Ludwigstrasse tăind fără să pedaleze băltoacele de pe pista pentru biciclete. Apare într-o străfulgerare faţa mirată a Beatei. Oarecum bosumflată şi ofensată: după lămurirea relaţiilor se comporta ca o soţie părăsită. De ce, te întrebi, o fi apărut aici Beata? De ce bate Ludwigstrasse cu rucsacul în spinare? Ce o spera – să rămână în memorie? Mai înainte de toate va rămâne primăvara, cu toate amănuntele ei – cu fâşâitul pneurilor, cu muncitorii de la drumuri cu căşti de diferite culori, cu razele soarelui în fântână, dar, poate, şi cu Beata. După clădirea bibliotecii a cotit în Parcul Englezesc. O să îmi amintesc totul cândva, şi-a promis Gleb inspirând mirosul de verde proaspăt şi de putred al anului trecut, ascultând cascadele artificiale şi păsările naturale. Gândindu-se că, poate, chiar în timpul acesta, mica Daniela îl tratează pe Franz-Peter cu prăjituri.

Note

91. Serafim de Sarov (1759–1833) – unul din cei mai cunoscuţi monahi şi mistici ai Bisericii Ortodoxe Ruse.

92. Casă ţărănească în Ucraina.

93. Traducere aproximativă a palindromului *Kleşciuk popolz, zlo popku şciolk*, format de cuvintele ruseşti.

94. Aici: de-ajuns (germ.).
95. Critică (germ.).

24.06.14, MÜNCHEN

Noaptea din ajunul concertului în casa din München. Noi trei şi Nestor, venit cu o zi înainte cu avionul. Cartea biografică despre mine o scrie cu încetineală, dar cu migală. Această biografie se desfăşoară acum sub ochii lui.

Nu putem dormi nici unul înaintea concertului – nici Geraldina, care are motivele ei. După ce a primit o invitație la concert, roagă să i se mai dea una – pentru grădinar.

— O să mergem împreună, spune Geraldina. Mergem pentru prima oară undeva împreună.

Dându-i a doua invitație, încerc să ghicesc dacă grădinarul ştie despre acest lucru. Înainte nu îl interesa nimic în afară de flori – nici concertele, nici Geraldina. Oricum, viaţa nu a stat pe loc aici în lipsa stăpânilor.

Cumva pe neobservate, toată lumea se adună în camera Verei. Geraldina aduce pe tavă un somnifer.

— Somniferul e periculos pentru cineva care are spectacol, avertizează Nestor. Nu se ştie cum va funcţiona a doua zi.

Până la urmă nu ia nimeni. Pentru a o detensiona pe Vera, cei de faţă povestesc pe rând întâmplări nostime. Vera nu se detensionează, mai degrabă chiar dimpotrivă.

Auzind cum eu, din întâmplare, mi-am pus la un concert o scurtă de molton (sala nu a avut nici o îndoială că a fost premeditat), Vera se repede să se uite la rochia ei de scenă. Povestind cum am uitat odată nişte note şi am compus o melodie din mers, stârnesc emoţie în legătură cu repertoriul de acum.

Verei începe să îi curgă sânge din nas; e dusă în pat, stă întinsă, cu capul dat pe spate. Sângele nu se opreşte mult timp. Geraldina aduce gheaţă învelită într-un şervet, i se pune Verei pe frunte şi la rădăcina nasului. Când Katia e pe punctul de a chema Salvarea, sângele se opreşte pe neaşteptate. Aşternutul şi blana de oaie de lângă pat au picături roşii: Vera se ridicase de câteva ori.

Katia intră într-o uşoară isterie. În timp ce Vera vorbeşte cu Nestor, îmi şopteşte:

— Concertul o s-o termine pe Vera, trebuie contramandat.

— Dacă o s-o termine ceva, asta o să fie contramandarea concertului, răspund tot în şoaptă.

Isteria Katiei ia sfârşit la fel de brusc cum a început. Nestor îşi ia rămas-bun de la noi toţi şi pleacă. Katia o înveleşte pe Vera şi se culcă lângă ea –

peste pled. Eu, aşezat pe blana de oaie, stau cu spatele rezemat de patul Verei. Încep să povestesc istorii *de adormit*. Nu au nimic deosebit, de-aici şi efectul lor. Sunt liniştitoare şi soporifice. Am auzit multe de acest fel în copilărie.

Povestesc cum nu am dormit în noaptea din ajunul examenului de istorie de la absolvire. Învăţam biletele şi luptam cu somnul cu ajutorul cafelei. Spre dimineaţă am hotărât să mă odihnesc puţin, dar nu am mai putut să adorm. Atunci mama s-a aşezat lângă mine şi a început să îmi povestească despre Brisbane, unde sezonul ploilor durează foarte mult. E climat subtropical acolo, se pare că ploile sunt calde. Cad zi şi noapte, încât fluviul Brisbane se umflă şi inundă valea. Când plouă e plăcut să meditezi. Să citeşti. Şi, bineînţeles, să dormi. Adormind deja, am simţit cum mama mă acoperă cu pledul. Printre pleoapele pe jumătate închise văd că Vera şi Katia dorm. Nu-mi vine să mă duc în dormitor, mă culcuşesc pe blana de oaie, cu genunchii aduşi la burtă. Agitaţia s-a dus. E calm şi plăcut.

Vera visează concertul. După o săptămână de repetiţii, ştie despre el tot – până în cele mai mici detalii. În ultimele zile nici nu a visat altceva. Katia visează că vine Salvarea, că sângele Verei nu se mai opreşte. Că totul e purpuriu: patul, podeaua, pervazurile, ea şi Gleb, şi chiar Geraldina cu grădinarul ei. Cu un efort de voinţă, Katia întredeschide ochii, dar nu se trezeşte de tot. Vede că totul e în ordine. Mă vede pe mine ghemuit pe blană. Încearcă să zâmbească, dar înainte să reuşească să i se ridice colţurile buzelor adoarme iar, şi visează că zâmbeşte.

Eu visez că, acum multe luni, intrând într-o zi de primăvară în Parcul Englezesc, mi-am făgăduit să ţin minte tot. Uite, trec pârâiaşul pe podul de bârne. Bârnele au o bătaie melodică sub roţile bicicletei – una după alta. Seamănă cu un xilofon mare, din care cauciucul, atingându-le, scoate nişte sunete profunde, înăbuşite. Pe urmă, asfalt. Pe urmă, pământul bătătorit al pistei pentru biciclete. Când roţile trec peste rădăcini, în trusa bicicletei zdrăngănesc ustensilele puse unele peste altele. Lanțul zboară de pe dinţi. Când îl pui la loc e imposibil să nu te mânjeşti pe mâini. Cu grijă, ca să nu ating jeanşii, scot cu degetul mic din buzunar o batistă de hârtie. Îmi şterg faţa plină de praf şi mâinile murdare. Faţa mi se îngustează, bărbia mi se ascute şi mai tare, venele nu se mai împletesc în jurul braţelor cu aceeaşi neîndurare pe care au arătat-o la intrarea în grădină. Întineresc incredibil de repede. Părul cărunt începe să devină cu repeziciune negru, dispar ridurile de sub ochi şi de sub nas, dar principalul, principalul e că mâna nu-mi mai tremură. Mişcările sunt sigure şi line, umerii stau drepţi, silueta – clasa-ntâi.

Frumos că aşa mi-s, cum spune cântecul, intru în colegiu, iar acolo – nimic cunoscut. PP nu mai e de mult – a fost urcat în grad, nu i se mai ştie soarta. Cum nu se ştie, mă mir eu, dacă spuneţi că această persoană a urcat? Doar cineva care e urcat se vede de peste tot, nu? A fost o urcare moderată, mi se răspunde, nu e văzută, sincer vorbind, de mulţi. Bine, continui eu întinerind, dar cum se mai simt Beata şi Franz-Peter? Au fost urcaţi şi ei? Foarte exact definit din punct de vedere teologic, răspund ei, căci aceştia au încetat din viaţă. Beata a condus o organizaţie de binefacere în Africa Centrală, a luat un microb şi a murit. Pauză, oftat. Nu vă duceţi, copii, în Africa să vă plimbaţi…[96] Singura bucurie e că a murit aici, au mai apucat să o aducă în ţară, deşi la ora aceea ea nu mai recunoştea pe nimeni. Dar Franz-Peter? El a murit fără vreun motiv. A luat şi-a murit. Clatin din cap. Doar presupun că el s-a deprins definitiv cu moartea. Cum aţi spus? sunt întrebat. Franz-Peter considera (îmi limpezesc vocea) că viaţa este o lungă deprindere cu moartea. Sunt sfredelit de priviri mirate. Da? Aşa a spus el? Aşa, cuvânt cu cuvânt.

1996–1997

Viaţa la colegiu şi-a pierdut treptat noutatea şi a devenit obişnuită. Atât de obişnuită, încât a încetat să mai dea senzaţia de viaţă. A început să semene a amintiri, în care sunt şi bune, şi rele, dar totul este trăit. Şi asta nu te miră. Dintre toţi cei din jurul lui Gleb şi al Katiei, singur Franz-Peter îşi păstra capacitatea de a se mira. El apărea regulat la cursurile de seară şi se uita la cei ce le ţineau fără să clipească, cu privirea cuiva ale cărui convingeri sunt ferme, chiar dacă nu sunt certe. Franz-Peter asculta cu atenţie prelegerile pe cele mai complicate teme teologice, dar întrebările lui erau simple şi extrem de concrete. Pe una dintre referente a întrebat-o de ce l-au răstignit pe Hristos, dar mai ales – de ce El a înviat? Răspunsul a fost că, fără îndoială, acestea sunt întrebări-cheie, dar la atât s-a mărginit. Unei alte referente, audientul i-a spus că mama lui a murit cu doi ani în urmă şi a întrebat-o unde este ea acum. Răspunsul a fost atât de confuz, încât nu a fost înţeles nu numai de Franz-Peter, ci de cea mai mare parte din auditoriu. Oricum, nişte dezamăgiri nu puteau influenţa devotamentul lui faţă de ştiinţă, aşa încât a continuat să frecventeze întrunirile teologice. Asculta transportat, din care cauză porţiunea dintre nas şi buză îi strălucea întotdeauna. Acest lucru nu afecta nicicum procesul cunoaşterii, dar perturba chiar foarte mult o altă pasiune a lui Franz-Peter: slăbiciunea pe care o avea pentru sărutat. Fetele de la colegiu nu voiau să se sărute cu el. Iar când îmbrăţişările lui Franz-Peter le

luau prin surprindere, ţipau indignate: *Oh, diese feuchten Küsse!*[97]. Pe femeile măritate nu le săruta, ceea ce îi permitea să îi viziteze pe soții Ianovski şi să mănânce prăjituri la ei cu conştiinţa curată. Trebuie spus că Franz-Peter era poate singurul cu care Gleb şi Katia împărtăşeau masa, pentru că micul dejun şi prânzul renunţaseră demult să le ia la comun. Dacă în privinţa prânzului mai existau încă excepţii, micul dejun îl luau numai acasă. Dimineaţa era incredibil de greu să discuţi cu cineva. Era cu neputinţă de rostit şi elementarul *Guten Morgen*. Pe Gleb şi pe Katia a început să îi cuprindă oboseala. Condiţiile în care trăiau erau bune, cele mai bune, poate, din viaţa pe care o trăiseră împreună. N-ar fi putut spune clar ce anume îi apăsa, dar era sigur că simţeau o apăsare. Devenea tot mai limpede că oboseala nu vine numai din suprasolicitare. Ea apare şi din pricina statului pe loc. Pe care soţii Ianovski au început să îl învingă chiar din punctul unde apăruse la început. Acest punct (dacă se poate spune astfel despre o doamnă înaltă şi plină) a devenit galerista Anna Kessel. În toţi anii care trecuseră, ea îi invitase nu de puţine ori pe Gleb şi pe Katia la seratele de la galeria ei. Acolo, la rugămintea Annei, Gleb cânta la chitară şi chiar primea pentru asta un mic onorariu. Îi plăceau aceste produceri în public. Nu îl obligau la nimic, cânta şi zumzăia liniştit, cum îi era obiceiul, fără să îşi facă mari griji pentru impresia produsă. La început, Anna îl ruga să nu zumzăie foarte tare (acest lucru părându-i-se ceva neobişnuit), dar invitaţilor le plăcea zumzetul, aşa că l-a lăsat în voia lui. Lasă să zumzăie, şi-a zis ea. La una din aceste serate periodice a fost prezent şi producătorul Stefan Mayer, care, spre deosebire de ceilalţi invitaţi, ocupaţi cu conversaţia, l-a ascultat cu atenţie pe Gleb întreaga seară. Când lumea s-a împrăştiat, el a rugat-o pe Anna să i-l prezinte pe Gleb. După părerea mea nu cântă rău, a spus Anna, şi Mayer a încuviinţat din cap. Ce-i drept, zumzăie un pic, a adăugat galerista, ca să nu îl laude peste măsură pe interpret. Zumzăie fenomenal, a murmurat Mayer. N-am mai auzit niciodată ca vocea să intre în rezonanţă atât de uluitor cu instrumentul. Întotdeauna am găsit că este ceva în zumzetul lui, a spus Anna prezentându-i-l pe Gleb lui Mayer. Producătorul i-a dat lui Gleb cartea sa de vizită şi l-a invitat pentru ziua următoare la biroul său. Cu chitara? a întrebat Gleb. Neamţul a aruncat o privire scurtă chitarei lui Gleb: nu, nu e nevoie. Vedeţi dumneavoastră, chitara fabricii de instrumente muzicale din Leningrad (Gleb şi-a reprimat zâmbetul) nu îi plăcuse. Când Gleb a sosit la biroul lui Mayer, acesta, fără vorbe de prisos, s-a dus la un dulap din mahon şi l-a deschis. Becurile dinăuntru s-au aprins. În razele lor a strălucit o chitară fixată pe un suport special. Mayer a desfăcut cu

un declic suportul şi a scos din dulap chitara: un Jose Ramirez, Stradivariusul chitarei. I-a întins-o lui Gleb: cântaţi. Şi Gleb a început să cânte. Una după alta, a interpretat piesele repertoriului clasic pentru chitară: Tárrega, Giuliani, Sor. Dar muzică clasică, nu pentru chitară, cântaţi? a întrebat Mayer. Gleb a cântat un fragment învăţat încă în şcoală din *Flautul fermecat* (în adaptarea pentru chitară a lui Sor) şi Fuga din Sonata în sol minor (adaptare de Tárrega). Cânta fermecat de instrument. Cum suna! Ce frumos mirosea. Se dezvăluia ca buchetul unui vin de viţă nobilă… Ceva vocal, a spus încet Mayer. Ce anume? a întrebat iar Gleb. Mayer s-a uitat undeva pe fereastră. Ceea ce numiţi zumzet. Lui Mayer i-a fost prezentat imediat ceva vocal. *A bocca chiusa* (ceea ce, în italiană, înseamnă „cu gura închisă“), a comandat producătorul. Gleb a cântat cum i s-a cerut. După faţa lui Mayer era absolut imposibil de înţeles dacă i-a plăcut cântatul cu gura închisă. Probabil, nu foarte tare, fiindcă după o vreme a spus: iar acum desfaceţi buzele. Gleb le-a desfăcut, dar, după cum s-a văzut, prea mult. Nu sunteţi la dentist (dinţii ideali ai lui Mayer au ieşit la iveală), nu trebuie atât de larg. Când Gleb se aştepta deja ca Mayer, dezamăgit, să îşi ia rămas-bun de la el, acesta a început să vorbească. Cele spuse de producător corespundeau atât de puţin cu expresia obosită a feţei, încât, în primul moment, Gleb a crezut că nu aude bine. Mayer l-a numit un interpret remarcabil, iar propriul rol şi l-a văzut în a-i da la iveală talentul. Forţa lui Gleb nu stătea într-o tehnică şi un auz supranaturale (nu avea nimic de felul acesta), ci în consonanţa uluitoare a vocii şi a instrumentului. Era rezultatul unei energii deosebite pe care o avea Gleb şi care, dacă doriţi, se poate numi har. Unde şi cum dăduse interpretul de cea mai bogată resursă energetică, Mayer nu ştia, dar nici nu îl interesa acest lucru. Principalul era că văzuse rezervele imense ale acestei resurse şi felul fluxurilor energetice. Gleb, ca omul inteligent, a fost rezervat. Semizâmbetul de pe faţa lui dovedea că era gata să ia cele spuse drept zeflemea – chiar de la primele semne date la iveală în acest sens de Mayer. Dar semnele nu au venit. Mai mult decât atât, Mayer a descris în detaliu particularităţile fluxurilor de energie care, cică, se revărsau din Gleb. În ele nu se simţea fineţe şi nici nu aveau legătură cu intelectualismul muzical (convenţionalii Debussy, Stravinski, Schnittke) – cu fântâna aceea feerică a cărei virtuozitate fărâmă energia. Nu, acestea erau nişte valuri puternice, care îţi trec peste cap. Potrivit cuvintelor lui Mayer, valurile de acest fel le pot încăleca numai surfişti încercaţi precum Bach, Mozart, Beethoven şi Ceaikovski. Dacă doriţi, şi autorul lui Adagio Albinoni. Această marcă va

direcţiona energia viitoarei stele pe un făgaş sigur. Vreţi să cânt folclor clasic, s-a mirat Gleb, dar asta e ceva… banal. Mayer l-a privit sever. Cum adică? Toate adevărurile fundamentale sunt banale, dar asta nu le face să nu fie adevăruri. Un material banal cântat nebanal – ce poate fi mai bun? Băieţii ăştia trebuie interpretaţi ca pentru prima oară… Ei, sigur, dând a înţelege că ştiţi că aceste lucruri au fost deja cântate înaintea dumneavoastră. În ceea ce îi priveşte – înrădăcinare, în ceea ce vă priveşte – zbor. Când un arbore imens cu rădăcini adânci îşi ia zborul spre înălţimi – iată, tocmai asta este arta. Aţi văzut cum o furtună smulge copaci din rădăcină? Mayer nu a aşteptat răspunsul. Eu am văzut. Vă închipuiţi poate că zboară ca o rachetă? (Gleb nu îşi închipuia nimic) Nu, se ridică încet în aer, de parcă sunt traşi cu macaraua. Se rotesc în jurul axei lor. Mayer, desfăcându-şi braţele, s-a rotit şi el. Parcă era un urs la iarmaroc. Şi se ridică tot mai sus, mai sus – e un spectacol de basm… Mayer şi-a luat zborul puţin şi pe urmă a rămas la înălţimea lui nu prea mare. Iată, forţa asta trebuie să o dobândiţi. Eu voi plăti lecţii la profesori de la conservator (chitară şi voce), dar, de fapt, ei pot doar să vă strice. Aşa că ascultaţi-i cu jumătate de ureche şi tindeţi numai spre în sus. Ei n-o să vă înţeleagă zumzetul, dar o să vă dea sfaturi utile privind tehnica interpretării. Asta e tot (s-a aşezat). Nu, nu e tot… Această chitară v-o dau ca să o folosiţi o vreme. Nu refuzaţi (Gleb nu refuzase), suntem amândoi interesaţi de rezultat. Doar aveţi grijă de ea, asta e tot. Este asigurată, bineînţeles, dar mi-ar părea rău să o pierd. Am văzut pe ce lopată cântaţi – aşa nu vom cuceri lumea. Iată, acum chiar e tot. Încep să lucrez pentru primul dumneavoastră concert.

25.06.14, MÜNCHEN

— Când am început să lucrez pentru primul lui concert… – Mayer le ajută pe Katia şi pe Vera să coboare din limuzină.

Eu sunt întâmpinat la coborârea din maşină de personalul de la Olympiahalle. Mă întâmpină şi strigătele fanilor. Le răspund dând energic din mâna stângă. Cu dreapta deja nu mai reuşesc. Se îndreaptă cu toţii pe covorul roşu spre intrare. În fruntea alaiului sunt Mayer şi Vera.

— … la început a fost greu, fiindcă Gleb era nervos. – Mayer ia buchetul de la o admiratoare şi i-l înmânează Verei. – I se părea că e neprofesional, că e neinteresant, că e nevrednic. Dar cine, te întrebi, e vrednic? Cine e profesional? Eu n-am auzit de vreo catedră de zumzăit la conservator.

Cu Vera, Mayer vorbeşte în engleză. Ea nu înţelege tot din engleza lui, dar,

pentru orice eventualitate, dă din cap. Da, nu este o astfel de catedră, că nici ea nu a auzit. Nimeni nu a auzit.

— De altfel, cântecul tău e de mare clasă – cel cu păsările.

— Raţe, şopteşte Vera.

— Dar ce, raţele nu sunt păsări? râde Mayer căruia, în general, nu îi plac obiecţiile.

— Raţele sunt raţe, spune categoric Vera.

Katia – către Mayer:

— Tu nu spui om când vorbeşti de Gleb. Spui: Gleb.

Mamă-mamă, îşi spune în bavareză Mayer. Până unde merg cu precizia. Mamă-mamă. Purtarea Verei i se pare un moft, dar, uitându-se la ea, începe să înţeleagă că, poate, nu e. Faţa ei e galbenă şi, în lumina lămpilor laterale, arată neaşteptat de ofilită.

În sala de repetiţii încearcă să pătrundă câţiva ziarişti. Fără nici o ceremonie, Mayer îi dă afară.

— Să pregătim vocile şi degetele. Ne îmbrăţişează, pe mine şi pe Vera. Le luăm pe toate încet-încet, nu la maximum.

Vera şi cu mine cântăm câte două strofe din câteva cântece. Vera e foarte emoţionată. Mayer îi aminteşte încă o dată că, dacă se poticneşte, trebuie să treacă în pianissimo, iar tema o va prelua imediat un instrument din orchestră. Dacă nu iese nimic (se întâmplă şi asta), Vera trebuie să imite: regizorul o să pună fonograma. Ea răspunde că va ţine minte tot. Lui Mayer i se aduce un pahar cu coniac: are emoţii şi el – în primul rând, din cauza Verei. Lasă capul într-o parte şi se uită în ochii ei.

— Şi pentru Gleb este, ca şi pentru tine, de altfel, o premieră. Acum e vocalist. Mayer clatină coniacul sub limbă şi îl înghite. Şi e-n regulă, nu se panichează….

Îi pare rău că a spus asta. Ochii Verei sunt plini de lacrimi.

— Începuseşi ceva despre raţe… îi aminteşte supărată Katia.

— Începusem. E simpatică melodia, şi ritmul e bun.

Faţa lată a lui Mayer devine şi mai lată odată cu zâmbetul, dar Vera e serioasă:

— Vă plac melodiile în două pătrimi?

— Foarte mult. E măsura mea preferată. Îi face cu ochiul Verei şi termină coniacul dintr-o înghiţitură. Ritmurilor omeneşti nu le corespund, de fapt, prea multe măsuri. Două, trei, patru pătrimi, şase optimi…

De Mayer se apropie un bărbat în frac şi îl anunţă că trebuie să se înceapă.

Spune că s-au strâns cincisprezece mii de oameni, că atârnă de lustre. Mayer cere o statistică aparte cu cei agăţaţi. Propune să fie mărit numărul lustrelor. Cel în frac râde politicos. Fiindcă nu poate, pur şi simplu, să nu râdă – acesta este umorul lui Mayer. Dialogul despre lustre îl au de mulţi ani. Îl au toţi cei care participă la organizarea concertelor – e metafora lor. Cu un gest de comandant de regiment, Mayer dispune trecerea pe poziţii. Procesiunea e condusă de bărbatul în frac.

Brusc, culoarul iluminat trece în beznă. În mâna ghidului apare o lanternă. Vera şi cu mine înţelegem că suntem deja în culise: la repetiţii am ieşit de mai multe ori aşa. În întuneric, la câţiva metri de noi, e mare mişcare. Cu o agilitate de comándo, nişte siluete negre se dispersează pe scenă. E o mare orchestră simfonică, chemată aici pentru a ne suplini.

De ce? mă întreb în gând. De ce fac ceva ce nu am făcut niciodată: să cânt? De ce am antrenat-o în asta pe Vera? se gândeşte Katia. E posibil să nu reziste. O să ne ţină la suprafaţă orchestra simfonică – se gândeşte Vera. Doar n-o să ne lase să ne ducem la fund.

Unde începe scena, Katia o îmbrăţişează cu putere pe Vera: o să fie bine totul. Mai departe, Vera merge ţinându-mă de mână: e întuneric beznă. Se teme să nu îmi scape mâna. Şi mie mi-e frică: dacă ne dăm drumul la mâini, nu ne mai găsim. Mă cuprinde o spaimă care mă îngheaţă; Katia e de mult în ghearele ei. Spaima că mâna acestei fetiţe va aluneca din mâinile noastre şi Vera o să meargă, singură, în beznă.

În faţa mea apare o siluetă: rămâneţi aici. O strâng lângă mine pe Vera şi o sărut: o să fie bine totul. Cel care m-a oprit o ia pe fetiţă de mână; noi continuăm să mergem. Prin spatele meu trec pe scenă ultimii muzicanţi. Ajunge la mine, uşoară de tot, o boare de aer cu miros de colonie. Aud scârţâitul podelei sub picioarele lor. În enorma sală cufundată în întuneric domneşte o linişte deplină. Sala ştie că nu mă va vedea pe mine cel dinainte, şi aşteaptă noua mea ipostază. Aşteaptă oricum, pentru că nu vrea încă să îşi ia rămas-bun. Ştie că împreună cu mine va cânta o fetiţă bolnavă, pe care o iubeşte dinainte, cu compasiune. Despre giganticul spaţiu din faţă vorbesc numai lămpile care indică ieşirile.

De undeva de sus bate un fascicul puternic de lumină. Smulge din întuneric pianul şi pe Vera, care stă lângă el. Lumina trage după ea sunetul:

— Fera Afdeieva!

Din cele două cuvinte simple piere dintr-odată tot ce-i rusesc. În sală – explozie de aplauze. Vera se înclină ca un lemn. Stângăcia îi pune în evidenţă

vârsta fragedă. Lumina strălucitoare care ia locul întunericului o face să clipească. Totul se vede pe un ecran mare, totul în gros-plan şi neprelucrat.

Al doilea grup de reflectoare, din faţă şi de sus, se aprinde după treizeci de secunde şi aminteşte de un tun de lumină. Bate direct în mine.

— Fera Afdeieva *und* Glieb Ianofski!!!

Ovaţii: cincisprezece mii de executanţi, şi toţi – în picioare. După cum se va scrie pe urmă în ziare – patru minute de ovaţii. Şi asta înainte de a începe…

Irumpe lumina deasupra orchestrei simfonice şi a dirijorului. Sunt anunţaţi de două ori, dar totul se îneacă în vuietul general. Scot mâna dreaptă din buzunar – nu mai tremură. O ridic potolind Olympiahalle – cum făceam întotdeauna înainte. Simt cum prind putere, cum mi se înnoieşte sângele.

Înţelegerea a fost să alegem pe scenă prima piesă. Degetul arătător – Nocturnă de Chopin, arătătorul şi cel mijlociu – Tocata şi fuga în Re minor de Bach. Alegerea o fac eu. Arătătorul şi mijlociul: Bach. Semnul *victorie*. Spre Vera şi Huber, dirijorul. Vera dă din cap, Huber repetă semnul pentru orchestră. Ridică bagheta. Sala amuţeşte, se cufundă din nou în semiîntuneric. Pe scenă sunt trei puncte luminate: Vera, eu şi Huber. Bagheta dirijorului e îndreptată spre Vera. Mişcare a baghetei. Mişcare a mâinilor Verei.

Primele zece note, cele mai cunoscute ale Tocatei, se înalţă deasupra orchestrei, ca o floare tropicală care a crescut într-o noapte. Cărora le răspund şapte note cântate de mine şi care se ridică la înălţimea lor. Câteva fraze îngândurate la pian, şi muzica se dezlănţuie ca o cascadă. Aranjamentul uneşte cu virtuozitate diferiţii torenţi: al orchestrei, al pianului şi cel vocal – ba împletindu-i, ba făcându-i să sune pe rând, dar de fiecare dată cu o forţă care dă naştere unui vuiet teluric, adânc, neprevăzut de compozitor.

După ultima notă a Tocatei urmează secunde de linişte. Muzica a avut o asemenea densitate, încât, odată sfârşită, spaţiul nu reuşeşte să se umple cu alte sunete. În secunde din acestea iese la suprafaţă natura de dinaintea muzicii, a sunetului, a pământului. Interpretul ştie valoarea liniştii acesteia: ea precedă ovaţiile furtunoase. Aşa dă înapoi marea cu sute de metri înaintea unui tsunami, lăsând la vedere fundul. Dar undeva departe, chiar la orizont, aleargă deja, gigantic, chiar dacă deocamdată nevăzut, primul val.

1997–1998

Pregătirea primului concert al lui Gleb a durat aproape o jumătate de an.

Profesorul Richter i-a corectat cântul la chitară, profesorul Lemke s-a ocupat de zumzet. Dacă sarcina celui cel dintâi a fost una obişnuită, pentru cel de al doilea lucrurile au fost mai complicate: înainte de a da cuiva sfaturi în materie de zumzăit, trebuia să înveţe chiar el să zumzăie. Pentru un profesor, Lemke a început să zumzăie destul de repede. Acest specialist în arta vocală nu era un apărător orb al tradiţiei. Apreciind timbrul deosebit al vocii lui Gleb, Lemke a început să lucreze cu pasiune pentru o mai bună calitate a zumzetului şi l-a dus la perfecţiune. Zumzetul a intrat perfect în rezonanţă cu chitara. Profesorul Richter nu a rămas nici el mai prejos. A lucrat cu Gleb nu numai fiecare notă a repertoriului ales, ci fiecare apogiatură şi fiecare flageolet. Au cântat fiecare piesă de mai multe ori şi, de fiecare dată, chiar când părea a fi ireproşabil, Richter găsea câte ceva care nu era cum trebuie. După lecţia de la conservator, cerea încă patru ore de lucru acasă. Gleb a ajuns la automatism cu repertoriul viitorului concert – adică la acea stare când chiar nu mai poţi să te poticneşti, cum nu e posibil să te poticneşti (aşa gândea el înainte de boală) atunci când mergi. Muzica aceasta îi suna în cap când se ducea cu bicicleta la lecţia de la conservator. I se părea că în ritmul ei le explica elevilor lui nemţi regulile gramaticii ruse. Muzica suna în el în somn şi era ceea ce auzea el mai întâi când se trezea. Dar, la un moment dat, Richter i-a impus să întrerupă lecţiile şi să nu se mai atingă de instrument. În chip neaşteptat, după o săptămână, a început să simtă cu disperare lipsa melodiilor, al cărei singur efect asupra lui era durerea de dinţi. Când i-a spus acest lucru, profesorul a spus că e bine. Şi l-a rugat pe Gleb să continue să nu cânte. Spre sfârşitul celei de a treia săptămâni, l-a sunat chiar Richter pe Gleb şi l-a invitat să vină la el cu instrumentul. S-a dus. Şi când profesorul i-a propus să cânte primele trei piese din repertoriu, Gleb numai că nu a plâns de bucurie. Le-a cântat atât de bine, cum nu cântase încă niciodată în viaţa lui. Mai întâi aţi asimilat aceste note la perfecţiune, a spus Richter, dar nu eraţi suficient ataşat emoţional de ele. Dacă doriţi, nu le iubeaţi îndeajuns. Ca să simţi iubirea e nevoie de despărţire, fiindcă pasiunea cea mai puternică rezultă din abţinere. Acum despărţirea e în urmă, iar dumneavoastră sunteţi pregătit să concertaţi. Richter l-a sfătuit ca, la orice program, să aibă variante care să ţină seamă de fondul emoţional şi energetic, de starea de sănătate etc. Astfel, pentru a fi în creştere, concertul poate să înceapă cu *Anotimpurile* de Vivaldi. („Vara. Furtuna“). Care dau o intensitate emoţională concertului – fireşte, dacă există suficientă forţă pentru a o menţine până la sfârşit. Dar dacă nu este suficientă forţă pentru tot concertul, gradul de intensitate trebuie

mărit treptat, începând, să spunem, cu *Ave Maria* de Schubert. Pentru primul său concert, Gleb a ales Schubert. Ieşind în scenă, a ştiut că publicul se va obişnui cu ciudata sa manieră de interpretare treptat. Dar după aceea, când el şi publicul său se cunoşteau deja, nu s-a mai gândit în mod special cu ce să înceapă. Gleb se contopea cu sala, asemeni celor care, iubindu-se de mult, fac un singur organism, intrând în extaz în acelaşi timp. În aceste clipe trepidante, Gleb vedea cum în întunericul sălii apăreau descărcări electrice – sus, la nivelul etajelor superioare. Rămâneau deasupra pluşului lojilor ca nişte mici scântei strălucitoare. Uneori, chiar de mai multe ori în timpul unui concert. Valul succesului nu ajungea imediat la Gleb. După cum i-a povestit mai târziu lui Nestor, la primul concert doar i-a udat puţin picioarele. În general, Gleb nu ştia pe atunci nimic nici despre valuri, nici despre scântei electrice deasupra etajelor de sus. Nici măcar nu fuseseră etaje, pentru că prima lui apariţie avusese loc într-o sală mică de la marginea Münchenului. Publicul nu avea idee ce anume îi va propune Gleb, aşa încât, una peste alta, nici nu era de prevăzut vreun efect electric. Iar Gleb nu a avut de înfruntat publicul, ci pe sine. Nici repertoriul, nici maniera modernizată de interpretare aleasă de Mayer nu i se păreau convingătoare. Iar dacă, în ceea ce priveşte crestomaţia muzicantului începător, cum îşi numea el repertoriul, o accepta fără eforturi deosebite, elementele muzicii rock (de exemplu, utilizarea accentuată a instrumentelor de percuţie) îi stârneau mari îndoieli. A le fi accesibil tuturor – asta nu e neapărat lipsă de gust, îl asigura Mayer. El urmărise atent, nu o dată, concertele lui Francis Goya[98], Vanessa Mae[99], David Garrett[100], analizându-le cu de-amănuntul părţile bune şi, cu atât mai mult, lipsurile. Mayer zdruncinase atunci puţin părerea lui Gleb, dar nu i-o putuse schimba cu totul. Era nevoie de ani de apariţii în public pentru ca Gleb să nu se mai înroşească în prezenţa chitariştilor *clasici*. El a înţeles: cu adevărat important este numai ceea ce înalţă omul, iar cum numeşti asta are prea puţină importanţă. Nu există genuri proaste, spunea deseori Mayer, există muzicieni proşti. Spunea şi că muzicienii buni creează chiar ei regulile conform cărora trebuie să fie apreciaţi. Nemţii nu sunt indiferenţi faţă de astfel de *bons mots*, iar Mayer era un neamţ adevărat. În primii ani ai carierei sale de interpret, Gleb a ascultat fără nici o abatere de producător. Poate că nu era cine ştie ce teoretician, dar avea un simţ infailibil al succesului. Cu timpul, Gleb nu a mai lucrat la fel cu piesele de crestomaţie. A apelat tot mai puţin la modernizare şi a renunţat în mare măsură la ritmul actual. A insuflat lucrărilor clasice, ca o a doua inspiraţie a lor, experienţa lui sufletească. De

explicat această inspiraţie nu a putut nici un critic, dar ea se simţea, aşa cum se simte într-o zi de februarie neîndoielnicul miros al primăverii. Nu era legată direct nici de tehnica interpretării, nici chiar de materialul (excepţional) interpretat. Dar repertoriul lui Gleb nu se limita la cel clasic. El includea cântece populare şi chiar de estradă. Şi ele purtau pecetea inspiraţiei. Toate acestea le vedea şi Mayer. Simţul succesului, propriu lui, i-a suflat acestui om că aici nu trebuie să se amestece.

01.07.14, MÜNCHEN

Concertul a fost cel mai puternic şoc pentru Vera. Propriu-zis, nu *a fost*: în sufletul ei, el continuă. În fiecare zi, ea se aşază la pian şi cântă tot programul de la început până la sfârşit. Katia spune că fetiţa are nevoie să asimileze emoţional cele petrecute. Cele ce se petrec, pentru că Vera nu cântă pur şi simplu tot repertoriul o dată după alta – ea îl trăieşte de fiecare dată din nou.

Întunericul sălii şi al reflectorului de scenă. După ultimul acord al Tocatei urmează o pauză, iar pe urmă – tsunami-ul. Vera aşteaptă până se retrage valul şi, după ce îmi aruncă o privire în cercul de lumină, începe Nocturna. Cânt cu o voce stridentă, nemuzicală.

Intru în cameră; Vera întoarce capul. Spune că ar începe concertul cu Nocturna. Sunt de acord. Promit că data viitoare vom începe cu Nocturna sau, să zicem cu Adagio. Explic că, pe lângă programul *clasic – folclor-estradă* –, există un ritm interior al concertului. Astfel, după Tocata trebuie să te odihneşti, e ceva natural. Vera dă din cap distrată, a auzit deja toate astea.

Ştiu că ea se gândeşte la *data următoare*. Când va fi şi – va fi oare? În ultimele zile, starea ei s-a înrăutăţit – asta spun analizele. Mă uit pe furiş la ea: ofilită, galbenă. E clar totul şi fără analize. Continui să vorbesc ca să nu tac. Simt stânjeneală, chiar ruşine. Vera trece la Adagio. Toţi cei care i-au dat flori după Adagio aveau ochii umezi. Le era milă de mine, le era milă de ea – adică de doi bolnavi – ce e de mirare aici? Ei, sigur, şi muzica, senină şi tragică.

Iată că la *Anotimpurile* nu plânge nimeni. „Vara“. Cântând-o, Vera vede două cascade. Dimineaţa, înălţându-se din spatele stâncii, soarele le dă o lumină de chihlimbar, iar stropii mărunţi fac un curcubeu. Cascadele se duc în jos aproape de tot una de alta – e ceva omenesc în asta. Nu de cascadă. Niciodată nu sună la unison, întotdeauna una după alta, şi nu cântă deloc acelaşi lucru. Cât timp vede aceste cascade, Vera nu îşi simte boala şi nu se gândeşte la ea, deşi ficatul o doare din zi în zi mai tare. Nu se desparte de

pian, fiindcă pianul e pentru ea un fel de anestezic.

Îi spun că a telefonat Mayer. Pe 15 noiembrie va avea loc la Albert Hall un concert de binefacere pentru copiii bolnavi de cancer. Participă Paul McCartney. Elton John, Mick Jagger, Sinead O'Connor – nu e deloc rea compania. Da, mai e invitat câte cineva. Cine? întreabă Vera doar cu buzele. Tu şi cu mine. Şi ştii ce ne roagă să interpretăm? Vera ştie, bineînţeles, dar se grăbeşte să ridice din umeri – adică, de unde să… Cânt cu un deget melodia cântecului ei: uite ce. (Se aud soneria la uşă şi paşii grăbiţi ai Geraldinei). În concert, acest cântec sună uimitor de frumos. Pe un ecran mare plutesc cuvintele traduse în germană. Iar acum, aceste cuvinte vor pluti la Albert Hall în engleză. Mă uit cum alunecă degetele Verei pe clape, subţiri şi albe. Nu e greu să ţi le închipui ţepene, de neîndoit. Împreunate pe piept.

În antreu e Barbara, sora Katiei. Hohotele de plâns înăbuşit ale Katiei. Vera le aude, dar nu lasă să se vadă. Katia e la limită, dinspre ea vine tot timpul miros de nucşoară. Pe care o mănâncă la alcool, crede, cine ştie de ce, că după nucşoară nu se mai simte alcoolul. Şi mai crede că ea şi cu mine suntem vinovaţi că starea Verei s-a înrăutăţit şi că Verocika a fost suprasolicitată la concert.

Vera îi spune Katiei că nu e deloc aşa. Nu e nici o suprasolicitare. În primul rând, ea se odihneşte când cântă orchestra. În al doilea rând, există bucăţi uşoare pentru partea de pian – se odihneşte şi la ele. *Vje sonțe nîzenko*[101] e lent şi foarte trist. Cântecul meu preferat. Acum, când este clar că nu poate vorbi cu Katia despre dureri, Vera îmi spune mie. Eu făgăduiesc că totul va fi bine, şi ei i se transmite liniştea mea. Care nu există.

Verocika mai vorbeşte şi cu Barbara. Pe lângă toţi doctorii invitaţi, vine şi Barbara aproape în fiecare zi şi o examinează. E deşteaptă, cam bea şi are voce de fumătoare. Cu ea se poate vorbi despre orice, inclusiv despre muzică. Barbara a fost cea care a propus, când a fost momentul, includerea în repertoriu a valsului din *Bal mascat* de Haciaturian – acum e unul din hiturile noastre de bază.

Vera ia primele note din vals. Îl cântă cu aceeaşi pasiune ca la concert. Dar în „Vals“ nu dominăm nici ea, nici eu – aici se desfăşoară cu toată puterea orchestra. Melodia face un viraj deasupra sălii, precum un avion de linie deasupra aeroportului. Face un tur, al doilea, al treilea, şi tot nu aterizează – nu pentru că nu poate, ci pentru că nu vrea să părăsească cerul.

În faţa Verei este un ocean care se zbuciumă. Peste sală se prăvălesc val după val, şi loviturile lor (tobe) fac să se cutremure şirurile de fotolii, şi

spuma de pe coamele valurilor (talere) face ca spectatorii să fie cuprinşi de emoţie. În centrul taifunului e dirijorul Huber. Dorinţa lui disperată de a face faţă stihiei este preluată şi de spectatorii care sar în picioare: mişcările lor sunt sincrone cu cele ale dirijorului. Eforturile lor reunite reuşesc să potolească puţin stihia. Prin sală trece un oftat de uşurare. Şi în clipa aceea, pe fondul spaimei care cedează, apar (fortissimo) pianul Verei şi vocea mea – ca două săgeţi ale unui fulger orbitor. Cineva din stal scoate un strigăt.

Mi s-a întâmplat să arunc snopi de scântei în săli pe care le-am cucerit, la partea electrică am fost mare maestru, dar un fulger din cer nu adusesem niciodată până atunci. Şi iată că doi oameni în halate albe scot pe cineva, ţinându-l de braţe, pe culoarul din centrul sălii. Deasupra căruia se aprinde lumina, şi se vede cum picioarele victimei, care la început par a fi lipsite de viaţă şi a fi uitat bucuria de a merge, încep treptat să pipăie drumul. Sunt încă mult distanţate, iar grupul pare încă format din oameni care învaţă să patineze, dar deznodământul va fi fără îndoială unul bun. Lunecă, lunecă, patinatorule, şopteşte Vera, şi ţine-l minte pe Aram Ilici Haciaturian.

În faţa Verei se află, cu figuri vesele, Katia şi Barbara. Fetiţa înţelege că lucrurile stau cât se poate de prost cu ea. Doctorii au spus (vocea Katiei e incredibil de vioaie) că e nevoie de un transplant de ficat. Plec imediat la clinică pentru detalii. Barbara ia nota *do*. Se întoarce spre Vera: transplant – asta e bine, este o dovadă că nu sunt metastaze. Altfel nu ar fi mers la transplant. Tăcere. Încă un *do* al Barbarei. Atât: *do*[102]. Va fi oare un *după*?

Vera ia primele note din Adagio. Cu această muzică urc în taxi. O aud în timp ce vorbesc cu medicul-şef al clinicii. Există o problemă în privinţa transplantului. Nefiind cetăţean german, Verocika nu are dreptul la nici un fel de program medical finanţat de Germania.

Desprinzându-şi privirea de claviatură, Vera vede cum sala de mii de oameni se ridică în picioare. Luându-se pe după umeri unul pe altul, spectatorii se leagănă. Medicul-şef îmi pune o mână pe umăr: ştiţi, am fost şi eu la acest concert, am ascultat această muzică şi m-am legănat împreună cu toţi ceilalţi. Este fenomenal, Vera este încă o fetiţă. Sigur, ea poate fi pusă pe o listă de aşteptare la ea în ţară, dar, după cum arată practica, nu toţi trăiesc până le vine rândul. În general vorbind, există diferite căi de obţinere a unui transplant, dar, iarăşi, problema sunt banii. Când îi spun că nu se pune problema banilor (privire plină de stimă a interlocutorului), trecem la discutarea problemelor medicale: compatibilitatea transplantului cu organismul pacientei (determinată de aceeaşi grupă de sânge), pregătirea ei

pentru operaţie ş.a.m.d. Transplantul poate fi de la o lună la alta, dar poate fi şi mâine, trebuie să fii pregătit în orice moment.

Medicul-şef apreciază foarte mult talentul pacientei. El speră că măiestria doctorilor de aici va fi pe măsura talentului ei. La rugămintea lui, cântăm împreună ultima parte a nemuritoarei muzici a lui Giazotto. În interpretarea doctorului nu mai e atât de nemuritoare, dar am delicateţea să nu observ. Din depărtare, de pe strada Am Blütenrind, se aude partea de pian.

1999

După cum prevăzuse Mayer, Gleb a luat-o cu viteză în sus. Producătorul chiar l-a numit pe interpret într-un interviu avion de vânătoare cu decolare verticală. Comparaţia îl atrăsese prin ceva pe Mayer şi a început să apară în majoritatea interviurilor lui, ceea ce pe Gleb chiar l-a neliniştit puţin. Da, el văzuse astfel de aparate în reportajele de război, dar comparaţia cu un avion de vânătoare i se părea improprie: pe cine, l-a întrebat el odată pe Mayer, urma să nimicească el? O să nimiceşti concurenţii, l-a lămurit producătorul, ce e neclar aici? Dacă tu nu consideri că piaţa muzicală este suprasaturată… Nu, Gleb nu considera: nu avea, în general, idee de piaţa muzicală. În schimb, Mayer avea şi i-a explicat cu de-amănuntul. Tu nu poţi da lovitura cu o tehnică supranaturală. Nici nu ai auz absolut (neamţul era un maestru al complimentului). Nu. Mayer a făcut o pauză şi şi-a apucat pupilul de bărbie. Tu ai o energie fabuloasă, radiezi, ai ceea ce se numeşte în germană *Ausstrahlung*[103]. Şi, bineînţeles, acest efect vocal al tău. Efect sau defect, numeşte-l cum vrei, dar el intră în rezonanţă cu chitara şi cu majoritatea instrumentelor din orchestră – ca să nu mai spun de sufletele oamenilor. Aşa spusese Mayer. Timpul a arătat că a avut dreptate. Spre deosebire de belicosul teuton, Gleb nu avea de gând să nimicească pe nimeni, dar nu putea să nu recunoască faptul că decolarea s-a dovedit a fi verticală. Câmpul de vedere al aviatorului s-a extins nemărginit şi, odată ce a luat înălţime, colegiul St. Thomas a început să îşi piardă treptat din dimensiuni, până când, în cele din urmă, a dispărut cu totul din vedere. Dar înainte de a dispărea, a lăsat în viaţa lui şi a Katiei, ca un flash, amintirea unei impresionante cine de rămas-bun. Pentru cină, la care au fost invitaţi toţi cei trăitori la colegiu, i s-a propus bucătarului să pregătească un fel rusesc la alegerea lui. După ce a reflectat îndelung, acesta s-a oprit la *beef Stroganoff*. Prinzând gust, acest maestru în domeniul său a pregătit şi o *salată rusească*, cunoscută în ţara de origine sub numele de *salată Olivier*. Bucătarul avea vaste cunoştinţe despre

bucătăria rusească, care nu erau însă lipsite de originalitate: ca desert a propus să servească seminţe prăjite puse în văzuţe de sticlă. Gleb şi Katia l-au convins că nu este cazul. Pentru a da mai multă culoare rusească, pe lângă vinul şi berea obişnuite aici, au fost cumpărate câteva sticle de vodcă. Invitaţii au băut cu înghiţituri mici, iar pe feţele lor s-a văzut că o savurează. Gleb a vrut să le spună că în Rusia vodca nu se savurează, ci dimpotrivă, dai aerul afară înainte de a bea, dar în ultimul moment s-a abţinut. Nu le-ar fi putut explica invitaţilor ce băutură era aceea căreia e mai bine să nu îi încerci gustul. Numai două persoane nu au băut: Beata şi Franz-Peter. Beata a ţinut o teorie complicată privind abstinenţa, pe care puţini au ascultat-o până la capăt, iar lui Franz-Peter îi era strict interzis alcoolul. Fata era tristă, nu era încă obişnuită cu despărţirile, şi cu atât mai puţin cu decolările verticale ale unor oameni care fuseseră parte a vieţii ei de zi cu zi. Este în firea omului să treacă prin el însuşi orice eveniment, oricât de străin i-ar fi, iar succesul lui Gleb însemna pentru Beata, automat, lipsa ei de succes. Cât despre Franz-Peter, el a venit plin de voie bună, pentru că nu ştia ce se sărbătoreşte. Nici înainte nu se interesa care era prilejul – mâncarea bună şi lumea frumos îmbrăcată îl făceau de la sine să se bucure. Când Gleb şi Katia i-au spus că pleacă, Franz-Peter a spus: mare, mare păcat, dar nu e nimic înspăimântător. Pe urmă a zâmbit, şi din ochii lui s-au rostogolit lacrimi. Katia a scos o batistă igienică şi l-a şters la nas. Foarte la timp din partea dumneavoastră, a spus Franz-Peter şi a început să se plângă de vecinii tatălui său, la care se ducea regulat în vizită. Cuplul, oameni de peste şaizeci de ani (oameni de rând), nu observa că Franz-Peter era în impas. Ce trebuie să fac eu, după părerea dumneavoastră? Să arunc o bombă? Franz-Peter, îngustând ochii, a savurat efectul produs. Până să-i abată Gleb şi Katia gândul de la aruncatul bombei, învinuirile şi-au schimbat conţinutul. Că, de fapt, aceşti vecini îl băteau la cap cu problemele şi cu cererile lor şi îl sâcâiau cu ele zi şi noapte. Să vedeţi, că nu le merge maşina de tăiat iarba. Acesta este un motiv ca să scoli omul noaptea din pat? Franz-Peter, bineînţeles, nu a vrut să se scoale. Dar nici să îi lase pe vecini fără ajutor nu a vrut. Le-a strigat, strict, să verifice partea electrică a maşinii. Vecinii au verificat şi – ce credeţi? O jumătate de turaţie şi a şi intrat în funcţiune. Şi au tuns imediat tot gazonul. Imediat – adică noaptea? a întrebat Katia. Imediat – adică noaptea, a confirmat Franz-Peter şi a căzut pe gânduri. Când Gleb i-a adus un suc de mere, Franz-Peter a spus trist: în fine, ceva pozitiv. La rugămintea lui, Gleb s-a dus după un pai. După ce a tras ultimele picături (gâfâit al paiului pe fundul

paharului), Franz-Peter a lăudat sucul. Un suc atât de bun i-a mai oferit numai mica Daniela. Şi a adăugat cu un oftat că viaţa e o lungă deprindere pentru moarte. Luându-şi rămas-bun, i-a îmbrăţişat pe Gleb şi pe Katia. După cum le-a spus, numai cu ei se putea vorbi raţional. Desigur că şi cu mica Daniela se putea, a adăugat Gleb. Desigur, a încuviinţat Franz-Peter. Este ceva ce nu obosesc să subliniez. Cu toate că sunt nebuneşte de ocupat, ea tot mă iubeşte. O săptămână mai târziu, Gleb şi Katia s-au mutat în locuinţa închiriată de Mayer.

08.07.14, MÜNCHEN

La 21.30 suntem sunaţi de la clinică şi rugaţi să o pregătim urgent pe Vera pentru operaţia de transplant de ficat. Se aşteaptă ca, în scurt timp, să ajungă organul în stare de ischemie rece: maşina specială cu containerul a plecat cu o jumătate de oră în urmă din Augsburg. A fost chemat urgent personalul clinicii. Operaţia trebuie făcută în această noapte, altfel organul prelevat expiră.

După o jumătate de oră se opreşte în faţa casei o ambulanţă de terapie intensivă, pentru ca pregătirea Verei pentru operaţie să înceapă imediat. Lumina de avertizare se reflectă pe faţa Geraldinei, care duce o geantă cu lucrurile Verei. Ţine ochii în jos, paşii îi sunt ţepeni. În urma ei ieşim Nestor şi cu mine, după noi – Katia cu Vera.

E o noapte de iulie răcoroasă. Copacii foşnesc. Nimic neobişnuit, tabloul e perfect, nu are nici o tuşă de prisos. La drept vorbind, totul trebuie să fie obişnuit în natură: numai atunci sufletul o recunoaşte şi rezonează. După aceea se reflectă în lucruri nepieritoare – bunăoară, în *Anotimpurile*.

Mâna dreaptă îmi tremură mai tare decât de obicei. Întâlnesc privirea Verei şi îmi îndes mâna în buzunar. În ultimul timp nu m-am gândit la boală şi îmi dau seama de acest lucru abia acum. Vera ne strânge mâinile mie şi Katiei. Doctorii de pe ambulanţă nu interpretează corect acest gest şi ne previn că numai Vera merge cu ei. Vera ştie că ceilalţi vor veni cu altă maşină, dar ceva se strânge în ea în clipa aceea. Se culcă pe targă, aşa cum i se spune, şi doctorul trage perdeaua. Mie şi Katiei ne rămâne numai glasul ei:

— Dacă reuşesc să scap mergem la Scalea, da?

Răspunsul e înăbuşit de uşa care se trânteşte. Katia se nelinişteşte că *mergem!* al nostru nu a sunat destul de tare şi că Vera nu l-a auzit. O liniştesc că a fost destul şi că a auzit.

Porneşte în urma ambulanţei şi maşina noastră. Fac o pereche ciudată

amândouă – maşina medicală înţesată cu aparatură şi luxosul Cadillac decapotat. Plutesc amândouă prin oraş, prin noapte, şi sclipirea tăcută a luminii de avertizare dă mişcării lor ceva ca de pe lumea cealaltă. Undeva între Augsburg şi München goneşte maşina cu ficatul donat. Pe Ludwigstrasse, unde traficul este intens chiar şi noaptea, ambulanţa pune în funcţiune sirena. O secundă mică – nu există în muzică disonanţă mai mare. Porţile clinicii se deschid ca într-o filmare cu încetinitorul. Ambulanţa intră pe o rampă, iar maşinii noastre i se indică un loc în parcare.

Porţile clinicii se deschid fără contenire, pe ele intră personalul chemat de urgenţă. Sosesc transplantologi, specialişti în chirurgie vasculară, anestezişti, asistente, tehnicieni şi mulţi alţii fără de care operaţia nu poate avea loc. Se dau jos din maşinile lor şi se îndreaptă spre intrare într-un ritm pe care şi-l domolesc. Totul se dă în lături de la sine: porţile, uşile clinicii, uşile ambulanţei din care este scoasă pe targă Vera. Cu aceeaşi lipsă de grabă, targa (care se transformă în targă pe rotile) este luată în primire de patru sanitari care o duc spre uşa clinicii. Din parcare, cu degetele apăsate pe buze, palidă, Katia urmăreşte ceea ce se petrece. Această mişcare generală se contopeşte într-un singur mecanism fără suflet, care ne prinde fetiţa în plasa lui şi o înghite. Am impresia că, într-o clipă, Katia o să cadă. Fac un pas spre ea, o iau de braţ.

— N-am apucat să îi spunem nimic, şopteşte Katia. Gleb, n-am apucat să o sărutăm…

Simt că bărbia îmi tremură. Nestor ne cuprinde cu braţele.

— Ea ştie că sunteţi aici…

Katia se eliberează brusc din îmbrăţişare.

— A intrat pe uşile alea absolut singură.

Operaţia va fi peste trei ore. Katia, Nestor şi cu mine aşteptăm pe coridorul care duce la sala de operaţii. Stăm în picioare, nu avem stare să ne aşezăm. La un moment dat, Katia spune că trebuie să iasă un pic. Mă miră că îşi ia geanta, dar Katia spune: o femeie are nevoie de geantă oriunde. La întoarcere mă miră mirosul de coniac. Judecând după viteza cu care îşi îndreaptă Nestor privirea spre ea, l-a simţit şi el. Nu lăsăm să se vadă.

După şapte ore de operaţie, iese unul din chirurgi şi vine la noi. Şi-a scos echipamentul, e în hainele lui. Fusese invitat pentru consultaţii la prima etapă a operaţiei şi această etapă a trecut cu succes. Nu e nevoie să ghicim starea de spirit din sala de operaţie: el zâmbeşte.

— Totul merge conform planului. Simt că mor dacă nu fumez.

La cuvântul *mor*, tresar. Unele cuvinte nu au fost create pentru chirurgi.

— Putem să fumăm cu dumneavoastră? întreabă Katia.

Doctorul înţelege. Ne invită să îl conducem până la maşină. Ieşind la aer, îşi aprinde ţigara şi spune că, mai întâi, i s-a scos Verei ficatul bolnav. Pentru circulaţia sângelui s-au pus şunturi (ia ţigara cu două degete şi arată cum au fost puse) şi, de asemenea, o pompă care pompează sângele la inimă. Următoarea etapă este punerea transplantului în locul organului scos. Acum se încheie coaserea arterelor şi a venelor, şi este deja clar că noul ficat va funcţiona. În esenţă, a rămas de rezolvat problema circulaţiei bilei, fiindcă ficatul donat este transplantat fără vezica biliară.

La întrebarea lui Nestor despre donator, chirurgul răspunde că acest lucru este secret medical. Tot ce poate să spună este că e vorba de catastrofa auto de la Augsburg. Aşa e viaţa… În relatarea lui apar note filozofice: ieri încă, omul nu ştia că ficatul lui va pleca de sine-stătător la München. Rudele şi-au dat acordul pentru scoaterea ficatului, dar a fost nevoie de muncă de convingere. Asta e tot. *Auf Wiedersehen*[104]. Se urcă în maşină şi se îndreaptă spre poartă. Salută cu un gest scurt paza.

Ceasul de pe perete. Sunt nouă ore de când a început operaţia. Din sala de operaţii nu mai iese nimeni, dar nu mai este tensiunea dinainte. Din dispoziţia medicului-şef, ne este adus un cărucior cu cafea şi cu croasanți. Ne aşezăm la măsuţa de sticlă de sub un palmier. Medicul-şef ne invită la el, dar Katia spune că preferă micul dejun tropical. De fapt, ea nu vrea să îşi părăsească postul. Este singurul lucru pe care îl putem face noi acum pentru Vera. Până şi ca să fumăm, ieşim pe rând.

Acum e rândul meu. Mă aşez pe o bancă, sub un arţar. Frunzişul arţarului foşneşte sub vântul slab. Hainele mele sunt numai pete de soare, par de camuflaj. Sunt un teatru de luptă între lumină şi umbră. Dacă nu s-ar mişca aerul, ar fi deja cald. Pe-alături trec doctori şi pacienţi, se uită la mine cu priviri curioase. Unii zâmbesc şi salută. Ca să nu răspund, las capul în jos şi mă uit în pământ.

Care are propria lui viaţă. O ceată de furnici trage o creatură cu aripi spre gazon. Acelaşi lucru peste tot. Nu trebuie decât să ţi descopere aripile, că se şi caută să te dosească pe undeva. Experienţa mea personală nu o confirmă, dar imaginea e bună: o singură fiinţă cu aripi şi o masă de furnici orientate din punct de vedere social. Înţeleg că în mine începe să vorbească oboseala.

Mă întorc la Katia şi la Nestor.

— Adineauri m-a întrebat ceva o asistentă, spune Katia. Mai întâi, m-a

întrebat: sunteţi mama Verei? E prima oară în viaţa mea când sunt numită mamă. Incredibilă senzaţie!

O sărut.

— Pot să îmi închipui…

Katia îmi atinge nasul cu degetul.

— Poţi? Ţi s-a spus mamă?

2000

Mergând cu bicicleta prin Grădina engleză, Gleb a căzut şi şi-a rupt două degete de la mâna stângă. Când oasele s-au sudat, a devenit limpede că un deget era ca înainte, dar celălalt – nu. Adică lucra şi el, dar nu complet. Insuficient pentru un instrumentist. Fericirea şi-a întors faţa de la el în acest caz. Absurda întâmplare îi lua totul: statutul de vedetă, onorariile de vedetă, dar, mai ales, ceea ce este principal: sensul vieţii, pe care el şi-l găsea acum în concertele lui. Mayer i-a aranjat nişte consulturi medicale, la care nu s-a spus însă nimic desluşit. Şi cu toate că îl îndemna pe Gleb să nu se delase, spunându-i că totul este reparabil, acest lucru a sunat cu tot mai puţină convingere odată cu trecerea timpului. În una din zile, când Gleb a spus că decolarea verticală s-a sfârşit cu o cădere verticală, Mayer a murmurat ceva care aducea a obiecţie, dar nu a obiectat. Iar acest lucru a fost o lovitură pentru Gleb. A înţeles că, deşi era conştient de nenorocirea care i se întâmplase, crezuse cu tărie în capacitatea producătorului său de a rezolva orice problemă. Această capacitate, după cum se dovedea, avea limitele ei. Pentru prima dată, în viaţa lui Gleb a apărut depresia. A smuls de pe pereţi afişele concertelor lui, atârnate de Katia, a aruncat colecţia de tăieturi din ziare adunată de ea şi i-a dat înapoi lui Mayer chitara. Gleb s-a debarasat de tot ce îi amintea de segmentul strălucitor al vieţii lui. Întrebării timide a Katiei, cu ce ar vrea să se ocupe acum, i-a urmat un răspuns scurt: cu nimic. Emoţiile năvalnice te obosesc repede – mai ales când nu ai putere. Perioadei isterice a depresiei lui Gleb i-a luat locul o apatie totală. A început să doarmă mult. Ca odinioară, în complicaţii ani ai adolescenţei, nu îi venea să se scoale dimineaţa, şi ţinea ochii închişi cât de mult putea să o facă. Katia lăsa uşile să scârţâie şi împingea cu zgomot sertarele, dar Gleb ştia că, atâta timp cât ţinea ochii închişi, ea nu îl va deranja. După micul dejun se lungea cu o carte pe sofa şi, după ce citea două-trei pagini, adormea din nou. Se înviora puţin doar spre seară, când, după cină, se uita împreună cu Katia la filme poliţiste. Filmele noi nu îl atrăgeau pe Gleb; îi plăceau serialele nemţeşti din anii

’60-’70. În care erau comisari obosiţi şi înţelepţi, a căror înfăţişare amintea de secretarii regionali din peliculele Mosfilm şi în care binele învingea întotdeauna răul. Aşa a descoperit Gleb pentru sine o altă Germanie, despre care până atunci nu ştiuse nimic. În această ţară se deschideau scârţâind aceleaşi dulapuri din placaj ca şi în locuinţa comună din copilăria lui. La ferestrele larg deschise fumau dublurile unchiului Kolea, iar încălţămintea scâlciată şi găurită era dată la reparat. În una din serile „cinematografice“ s-a auzit telefonul. Gleb, care nu se mai ducea de mult la telefon, nu s-a dezminţit nici de data asta. Nu s-a dus nici Katia, pentru că primise de la soţul ei o indicaţie severă în acest sens. Dar cum telefonul nu înceta să sune, într-un târziu Katia s-a dus. Era Feodor. După ce a dat bună seara, l-a cerut pe fiul lui. L-a întrebat pe Gleb cum îi merg treburile. După ce a primit un răspuns scurt (normal), Feodor a spus: Bunicul e pe moarte. Mefodii era internat la un spital din Kiev. Avea o problemă cu sângele. Ceva rău, a precizat Feodor. Aşa că, dacă vrei să-ţi iei rămas-bun, vino. Vin, a spus Gleb. S-a îngrozit la gândul că Mefodii nu va mai fi. Bunicul slăbise de mult, şi Gleb nici nu-şi mai amintea când vorbise cu el ultima dată, dar existenţa în sine a lui Mefodii aducea linişte în sufletul lui. Știa că există cel puţin un om care se ruga în fiecare zi pentru el. Iar acum, iată, nu va mai fi. În ziua următoare, Gleb a zburat la Kiev. Katia i-a rezervat loc la un hotel care era lângă spital – o bună explicaţie la faptul că nu stătea la tatăl lui. După ce şi-a aruncat lucrurile în cameră, Gleb a plecat pe jos la spital. A tras în piept aerul parfumat al verii kieviene. Înmiresmat de răzoarele de lângă clădirea spitalului. Care i-au amintit lui Gleb de copilărie. Crăiţe, panseluţe, tutun (al lui era parfumul care se simţea cu precădere), o domnişoară ciufulită. Gleb şi-a găsit bunicul slab la trup, dar puternic spiritual şi bucuros să stea de vorbă. Bunicul a preferat să nu discute despre starea sănătăţii lui – a trecut imediat la viaţa lui Gleb. Care se eschiva prin fraze generale, dar Mefodii a simţit fără greş că se întâmplase ceva rău. Şi-a rugat nepotul să fie sincer, aşa cum fusese întotdeauna în relaţia lor, şi Gleb a înţeles că, de fapt, el asta şi aştepta. Dacă avea nevoie de cuvântul cuiva acum, acela era cel al bunicului. Povestind despre necazul care se abătuse asupra lui, Gleb s-a simţit ruşinat de slăbiciunea lui, dar în acelaşi timp a simţit o uşurare. După ce şi-a ascultat nepotul, bunicul i-a luat palma şi i-a cercetat-o îndelung. Nu pentru degetele tale mă frământ, ci pentru sufletul nemuritor. Nu cădea în disperare, Gleb, i-a spus el în ucraineană. Gleb (şovăind): nu ştiu cum să explic asta… Uite, să zicem că viaţa mea a cunoscut mereu o dezvoltare. Așa, ca şi cum se desfăşura un

covor splendid în faţa mea. Şi, brusc, covorul s-a sfârşit, înţelegi? Stau şi n-am idee ce să fac. Nici cea mai mică idee. Care e sensul în această situaţie? Mefodii (trecând în rusă): tu porneşti de la faptul că pe covor poţi să mergi numai înainte. Dar nu e aşa. *Raz-vitie* [dez-voltare] înseamnă desfăşurarea a ceva înfăşurat. A acestui covor. Uite, a ajuns la capăt, şi tu stai şi te uiţi înainte. Dar în spatele tău sunt modelele din ţesătură – umblă pe ele cât pofteşti. Gleb: dar în acest caz se poate merge numai înapoi, din azi în ieri. Ce sens e în mişcarea asta? Mefodii: prin prisma veşniciei, nu există nici timp, nici direcţie. Aşa încât viaţa nu este momentul prezentului, ci toate momentele trăite de tine. Gleb: tu vorbeşti despre prezent şi despre trecut, dar taci despre viitor – aşa, ca şi cum n-ar fi. Mefodii: dar nici nu e. În nici unul din momente. Fiindcă el vine numai sub formă de prezent şi, crede-mă, diferă foarte mult de reprezentările noastre despre el. Viitorul este o grămadă de fantezii. Ori – şi mai rău – de utopii: pentru realizarea lor se sacrifică prezentul. Tot ce nu are viabilitate e trimis în viitor. Gleb: dar îi este propriu omului să aspire spre viitor. Mefodii: ar fi mai bine ca omul acesta să aspire spre prezent. A intrat asistenta pentru proceduri şi l-a rugat pe Gleb să aştepte pe culoar. Gleb a ieşit. S-a dus în celălalt capăt al culoarului, încercând să calce pe pătratele linoleumului. S-a oprit. Ce lipsit de tact a fost, de fapt, vorbind despre viitor cu un om pe moarte. Chiar dacă viitor nu există. Întorcându-se în salon, s-a străduit să schimbe subiectul. A spus un banc cu ruşi şi cu ucraineni, i-a ieşit fără nici un haz. Ca să curme liniştea care se lăsase, a spus că uneori nu ştie nici el singur dacă e rus ori ucrainean. Deşi ştia, fireşte – chiar din copilărie. Tu eşti tu, a trecut iar Mefodii la ucraineană. Cum se şi cântă: omul e ca un copac, de-aici nicăieri nu-l mai... Luându-şi rămas-bun, Gleb (a spus asta cu greu) l-a rugat pe bunic să se însănătoşească repede. Mefodii a făgăduit să se străduiască. El a înţeles că nepotul nu voia să vorbească despre moarte, iar Gleb a ştiut că bunicul a înţeles. Simţea că îi e groaznic de ruşine de cuvinte, de ton, de incapacitatea de a face cu bunicul câţiva paşi care să separe viaţa lui, a bunicului, de moarte. Aşa fusese şi când murise bunica, şi nimic nu se schimbase. În avion, lipindu-se de hublou, Gleb şi-a amintit vorbele bunicului despre viitor. S-a gândit la toţi cei care îşi puseseră visele în el. Mama – în Brisbane, Bergamot – în faimă, Franz-Peter – în mica Daniela. Le-a adus acest lucru fericirea? Stewardesa i-a oferit suc de portocale. În fine, ceva pozitiv… Dând înapoi paharul, a întrebat: dumneavoastră la ce visaţi? La o aterizare reuşită, domnule Ianovski. Gleb i-a spus că visul i se va îndeplini, şi ea a căpătat curaj. Important este că: el o are

pe Katia şi iubirea lor, asta – în prezent. Şi prezentul. O lună mai târziu, a convenit cu Mayer să se opereze în Israel. După alte două luni, Gleb mergea la repetiţii.

09.07.14, MÜNCHEN Ş.A.

Sunt zece ore de când a început operaţia.

Încerc să vorbesc calm.

— Mi-a dat telefon medicul-şef, au apărut probleme cu inima Verei. Au trimis deja acolo o echipă de cardiologi.

— Noi i-am văzut, spune Katia pe un ton obişnuit.

Nestor îşi pune mâna pe umărul ei.

— Aici sunt doctori calificaţi. Katiu…

Katia dă din cap.

— Plec o clipă…

— Katiuşa, dacă ai nevoie să bei – arăt spre geanta ei –, bea aici.

Katia se duce în spatele palmierului şi scoate din geantă o sticlă. O duce la gură, apoi ne-o întinde lui Nestor şi mie. Luăm câte o înghiţitură. Înainte de a-i înşuruba dopul, Katia o mai duce o dată la gură.

— Cum de nu pricepi – Katia trece brusc la un ton ridicat – că, dacă el a considerat necesar să îţi comunice asta, înseamnă că lucrurile stau rău de tot! Şi de ce n-a venit să spună? Doar suntem aici! Te-ntreb, de ce a comunicat asta la telefon?!

Năpădeşte pe sticlă, n-o mai oferă nimănui. Pe culoar – la o jumătate de pas unul de altul – merg doi doctori. Katia lasă sticla în ghiveciul cu palmierul şi se repede spre ei. I se împiedică un picior de postamentul lat. Cade. O ridic împreună cu Nestor; doctorii dispar după uşi. Nişte sanitari împing aproape în fugă un cub uriaş, Katia le taie calea. Ei, aproape nişte copii încă, se uită speriaţi.

— Ce se-ntâmplă acolo? – ea strigă de-acum. – Ce duceţi, fir-ar al dracului?

— Aparatură în plus pentru reanimare… Daţi-ne voie, vă rugăm.

Culoarul e plin de personal medical şi de bolnavi apăruţi nu se ştie de unde. Katia îşi acoperă faţa cu mâinile. Face un pas înapoi. Eu şi Nestor o ţinem de braţe. Telefonul cuiva cântă Tocata de Bach. Acele ceasului de perete încremenesc şi încep să se mişte în sens invers.

Din sala de operaţii iese un chirurg în vârstă. L-au ales pe el. Merge încet. S-a oprit inima… Katia îi astupă gura şi începe să urle. Vine în fugă la ea o

asistentă cu un comprimat şi cu un pahar cu apă. Katia îi zboară paharul din mână. Unul dintre bolnavi scoate un strigăt. Au încercat să pornească inima Verei timp de două ore… Paharul atinge pardoseala şi explodează într-un amestec de sticlă şi de apă. Au făcut tot ce au putut.

Katia se întoarce şi, clătinându-se, se duce spre ieşire. Mulţimea se dă în lături în faţa ei ca marea. Jos sunt zeci de corespondenţi. Pe trepte, Katia îşi pierde echilibrul, e prinsă de braţ de un operator TV. Eu şi Nestor o ajungem din urmă. Katia se îndreaptă spre maşină. Deschide cu greu portiera. Lângă maşină îl sărută pe Nestor şi îi face semn să plece. Se uită la mine:

— Urcă, Gleba.

Medicul-şef:

— Nu se poate ţine pe picioare. Domnule Ianovski, vă rog, aşezaţi-vă le volan.

— El, pricepeţi – Katia îi zburleşte părul medicului şef –, nu ştie să conducă. Bun, adică, deloc… Iar noi trebuie să mergem amândoi.

Katia porneşte motorul. Mă aşez lângă ea.

— Nu faceţi circ. Medicul-şef se apleacă spre mine. Nu vă deschid poarta.

Fără să ridic privirea:

— Atunci aplicăm lovitura de berbec.

Katia ambalează. Medicul-şef îi spune ceva unui sanitar care aleargă spre garaj. Peste o clipă iese de acolo o ambulanţă de terapie intensivă şi se poziţionează în faţa maşinii noastre. Porţile încep să se dea în lături, ambulanţa porneşte sirena şi semnalele luminoase. Din ea iese un sanitar şi îi face semn Katiei să meargă după el. Katia dă din cap că a înţeles. Îl roagă printr-un gest să decupleze sirena. Când se face linişte, se întoarce spre mine:

— Pune cântecul cu raţele. Mai tare. Aşa.

Odată cu primele note ale cântecului, ambulanţa se pune în mişcare. Katia o urmează. Părăsim incinta clinicii. Făcând loc cortegiului, maşinile se apropie de trotuare.

Mă uit la Katia. Spate drept. Figură gotică. Buze strânse tare. Trăsăturile încremenite sunt animate de fugarele semnale luminoase. Katia-Imobilitatea Întruchipată începe brusc să se legene în ritmul cântecului. Îmi pune o mână pe umăr şi ne legănăm amândoi. Maşinii noastre i se alătură maşini ale televiziunii: fac un reportaj în direct. Pe urmă rămân în urmă. Ambulanţa coteşte şi ea la un moment dat. Mai departe, Katia şi cu mine mergem singuri.

Complet singuri intrăm în Scalea, unde am promis să o ducem pe Verocika. Ziua strângem impresii, iar seara, şezând în balcon, le împărtăşim

cu fetiţa. Nestor nu a exclus că ea poate să ne audă. Vorbiţi cu ea uneori, ne-a sfătuit, o să vă fie mai uşor, dar, poate, chiar şi ei.

În prima zi, îi spun Verei că apa e foarte caldă. După mine, chiar prea, spune Katia. Dar pe apă sunt şalupe, iahturi (palma Katiei face mişcări ondulatorii), e aşa un calm. În ciuda faptului că braţul lui Gleb a mai slăbit, astăzi a înotat craul şi bras. Şoptesc: spune de stâncă. A, da, îşi aduce aminte Katia, într-un loc e o stâncă sub apă acolo – e de ştiut, să nu te loveşti când înoţi. Numai să fii atent: apa e aşa de transparentă, că o vezi de departe. Doar o parte iese la suprafaţă, e acoperită toată cu alge brun-cenuşii – zici că e un cap pe care îl piaptănă valurile – nu, Gleb?… Îmi închipui că poţi să te şi saturi (îmi trec mâna prin păr) – să te pieptene mii de ani întruna.

În ziua următoare, mergem în partea medievală a oraşului, care e mai înaltă. Cotind din via Roma, dăm de o capelă bizantină – după cum îi suflă Katiei tableta ei. Secolul opt. S-au păstrat frescele. Sfântul Nicolae. Capela e proprietate privată… Katia e trimisă dintr-un loc în altul. Uite, am găsit… Cheia e la Lucia, care locuieşte alături. Ciocănim la Lucia. Nişte vecini ne spun că s-a dus într-o vizită. O luăm pe urmele ei şi, în una din case, o găsim pe Lucia, o bătrână doamnă italiancă. Vorbim cu ea într-o engleză relativă. Da, e gata să ne-o arate, de ce nu? Cheia o are la ea.

Intrăm în capelă. Iluminatul e natural: construcţiei îi lipseşte acoperişul. În absidă, într-adevăr, sunt fresce. Sunt deteriorate, dar în fragmentele păstrate nu au pălit culorile. În mijloc e o piatră de moară (o vreme a fost aici o moară), e ca un exponat. Când ochii se obişnuiesc cu semiîntunericul, zărim într-un colţ o siluetă omenească. Nemişcată. Încă un exponat.

— E părintele Nectarie, spune în şoaptă Lucia. E rus.

Silueta se însufleţeşte şi se închină. Katia tresare. Tot şoptit:

— E aici… tot timpul?

— Vine să se roage. Are cheia lui.

Nectarie aprinde o lumânare şi îngenunchează. Lucia iese fără să se audă.

Pierdem socoteala timpului. Ne uităm la Nectarie şi la lumânarea lui. Spune încet de tot rugăciuni, auzim numai frânturi. Numai să nu se oprească – nu vreau să ies de-aici, fiindcă aici nu există timp. Iar afară e viitorul, ceea ce eu, de fapt, nici nu am. Să stau veşnic în acest murmur, cufundându-mă în liniştea lui. Înşelând viitorul care aşteaptă acolo, după uşi.

Nectarie stă în picioare în faţa mea – scund, cărunt. Ochelari rotunzi cu ramă de metal. Prinzându-mi privirea, zâmbeşte:

— Ochelarii sunt vintage, i-am căpătat de la un monah. Zâmbetul i se

topeşte. La viitor te gândeai acum?

— Eşti clarvăzător, părinte?

— Nu, doar văzător – mulţumită ochelarilor ăstora: îţi tremură mâna. Bănuiesc că eşti grav bolnav.

— Încă nu demult, mi-era frică pentru viitorul meu, să nu mi-l ia boala. Dar acum, ştii, nu-mi mai e.

— Viitorul e uşor de luat, fiindcă nu există. Nu e decât iluzie. E greu să iei prezentul şi, şi mai greu – trecutul. Şi e imposibil de luat, vă aduc la cunoştinţă, veşnicia. Îşi pune palma pe capul meu. Dacă boala îţi micşorează zilele, să ştii că în cazul acesta în locul lungimii zilelor ţi se va da adâncimea lor. Dar ne vom ruga ca nici lungimea lor să nu se micşoreze.

Urc cu Katia până în vârf. De la înălţime, marea nu e omogenă. Curenţii şi adâncimile sunt frumos marcate prin culori diferite. Punctele albe ale iahturilor de la ţărm sunt de dimensiunile avionului de linie de la orizont. Chiar la picioarele noastre începe cărarea care duce jos. Cine merge pe ea – animale, oameni, îngeri? E abruptă – cum să cobori pe ea?

— Kat, mă tot gândesc: trebuie să o anunţăm pe Anna de moartea Verocikăi.

Katia ridică din umeri.

— Ce sens are? Anna trăieşte în lumea ei, de ce să o tulburi?

Formez numărul spitalului Annei ca să mă sfătuiesc cu doctorul. Care, ca şi Katia, are îndoieli. Întreabă: pentru ce? E o datorie, răspund. Fără tragere de inimă (*este dreptul dumneavoastră*), mă roagă să sun din nou peste cincisprezece minute. Spune că, cel mai probabil, ea nici nu mă va recunoaşte.

Tăcem, şi eu, şi Katia. Uitându-mă la o cărare ce coboară abrupt, îmi amintesc brusc o coborâre pe când eram foarte mic. Care m-a speriat pentru toată viaţa. Şi care nu mi-a lăsat în memorie nici un fel de detalii. Ce loc de pe pământ era acela? Muntele Sinai? Ararat? Sau, să zicem, oraşul Kameneţ-Podolsk, unde am fost odată în vizită la o rudă a tatălui meu? Nu am nici o amintire care să fie înaintea acesteia. Este ca fresca din capelă – e în mare parte ştearsă. Ţin minte doar că eram în braţele cuiva. Care cobora legănat, pe-o parte. Aducând un picior lângă celălalt. Un picior lângă celălalt. Şi o muzică tragică, potrivită cu această coborâre – fraze în două părţi. Ce muzică era aceea? *Lacrimosa*? Herbert von Karajan? Puţin probabil… Puţin probabil să fi fost Herbert von Karajan la Kameneţ-Podolsk. Jocuri ale memoriei, obiceiul de a gândi în imagini muzicale.

Sun din nou la spital. Pun pe difuzor, ca să audă şi Katia. Doctorul (apăsat sec) spune că îi dă Annei receptorul. În ciuda aşteptărilor, Anna mă recunoaşte. Vorbeşte despre atenţia sâcâitoare pe care o are din partea bărbaţilor. Se plânge că ieri, pentru prima dată, Vera nu a venit să o vadă.

Katia înalţă capul şi se uită la mine. Acoperă microfonul cu palma şi spune în şoaptă:

— Spune: a plecat…

Cu voce răguşită repet că Vera a plecat. Pentru multă vreme. După o pauză, din telefon se aude:

— Unde?

Mă uit la Katia.

— La Bris-bane…, şopteşte silabisit Katia. Adică în A-u-stra-lia.

La primirea răspunsului, Anna rămâne vreo două minute pe gânduri. Când pare că s-a pierdut legătura, întreabă:

— S-a măritat?

— Da…

— Acolo, în Australia?

Îmi dreg vocea.

— În Australia.

— Cu cine? Hei, ce taci?

— Cu un australian.

P.S.

Prohodul Verei are loc în cerc restrâns şi fără prezenţa presei. Fetiţa devenită celebră într-o oră îşi găseşte liniştea într-un cimitir din München. Din acel moment, soţii Ianovski sunt inaccesibili. Nu răspund nici la telefon, nici la scrisori. În clipa când sunt menţionaţi alăturându-li-se strâns cuvântul *dispariţie*, apar brusc în public.

Acest lucru are loc pe 15 noiembrie 2014, la un concert de binefacere la Albert Hall. Dirijează marele Santorini. Gleb iese pe scenă şi în sală se face tăcere. Una după alta, încep să se aprindă luminiţele telefoanelor mobile. Într-un minut, sala devine o mare care licăreşte. Santorini (deasupra baghetei – arc electric) se uită întrebător la Gleb. Şi sala se uită. Gleb arată numai din ochi că e gata. Santorini se apropie de Gleb şi, îmbrăţişându-l, îi spune ceva la ureche.

Ridicare a baghetei. Orchestra. Lui Gleb i se pune un nod în gât, nu poate intra. Chiar şi de la distanţă se vede cum îi tremură mâna. Orchestra începe

încă o dată să cânte şi, când vine momentul, dirijorul îi face semn lui Gleb. Zadarnic: Gleb nu intră nici de această dată. Din gura lui pe jumătate deschisă nu iese nici un sunet, pe obraji îi curg lacrimi. Orchestra interpretează cântecul Verei, ale cărui cuvinte lunecă pe un ecran mare. Gleb tace.

În dimineaţa următoare, ziarele scriu exclusiv despre el. Sub titlul *Tăcere în două pătrimi*, apare un interviu cu Santorini.

Întrebare: Înainte de a începe, l-aţi îmbrăţişat pe Ianovski şi i-aţi spus ceva. Ce i-aţi spus?

Răspuns: Nimic deosebit. Nu am avut repetiţii, doar am indicat modul de interpretare: *andante cantabile* – lent şi cantabil.

Întrebare: Rezultatul fiind tulburat şi tăcut?

Răspuns: E posibilă o mai bună încheiere a unei cariere muzicale?

Întrebare: Glumiţi?

Răspuns: Eu nu mai glumesc de mulţi ani. Muzica ideală e tăcerea.

Numele lui Gleb Ianovski mai iese o dată la suprafaţă în anul 2018. De această dată apare la Kiev, la audierile în instanţă pentru celebrul „proces al taximetriştilor". Nişte taximetrişti predau unei grupări criminale clienţi care mergeau neînsoţiţi la aeroport sau de la aeroport. După ce erau jefuiţi, clienţii erau omorâţi – din care motiv căutarea bandiţilor dura. În depoziţia unuia din taximetrişti este menţionat numele Irinei Ianovski. Întrebată de el unde zboară, Irina a răspuns: la Brisbane. Iar când el s-a interesat de ce nu o conduce nimeni, ea a râs şi a spus: condusul provoacă umiditate.

După ce a sfârşit cu întrebările pregătite, taximetristul a întrebat din pură curiozitate ce aşteaptă ea de la Brisbane. Fericire, a răspuns scurt Irina. Dar de ce anume la Brisbane? s-a mirat acela. Pentru că, a răspuns Irina, e în cealaltă parte a globului pământesc. Şi a descris acest oraş tot drumul. Taximetristul îşi aminteşte şi acum, cuvânt cu cuvânt, ce i-a povestit ea, ochii ei strălucitori în oglinda retrovizoare. Acest om nu auzise până atunci nimic comparabil ca incandescenţă şi consistenţă a informaţiilor despre Brisbane. Continuând, la cererea procurorului, să facă declaraţii, el a spus că înainte de aeroport a cotit în pădure, într-un anumit loc, şi a părăsit maşina pentru o jumătate de oră. Când s-a întors, Irina nu mai era în ea.

În cursul cercetării judiciare s-a mai lămurit şi faptul că, imediat după dispariţia mamei sale, Gleb a venit la Kiev şi că, de atunci, se duce regulat acolo cu avionul. Având o situaţie materială bună, a angajat detectivi particulari şi a promis o recompensă miliţiei, dar rezultatul a rămas zero. Irina nu a fost găsită. La ultima şedinţă, Gleb s-a ridicat şi a spus că el nu o

socoteşte moartă pe mama sa. Aceasta a fost singura lui frază la proces.

Ştiind că se află în pregătire o carte despre el, Gleb le-a dat editorilor jurnalul ţinut de el timp de trei ani. Aceste însemnări vor fi publicate în carte. Gleb a fost întrebat dacă nu doreşte să adauge ceva care ar fi esenţial pentru povestea vieţii şi a artei sale. El s-a gândit puţin şi a răspuns că, poate da, ar putea să adauge.

Îşi aminteşte o prăpastie. Chiar la marginea ei freamătă ierburi înalte. Undeva, după ele, e o cărare care duce jos. După ierburi e prăpastia. De-acolo se ridică rotocoale de fum, ca şi cum acolo, jos, s-a dat foc frunzelor de anul trecut. Gleb, care are doi ani, e în braţele unei femei necunoscute. Simte palmele ei reci. Mama se teme – îi e groază să coboare, ba şi cu copilul în braţe… Băiatul vrea să spună că, poate, n-ar trebui să coboare, dar bagajul lui de cuvinte e atât de sărac, şi devine clar şi că, de fapt, trebuie chiar pe acolo, alte drumuri nu se întrevăd. Duc eu copilul, spune femeia, iar tu coboară, Irina. Pare că această femeie e de-aici şi pare obişnuită cu coborâşurile, dar lui Gleb îi e şi mai frică din cauza asta. În ochii lui e groază. Mama îşi întinde mâinile spre el şi, iată, el e deja în braţele ei. Cu lacrimi în ochi, încep să se ducă în jos. Irina coboară pieziş, cu paşi duşi încet unul lângă altul. Aminteşte de un crab obosit. Răsună o muzică născută de ritmul acestei coborâri absurde şi înspăimântătoare; oare o aude cineva în afară de Gleb? Mama respiră greu. Cu palma, îi ascunde copilului prăpastia. Iar şi iar, îi învăluie fumul, iar necunoscuta stă deasupra prăpastiei ca un marinar de cart.

Note

96. Cântec dintr-un film de animaţie pentru copii.
97. Oh, săruturile astea ude. (germ.)
98. Chitarist belgian (n.1946).
99. Violonistă britanică (n.1978).
100. Violonist german (n.1980).
101. *Când soarele a coborât* (ucr.).
102. În rusă, *do* este şi prepoziţie şi înseamnă, printre altele, *până la*, *înainte de*.
103. Carismă.
104. La revedere (germ.).

Autorul bestsellerurilor *Laur* și *Aviatorul*

Evgheni Vodolazkin

Brisbane

roman

Table of Contents